

 17—18 mars.

Debatter m. m.

Tisdagen den 17 mars.

Sid.

Svar på interpellationer av:

Herr Gustafsson i Borås ang. utformningen av bestämmelserna om Radiotjänsts programverksamhet såvitt angår publicering av namn i vissa fall m. m.	8
Herr Jansson i Hällefors ang. översyn av bestämmelserna om tillståndsgivningen för traktortrafik	23
Herr Löfgren ang. föreskrifter om tvättning av hushållslump, som skall användas vid stoppning av möbler m. m.	25
Interpellation av herr Braconier ang. normerna för avskrivning av akademikerlån på grund av låntagarens fränfälle	28

Onsdagen den 18 mars fm.

Svar på interpellation i anledning av de olyckshändelser, som orsakats genom pojkaras innehav av luftgevär och luftpistoler	30
Ändrad lydelse av § 12 regeringsformen	33
Inrättande av ett arbetsmarknadsdepartement	36
Utgifter under rikstatens nionde huvudtitel:	
Förekommande och hämmande av smittsamma husdjurssjukdomar:	
Övriga utgifter.	37
Befrämjande av fröodlingen m. m.: Understödjande av den praktiskt vetenskapliga verksamheten å Weibullsholm	43
Byggnads- och underhållsarbeten vid statens skogsskolor	57
Bidrag till skogsvårdsstyrelserna: Avlöningar	58
Utgifter under rikstatens femte huvudtitel:	
Socialstyrelsen: Omkostnader	64
Bidrag till driften av anstalter för halvöppen barnavård	66
Ferieresor för barn	67

	Sid.
Ferieresor för husmödrar	70
Stipendier för underlättande av husmoderssemester	70
Statens skolor tillhörande Barna- och ungdomsvården: Byggnads- arbeten m. m.	76
Bidrag till inrättande av inackorderingshem m. m.	76
Arbetsmarknadsstyrelsens arbetsvårdsverksamhet	89
Bostadsstyrelsen: Avlöningar	90
Bostadsstyrelsen: Omkostnader	96
Länsbostadsnämnderna: Avlöningar	99
Pensionsstyrelsen: Avlöningar	100
Social upplysningsfilm	101

Onsdagen den 18 mars em.

Översyn av nöjesskatteförordningen m. m.	103
Restitution i vissa fall av skatt på bensin	123
Ändring av anvisningarna till 29 § kommunalskattelagen	125
Höjning av moderskapspenningen och moderskapshjälpen	127
Befogenhet för hälsovårdsnämnd att utöva tillsyn över skogsförlägg- ningar	129
Rörelsekapital för domänverket	131
Rätt för vissa elever vid landets läroanstalter att åtnjuta rabatt å statens järnvägars busslinjer	144
Borttagande av snälltågsavgiften för vissa snälltåg på sträckan Vän- näs—Boden och åter	146

Samtliga avgjorda ärenden.

Onsdagen den 18 mars fm.

<i>Konstitutionsutskottets</i> utlåtande nr 2, ang. ändrad lydelse av § 12 rege- ringsformen	33
— nr 3, ang. inrättande av ett arbetsmarknadsdepartement	36
<i>Jordbruksutskottets</i> utlåtande nr 1, ang. utgifter under nionde huvud- titeln (jordbruksdepartementet)	37
<i>Statsutskottets</i> utlåtande nr 5, ang. utgifter under femte huvudtiteln (socialdepartementet)	64
— nr 30, ang. bestridande av vissa haverikostnader	102
— nr 31, ang. fortsatt disposition av vissa äldre reservationsanslag	102
— nr 32, ang. ersättning till V. G. G. Andersson m. fl.	102
— nr 33, ang. fortsatt disposition av vissa äldre anslag	102

Onsdagen den 18 mars em.

<i>Sammansatta stats- och andra lagutskottets</i> utlåtande nr 4, ang. änd- ring i bidragsförskottslagen m. m.	103
— nr 5, ang. ändring i lagen om särskilda barnbidrag	103

<i>Bevillningsutskottets</i> betänkande nr 14, ang. ändring i förordningen om utskiftningsskatt m. m.	103
— nr 19, ang. översyn av nöjesskatteförordningen m. m.	103
— nr 20, restitution i vissa fall av skatt å bensin	123
— nr 23, ang. ändring av anvisningarna till 29 § kommunalskattelagen	125
— nr 25, ang. skattelättnader för försöksfiske på avlägsna vatten ..	126
<i>Första lagutskottets</i> utlåtande nr 15, om ändrad lydelse av 4 § 3 mom. samt 7 och 11 §§ förordningen ang. patent	126
<i>Andra lagutskottets</i> utlåtande nr 9, om höjning av moderskapspenningen och moderskapshjälpen	127
— nr 10, om ändrade bestämmelser rörande s. k. blindtillägg	129
— nr 11, ang. tillsyn över skogsförläggningar	129
<i>Jordbruksutskottets</i> utlåtande nr 3, ang. anslag till kapitalinvesteringar i jordbruksärenden	131
— nr 5, ang. befrielse i vissa fall från betalningsskyldighet till kronan	144
— nr 6, ang. försäljning av vissa kronoegendomar m. m.	144

Lördagen den 14 mars.

Kl. 2 em.

På grund av förfall för sekreteraren tjänstgjorde undertecknad, jämlikt herr talmannens förordnande, vid protokollet.

§ 1.

Justerades protokollet för den 7 innevarande mars.

§ 2.

Upplästes följande till kammaren inkomna ansökan:

Till Riksdagens Andra Kammare.

Med hänvisning till bifogade läkarintyg får jag härmed anhålla om ledighet från riksdagsgöromålen under den tid läkarintyget omfattar.

Stockholm den 14/3 1953.

Ruth Ager.

Vid denna ansökan var fogat ett så lydande läkarintyg:

Härmed intygas att riksdagsledamoten fröken Ruth Ager, Lillsjönäsvägen 56, Ulvsunda, p. g. a. lufttröskatarr efter influensa är oförmögen till arbete f. o. m. den 12 mars 1953 ytterligare ca 2 veckor.

Stockholm 12/3 1953.

Hans Nordenstam.

Leg. läk.

S:t Görans sjukhus.

Kammaren, som den 3 innevarande mars beviljat fröken Ager ledighet från riksdagsgöromålen från och med den 27 nästlidna februari tills vidare, lade ansökningsen och intyget till handlingarna.

§ 3.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts å bordet liggande proposition nr 88, angående fortsatt

disposition av vissa äldre reservationsanslag.

§ 4.

Föredrogs var efter annan följande å kammarens bord vilande motioner; och hänvisades därvid till behandling av lagutskott motionerna:

nr 446 av herr *Widén m. fl.*;

nr 447 av herr *Jönsson i Rossbol m. fl.*;

nr 448 av fröken *Höjer* och herr *Dahlén*; och

nr 449 av herrar *Hall* och *Thapper*; samt

till statsutskottet motionerna:

nr 450 av herr *Pettersson i Degerfors m. fl.*;

nr 451 av fru *Sandström* och herr *Anderson i Sundsvall*; samt

nr 452 av herr *Jansson i Kalix m. fl.*

§ 5.

Föredrogs den av herr *Nyberg* vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att få framställa interpellation till herr statsrådet och chefen för försvarsdepartementet angående verksamheten vid marinens apteringsverkstad i Karlskrona.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 6.

Till bordläggning anmäldes:

konstitutionsutskottets utlåtanden:

nr 2, i anledning av väckta motioner med förslag till ändrad lydelse av § 12 regeringsformen; och

nr 3, i anledning av väckt motion angående inrättande av ett arbetsmarknadsdepartement;

statsutskottets utlåtanden:

nr 5, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande egentliga statsutgifter för budgetåret 1953/54 under femte huvudtiteln, avseende anslagen inom socialdepartementets verksamhetsområde, jämte i ämnet väckta motioner;

nr 30, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående bestridande av vissa haverikostnader;

nr 31, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fortsatt disposition av vissa äldre reservationsanslag;

nr 32, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ersättning till V. G. G. Andersson m. fl.; och

nr 33, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fortsatt disposition av vissa äldre anslag;

sammansatta stats- och andra lagutskottets utlåtanden:

nr 4, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i bidragsförskottslagen den 11 juni 1943 (nr 382), m. m.; och

nr 5, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i lagen den 26 juli 1947 (nr 530) om särskilda barnbidrag till änkors och invaliders m. fl. barn, dels ock i ämnet väckta motioner;

bevillningsutskottets betänkanden:

nr 14, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående ändring i förordningen den 27 juni 1927 (nr 321) om skatt vid utskiftning av aktiebolags tillgångar, m. m.;

nr 19, i anledning av väckta motioner angående översyn av nöjesskatteförordningen m. m.;

nr 20, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med hemställan om hemyndigande för Kungl. Maj:t att förordna om restitution i vissa fall av skatt å bensen, som användes vid jordbrukets drift, jämte i ämnet väckta motioner;

nr 23, i anledning av väckta motioner med förslag till lag om ändring av anvisningarna till 29 § kommunalskattelagen; och

nr 25, i anledning av väckt motion angående skattelättnader för fiskare i syfte att stimulera försöksfiske på avlägsna fiskevatten;

första lagutskottets utlåtande nr 15, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 4 § 3 mom. samt 7 och 11 §§ förordningen den 16 maj 1884 (nr 25) angående patent;

andra lagutskottets utlåtanden:

nr 9, i anledning av väckta motioner om höjning av moderskapspenningen och moderskapshjälpen;

nr 10, i anledning av väckta motioner om ändrade bestämmelser rörande s. k. blindtillägg; och

nr 11, i anledning av väckt motion om befogenhet för hälsovårdsnämnd att utöva tillsyn över skogsförläggningar;

jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 1, med anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under nionde huvudtiteln gjorda framställningar jämte i ämnet väckta motioner;

nr 3, med anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar om anslag till kapitalinvesteringar, såvitt avser jordbruksärenden;

nr 5, med anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående befrielse i vissa fall från betalningsskyldighet till kronan; och

nr 6, med anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av vissa kronoegendomar m. m.; samt

andra kammarrens allmänna beredningsutskotts utlåtanden:

nr 3, över motion om rätt för vissa elever vid landets läroanstalter att åtnjuta rabatt å statens järnvägars busslinjer; och

nr 4, över motion om borttagande av snälltågsavgiften för vissa snälltåg på sträckan Vännäs—Boden och åter.

§ 7.

Anmälades, att följande Kungl. Maj:ts propositioner tillställts kammarerna:

nr 80, angående prisutjämningsavgift m. m.;

nr 83, med förslag till förordning angående ändrad lydelse av 1 § förordningen den 3 maj 1929 (nr 62) om särskild skatt å bensin och motorsprit, m. m.;

nr 87, angående försäljning av en Vadstena krigsmanshuskassa tillhörig fastighet;

nr 88, angående anslag till bidrag till pensioneringskostnaderna för handelsflottans pensionsanstalt m. m.;

nr 90, angående godkännande av avtal rörande handelshögskolans i Göteborg framtida ställning m. m.;

nr 91, angående utbildningskurser för viss lantmäteripersonal m. fl.;

nr 92, med förslag till lag om fortsatt giltighet av lagen den 20 juni 1924 (nr 225) med särskilda bestämmelser angående olovlig befattning med spritdrycker och vin, m. m.;

nr 93, med förslag till lag angående ändrad lydelse av 5 § lagen den 30 juni 1948 (nr 449) om disciplinstraff för krigsmän;

nr 94, med förslag till lag angående fortsatt giltighet av lagen den 30 juni 1943 (nr 444) om tillståndstvång för byggnadsarbete;

nr 95, angående särskilda åtgärder till stöd åt de icke statliga alkoholistanstalterna;

nr 96, angående vissa anslag ur kyrkofonden m. m.; och

nr 97, med förslag till lag angående fortsatt giltighet av lagen den 17 juni 1948 (nr 329) om inskränkning i rätten att förvärva jordbruksfastighet.

Dessa propositioner bordlades.

§ 8.

Anmälades och godkändes följande förslag till riksdagens skrivelser till Konungen, nämligen

från statsutskottet:

nr 7, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande egentliga statsut-

gifter för budgetåret 1953/54 under sjunde huvudtiteln, avseende anslagen inom finansdepartementets verksamhetsområde;

nr 82, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1952/53, i vad propositionen avser finansdepartementets verksamhetsområde; och

nr 83, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar angående anslag å kapitalbudgeten för budgetåret 1953/54, i vad avser finansdepartementets verksamhetsområde;

från andra lagutskottet:

nr 80, i anledning av väckta motioner om utredning angående åtgärder till trafiksäkerhetens främjande m. m.; samt

från sammansatta stats- och andra lagutskottet:

nr 79, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående ändrad lydelse av 1 § förordningen den 11 juni 1937 (nr 339) om mödrahjälp, m. m.; och

nr 81, i anledning av § 11 i riksdagens år 1952 församlade revisorers berättelse angående verkställd granskning av statsverkets tillstånd, styrelse och förvaltning m. m.

Vidare anmälades och godkändes riksdagens kanslis förslag till

dels riksdagens skrivelse, nr 65, till Konungen angående val av ombud i Europarådets rådgivande församling med suppleanter;

dels ock riksdagens förordnanden:

nr 66, för herr Bengt Elmgren att vara ombud i Europarådets rådgivande församling;

nr 67, för herr Karl Wistrand att vara ombud i Europarådets rådgivande församling;

nr 68, för herr Adolf Valentin Wallentheim att vara ombud i Europarådets rådgivande församling;

nr 69, för herr Otto Bertil von Friesen att vara ombud i Europarådets rådgivande församling;

Svar på interpellation ang. utformningen av bestämmelserna om Radiotjänsts programverksamhet såvitt angår publicering av namn i vissa fall, m. m.

nr 70, för herr Bernhard Näsgård att vara ombud i Europarådets rådgivande församling;

nr 71, för herr Nils Walter Sundström att vara ombud i Europarådets rådgivande församling;

nr 72, för herr Gustaf Ragnar Fahlander att vara suppleant för ombud i Europarådets rådgivande församling;

nr 73, för herr James Dickson att vara suppleant för ombud i Europarådets rådgivande församling;

nr 74, för herr Tore Bengtsson att vara suppleant för ombud i Europarådets rådgivande församling;

nr 75, för herr Bertil Gotthard Ohlin

att vara suppleant för ombud i Europarådets rådgivande församling;

nr 76, för herr Gunnar Hedlund att vara suppleant för ombud i Europarådets rådgivande församling; och

nr 77, för fröken Gunnel Olsson att vara suppleant för ombud i Europarådets rådgivande församling.

§ 9.

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes här efter kl. 2.04 em.

In fidem
Per Bergsten.

Tisdagen den 17 mars.

Kl. 4 em.

§ 1.

Justerades protokollet för den 10 och den 11 innevarande mars.

§ 2.

Svar på interpellation ang. utformningen av bestämmelserna om Radiotjänsts programverksamhet såvitt angår publicering av namn i vissa fall, m. m.

Chefen för kommunikationsdepartementet, herr statsrådet ANDERSSON erhöll på begäran ordet för att besvara herr Gustafssons i Borås interpellation angående utformningen av bestämmelserna om Radiotjänsts programverksamhet, såvitt angår publicering av namn i vissa fall, m. m.

Svaret, som före sammanträdet i stencilerad form tillställts kammarens ledamöter och nu upplästes av herr statsrådet Andersson, var av följande lydelse:

Herr talman! I en interpellation har herr Gustafsson i Borås riktat upp-

märksamheten på att det i radioprogrammet »Dagens revy» i december förra året förekom en kuplett, som handlade om rättegången mot direktören Per Jacobsson och vari bl. a. anspelades på Jacobssons religiösa tillhörighet på ett sätt, som enligt interpellantens mening innebar ett avsteg från god sed, bedömt enligt Publicistklubbens publiceringsregler för tidningspressen. I anslutning härtill har herr Gustafsson frågat mig dels om jag anser att de bestämmelser, som finnes för Radiotjänsts programverksamhet, är utformade på lämpligaste sätt för att i görlig mån undvika att t. ex. åtalade personer, som av allt att döma kommer att få högst villkorlig dom, inte onödigtvis får schavottera i radioprogrammen och dels huruvida jag är i tillfälle att meddela vilka erfarenheter som gjorts beträffande radionämndens arbete i detta och eventuellt liknande spörsmål.

Med anledning härav får jag anföra följande.

De allmänna riktlinjerna för AB Ra-

Svar på interpellation ang. utformningen av bestämmelserna om Radiotjänsts programverksamhet såvitt angår publicering av namn i vissa fall, m. m.

diotjänsts programverksamhet är uppdragna i en överenskommelse den 14 juni 1947 mellan Kungl. Maj:t och bolaget. I denna överenskommelse stadgas bl. a. att radioprogrammen skall vara präglade av vederhäftighet, saklighet och opartiskhet. Bolaget är enligt överenskommelsen ansvarigt för att programmen ej kränker enskild rätt. De här angivna villkoren innebär, såvitt jag kan finna, att Radiotjänst i de hänseenden som berörts i interpellationen är underkastad allmänna bestämmelser av i princip samma innebörd som de av interpellanten åberopade, av Publicistklubben utfärdade rekommendationerna till tidningspressen. Någon förhandskontroll över att bestämmelserna blir iakttagna i det löpande programarbetet förekommer givetvis inte. Radiotjänst och dess programledning arbetar i detta hänseende under full frihet men under ansvar. Med hänsyn bl. a. till den starka opinionsbildande verkan, som radion otvivelaktigt kan ha, är det — det vill jag icke underlåta att understryka — av den största vikt att programledningen inte glömmar bort detta ansvar. Jag anser det också vara en av bolagsstyrelsens viktigaste uppgifter att i mån av behov fastställa sådana särskilda bestämmelser samt att tillse att programledningen får en sådan sammansättning, att garantier skapas för att villkoren i nyssnämnda överenskommelse till fullo iakttages av bolaget.

För övervakningen av programverksamheten är därjämte sörjt genom den av Kungl. Maj:t tillsatta radionämnden. Denna nämnd, som utgöres av 24 ledamöter, äger enligt sin instruktion befogenhet »att taga del av radioprogrammen samt de anmärkningar mot desamma, som kan inkomma till bolagets styrelse, ävensom att från bolaget i övrigt infordra de handlingar eller uppgifter som erfordras för nämndens granskningssuppgift». Däremot skall nämnden

inte taga direkt befattning med det löpande arbetet för programmens anordnande och sammansättning. Nämnden skall årligen inkomma till Kungl. Maj:t med berättelse angående sin granskning samt avgiva yttranden till Kungl. Maj:t i de ämnen, som utgör föremål för nämndens granskning. Därutöver äger nämnden att hos Kungl. Maj:t göra de framställningar i berörda ämnen, vartill nämnden i anledning av sin granskning kan finna anledning. I den mån så provas lämpligt må nämnden i frågor, som faller under dess bedömande, samråda med bolagets styrelse och verkställande direktör. Inom nämnden finns ett arbetsutskott, som svarar för den fortlöpande granskningen av programverksamheten och som har att förbereda de ärenden, vilka skall handläggas av nämnden.

Enligt vad jag inhämtat, har de anmärkningar, som förekommit under radionämndens verksamhet i allmänhet framställts på två sätt, nämligen dels i form av skriftliga anmälningar från lyssnare, ställda till radioledningen eller till radionämnden, och i vissa fall anmärkningar framförda i dagspressens radiokritik, dels därigenom att nämndens egna ledamöter till sekreteraren eller eljest vid sammanträdena framfört anmärkningar.

En dylik anmälan behandlas i regel först av arbetsutskottet, som framlägger ärendet för nämnden med förslag till beslut. Vid de överläggningar, som äger rum i nämnden, deltar radiochefen och representanter för den avdelning, som är ansvarig för programpunkten. Även i sådana fall, då anmärkningen icke föranleder någon nämndens åtgärd, kan vid denna överläggning förekomma att programledningen uttalar att den för framtiden kommer att beakta synpunkter, som framförts under överläggningen. I vissa fall har anmälningen föranlett protokollförda anmärkningar från nämndens sida.

Svar på interpellation ang. utformningen av bestämmelserna om Radiotjänsts programverksamhet såvitt angår publicering av namn i vissa fall, m. m.

En annan typ av ärenden, som förekommer vid nämndens sammanträden, är överläggningar rörande de allmänna riktlinjerna för vissa programpunkter. Härvid lämnas i regel först en redogörelse av vederbörande avdelningschef, varefter nämndens ledamöter har tillfälle framlägga sina synpunkter.

Med den organisatoriska utformning, som rundradioverksamheten här i landet sålunda fått, torde åtgärder från Kungl. Maj:ts sida i anledning av anmärkningar mot radioprogrammen i princip kunna komma i fråga endast sedan anledning givits till sådana erinringar mot programverksamheten, att förtroendet till bolagets styrelse kan anses rubbat. Den självständighet, som radion inom ramen för denna ordning åtnjuter, betraktar jag som välavvägd och riktig, och jag vill icke medverka till att rubba eller kringskära den.

Vad beträffar den i interpellationen gjorda anmärkningen mot programpunkten »Dagens revy» har jag bringat den till radionämndens kännedom. Med anledning av den kritik, som i olika sammanhang framförts mot denna programpunkt, har nämnden, enligt vad jag inhämtat, beslutat att upptaga densamma till behandling, varvid ledamöterna skall få tillfälle att avlyssna några av programmen i fråga. Någon ytterligare åtgärd i frågan anser jag mig icke ha anledning till.

Härefter anförde:

Herr GUSTAFSSON i Borås (fp): Herr talman! Jag vill först till herr statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet framföra mitt tack för svaret på interpellationen. Efter den livliga pressfejd, som på senare tid uppstått kring spörsmålet radion—riksdagen, stod man nästan undrande för huruvida svar skulle ges.

Till statsrådets svar ber jag att här få foga några reflexioner. Statsrådet slår fast och understryker i sitt svar, att

radioprogrammen enligt överenskomelse mellan bolaget och Kungl. Maj:t skall vara präglade av vederhäftighet, saklighet och opartiskhet samt vidare att bolaget är ansvarigt för att enskild rätt icke kränkes. Det är onödigt att påpeka, att dessa regler i stort sett följes på ett erkännansvärt sätt, men inte desto mindre måste man konstatera, att undantag ges.

Jag har vidare frågat, om Publicistklubbens regler kan anses vara vägledande för Radiotjänst på det område det här gäller. Dessa regler säger i korthet, att namn på villkorligt dömda icke bör utsättas och att en persons politiska och religiösa ståndpunkt icke bör angivas. Jag är tacksam för att statsrådet klart har sagt ifrån, att han finner att Radiotjänst i det hänseende, som berörs i interpellationen, är underkastat allmänna bestämmelser av i princip samma innebörd som dem, vilka Publicistklubben rekommenderar till tidningspressen.

Statsrådet säger vidare, att förhandskontroll av att givna bestämmelser följes icke förekommer, och mig veterligt har väl heller ingen yrkat på något sådant. Man skall arbeta under full frihet och under ansvar. Här bör man enligt statsrådet ta hänsyn till den starka opinionsbildande verkan, som radion har, och därför är det av största vikt att programledningen inte glömmer bort detta ansvar. En av bolagsstyrelsens viktigaste uppgifter är även att i mån av behov fastställa sådana särskilda bestämmelser, som förut nämnts, och se till att programledningen får en sådan sammansättning, att garantier skapas för att bestämmelserna iakttages.

När det gäller den händelse, som ligger till grund för min interpellation, blir frågan huruvida man här handlat under devisen frihet och ansvar. Jag har svårt att komma ifrån att friheten varit total och att ansvaret varit nära

Svar på interpellation ang. utformningen av bestämmelserna om Radiotjänsts programverksamhet såvitt angår publicering av namn i vissa fall, m. m.

nog obefintligt. Även om det bär mig mycket emot att här i kammaren citera den visa, som Radiotjänst uppbyggde svenska folket med den 12 december förra året, känner jag mig likväl uppfordrad härtill, för att saken skall ställas på rätt plats.

Texten är ordagrann, och någon större händelse i svenskt värnande om människovärdet anno 1952 företer den enligt min mening inte. Jag föreställer mig att miljoner lyssnare fick höra följande fredagen den 12 december förra året:

»Men hur är det nu med Rörstrands-gatan?

Sankte-Per han skakar på peruken när han ser hur Guds barn bär sig åt. Synden kan bli glömd och överstruken om hjärtat får va me vid ett förlåt. Men hur är det nu med Rörstrands-gatan?

Är den verkligen den smala stig? — som dom borde vandra
Petrus och dom andra
som går in för Andens kalla krig.
Jacobsson

han går den breda vägen
i Gavatins-pillerskojet dömdes han
Jacobsson

va han kan. Jacobsson ä djärv och oför-vägen

Jacobsson, men Lewi Pethrus sa inte någe —

Va det inte något skumt —
Nääj, på sin höjd nåt dumt.
Han har hjälpt personer
me deklarationer
för då ä en sak han kan.

För sånt har han näsa
man har glömt läsa
att på heder och samvete man dekla-rerar

men — Jacobsson,
Det slog mig plötsligt:
Tänk om
Jacobsson

inte har minsta aning om vad det är,
samvete och sånt där.

I skolan när vi läste katekesen
Lärarinnan lärde oss då här
»Du skall icke ljuga» och den tesen
trodde jag var mest elementär.
Men så tvivlar man när man får läsa
att Pethrus intervjuades en dag.

På en samvetsfråga
blev han eld och låga
och han log så gudfruktigt och sa:
»Jacobsson», ja så ni
menar broder Jacobsson,
att han skall lämna oss och våran bank-affär?

Hm, nä då lögn då där.

Jacobsson — vi släpper aldrig ifrån oss
Jacobsson.

Då han nu kanske lärt sig framför rät-tens skrank

kan vara något just för våran bank.
Men en bankdirektör — som är likkist-fabrikör

— den enes död är den andres bröd —
lär ha sagt till C. G: »Ifall Jacobs stegen är så vinglig, är han i svår själanöd.
Jacobsson — han sluta i april han
Jacobsson

— man mumlar stilla ett av Luthers
bud

och tänker: Stackars Gud.»

Det vore högeligen intressant, tycker jag, att få veta vilken som i Radiotjänst faktiskt är ansvarig för att dylika ting framförs i radio.

Jag har till riksdagens protokoll velat foga denna visa inte av lust att få föredra den utan med anledning av vad statsrådet säger i slutet av sitt interpellationssvar: Programpunkten Dagens revy av den 12 december har bringats till radionämndens kännedom. Nämnden kommer tydligen att ta upp denna programpunkt till behandling och skall avlyssna några av programmen i fråga.

Om jag fattar saken rätt är det icke utan vidare givet att Dagens revy-manus finns i arkiv. Då jag på Radiotjänst begärde att få se på manuset, svarade man att det gick inte för sig, enär det ursprungliga manuset ändrats en hel

Svar på interpellation ang. utformningen av bestämmelserna om Radiotjänsts programverksamhet såvitt angår publicering av namn i vissa fall, m. m.

del under själva framförandet, varför enda möjligheten var att lyssna på stålbandsupptagningen, om denna fanns kvar och inte var avmagnetiserad. Den fanns kvar, och jag fick skriva av texten vid uppspelning. Yttrandefriheten i radio är i viss mån inskränkt genom förhandscensur, när det gäller t. ex. predikningar och föredrag, men i sådana här fall gäller tydligen inte denna regel. Här åter skulle man inte ha tillförlitliga manus i och för eftergranskning.

Jag har i min interpellation klart sagt ifrån — och jag vill ytterligare understryka detta — att jag har ingen lust eller avsikt att plädера för att den fria kritiken i press och radio skall beskäras. Tvärtom, man må gärna säga ifrån på skarpen, om det är något galet i samhället. Med friheten är likväl ett stort ansvar förknippat, och bortser man ifrån detta kan själva friheten bli ett mycket farligt instrument. Har folk gjort berömliga gärningar må de berömmas och har de gjort vad som är värt klander få de stå sitt kast. Detta gäller inte minst offentlighetens män. Men därför och till nidskriverier är steget mycket långt, i synnerhet när man, som i det fall jag anfört i min interpellation, sammankopplar mannen med hans religiösa eller andliga samfundstillhörighet. För mig är det fullkomligt ofattbart att sådant över huvud taget kan förekomma i ett samhälle, där man annars mycket noga vill skydda den personliga integriteten.

Det skulle vara underligt om dylika övertramp bara skulle passera som om ingenting hade hänt. Vi humaniserar lagarna, på straffverkställighetens område försiggår en utveckling i samma humana anda. Pressen utformar bestämda regler i syfte att skapa ett rättmätigt skydd kring den personliga integriteten, men i radion går man stundom helt andra vägar.

Alla tycks vara ense om att åtalade,

som kan förmodas få villkorlig dom, bör förskonas ifrån att öppet schavottera inför allmänheten. Den 19 februari gick det ett meddelande genom pressen. Det gällde en man som stod åtalad inför rådhusrätten för vårdslöshet gentemot borgenärer. Konkursen visade i tillgångar 15 434 kronor och skulderna belöpte sig till 238 037 kronor. Rätten dömde mannen till tre månaders fängelse villkorlig dom. Ingen enda tidning avslöjade hans namn, mig veterligt, och den tidning som jag klippt redogörelsen ur utgår i en upplaga på över 200 000 ex., och den tidningen brukar annars ha näsa för sensationer. Men i överensstämmelse med Publicistklubbens regler teg man med namnet.

I fallet Jacobsson hade rådhusrätten frikänt på alla punkter. Hovrätten fällde på två punkter men dömde villkorligt. När en aftontidning förhörde sig med författaren till den visa jag föredrog här i kammaren blev svaret från Radiotjänst: Inte var det min mening att ställa de ledande i Filadelfia i någon löjlig dager — det sköter de så bra om själva!

Nåja, ångerfulla syndare hade man väl inte väntat, men något som aldrig så litet hade varit snudd på en ursäkt tycker jag skulle ha varit klädsamt i det sammanhanget. Nu intar man en förvånad attityd och säger: Vi menade ingenting illa med att skriva och tala på det här sättet. Detta erinrar mig om en liten sentens som jag läst vid ett tillfälle: Det här var en mycket god man, sa kannibalen vid grytan efter slutad måltid.

En del pressorgan såg inte precis lika enkelt och käckt på saken som man gjort i Radiotjänst. Aftonbladet talade om utslag av tarvlighet och klen omdöme, och Ny Tid reagerade emot det osmakliga i att en villkorligt dömd person och pingströrelse blivit föremål för ett rätt och plump skämt.

Vad man emellertid står minst sagt

Svar på interpellation ang. utformningen av bestämmelserna om Radiotjänsts programverksamhet såvitt angår publicering av namn i vissa fall, m. m.

frågande inför är riktigheten av att Radiotjänst bygger upp en framställning i programväg på så lösan grund som här sker. Dagens revy skrives ofta, kanske alltid — jag vet inte bestämt — samma dag som programmet ges. Man har t. o. m. sagt mig på Radiotjänst, att när Dagens revy börjar är inte hela visan färdig, utan man skriver under pågående utsändning. Ändock rör man sig med så allvarliga ting som att låta enskilda människor schavottera inför miljontals lyssnare. Detta är något lösligt enligt min mening. Stoffet hämtas mestadels från kvällstidningarnas sensationssidor. Verklighetsunderlaget för dessa skildringar är nog ofta i klenaste laget, det vet alla. Ingen begär väl heller att vad som skrives av en reporter skall vara lika adekvat som en lagtext.

Man tror precis hur mycket man vill. Jag skall här inte gå in på detta kapitel, ty det ligger väl egentligen utanför denna fråga, men nog förefaller det lättfärdigt, när Radiotjänst på så lös grund bygger upp ett program och låter en enskild person hudflängas inför miljoner av det svenska folket och i samband därmed passar på att över ett kristet samfund hålla den ena hinken skurvatten efter den andra. Och sådant skulle, enligt vad somliga menar, inte vara lämpligt att påpeka i riksdagen, fastän Radiotjänst minst sagt är ett halvstatligt företag.

Jag är synnerligen tacksam mot statsrådet Andersson för att han över huvud taget svarat på interpellationen, för att han svarat så positivt som han faktiskt gjort och för att han även givit kammaren tillfälle att, om den så finner för gott, diskutera hithörande spörsmål. Om jag fattar statsrådets svar på min interpellation riktigt skulle det vara så, att Radiotjänst i princip är underkastat de allmänna bestämmelser, som Publicistklubben utfärdat och rekommenderat pressen. Statsrådets utförliga redogörelser för radionämndens uppgifter

och funktioner syns mig mynna ut i att om nämnden verkligen i praktiken *fungerar*, är vidare åtgärder obehövliga. Till detta är kanske ingenting mer att säga annat än att radionämnden borde fungera litet mera effektivt och vaka över att fadäser av den art som jag här påpekat, inte upprepas. Jag kunde tillägga att exemplet Jacobsson inte är ensamt. Det finns även andra, som man kunde ta fram. Man borde inte bara vänta, tills skriftliga klagomål kommer nämnden tillhanda. Jag tror, herr talman, att pressdebatten kring denna fråga varit nyttig, och jag tror också att en debatt i riksdagen inte kan bli till skada. Frihet under ansvar är det bästa, men det gäller att låta bägge begreppen följas åt. Att riksdag och regering skulle direkt ingripa i radioledningen och utöva påtryckningar i fråga om programmen är det väl ändå ingen som tänkt, än mindre sagt eller pläderat för. Det är enligt min mening alldeles uteslutet. Ingen människa kan väl tänka och önska att statsmakterna skulle bli programdirigenter. En sådan tanke är i varje fall totalt främmande för mig. Men man bör se till att de riktlinjer följas, som man kommit överens om. »Programmen skall hållas på en ideell och kulturell nivå och bedrivs så, att folkupplysning och folkbildning främjas.» Följ det.

Jag har, herr talman, den uppfattningen att det har brustit och kanske ännu brister en del i radions organisation på de områden som jag här berört. Vissa blottor har kommit fram under debatten om denna sak. Hade radionämndens eftergranskning fungerat effektivt i det föregående, tror jag att de nu aktuella interpellationerna aldrig kommit till stånd. Radionämnden torde utan svårighet inom ramen för sina befogenheter kunna komma till rätta med den principiella sak, som jag här påtalat, och med detta, herr talman, skall jag sluta och ber ännu en gång att få

Svar på interpellation ang. utformningen av bestämmelserna om Radiotjänsts programverksamhet såvitt angår publicering av namn i vissa fall, m. m.

tacka herr statsrådet Andersson för hans svar på min interpellation.

Herr EDBERG (s): Herr talman! Jag skall inte gå in på det konkreta fall, som herr Gustafsson i Borås här dragit upp, åtminstone inte till en början, men jag kan inte underlåta att i detta sammanhang göra en del principiella reflexioner kring den tendens, som de senaste månaderna visat sig, att gå till riksdagen och anmäla sitt missnöje med olika programpunkter i radion. Jag vill i detta sammanhang säga, att herr Gustafssons i Borås interpellation varit den försiktigaste av de tre interpellationer, som ställts till kommunikationsministern.

I medkammaren har två interpellationer ställts. Den ene interpellanten önskar veta om kommunikationsministern är villig att medverka till att åtgärder vidtagas för att förhindra att program av sådan karaktär som det om rattfylleriet sändes i radio, och den andre har velat att kommunikationsministern skall avge en lugnande försäkran till de stilla i landet om att de religiösa programmen kommer att lämnas oantastade. Enligt mitt sätt att se är dessa interpellationer än allvarligare.

Jag undrar vart man vill komma, när man plötsligt använder riksdagen som klagomur för olika konkreta programpunkter. Riksdagen har full frihet att diskutera vad som helst. Riksdagen är rätt forum för att diskutera de allmänna principiella riktlinjerna för radion, och naturligtvis kan man även ta upp enskilda program. Men någon vart måste ju interpellanten syfta när han gör detta. Han kan i så fall begära att få en opinionsyttring från riksdagen, och en sådan opinionsyttring kan åstadkommas, men den kan inte vara värd något mera än vilken som helst allmän opinionsyttring utanför detta hus' väggar, i pressen eller var som helst annars. Det blir en enskild missnöjesyttring, det kan inte

bli någon riksdagens opinionsyttring, ty med all respekt för riksdagen — och respekt måste vi hysa för oss själva — den kan minst av allt ägna sig åt att bli ett 380-hövdad programråd för radion. Jag tror därför att riksdagen skall akta sig noga för att etablera sig i en sådan position. Det kan också tänkas att man genom dessa interpellationer vill fresta kommunikationsministern att ge några allmänna direktiv utöver den överenskommen som finns mellan staten och radion, med andra ord locka kommunikationsministern att uppträda som programdirigent. I varje fall interpellationerna i medkammaren har tydligen siktat dit. Och med all respekt för kommunikationsministern tror jag att vi allesamman skall be att få slippa se en kommunikationsminister som programdirigent för svensk radio. Börjar statsmakterna ingripa och fingra på olika konkreta punkter i radion, då har man rivit ner ett gärde där man inte vet i vilka konsekvenser man så småningom kommer att hamna.

Kommunikationsministern erinrade i sitt interpellationssvar om radionämnden, som har till uppgift att övervaka att avtalet mellan staten och radion följes. Den har i det sammanhanget uppgiften att också tjänstgöra som en allmänhetens klagomur. Den kan ta upp enskilda programpunkter, beträffande vilka klagomål kommer utifrån, den kan själv ta initiativ, när den så finner påkallat, och den kan dra upp de allmänna principiella riktlinjerna för programverksamheten. Det rimliga vore att de som är missnöjda med enskilda programpunkter icke går till riksdagen, utan till radionämnden med sina klagomål. Den är den rätta klagomuren, och om jag nu får säga ett par ord om den konkreta fråga som herr Gustafsson i Borås har tagit upp så vill jag säga att denna kuplett, som det har varit fråga om, är smak- och talanglös och inte blir ett dugg roligare genom att i riksdagens

Svar på interpellation ang. utformningen av bestämmelserna om Radiotjänsts programverksamhet såvitt angår publicering av namn i vissa fall, m. m.

protokoll bevaras åt eftervärlden i stället för att överantvaras åt den glömska där den rätteligen hör hemma. Radionämnden har behandlat den här saken och funnit att kupletten var talanglös och smaklös, men när herr Gustafsson i Borås hänvisar till publicistklubbens publiceringsregler, vilket han har gjort både i interpellationen och åtminstone tre gånger i debatten, vill jag säga, utan att påstå att jag i varje konkret situation är beredd att tolka dem, att där måste det föreligga ett lätt missförstånd.

Publicistklubbens publiceringsregler, avsedda för pressen men därmed också för det kommunikationsmedel som radion utgör, kan inte — det ligger i sakens natur, eftersom det är en hederskodex — ha samma absolut bindande verkningar som en skriven lag. De avser att utgöra ett rättesnöre för publicisterna när det gäller de många gånger svåra bedömningsfrågor som kommer upp på tidningsredaktionerna och självfallet också i radio. Det ligger också i sakens natur att dessa regler, avsedda i första hand att skydda de enskilda mot oförskyllt lidande, måste komma att tillämpas något olika beroende på vilken plats i rampluset den man har, som råkar ut för någonting. Det är alldeles uppenbart att publicitetens strålkastare på ett helt annat sätt riktas mot en man som har en framskjuten ställning, det må vara i staten eller genom sin organisation, än mot de mera anonyma medborgarna, som det i första hand är angeläget att skydda.

Det är möjligt att det någonstans i spalterna har förekommit fall i affären Jacobsson som har tangerat publiceringsreglerna. Det vågar jag icke ha någon bestämd mening om, eftersom jag icke har helt klart för mig allt vad som har skrivits i frågan. Publiceringsreglerna är den kodex på vilken pressens opinionsnämnd fäller sina utslag när en anmälan dit har skett. Någon sådan anmälan har icke gjorts i detta fall, men

kupletten i radion faller uppenbart utanför publiceringsreglernas tillämpningsområde, vilket också radonämnden vid sin granskning har funnit.

Jag kommer alltså till det resultatet, att även om riksdagen självfallet kan diskutera allt vad den och enskilda ledamöter av densamma lyster, så är den rimliga vägen, om man är missnöjd, kritiskt inställd mot ett program, att gå till radionämnden. Om inte den fungerar på ett tillfredsställande sätt, ja, då må vi ta upp frågan om radionämndens verksamhet här i riksdagen, och då må kommunikationsministern ingripa, inte mot någon programpunkt, utan för att ersätta den nuvarande radionämnden med en annan radionämnd.

I det sammanhanget vill jag dock rätta till ett litet missförstånd. Herr Gustafsson i Borås yttrade, om jag inte fattade honom fel, att om radionämndens eftergranskningsverksamhet hade fungerat, så hade inte interpellationen kommit till. Det är ju ändå inte på det sättet att radionämnden i efterhand granskar varje särskilt program. Dess ledamöter kan anmäla inför nämnden vissa speciella programpunkter som man finner tvivelaktiga — i detta fall är det tydligen ingen av ledamöterna som har funnit programpunkten tvivelaktig — eller också ta upp fall som genom pressen eller genom anmälningar kommer under deras uppmärksamhet, men det skulle vara en verkligt orimlig institution, om en nämnd skulle sitta och i efterhand granska varje enskild programpunkt som har förekommit.

Herr talman! Jag har velat göra dessa principiella reflexioner därför att jag tror att vi börjar komma in på en allvarlig väg, om man försöker använda riksdagen som instrument för några »pressure groups» när det gäller att påverka programmens utformning. Jag tror att det är lyckligast att radion får arbeta i så stor frihet som den hittills har arbetat i, och jag noterar med till-

Svar på interpellation ang. utformningen av bestämmelserna om Radiotjänsts programverksamhet såvitt angår publicering av namn i vissa fall, m. m.

fredsställelse kommunikationsministerns uttalande i interpellationssvaret när han säger, att han betraktar den självständighet, som radion åtnjuter inom ramen för den ordning han redogjort för, såsom så välavvägd och riktig att han inte vill medverka till att rubba eller beskära den.

Herr GUSTAFSSON i Borås (fp) kort genmäle: Herr talman! Jag kan inskränka mig till några korta ord. Jag tycker nog att herr Edbergs anförande här tar mycket mera sikte på de båda interpellationerna i första kammaren än på vad jag har sagt i min interpellation. Jag har ingenting emot att människor, vilken samhällsställning de än är i, ställs i rampljuset, och jag menar också att en person, som intar en mer eller mindre framstående ställning i ett kristet samfund, också får finna sig i att verkligen ställas i rampljuset och att klandras då han är klander värd, kanske i ännu högre grad just därför att han har en sådan samfundstillhörighet, men då bör klandret bygga på ett faktiskt underlag och inte på de grunder som man här tämligen godtyckligt byggde på, och där man framför allt framhävde hans samfundstillhörighet och vad därmed sammanhängde.

Herr HELEN (fp): Herr talman! Fastän jag inte delar herr Edbergs farhågor för följderna av att denna diskussion förs i denna kammare, skulle jag vilja begagna tillfället att uttrycka tillfredsställelse över att statsrådet så otvetydigt sagt ifrån, att Kungl. Maj:t inte har anledning att framställa anmärkning mot radioprogrammen annat än i de fall, där förtroendet till Radiotjänsts styrelse har rubbats. Principerna om radions frihet gentemot statsmakterna under fredstid får väl i och med detta interpellationssvar betraktas som bekräftat.

För att inte bli missförstådd vill jag

gärna säga ifrån, att enligt min uppfattning råder full överensstämmelse mellan den här avgivna deklarationen och den handlingslinje, som Kungl. Maj:t under efterkrigsåren har tillämpat, åtminstone i den mån jag kan döma efter mina erfarenheter från ett antal år som tjänsteman i Radiotjänst. Där emot har faktiskt ordföranden i Radiotjänsts styrelse, landshövding Jonsson, helt nyligen vid en överläggning mellan radion och pressen meddelat att det skulle ha förekommit ett ingripande från regeringens sida gentemot ett radioprogram redan i förväg. Det gäller visserligen ett mycket futilt sammanhang, utsändning av ett referat från en planerad boxningsmatch, men inte desto mindre kan det anses märkligt att ett sådant initiativ skulle ha tagits.

Om man emellertid bortser ifrån ett sådant intermezzo framstår det nu som klart, att vi inte längre behöver diskutera själva principfrågan, men det kvarstår en annan och inte mindre viktig fråga, nämligen den om hur ansvarighetslinjerna för ett utsänt radioprogram egentligen skall dras. Det finns inga fastställda regler för vem som är juridiskt eller moraliskt ansvarig för ett utsänt radioprogram. Radiochefen kan inte i parallellitet med exempelvis tryckfrihetslagens bestämmelser fungera som ansvarig utgivare för varje enskilt radioprogram.

Jag tror att det vore lyckligt om man kunde finna juridiskt hållbara formuleringar för vem som i de enskilda fallen är den ansvarige programledaren. Att det i allmänhet bör vara radiochefen utesluter inte att det vore lämpligt att finna former som kunde göra det möjligt att också juridiskt flytta över ansvarigheten på enskilda medarbetare i Radiotjänst. Inte minst den nu under de senaste veckorna förda debatten visar att det finns behov av en sådan precisering.

Jag skulle med anledning av den för-

Svar på interpellation ang. utformningen av bestämmelserna om Radiotjänsts programverksamhet såvitt angår publicering av namn i vissa fall, m. m.

da diskussionen vilja vädja till kommunikationsministern att inom departementet och i samarbete med erfaret radiofolk göra en liten utredning om det finns möjligheter att finna sådana formuleringar som kan bli godtagna för framtiden. Jag tror att det vore lyckligt, om man i en sådan utredning även droge in frågan om inte Radiotjänsts styrelse och radionämndens direktiv borde vara mogna för en översyn och en precisering.

Herr BRACONIER (h): Herr talman! I princip kan man ju ansluta sig till vad både herr Edberg och herr Helén sade, men det kan inte vara riksdagen obetaget att när det gäller en halvstatlig monopolform diskutera radion. Vi har ju haft motioner i denna fråga, undertecknade av nuvarande statsråd, med ganska vittgående perspektiv, och jag får för min del säga att denna debatt inte alls har varit onödig. Den har ju givit vid handen, att de som här har yttrat sig anser — och det med rätta — att radion skall arbeta under stor frihet. Men å andra sidan är det uppenbart att om t. ex. en religiös meningsriktning känner att ett radioprogram kanske väcker hos den bittra känslor, så finns det väl intet hinder att i svenska riksdagen dra upp en interpellationsdebatt därom. När herr Edberg säger att vad riksdagen säger inte är mera värt än vad vilken annan organisation som helst yttrar, så är det givet. Interpellationsdebatterna ger ju så att säga ingen förpliktelse för medborgarna utanför riksdagen, men såsom opinionsorgan kan väl den svenska riksdagen inte stå främmande för alla de stora kulturprogram som över huvud taget är av vikt.

Man säger inte utan skäl att den politiska debatten bara har blivit en ekonomisk debatt. Det kanske inte skulle skada att den svenska riksdagen diskuterar dessa förhållanden och klargör

hur väsentligt det är att radiomännen får arbeta under trygghet, vilken betydelse över huvud taget pressfriheten har. Den ärade interpellantens känslor delar jag. De angrepp han gjorde mot pressen kan man ju diskutera. Det är klart att pressen också får arbeta under frihet. Hade vi inte frihet hade vi i längden inte heller någon fri riksdag.

Jag tror i alla fall att denna debatt har visat, att det inte finns någon effektiv klagomur när det gäller radion. Radionämnden har inte motsvarat de förväntningar, som man en gång hyste. Det är uppenbart att det här på ena eller andra sättet måste bli en ändring. Det har föreslagits att radionämndens förhandlingar skulle vara offentliga för att allmänna opinionen skulle få möjlighet att göra sig gällande. Det är uppenbart att en stor del av allmänheten inte känner till radionämnden och att den på det viset inte fungerar som ett språkrör för en större opinion. Även om radion bör ha sin fulla frihet, måste det vara riksdagen obetaget att diskutera en så utomordentligt betydelsefull institutions förhållanden som radion utgör.

Till sist vill jag ansluta mig till vad herr Helén sade om ansvarighetsreglerna för Radiotjänst. Särskilt under vissa speciellt kritiska förhållanden, såsom i krig, då radion får en mera betydelsefull ställning än nu, är de nuvarande förhållandena ytterst ogynnsamma. Man måste ha någon speciell instans, som man kan göra ansvarig för radioprogram, liksom man har en ansvarig utgivare när det gäller tidningspressen.

Chefen för kommunikationsdepartementet, herr statsrådet ANDERSSON: Herr talman! Jag har inte anledning att säga så mycket utöver vad som redan anförts. Diskussionen här uppvisar ju att det råder enighet om att radion skall vara fri och obunden från påtryck-

Svar på interpellation ang. utformningen av bestämmelserna om Radiotjänsts programverksamhet såvitt angår publicering av namn i vissa fall, m. m.

ningar av riksdag och regering. Jag känner faktiskt inte heller till något fall, då från regeringens sida något påtryckningsförsök har gjorts — det fall som herr Helén här antydningssvis berörde, känner jag inte alls till.

Jag kan inte heller se att den diskussion, som uppkommer genom att interpellationer framställs, utgör något som helst tecken på att vi skulle börja bli oeniga om denna radions frihet. Den är väl närmast ett uttryck för den vaksamhet som vi bör ha när det gäller radion med tanke på den fria ställning radion intar. Att denna vaksamhet tar sig formen av interpellationer och diskussioner här i riksdagen är inte märkligare än att det i vår tidningspress ständigt förekommer diskussioner om radioprogrammen. Man har dessutom här velat ha klarlagt hur radionämnden arbetar, och det är väl alldeles på sin plats att det också förekommer diskussion om den saken.

Vad beträffar det juridiska ansvaret för radioprogrammen har jag i varje fall hittills betraktat denna fråga mera som en intern angelägenhet för Radiotjänst att pröva. Jag vet mycket väl att det inte finns några speciella publiceringsregler för radion, och när jag i mitt interpellationssvar har sagt att de publiceringsregler, som pressen själv har ställt upp för sig, i princip bör kunna gälla också för radion, beror det på att jag genom Radiotjänst har fått reda på att dess styrelse betraktar saken på detta sätt.

Men att vi alltså inte hittills har behövt utfärda några särskilda publiceringsregler för radion sammanhänger väl också med att vi inte funnit anledning att framställa några speciella anmärkningar. Med hänsyn till radions ställning i samhället och dess väldiga räckvidd när det gäller opinionen får man hoppas att radion inte heller i fortsättningen skall påverkas av det förhållandet, att tidningarna, såsom

ibland sker, överträder publiceringsreglerna. Det är ju stor skillnad på pressen och radion i det avseendet att radion intar en monopolställning. Pressen kan genom tidningarnas vaksamhet mot varandra inom sig själv rätta till felgrepp, men för radions del finns det inte några sådana korrektiv.

Det förhållandet, att det kan förekomma missgrepp och finnas ofullkomligheter i fråga om radioprogrammen, bör inte föranleda oss till någon generell kritik. Även om enstaka program kommer ut i blåsväder, får vi väl inte glömma att radion har många fina egenskaper. Ibland förvånas man faktiskt över att programmen kan hållas sådana, att det inte förekommer mer kritik än vad som är fallet. Vi bör emellertid vänja oss vid att lyssna till radion med något av den kritiska och skeptiska inställning som väl är för handen när man läser en tidning eller en bok. Eftersom radion är statsägd, ligger det naturligtvis nära till hands för många lyssnare att anse, att allt som där säges skall vara riktigt eller i varje fall godtagbart. Men vi vet alla att radion arbetar självständigt, och jag har velat trycka på att de som är verksamma inom radion måste känna detta ansvar större än andra som arbetar som opinionsbildare, då vi ju faktiskt måste ställa större krav på radion som opinionsbildare med hänsyn till dess speciella ställning.

Men när jag trycker på detta ansvar, sker det inte därför att man har funnit anledning till kritik mot det sätt, varpå Radiotjänst nu tillvaratar detta ansvar — det har i varje fall inte jag gjort. Jag har velat understryka betydelsen av detta ansvar därför att jag tror att den enda förutsättningen för att man från något håll skulle kunna med framgång framföra önskemål om att radions frihet begränsades vore att radion själv missbrukade sin frihet. Det ankommer med andra ord på radion själv att se

Svar på interpellation ang. utformningen av bestämmelserna om Radiotjänsts programverksamhet såvitt angår publicering av namn i vissa fall, m. m.

till att det inte riktas attacker mot den frihet som vi alla vill att radion skall äga.

Jag har inte i mitt svar gett något omdöme om enstaka program som har kritiserats, och jag ämnar inte göra det nu heller. Det ligger i sakens natur att så inte sker. Jag tror att radionämnden, så som den är sammansatt, fungerar på ett riktigt sätt. Jag har tagit del av vad nämnden utträttat, och jag kan inte gärna tänka mig någon annan ordning för en kontrollverksamhet eller verksamhet i efterhand. Huruvida nämndens förhandlingar skall vara offentliga eller inte får nämnden själv avgöra. Den saken lägger vi oss inte i, och vad jag här velat säga är bara, att jag betraktar det som alldeles riktigt att anmärkningar mot enstaka program går till radionämnden.

Herr STÅHL (fp): Herr talman! Jag begärde ordet på grund av herr Edbergs uttalande där han säger, att man kommer in på en farlig väg, när man nu börjar gå till riksdagen med klagomål över vad som förekommer i radion. Jag undrar om inte herr Edberg missuppfattat tidsföljden. Som kammarens ledamöter, åtminstone de äldre, erinra sig är det inte så många år sedan vi här i kammaren behandlade en motion, som gick ut på ett direkt ingripande i Radiotjänsts programverksamhet. Även den gången var framstöten föranledd av en visa, men den hette då »Resultat av plöjningstävlan», och motionär var nuvarande vägministern herr Hjalmar Nilson i Spånstad, som på den tiden satt på hallandsbänken. Han var mycket indignerad över att en stor och aktad yrkesgrupp skulle utsättas för smädelse i radio. Vad ledde den motionen till? Riksdagen sade mycket bestämt ifrån, att några fingervisningar i den vägen, att några ingripanden inte skulle förekomma. Redan då sade alltså riksdagen ifrån att vi inte vill veta av

något sådant. Det var ett stort steg framåt. Det skall registreras som i hög grad tillfredsställande att dagens interpellant inte ens snuddat vid en tankegång åt det hållet. Likaså har ju faktiskt kommunikationsministern här besvarat de båda interpellationer i första kammaren som liksom är litet på glid åt det hållet med att bestämt avvisa varje sådan tendens.

Regering och riksdag håller på integriteten hos Radiotjänst som fri kulturinstitution. Men sedan man har sagt detta, måste man, såsom herr Braconier och statsrådet har gjort, framhålla den både praktiskt och framför allt principiellt betydelsefulla skillnaden, inte minst med hänsyn till den förda tidsningsdebatten, mellan å ena sidan, att riksdag och regering lägger sig i utformningen av radioprogrammen, och å andra sidan att vi här i kamrarna diskuterar även vad som förekommit i radio. Rätten till det måste vi självfallet bestämt hålla på. Herr Edberg avvisade den, om jag fattade honom rätt, inte direkt, men var tveksam. Jag är inte på något sätt tveksam, om man bara har klart för sig att diskussionen syftar till en opinionsyttring och inte till någon inblandning.

Om radionämnden skall vara den institution till vilken man har att vända sig, är det nödvändigt att dess verksamhet — jag uttalar mig inte om dess sammansättning — reformeras, så att den blir utåtriktad på ett annat sätt än hittills och att allmänheten får klart för sig, att det finns en institution med den funktionen. Kommunikationsministern bör ur alla synpunkter befrias därifrån. Däremot har kommunikationsministern en annan funktion, som inte har påpekats: att hävda radions integritet eller i varje fall befogade rätt gentemot det kungliga verk som inte alltid lämnar den rörelsefrihet som radion bör kunna göra anspråk på. Det är viktigt att kommunikationsministern

Svar på interpellation ang. utformningen av bestämmelserna om Radiotjänsts programverksamhet såvitt angår publicering av namn i vissa fall, m. m.

följer förhållandet mellan Radiotjänst och telegrafstyrelsen med stor uppmärksamhet.

Denna diskussion har ur många synpunkter varit värdefull. Det är klart, att radion som en både fri och monopolbetonad kulturinstitution måste vara utsatt för den offentliga kritikens skärseid. Inte minst det program som herr Gustafsson har pekat på ger ju vid handen, att kritiken inte får tystna. Men det är *en* sak, att vissa program utsätts för kritik. En *annan* sak blir det om statsmakterna börjar uppträda som programledare eller stadgeskrivare. Jag tycker, att det är ytterligt värdefullt, att riksdagen och även regeringen gett klart besked på den punkten.

Herr EDBERG (s) kort genmäle: Herr talman! Jag tror, att herr Ståhl gjorde sig skyldig till ett litet missförstånd beträffande vad jag har sagt. Jag menar, att riksdagen vid sidan av sin funktion som beslutande myndighet också är ett forum för allmän debatt. Till en sådan debatt hör naturligtvis också riktlinjerna för radions allmänna verksamhet. Självfallet kan man också taga upp en kritik av enskilda programpunkter, men man skall ha klart för sig, att vad som då framföres bara blir en opinionsyttring, som inte har större tyngd än vilken opinionsyttring som helst; det blir den enskilde riksdagsmannen Ståhls, Gustafssons eller min personliga opinionsyttring. När det gäller konkreta radioprogram kan det inte bli någon riksdagens samfälliga opinionsyttring. Det är nog herr Ståhl överens med mig om att denna församling inte lämpar sig som ett programråd. Jag finner det farligt och allvarligt att försöka locka statsmakterna att avgiva programdirektiv utöver den allmänna ram för verksamheten som finns angiven i överenskommelsen mellan staten och Radiotjänst.

Jag vill hålla med herr Ståhl om att

radioledningen i kanske alltför hög grad arbetat bakom neddragna gardiner. Det kan säkerligen vara värdefullt om också dess verksamhet blir föremål för större publicitet. Detta är uppenbarligen inte främmande för radionämnden att döma av dess beslut vid lördagens sammanträde.

Herr NORRBY (fp): Herr talman! Då jag är ledamot av radionämnden och då det förefaller som om kritiken från olika tidningar snarare har drabbat nämnden än det i och för sig kritikvärda programmet i Dagens revy och dess visa om Jacobsson, har jag begärt ordet i denna kammare för första gången i mitt liv. Jag kommer igen i morgon i ett annat sammanhang, om jag förs.

Nämnden har behandlat frågan om Dagens revy och visan om Jacobsson den 31 januari och 14 mars. Vi resonerade länge och ingående. Det visade, att vi har mycket olika uppfattningar om saken. Vi var dock alla eniga om att denna visa var smaklös, ganska dum och föga kvick. Somliga av oss tyckte att den var plump och olämplig. I protokollet antecknades att efter det diskussion hade förevarit anmärkningen ej föranledde någon radionämndens åtgärd. Det kan synas något motsäggande, att vi först diskuterade saken och gav till känna olika uppfattningar men sedan lät det hela utmynna i att det inte blev någon åtgärd från radionämndens sida. Jag förstår, att de som betraktar oss som arbetar och diskuterar bakom kulisserna — nästan som bakom en järnridå — inte har klart för sig, att den diskussion som vi för, den kritik som vid nämndens sammanträden framföres, har mycket stor effekt, fastän på ett smidigt och ganska vänligt sätt, nämligen därigenom att de ansvariga tjänstemännen och radiochefen själva är närvarande. De får sina fiskar varma bakom denna järnridå. Däm-

Svar på interpellation ang. utformningen av bestämmelserna om Radiotjänsts programverksamhet såvitt angår publicering av namn i vissa fall, m. m.

pade stötar och enstaka buller kan måhända tränga ut då och då, vilket tycks ha varit fallet nu. Detta visar, att vi på ett »hyggligt och kamratligt sätt» gör upp mellanhavandena men trots det kommer till ganska goda resultat eller i varje fall effekt. Se t. ex. på Dagens revy de sista veckorna! Jämför gadden, ettret och giftet i de två sista numren med vad som förekom innan uppmärksamheten hade väckts. Jag tycker nog, att Dagens revy skall vara tämligen giftig, låt vara att giftet inte skall vara dödande. Det skall vara stor frihet vid det programmets utformning. Jag delar emellertid herr Gustafssons uppfattning om att man inte får besjunga t. ex. en framträdande person i pingströrelsen på det sätt som skett. Nämnden har, fastän den skrivit i protokollet att anmärkningen inte föranlett någon radionämndens åtgärd, ändå påverkat de ansvariga tjänstemännen i radion. Vi har den sista tiden, då landshövding Nyström varit ordförande, i stort sett gått på den linjen att vi på tu man hand i nämnden talar med de ansvariga och då ger en varning.

Vad Dagens revy beträffar går det till så att den skrivs till största delen under det sista dygnet före framförandet på fredagarna klockan 19.30 — vilket för övrigt är den bästa programtiden. Dagens revy torde därför vara en av de programpunkter som avlyssnas mest, och av den anledningen är det både viktigt och betydelsefullt, att en debatt kommer till stånd. Enligt den uppgift som vi fått är radiochefen eller den tillförordnade radiochefen orienterad om innehållet i Dagens revy. Därigenom måste vi fastslå, att radiochefen eller hans ställföreträdare har det primära ansvaret för vad som släpps ut i radio under denna programpunkt.

Till sist vill jag bara säga, att debatten och den kritik som därvid framförts här i kammaren är en tankeställare för oss i radionämnden. Vi är

inte sämre än att vi kan erkänna, att vi kanske formellt har varit litet för släpphänta och varit litet för intetsägande i våra protokoll. Vi är tacksamma för kritiken, och vi skall på den begäran som allmänt framförts — jag är visserligen inte ordförande utan utgör blott en tjugufjärdedel av radionämnden — i varje fall i fortsättningen arbeta för publicitet kring radionämndens verksamhet. Jag tillhör för övrigt jämte landshövding Nyström och rektor Hirdman en tremannakommitté som fått i uppdrag att utreda frågan om radionämnden och publiciteten. Vi har fått, inte blodad tand, men våra klor en aning vässade och vårt kurage ökat genom de påstötningar vi har fått från olika håll. Vi är utomordentligt tacksamma för kommunikationsministerns klarläggande synpunkter, som delas av oss i radionämnden. Vi tackar alldeles särskilt för vad statsrådet sade om att vi själva får ordna med publiciteten i radionämndens verksamhet.

Vi ber om ursäkt om vi gjort någonting som förtjänat kritik, men vi skall försöka bättra oss i så fall. Nog skall det bli publicitet även i fortsättningen, fastän vi i dag har blivit bönhörda över hövan, vi som tyckte att radionämnden skulle ha litet större publicitet!

Herr HALLÉN (s): Herr talman! Jag vill i stort sett instämma i vad herr Edberg sade om att man får betrakta inläggen här i kamrarna i en fråga sådan som denna såsom jämförbara med insändare i pressen, bara med den skillnaden naturligtvis, att inläggen här ju i regel kan tillmätas större auktoritativ tyngd än de mycket brokiga insändarbidrag som man kan läsa i tidningspressen.

Jag vill också uttala min egen tillfredsställelse med Radiotjänsts allmänna verksamhet och det varsamma sätt,

Svar på interpellation ang. utformningen av bestämmelserna om Radiotjänsts programverksamhet såvitt angår publicering av namn i vissa fall, m. m.

varpå den försöker tillgodose olika intressen.

Jag kanske får rätta ett litet misstag av herr Gustafsson. Han nämnde någonting om att programmen i Dagens revy inte är föremål för någon censur eller granskning men däremot föredrag och predikningar. Varifrån han fått detta sista vet jag inte. Jag har ända sedan radions första tid årligen varit engagerad i båda dessa avseenden men aldrig varit föremål för något slags förhandsgranskning. Det förhåller sig nog så med andra också.

Sedan vill jag säga, att det visserligen är sant att riksdagen har formell grundlagsenlig rätt att diskutera praktiskt taget vad som helst, men jag tror också som en del andra talare, att det vore högst betänkligt om man skulle ge sig in på att diskutera radioprogrammet. Skall man göra det i fortsättningen, kan man ju lika gärna ge sig på annan statlig verksamhet jämförlig med detta. Då kan man ifrågasätta, om man här i riksdagen skall diskutera de kungliga teatrarnas program, och då kan man ge sig in på Nationalmusei tavelköp. Den dagen vill vi väl inte vara med då man skall avhandla sådant i riksdagen.

Däremot tycker jag att diskussionen snuddar vid en annan allvarlig och svårlöst fråga, nämligen frågan om ansvarigheten. Jag tänker i detta sammanhang på tryckfrihetsförordningen. Vi vet att den grundar sig på vetenskapen om att det som med det tryckta ordets hjälp förmedlas når en stor allmänhet, kanske i många fall riket i gemen. Man har genom tryckfrihetsförordningen sökt reglera det fria ordets rätt och samtidigt skydda den enskilde medborgaren. Det kan ju tänkas att man i en framtid begår sådana fel även i radions utsändningar, att någon medborgare blir föremål för inte bara skymfande utan rent ärekränkande beskyllningar, och då är det klart att den

förorättade skall kunna utkräva ett ansvar. Hur det skall ske genom en eventuell lagstiftning vet jag inte. Det sades med all rätt — jag tror av statsrådet — att man inte kan begära att radiochefen skall vara ansvarig för allt sådant, men det kan ju tänkas att man i en framtid kommer dithän, att de olika avdelningarna har en som är ansvarig för att någonting sådant inte inträffar. Jag tycker inte det finns anledning att fundera på att skapa en sådan organisationsform nu, ty man får väl anta att det påtalade fallet är en ensam svala som inte återkommer. Men skulle i en framtid motsättningarna skärpas och avspegla sig i radion så att enskilda medborgare kunde bli allvarligt kränkta, tycker jag det borde gälla samma bestämmelser som för tidningspressen. Den har ju med all rätt sin i regel obegränsade frihet, men det finns en viss gräns som den inte får passera. Om motsvarande bestämmelser kan vinnas tillämpning även för radio — därest det i framtiden visar sig behövt — tror jag man på den vägen kommer till en lösning.

Herr GUSTAFSSON i Borås (fp): Herr talman! Jag skall inte förlänga diskussionen. Vad jag har velat föra i blickpunkten är radionämndens befogenheter och de linjer efter vilka nämnden har arbetat och skall arbeta. Efter herr Norrbys anförande har jag inte så mycket att säga.

Det var högeligen intressant att lyssna till herr Norrbys relation av radionämndens behandling av det konkreta fall som jag har fört på tal i riksdagen. Jag tänkte omedelbart när jag lyssnade till honom: »Tänk om man hade fått del av dessa synpunkter förr och inte så sent som vid det här laget i riksdagen! Jag tror det skulle ha varit välgörande om man hade fått det.»

Sedan vill jag säga, att det väl ändå inte ur konstitutionell synpunkt är nå-

Svar på interpellation ang. översyn av bestämmelserna om tillståndsgivningen för traktortrafik.

got fel att taga upp frågor av denna art även i riksdagen. Radion är ju i alla fall en institution av mycket stor betydelse för vårt folk. Den diskuterar ju snart sagt allt mellan himmel och jord: politik, religion och kultur. Att man då i fall sådana som jag har påpekat frågor kommunikationsministern, när ärendet hör hemma under hans domvärjo, får väl anses riktigt. Annars är jag fullt på det klara med det berättigade i vad herr Edberg sade om att det inte kan bli något annat än ett meningsutbyte, men det är enligt min mening inte oriktigt att ett sådant också kommer till stånd. Det är vad många i vårt folk väntar.

Jag skall slutligen, herr talman, instämma i herr Heléns resonemang. Liksom han har jag i mitt första anförande efterlyst ansvarigheten för sådana programpunkter som jag har påtalat. Något svar på den frågan har inte givits.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 3.**Svar på interpellation ang. översyn av bestämmelserna om tillståndsgivningen för traktortrafik.**

Chefen för kommunikationsdepartementet, herr statsrådet ANDERSSON, erhöll på begäran ordet för att besvara herr Janssons i Hällefors interpellation angående översyn av bestämmelserna om tillståndsgivningen för traktortrafik.

Svaret hade före sammanträdet i stencilerad form tillställts kammarrens ledamöter, och herr statsrådet Andersson lämnade nu endast en kort sammanfattning av huvudpunkterna i svaret.

Det inom kammaren utdelade svaret var av följande lydelse:

Herr talman! I en interpellation har herr Jansson i Hällefors tagit upp den för närvarande även i flera andra sammanhang aktualiserade frågan om in-

förande av rätt för jordbrukare att utan särskilt tillstånd yrkesmässigt utföra skogskörslor med traktor. Han har därvid frågat mig, om jag är beredd att snabbt låta verkställa en översyn av bestämmelserna om tillståndsgivningen för traktortrafik, samt huruvida jag, om utredningen ger skäl därtill, är villig att framlägga förslag till sådana ändringar, som kan underlätta användningen av jordbrukstraktorer vid skogsbygdersnas vinterkörslor.

Med anledning härav får jag anföra följande.

Den av interpellanten berörda frågan om en uppmjukning av bestämmelserna i 1940 års förordning om yrkesmässig biltrafik i vad avser skogskörslor med traktor är för närvarande föremål för Kungl. Maj:ts prövning i anledning av vissa relativt nyligen inkomna framställningar i ämnet från arbetsmarknadsstyrelsen och näringslivets trafikdelegation. Samma fråga har också bragts under riksdagens direkta prövning genom flera motioner vid årets riksdag. Därjämte har från skilda håll ifrågasatts en omprövning av hela regleringssystemet för den yrkesmässiga lastbilstrafiken.

I utlåtande över arbetsmarknadsstyrelsens framställning har statens biltrafiknämnd framhållit bl. a. att yrkeslastbilarnas transporter av virke på korta avstånd i de skogrika delarna av landet, enligt vad tidigare verkställda utredningar visat, haft en förhållandevis stor omfattning. Nämnden förmodar att läget är väsentligen detsamma i dag. Om innehavare av jordbrukstraktorer finge ett generellt medgivande att yrkesmässigt utföra virkestransporter, måste man enligt nämndens uppfattning därför räkna med ett betydande bortfall av transportuppdrag för den yrkesmässiga lastbilstrafiken inom dessa områden.

Mot dessa verkningar har man enligt biltrafiknämnden att väga de skäl, som

Svar på interpellation ang. översyn av bestämmelserna om tillståndsgivningen för traktortrafik.

talat för att jordbrukarna i görlig mån får utnyttja sina traktorer. Sedan traktorn numera i stor utsträckning ersatt hästen som dragare, ter det sig rimligt och naturligt att de jordbrukare, som på detta sätt rationaliserat sitt arbete, skall ha möjlighet att åtaga sig traktorkörning i sådana fall, då de tidigare använt häst.

Vid övervägandet av dessa synpunkter har biltrafiknämnden kommit till den slutsatsen, att större frihet bör beredas de traktorägande jordbrukarna att utan hinder av 1940 års förordnings bestämmelser om behovsprövning med sina traktorer jämte tillkopplade släpfordon få utföra yrkesmässiga transporter av virke. Nämnden håller för troligt att de olägenheter, som kan bli en följd härav, blir av övergående natur. Efter hand bör vid ett klokt handhavande av tillståndsgivningen tillgången på transportmedel i yrkesmässig trafik åter kunna anpassas till behovet. En förutsättning för denna liberalisering av bestämmelserna anser emellertid biltrafiknämnden vara, att de föreskrifter för trygghet av trafiksäkerheten och ansvarigheten vid trafikutövet, som gäller för den yrkesmässiga biltrafiken även kommer att avse yrkesmässig trafik med traktortåg samt att frågan om beskattningen av fordonen löses på sådant sätt, att likställighet med den yrkesmässiga lastbilstrafiken i detta avseende uppnås.

Även enligt min uppfattning föreligger starka skäl för att bereda jordbrukarna ökade möjligheter att utnyttja sina traktorer för skogskörslor. Innan åtgärder vidtages i sådan riktning synes det mig emellertid påkallat, att konsekvenserna härav för transportförsörjningen i övrigt något närmare klarlägges. Även de villkor i trafiksäkerhets- och beskattningshänseende, som biltrafiknämnden ansett böra uppställas för den ifrågasatta liberaliseringen, torde böra prövas. På senare tid har även

vissa andra spörsmål rörande regleringen av den yrkesmässiga lastbilstrafiken aktualiserats, vilka synes böra närmare utredas, och jag överväger därför att begära bemyndigande att tillsätta en utredning för ändamålet. I detta sammanhang bör lämpligen också den i interpellationen berörda frågan upptagas till behandling. Såvitt jag kan finna bör det vara möjligt att relativt fristående från utredningsarbetet i övrigt pröva denna fråga och snabbt framlägga erforderliga förslag.

Härpå anförde

Herr JANSSON i Hällefors (s): Herr talman! Jag får till statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet framföra mitt tack för svaret på min interpellation. Jag tackar också för svarets innehåll, som i stort sett är tillmötesgående.

Jag skall inte här, utöver vad som sagts i interpellationen, ta upp till belysning de ytterligare skäl som legat till grund för densamma. Dessa framgår tydligt av den skrivelse som Skogs- och flottningsarbetarförbundet i april månad förra året tillställde arbetsmarknadsstyrelsen och av den P. M., som utredningen om skogsbrukets arbetsmarknad avlätit, daterad den 1 augusti samma år, vilken P. M. sedan av arbetsmarknadsstyrelsen översänts till kommunikationsdepartementet. Utöver vad som där framhållits är det knappast något att tillägga. De framställningar, som jag här har omnämnt, tillika med den framställning som i samma fråga förts fram från näringslivets trafikdelegation, har lett fram till det svar på min interpellation som statsrådet här har lämnat, och jag är därför för dagen i stort sett tillfredsställd.

Med hänvisning till svaret vill jag ytterligare tillägga, att jag är fullt instämd med att en liberalisering av tillståndsgivningen på sätt, som jag i in-

terpellationen ifrågasatt, inte kan få ske på bekostnad av trafiksäkerheten. Jag är därför i stort sett ense med stats biltrafiknämnd då den framhåller, att de föreskrifter för trygghet av trafiksäkerheten och ansvarigheten vid trafikutö vandet, som gäller för den yrkesmässiga biltrafiken, även bör komma att avse yrkesmässig trafik med traktortåg. Huruvida någon avvikelse härifrån skall göras för traktortåg blir den av statsrådet signalerade utredningens sak att överväga. Något avkall på en tillfredsställande trafiksäkerhet kan givetvis inte göras. Man kan givetvis inte heller — synes det mig — med sakliga skäl ha något att invända mot vad nämnden haft att anföra i skattefrågan, att en likställighet i fråga om beskattningen åstadkommes mellan yrkesmässig trafik med traktortåg och den yrkesmässiga biltrafiken. En rättvis avvägning av denna beskattningsfråga bör givetvis ske.

Det är möjligt att dessa frågor behöver närmare utredas. Jag blir dock en smula betänksam, när statsrådet säger sig ha för avsikt att lägga in dessa frågor i en större utredning, som även skall beröra andra spörsmål rörande reglering av den yrkesmässiga biltrafiken. Frågan om en liberalisering av tillståndsgivningen för traktortrafik i skogsbruket är för dem det berör ytterst trängande och behöver en snabb lösning. Faran för att denna fråga kan fördröjas genom att hamna i en utredning, som omspanner även andra spörsmål, är givetvis stor. Jag tillåter mig dock ta fasta på vad statsrådet i slutet av sitt svar här har framhållit, att den fråga det här närmast gäller skall av utredningen kunna behandlas relativt fristående från utredningsarbetet i övrigt så att erforderliga förslag snabbt kan framläggas.

Med detta vill jag än en gång, herr talman, tacka statsrådet för svaret.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 4.

Svar på interpellation ang. föreskrifter om tvättning av hushållslump, som skall användas vid stoppning av möbler m. m.

Herr talmannen lämnade på begäran ordet till

Chefen för inrikesdepartementet, herr statsrådet HEDLUND, som yttrade: Herr talman! Ledamoten av denna kammare, herr Löfgren, har i en interpellation tagit upp frågan om sanitära olägenheter av att hushållslump användes för stoppning av sängkläder m. m. utan att först ha renats. Herr Löfgren frågar mig, om jag vill medverka till att föreskrifter snarast utfärdas om skyldighet att i varje fall tvätta lumpen innan den får användas för stoppning av sängkläder, möbler o. d. Han erinrar om att medicinalstyrelsen år 1943 efter utredning lade fram förslag till vissa ändringar i hälsovårdsstadgan, som gick ut på att hälsovårdsnämnd skulle övervaka att sådan rening skedde.

Medicinalstyrelsens utredning var, som interpellanten framhåller, föranledd av en skrivelse av 1937 års riksdag. I utredningen påpekade styrelsen, att det mera var en teoretisk möjlighet än en genom erfarenhet bevisad företeelse att lumpen var bärare av smitta. Styrelsen ville därför inte föreslå att man föreskrev ett desinfektionsförfarande som skulle fördyra den färdiga varan. Emellertid ansåg medicinalstyrelsen att det var angeläget att lump, som skulle användas till stoppning av sängkläder m. m., dessförinnan tvättades, bl. a. av hänsyn till personer, som sysselsattes med beredning av varan. Styrelsen erinrade om att riksförsäkringsanstalten, som då var chefsmyndighet för yrkesinspektionen, hade för avsikt att utfärda allmänna skyddsanvisningar om sådan rening. Med hänsyn till hem- och småindustrien, som var

Svar på interpellation ang. föreskrifter om tvättning av hushållslump, som skall användas vid stoppning av möbler m. m.

undandragen yrkesinspektionens övervakning, föreslog medicinalstyrelsen emellertid, att bland hälsovårdsstadgans bestämmelser om fabriker och näringar skulle intagas föreskrift om att hälsovårdsnämnd skulle övervaka att lump, som var avsedd att förarbetas till stoppning av sängkläder, möbler o. d. icke fick hanteras förrän den tvättats enligt föreskrifter som medicinalstyrelsen i samråd med riksförsäkringsanstalten skulle utfärda.

Kungl. Maj:t fann i beslut 1943 medicinalstyrelsens framställning inte föranleda annan åtgärd än att handlingarna överlämnades till riksförsäkringsanstalten för att tagas i övervägande vid utarbetande av de allmänna skyddsanvisningar, som anstalten hade för avsikt att utfärda.

Sedermerna lät arbetarskyddsstyrelsen utarbeta förslag till anvisningar för lumpsortering och hörde vissa myndigheter och sammanslutningar över detta förslag. Från alla håll utsattes förslaget för kritik. Bl. a. ansåg yrkesinspektörerna att det var praktiskt och ekonomiskt ogenomförbart. Institutet för folkhälsan förklarade, att föreskrifter om desinfektion av lump inte behövdes. Arbetarskyddsstyrelsen ansåg för sin del, att den sanitära olägenheten av arbete med smutsig lump inte var så stor att det med hänsyn till kostnaderna var berättigat att generellt kräva rengöring av lump. Några skyddsanvisningar för lumpsortering har därför inte utfärdats.

Det har emellertid för inte länge sedan införts en annan bestämmelse, som syftar till att minska dessa sanitära olägenheter. I 1949 års förordning angående handel med skrot, lump och begagnat gods stadgas nämligen, att begagnade kläder och andra föremål, som kan antagas vara smittofarliga eller behäftade med ohyra, inte får mottagas av handlande och uppköpare utan att omedelbart desinficeras eller renas från ohyra. Att denna ny föreskrift införts

åberopades också som stöd för att anvisningar för yrkesinspektionen inte behövdes.

Beträffande hälsovårdsstadgan, som interpellanten kanske närmast avser, pågår det som bekant utredning om en revision. 1948 års hälsovårdsstadgekommitté, som verkställer utredningen, beräknar att kunna avge sitt betänkande detta år. Jag får därefter tillfälle att ta ställning till frågan om en ny hälsovårdslagstiftning bör innehålla sådana bestämmelser som herr Löfgren efterlyst. Med hänsyn till de sanitära olägenheter för allmänheten, som synes vara förknippade med den bristfälliga rengöringen och sorteringen av detta stoppningsmaterial till sängkläder m. m., ämnar jag emellertid undersöka, om icke även andra åtgärder bör vidtagas för att få en bättre ordning till stånd.

Härmed, herr talman, anser jag mig ha besvarat interpellationen.

Vidare anförde

Herr LÖFGREN (fp): Herr talman! Jag ber att till herr statsrådet och chefen för inrikesdepartementet få framföra mitt tack för svaret på interpellationen.

I svarets första del lämnas sådana uppgifter, som jag tidigare kunnat inhämta genom att taga del av den utredning, som medicinalstyrelsen avlämnade redan år 1943. Av särskilt intresse är sålunda huvudsakligen vad som skett med anledning av de synpunkter, som där redovisades. Man kan av herr statsrådets vidare redogörelse närmast få den uppfattningen, att vad som sedermera skett inskränkt sig till försök att åstadkomma föreskrifter, som skulle skydda sådana arbetare, som hanterar smutsig lump. Bortsett från den i svaret omnämnda förordningen av 1949 angående handel med skrot, lump och begagnat gods har synbarligen ej heller för arbetares skydd några bestämmelser

Svar på interpellation ang. föreskrifter om tvättning av hushållslump, som skall användas vid stoppning av möbler m. m.

ansetts behövliga. Med all respekt för svårigheterna att åstadkomma fullt tillfredsställande förhållanden i av mig påtalade avseenden, så synes det mig dock i hög grad angeläget, att effektiva åtgärder vidtages för att åstadkomma ett skydd för de konsumenter, som använder sådana produkter vilka tillverkas med användande av ett stoppningsmaterial, som beredes av ofta smutsig och ohygienisk lump. Det är därför med stor tillfredsställelse jag erfar att herr statsrådet ej endast ämnar taga ställning till frågan om ny hälsovårdsstiftning, sedan 1948 års hälsovårdsstadgekommitté avgivit sitt betänkande, utan även i övrigt ämnar undersöka om icke också andra åtgärder bör vidtagas för att få en bättre ordning till stånd.

Såsom ett bidrag till det material, som kan vara av värde för herr statsrådets vidare bedömning av denna fråga, anser jag mig böra nämna, att jag nyligen låtit inköpa en madrass efter en annons, som ofta förekommer i olika tidningar. Enligt denna annons garanterades en mycket mjuk och behaglig madrass, stoppad med 6 kg prima vadd och flock. Jag har överlämnat madrassen till statens provningsanstalt, som avgivit officiellt intyg över madrassen. Enligt detta intyg har någon vadd över huvud taget ej iakttagits, men har stoppningen utgjorts av följande ungefärliga sammansättning:

Ofullständigt riven lump	ca 90 %
Stycken av väv, snören, papper m. m.	» 9 %
Fjäder (sannolikt hönsfjäder)	» 1 %

För att utröna huruvida materialet var rent utfördes tvättning enligt bestämmelser i British Standard 1425: 1951, och därvid framgick att materialet innehöll:

Räknat på torrt prov:	
Totalhalt föroreningar	ca 6 %
Halt lösliga föroreningar	» 3 %
Halt olja	3,1 %

Av detta stickprov framgår klart hur angeläget det är att något göres för att skydda konsumenter som tror sig köpa en god vara men får en produkt, som innehåller flera hektogram föroreningar.

I medicinalstyrelsens utlåtande nämnes, att de bestämmelser, som tidigare förekom i England, ej hindrade att en avsevärd förorening av exempelvis blod och exkrementer kunde förekomma utan att stoppningsmaterialet därför blev oanvändbart för ifrågavarande ändamål. I England har vittgående åtgärder vidtagits, men i vårt land finns det ingenting som hindrar att sådana föroreningar, som här omnämnts, fortfarande förekommer i material, som användes för sängkläder, ja, t. o. m. stoppade leksaker av vaxdukstyp.

Jag anser mig även böra nämna, att det på många sätt kommit till min kännedom hur angeläget man ser på frågan om effektiva åtgärder i dessa avseenden inom olika kretsar i vårt land. Det arbete, som utföres inom varudeklarationsnämnden, skulle sålunda enligt uppgifter därifrån kraftigt stödjas genom åtgärder från det allmännas sida beträffande av mig berörda förhållanden, och som ett ytterligare exempel vill jag omnämna den artikel, som finnes införd i senaste numret av tidningen Vi (daterat 13/3 1953), där man ingående behandlar undersökning av madrasser med anledning av min interpellation.

Jag avvaktar med stort intresse de åtgärder, som herr statsrådet kommer att vidtaga för att få en bättre ordning till stånd, och skulle särskilt värdesätta en skyndsam lösning av denna sedan många år högaktuella fråga.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 5.

Föredrogos var efter annan följande Kungl. Maj:ts å kammarens bord vilande propositioner; och hänvisades därvid

Interpellation ang. normerna för avskrivning av akademikerlån på grund av låntagarens frångående.

till bevillningsutskottet propositionerna:

nr 80, angående prisutjämningsavgift m. m.; och

nr 83, med förslag till förordning angående ändrad lydelse av 1 § förordningen den 3 maj 1929 (nr 62) om särskild skatt å bensin och motorsprit, m. m.;

till jordbruksutskottet propositionen nr 87, angående försäljning av en Vadstena krigsmanshuskassa tillhörig fastighet;

till statsutskottet propositionerna:

nr 89, angående anslag till bidrag till pensioneringskostnaderna för handelsflottans pensionsanstalt m. m.; och

nr 90, angående godkännande av avtal rörande handelshögskolans i Göteborg framtida ställning m. m.;

till jordbruksutskottet propositionen nr 91, angående utbildningskurser för viss lantmäteri-personal m. fl.;

till behandling av lagutskott propositionerna:

nr 92, med förslag till lag om fortsatt giltighet av lagen den 20 juni 1924 (nr 225) med särskilda bestämmelser angående olovlig befattning med spritdrycker och vin, m. m.;

nr 93, med förslag till lag angående ändrad lydelse av 5 § lagen den 30 juni 1948 (nr 449) om disciplinstraff för krigsmän; och

nr 94, med förslag till lag angående fortsatt giltighet av lagen den 30 juni 1943 (nr 444) om tillståndstvång för byggnadsarbete;

till statsutskottet propositionen nr 95, angående särskilda åtgärder till stöd åt de icke statliga alkoholistanstalterna; samt

till behandling av lagutskott propositionerna:

nr 96, angående vissa anslag ur kyrkofonden m. m.; och

nr 97, med förslag till lag angående fortsatt giltighet av lagen den 17 juni 1948 (nr 329) om inskränkning i rätten att förvärva jordbruksfastighet.

§ 6.

Föredrogos, men bordlades åter konstitutionsutskottets utlåtanden nr 2 och 3, statsutskottets utlåtanden nr 5 och 30—33, sammansatta stats- och andra lagutskottets utlåtanden nr 4 och 5, bevillningsutskottets betänkanden nr 14, 19, 20, 23 och 25, första lagutskottets utlåtande nr 15, andra lagutskottets utlåtanden nr 9—11, jordbruksutskottets utlåtanden nr 1, 3, 5 och 6 samt andra kammarens allmänna beredningsutskotts utlåtanden nr 3 och 4.

§ 7.

På förslag av herr talmannen beslöt kammaren, att jordbruksutskottets utlåtande nr 1 å morgondagens föredragningslista skulle uppföras närmast före statsutskottets utlåtande nr 5.

§ 8.**Interpellation ang. normerna för avskrivning av akademikerlån på grund av låntagarens frångående.**

Ordet lämnades på begäran till

Herr BRACONIER (h), som yttrade: Herr talman! När de s. k. akademikerlånen infördes diskuterades frågan huruvida staten vid låntagares frångående obligatoriskt skulle täcka eventuellt icke amorterad del av garantilån. Befolkningsutredningen hade därvid som sin mening anfört att de avskrivningsfrågor, som uppkom på grund av att låntagaren avlidit eller av annan orsak blivit urståndsatt att återbetala lånesumman, borde hänskjutas till Kungl. Maj:t för prövning i varje särskilt fall. Föredragande departementschefen anslöt sig till denna uppfattning och an-

Interpellation ang. normerna för avskrivning av akademikerlån på grund av låntagarens fränfalle.

förde därvid att erfarenheterna av liknande frågor rörande statens räntefria studielån visat, att det varit fördelaktigt att avgöra frågan i vilken utsträckning statens fordran skulle avskrivas med hänsyn till den ekonomiska situationen i de särskilda fallen. Att däremot göra en generell utfästelse från statens sida om avskrivning av icke amorterat belopp fann departementschefen vara mindre lämpligt. Han ansåg det emellertid angeläget påpeka att Kungl. Maj:ts prövning av dessa frågor borde ske med alla tillbörliga hänsyn till de efterlevandes intressen.

Under den tid som förflutit sedan de första garantilånen beviljades har omkring ett tiotal fall hänskjutits till Kungl. Maj:t för prövning huruvida avskrivning på grund av att låntagaren avlidit borde beviljas. I så gott som samtliga fall synes dödsbodeläggarna ha förebringat sådan utredning att Kungl. Maj:t beslutat om avskrivning. På sistone har emellertid i ett avskrivningsfall, där dödsbodeläggarnas ekonomiska och personliga omständigheter icke nämnvärt avvikit från vad som tidigare ansetts konstituera full befrielse från all vidare betalning, Kungl. Maj:t endast efterskönt hälften av det kvarstående beloppet.

En förklaring härtill kan vara att den statliga kreditgarantien för akademikerlånen numera stabiliserat sig på en nivå som motsvarar en nära fem gånger större årlig garantisumma än den man hade anledning att räkna med, då denna stödverksamhet inrättades, varigenom statsverkets förluster på grund av dödsfall bland låntagarna kommit att bli motsvarande gånger större. Detta synes mig emellertid icke utgöra ett tillräckligt skäl för att frånga de normer som hittills gällt för avskrivning av lånen. Möjligheterna för efterlevande att i fall av ekonomiska svårigheter få lånen avskriva bör i möjligaste mån vara oberoende av det

statsfinansiella läget. Oavsett vad grunden till Kungl. Maj:ts här ifrågakarande beslut är synes det mig vara av intresse att efterhöra, huruvida detta innebär någon ny praxis vid behandlingen av liknande ärenden.

På grund av vad jag här anført får jag hemställa om kammarens tillstånd att till herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet få framställa följande fråga:

Vill herr statsrådet för kammaren redogöra för de normer som tillämpas vid behandlingen av avskrivning av akademikerlån på grund av låntagarens fränfalle?

Denna anhöllan bordlades.

§ 9.

Herr talmannen meddelade, att herr Johansson i Kalmar, som vid kammarens sammanträde den 28 nästlidna februari med läkarintyg styrkt sig tills vidare vara hindrad att delta i riksdagsgöromålen, denna dag åter intagit sin plats i kammaren.

§ 10.

Anmäldes, att följande Kungl. Maj:ts propositioner tillställts kammaren, nämligen

nr 85, med förslag till förordning angående ändring i förordningen den 24 oktober 1951 (nr 660) om skatt vid tillverkning och import av personbilar m. m. samt om fortsatt giltighet av samma förordning;

nr 101, angående anslag för budgetåret 1953/54 till bidrag till vissa skogsbrukskurser m. m.;

nr 104, angående anslag för budgetåret 1953/54 till avlöningar vid blind- och dövskolorna; och

nr 106, med förslag angående tilldelningen av statsbidrag till den utomprocessuella rättshjälpsverksamheten.

Dessa propositioner bordlades.

Svar på interpellation i anledning av de olyckshändelser, som orsakats genom poj-kars innehav av luftgevär och luftpistoler.

§ 11.

Anmälades, att följande motioner under sammanträdet avlämnats till herr talmannen:

nr 453, av herr *Dahlén m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 74, angående anslag till odontologisk försöksverksamhet vid Vipeholms sjukhus i Lund;

nr 454, av herr *Ståhl*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 75, angående vissa anslag för budgetåret 1953/54 till riksarkivet; samt

nr 455, av herrar *Håstad* och *Hallén*, likaledes i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 75.

Dessa motioner bordlades.

§ 12.

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes här-
efter kl. 5.36 em.

In fidem
Gunnar Brith.

Onsdagen den 18 mars.

Kl. 10 fm.

§ 1.

Upplästes följande till kammaren inkomna läkarintyg:

Riksdagsmannen Johan Olov Gavelin f. 1888, Industrigatan 13, Gällivare, är p. gr. av sjukdom — lumbagoischias — oförmögen att inställa sig till riksdagens arbete tills vidare under minst 2 veckor, vilket härmed på heder och samvete intygas.

Med. Mottagningen, Länslasarettet, Gällivare 16.3 1953.

Enar Andersson
Lasarettsläkare

Herr Gavelin beviljades ledighet från riksdagsgöromålen från och med den 16 innevarande mars tills vidare.

§ 2.

Svar på interpellation i anledning av de olyckshändelser, som orsakats genom poj-kars innehav av luftgevär och luftpistoler.

Herr talmannen lämnade på begäran ordet till

Chefen för inrikesdepartementet, herr statsrådet HEDLUND, som yttrade: Herr talman! Med kammarens tillstånd har herr Adamsson frågat mig, om jag uppmärksammat de olyckshändelser som genom vårdslöshet och brist på omdöme orsakats genom poj-kars innehav av luftgevär och luftpistoler, samt om jag i så fall har för avsikt att till nästa års riksdag framlägga sådant förslag till utformning av ordningsstadgan för rikets städer eller på annat sätt vidtaga åtgärder, som möjliggör för ordningsmakten att få slut på »luftvapenplågan» i städerna och deras omgivningar.

Till svar får jag anföra följande.

På senare år har användningen av luftvapen otvivelaktigt ökat i betänklig grad. Tyvärr synes åtskilliga föräldrar icke inse olägenheterna och riskerna av att barn utan tillsyn handskas med luftbössor och luftpistoler, som ingalunda kan betecknas som ofarliga. Förekomsten av okynnesskytte mot småfåglar och andra djur synes ha tilltagit. Vida allvarligare är emellertid att det hänt att pojkar med luftvapen vållat lekkamra-

**Svar på interpellation i anledning av de olyckshändelser, som orsakats genom poj-
kars innehav av luftgevär och luftpistoler.**

ter allvarliga kroppsskador, som i många fall lett till bestående men. Jag anser det därför motiverat att man från det allmännas sida söker effektivt motverka missbruk av luftvapen i varje fall inom de tätorter, där förhållandena så påkallar. Beträffande spørsmålet om ordningsstadgan för rikets städer i sin nuvarande eller framtida utformning bör ge möjlighet att komma till rätta med dessa missbruk vill jag framhålla följande.

Enligt 6 § i ordningsstadgan får inom stad skottlossning endast ske med tillstånd av polismyndigheten och med iakttagande av nödig varsamhet. För överträdelse av detta förbud ävensom för skottlossning utan nödig varsamhet på »stadens område» stadgas bötesstraff.

Enligt 20 § ordningsstadgan kan för viss stad — utöver vad stadgan eller lag och författning innehåller eller lämna åt magistrat eller polismyndighet att närmare bestämma — i viss angiver ordning antagas och fastställas ny eller ytterligare föreskrift i avseende å den allmänna ordningen. Enligt vad som meddelats mig torde emellertid något sådant lokalt ordningsstadgande, som direkt omnämner skottlossning med luftvapen, icke ha meddelats. Stundom har emellertid lokala bestämmelser i fråga om skottlossning förklarats avse »skjutning med skjutvapen, av vad slag det vara må». En del lokala stadganden innehåller bestämmelser om förbud mot jakt över huvud taget ävensom mot ofredande av fåglar. Och ett stort antal stadganden straffbelägger olika former av farlig lek, t. ex. »bollsparkning, snöbollskastning eller annan lek, varav skada eller olägenhet kan uppkomma».

Mot en tillämpning av bestämmelsen i 6 § ordningsstadgan om förbud mot skottlossning i stad har gjorts gällande — bl. a. från åklagarhåll — att som luftvapen icke fanns vid tiden för stadgans ikraftträdande, denna icke heller kan tillämpas på dylika vapen. Oavsett om

denna tolkning är riktig eller inte synes emellertid därmed möjligheterna för kommunerna att ingripa mot ifrågavarande ofog icke vara uteslutna. Då 20 § i ordningsstadgan bemyndigar kommunerna att i den allmänna ordningens intresse antaga nya och ytterligare föreskrifter, måste därmed rimligen avses varje sådant ingripande, som tidsläget och ändrade förhållanden påkallar. 20 § bör uppenbarligen icke vara inskränkt till sådana förbud, som kunde vara aktuella för nära 100 år sedan. Den enda begränsningen i tillämpningen av 20 § bör ligga däri, att det måste vara fråga om en åtgärd, som betingas av den allmänna ordningens krav. Hinder bör sålunda icke möta att i en lokal ordningsföreskrift, tillkommen med stöd av 20 § i ordningsstadgan, uttryckligen straffbelägga skottlossning med luftvapen.

Ordningsstadgan är för närvarande föremål för översyn av 1949 års ordningsstadgeutredning, som beräknar kunna slutföra sitt arbete under första halvåret 1953. Enligt vad jag erfarit avser utredningen att i sitt förslag lämna ganska vidsträckt utrymme åt kompletterande lokala stadganden och menar, att skottlossning med luftvapen är en sådan fråga, som lämpligast regleras lokalt.

Sammanfattningsvis vill jag sålunda framhålla, att nuvarande ordningsstadga torde möjliggöra för kommunerna att i den allmänna ordningens intresse komma till rätta med de problem, som den ökade användningen av luftvapen erbjuder i vissa tätorter. Beträffande den framtida utformningen av ordningsstadgan får självfallet pågående översyn avvaktas. Jag förutsätter emellertid att de sakkunniga kommer att uppmärksamma ifrågavarande spørsmål.

Bestämmelser om förvärv och innehav av luftvapen och bestämmelser i frågor av uteslutande djurskydds- eller naturskyddscharaktär har uppenbarligen ej sin plats i ordningsstadgan. I enlighet

Svar på interpellation i anledning av de olyckshändelser, som orsakats genom poj-kars innehav av luftgevär och luftpistoler.

härmed har den av interpellanten om-nämnda framställningen från jägareför-bundet om ändringar i vapenförord-ningen för att hindra okynnesskytte med luftvapen överlämnats till 1949 års jakt-utredning, vars arbete pågår.

Skulle ordningsstadgutredningen el-ler jaktutredningen icke framlägga några förslag som kan tillgodose de önskemål, som framförts i interpellationen, är jag beredd att överväga vilka ytterligare åtgärder som kan erfordras.

Herr talman! Med det anförda anser jag mig ha besvarat interpellationen.

Härefter anförde

Herr ADAMSSON (s): Herr talman! Jag ber att till statsrådet och chefen för inrikesdepartementet få framföra mitt tack för svaret på min fråga.

Det är med tillfredsställelse jag konstaterar, att statsrådet anser det motiverat att man från det allmännas sida söker effektivt motverka missbruk av luftvapen i varje fall inom de tätorter där förhållandena så påkallar. Inte minst de fall som inträffat sedan jag ställde min interpellation här i kam-maren har starkt understrukt behovet av effektiva åtgärder på detta område. Jag tänker särskilt på ett fall i Sunds-vall i mitten av februari, där lek med luftvapen var nära att kosta en 14-årig sollefteåpojke livet. Tack vare att poj-ken i sista ögonblicket böjt sig något framåt hade projektilen inte skadat nå-gon livsviktig del av hjärnan. Synen på det skadade ögat torde emellertid inte kunna räddas enligt vad som uppgivits från läkarhåll.

Jag skall emellertid inte tynga kam-marens protokoll med en upprepning av händelser som motiverar samhälls-ingripande på detta område utan endast nöja mig med att hänvisa till vad jag anfört i den framställda interpella-tionen.

Det är också med tillfredsställelse

jag konstaterar statsrådets uttalande i svaret, där det sägs: »Skulle ordnings-stadgutredningen eller jaktutredningen icke framlägga några förslag som kan tillgodose de önskemål, som framförts i interpellationen, är jag beredd att över-väga vilka ytterligare åtgärder som kan erfordras.»

Den väg som ordningsstadgutred-ningen synes komma att föreslå tycks mig inte vara en väg på vilken man kan nå en tillfredsställande lösning. Stats-rådet har i sitt svar antytt att redan nu föreligger möjligheter att medelst kom-pletterande lokala bestämmelser i ord-ningsstadgan införa föreskrifter om skottlossning med luftvapen men kon-staterar i sitt svar, att något sådant lokalt ordningsstadgande, som direkt omnämner skottlossning med luftvapen, inte torde ha meddelats.

Jag är därför närmast böjd för att tillråda att i ordningsstadgan intas be-stämmelser, som klart och otvetydigt meddelar förbud mot skottlossning med luftvapen inom stad och dess omgiv-ningar. Till den frågan får vi emeller-tid anledning att återkomma, sedan ord-ningsstadgutredningen framlagt sitt förslag, och jag skall därför inte nu ta upp den till en närmare diskussion.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 3.

Föredrogos var efter annan följande Kungl. Maj:ts å bordet vilande propo-sitioner; och hänvisades därvid

till bevillningsutskottet propositionen nr 85, med förslag till förordning angående ändring i förordningen den 24 ok-tober 1951 (nr 660) om skatt vid tillverk-nings och import av personbilar m. m. samt om fortsatt giltighet av samma förordning;

till jordbruksutskottet propositionen nr 101, angående anslag för budgetåret 1953/54 till bidrag till vissa skogsbruks-kurser m. m.; samt

till statsutskottet propositionerna:

nr 104, angående anslag för budgetåret 1953/54 till avlöningar vid blind- och dövskolorna; och

nr 106, med förslag angående tilldelningen av statsbidrag till den utomprocessuella rättshjälpsverksamheten.

§ 4.

Föredrogs var för sig och hänvisades till statsutskottet följande på bordet liggande motioner:

nr 453 av herr *Dahlén m. fl.*;

nr 454 av herr *Ståhl*; och

nr 455 av herrar *Håstad* och *Hallén*.

§ 5.

Föredrogs den av herr *Braconier* vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att få framställa interpellation till herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet angående normerna för avskrivning av akademikerlån på grund av låntagares fränfalle.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 6.

Ändrad lydelse av § 12 regeringsformen.

Föredrogs konstitutionsutskottets utlåtande nr 2, i anledning av väckta motioner med förslag till ändrad lydelse av § 12 regeringsformen.

Utskottets hemställan föredrogs. Därvid yttrade:

Herr DICKSON (h): Herr talman! Här ifrågavarande motion har ett yrkande, som innebär att vi i vissa lägen skulle kunna göra avkall på våra suveränitetsrättigheter. Jag tror, att både herr talmannen och kammaren i övrigt kan vara övertygade om att jag inte skulle ha gjort en sådan framställning, om jag inte hade ansett det vara alldeles nödvändigt. Ingen frihet här i världen — annat än tankens — är oinskränkt. Ofta — och efter hand allt oftare —

Ändrad lydelse av § 12 regeringsformen.

inträffar situationer, som gör att man kan behöva inskränka på även den nationella friheten. Man får komma ihåg att tiderna förändras och att det som gällde för ett årtionde sedan inte alltid gäller nu.

Vi har nu en treenig konstellation i världen: Förenta staterna, Sovjetunionen och Västeuropa. I Västeuropa har man 314 miljoner invånare. Sovjetunionen har 180 miljoner och USA 150 miljoner invånare. USA och Sovjetunionen är erkända stormakter. Västeuropa är så gott som maktlöst, trots att det har en så väsentligt högre folkmängd. Detta beror på splittringen inom Västeuropa, en splittring som man nu arbetar på att få bort genom olika mellanfolkliga överenskommelser inom Västeuropa. Sverige är med där i vissa avseenden, och det kan mycket väl tänkas, att vi kan behöva vara med även i andra avseenden.

Vi talade häromdagen om begreppet internationell solidaritet på det humanitära området. Där har Sverige hållit sig väl framme. Det är ingalunda uteslutet, att det inom kort kan bli önskvärt, att vi kopplar på ett intresse även i andra avseenden.

Nu har utskottet avstyrkt denna motion liksom när den senast var uppe, men utskottet hade ändå förra gången en rätt välvillig mening i slutet av sitt yttrande, vari utskottet förutsatte att Kungl. Maj:t har sin uppmärksamhet fäst på spörsmålet i fråga. Herr Håstad har denna gång skrivit ett särskilt yttrande i anslutning till utskottets utlåtande, ett yttrande som är mycket intressant och som gör att jag inte kommer att yrka bifall till motionen utan med all sannolikhet kommer att finna anledning att vid ett senare tillfälle återkomma med ett något modifierat yrkande.

Herr Håstad hänvisar bland annat till att Danmark i sitt nya författningsförslag har en tankegång som påminner om huvudtankegången i denna mo-

Ändrad lydelse av § 12 regeringsformen.

tion men att man där har skärpt villkoren för godkännande upp till 5/6 majoritet i riksdagen eller alternativt att man genom folkomröstning skall låta folket uttala sig i frågan.

Jag skall, herr talman, inte tynga debatten med ett längre anförande, men jag vill understryka att jag tror, att denna fråga är av mycket stor vikt och att riksdagen gjorde klokt i att tänka på saken i god tid, så att det psykologiska läget här i kammaren — och även i första kammaren, hoppas jag — snart nog kan vara sådant att man kan få igenom ett yrkande i stil med motionens. Det tar ibland sin tid här i riksdagen att få en tanke att mogna, och det är därför som jag tillsammans med ett par kamrater i första kammaren har motionerat i denna fråga.

Jag skall som sagt inte ställa något yrkande, men jag ber, herr talman, att vid ett senare tillfälle få återkomma i saken.

Herr SENANDER (k): Herr talman! Den motion som här föreligger till behandling är i realiteten ingenting annat än ett angrepp på den nationella oavhängigheten över huvud taget. Motionärerna vill ju ändra våra grundlagar därhän, att grundlagsskyddet för den nationella suveräniteten försvinner och ersättes med en fullmakt åt regeringen att träffa sådana överenskomelser med främmande makter, som medför en inskränkning i den nationella suveräniteten.

Som efterföljansvärda exempel åberopas Frankrike, Italien och Västtyskland, som redan befinner sig i en sådan beroendeställning att ett lagfästade av suveränitetsbegränsningen för deras del endast innebär en bekräftelse av ett tidigare inträffat faktiskt förhållande. Reellt innebär motionärernas förslag att svensk jurisdiktion kan överlåtas på internationella överstatliga organ. Sverige avsäger sig sin självbestämmanderätt och låter det överstat-

liga organet avgöra dess öde. Högre värderar inte motionärerna den nationella suveräniteten.

Naturligtvis kommer motionärerna att värja sig mot varje beskyllning för att vilja eftersätta nationens suveränitet. De har också presterat en motive-ring, som man tydligen avser skall verka bestickande. De förklarar att de vill överlåta den nationella suveräniteten till sådana överstatliga organ, som har till uppgift — jag citerar — att »skapa och vidmakthålla fred, rättvisa och säkerhet». Det skulle vara intressant att få veta motionärernas uppfattning om vilka nu existerande nationella organ som de anser verkar för dessa högre syften. Hur som helst har det hittills inte förelegat något hinder för Sverige att medverka i dessa organ. Inte mindre intressant skulle det vara att få reda på varför motionärerna tror att Sveriges medverkan till vidmakthållande av fred, rättvisa och säkerhet icke kan genomföras utan ett uppgivande av den nationella självbestämmanderätten.

Det måste väl ändå vara uppenbart att den nationella suveräniteten tvärtom är en förutsättning för ett fredligt samarbete mellan nationerna. Om den nationella suveräniteten uppges, kan man inte längre tala om samarbete på jämställd grund. I ett överstatligt organ blir det majoriteten av stater som bestämmer, oberoende av de övriga staternas intressen. Har dessa överlåtit sin suveränitet på det överstatliga organet har de endast att böja sig för majoritetens vilja.

Förenta Nationerna har under sin relativt korta existens givit otaliga exempel på faran av att uppge den nationella suveräniteten. I FN är det faktiskt så att ett block av stater under USA:s ledning dikterar viktiga beslut utan hänsyn till ett växande antal oppositionella stater. Det räcker med att erinra om det olyckliga beslutet av Förenta Nationerna om engagemang i

Koreakriget, vilket lätt hade kunnat tända en ny världsbrand. Det beslutet står i strid med FN:s egen stadga men genomtrufades med en minimal tidsfrist.

Hur skulle det ha sett ut om de stater, som stod i opposition mot beslutet, hade överlätit sin nationella suveränitet på Förenta Nationerna? Förstår inte motionärerna att Sverige under sådana förhållanden hade tvingats att i större omfattning än vad som nu frivilligt skett engagera sig i Koreakriget? Jo, säkert begriper motionärerna dessa risker, men jag tror inte att jag gissar fel om jag säger att de med sin motion syftar till att just engagera Sverige i vissa överstatliga organ hårdare än som nu är förhållandet. Jag behöver i detta sammanhang bara nämna Europarådet och Atlantpakten. Ytterst är avsikten med motionen att skapa förutsättningar för Sverige att i händelse av konflikt mellan öst och väst snabbt kunna sluta upp på västmakternas sida. Åtminstone två av motionärerna intar en sådan hållning till den svenska utrikespolitiken, att detta omdöme inte är oberättigat.

Till sist anser jag mig böra fästa uppmärksamheten vid att herr Håstad i sitt särskilda yttrande satt på pränt att han anser det »önskligt eller rent av nödvändigt» att i vissa situationer göra intrång på grundlagen. Därmed har den statsrättslärde herr Håstad berett motionärerna den trösten, att även om deras motion nu av taktiska skäl inte kan bifallas, så återstår möjligheten att bryta grundlagens bud om så är »önskligt» eller »nödvändigt». Den heliga grundlagen är tydligen inte längre helig för vissa statsrättslärda.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr DICKSON (h) kort genmäle: Herr talman! Herr Senanders yttrande här var ganska förvirrande, och jag kan inte tolka hans initiativ att stiga upp i

Ändrad lydelse av § 12 regeringsformen.

denna fråga på annat sätt än att han var missnöjd med den form i vilket detta förslag har framkommit. Jag förmodar att herr Senander inte skulle ha haft anledning att opponera sig om mitt förslag hade gått ut på ett överlåtande av *all* suveränitet *utan* ändring av grundlagen såsom skett i Polen, Tjeckoslovakien, Ungern, Rumänien, Bulgarien och Albanien.

Herr HALLÉN (s): Herr talman! En närmare motivering av utskottets utlåtande finner jag vara i stort sett obehövlig, då ingen direkt har angripit detsamma. Vi har framhållit att en sådan här deklaration är onödig eller, som det sades av en talare vid den förra debatten av denna fråga 1950, att det är som att hissa en fana som är fullständigt obehövlig. Likaledes har vi ansett att man inte behöver en sådan här så att säga fullmaktslag, därför att ett förslag till något slags anslutning till Förenta nationerna, som kan förgripa sig på vår suveränitet, kommer inte som en blix från en klar himmel. Vi minns ju hur lång tid det tog t. ex. när man här i Europa från en del staters sida enade sig om anslutning till kol- och stålunionen. På samma sätt måste man säga att om det uppkommer en liknande situation i Förenta nationerna, kommer vi att få god tid på oss.

Jag skall inte orda något mera om detta, men jag vill, herr talman, begagna tillfället att uttala min glädje över herr Senanders franträdande här i dag. Han såg med mycken oro på att denna motion utgör ett angrepp mot den nationella oavhängigheten, och det är vackert när man hyser sådana tankar. Jag förstår att herr Senander betraktar Förenta nationerna såsom en samling av vasallstater kring Amerika, och han är rädd för att Sverige skall bli en sådan satellitstat. Jag kan bara uttala den varma förhoppningen att herr Senander och den press han är

Inrättande av ett arbetsmarknadsdepartement.

solidarisk med alltid måtte bekämpa satellitiden, var denna än uppträder, och hävda nationernas verkliga integritet och självständighet.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 7.

Inrättande av ett arbetsmarknadsdepartement.

Föredrogs konstitutionsutskottets utlåtande nr 3, i anledning av väckt motion angående inrättande av ett arbetsmarknadsdepartement.

Utskottets hemställan föredrogs; och anförde därvid

Herr LINDBERG (s): Herr talman! Jag begärde ordet för att få säga några ord med anledning av den motion som jag väckt, och som utskottet yrkat avslag på.

Motionen har inte tillkommit enbart för nöjet att organisera, utan den har tillkommit för att om möjligt få till stånd en snabbare ordning när det gäller beredskapsarbeten och sådana saker. Som det är för närvarande tar det ganska lång tid innan beredskapsarbetena kan sättas igång, och det har ifrågasatts om icke de 156 dagar, under vilka understöd kan utgå genom arbetslöshetsförsäkring, är en alltför kort tilltagen tid. Detta beror naturligtvis också på att det är så många olika departement som skall syssla med dessa frågor; arbetsmarknadsstyrelsen skall i första hand syssla med dem och sedan skall de gå till de olika departementen. Det finns ingen samordnande organisation uppe i de högsta instanserna.

Vidare är det ju så att det krävs maskinell utrustning av en helt annan karaktär än man varit van vid under föregående kriser för att driva beredskapsarbeten i den form som man gjorde tidigare. Det behövs maskiner som är ganska dyrbara att anskaffa och även svåra att få fram till den tidpunkt då

man behöver dem, och då tycker jag att det är naturligt att de ämbetsverk som har hand om sådant arbete skaffar sig maskiner och anordningar för att i egen regi kunna driva beredskapsarbeten. Jag tror att om man slår in på den vägen skall det bli lättare att ordna det hela, och statens kostnader för att anskaffa maskinerna kan hållas nere, eftersom man också sedan, när krisen är över, kan ha användning för maskinerna och dessa inte behöver stå upplagrade i förråd. De är egentligen för dyrbara saker för att man skulle kunna låta dem stå på det sättet.

Efter vad utskottet här har påpekat tror jag emellertid att man så småningom, när frågan på något sätt kommer under Kungl. Maj:ts prövning, kommer fram till att inrätta ett arbetsmarknadsdepartement, även om man inte därför skapar ett nytt departement utan kan ta exempelvis kommunikationsdepartementet och göra det till ett kombinerat kommunikations- och arbetsmarknadsdepartement.

Om arbetsmarknadsstyrelsen skall driva beredskapsarbeten i sin regi måste den skaffa de maskiner jag förut talade om, men den måste också skaffa en hel del teknisk personal, som kan stå till dess förfogande, och det är måhända inte så enkelt att göra det i en krissituation, eftersom tillgången på teknisk personal tyvärr inte är så riklig. De ämbetsverk och andra organ som driver sådana arbeten har då lättare för att skaffa det tillskott som kan behövas, därför att de har högt kvalificerad teknisk personal tidigare och således kan klara sig relativt enkelt också när det gäller att utföra beredskapsarbeten.

Med detta, herr talman, skall jag be att få uttala den förhoppningen, att man inom regeringen studerar dessa frågor och eventuellt ordnar det så som utskottet har tänkt sig. Jag kommer således inte att för ögonblicket ställa något yrkande om bifall till motionen.

Vidare uttrades ej. Utskottets hemställan bifölls.

Förekommande och hämmande av smittsamma husdjurssjukdomar: Övriga utgifter.

§ 8.

Utgifter under riksstatens nionde huvudtitel.

Föredrogs jordbruksutskottets utlåtande nr 1, med anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under nionde huvudtiteln gjorda framställningar jämte i ämnet väckta motioner.

Punkterna 1—71.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 72.

Förekommande och hämmande av smittsamma husdjurssjukdomar: Övriga utgifter.

Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionens nionde huvudtitel under punkten 8° gjorda framställning innefattade anslagsanvisning för ändamålet med 1 000 000 kronor.

I detta sammanhang hade utskottet behandlat följande inom riksdagen väckta, till utskottet hänvisade motioner, nämligen

1) I: 90 av herr *Björnberg* och II: 122 av herr *Hæggbloom m. fl.*, likalydande, i vilka motioner hemställts att av ifrågasvarande anslag högst 100 000 kronor efter Kungl. Maj:ts prövning skulle få användas till fortsatt, försöksvis anordnat bekämpande av de smittsamma juverinflammationerna hos kor;

2) I: 328 av herr *Nilsson, Bror, m. fl.* och II: 407 av herr *Pettersson i Dahl m. fl.*, likalydande, i vilka motioner hemställts att av medel under förevarande anslag minst 100 000 kronor efter Kungl. Maj:ts prövning skulle få användas för bekämpandet av förenämnda sjukdom.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts framställning samt med avslag å motionerna I: 90 och II: 122 samt I: 328 och II: 407 till Förekommande och hämmande av smittsamma husdjurssjukdomar: Övriga

utgifter för budgetåret 1953/54 anvisa ett förslagsanslag av 1 000 000 kronor.

Reservation hade avgivits av herrar *Näslund, Eskilsson, Bror Nilsson, Nord, Hæggbloom, Lindström, Mårtensson i Smedstorp, Widén, Adolfsson och Stenberg*, vilka ansett, att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts framställning samt med bifall till motionerna I: 90 och II: 122 samt I: 328 och II: 407 till Förekommande och hämmande av smittsamma husdjurssjukdomar: Övriga utgifter för budgetåret 1953/54 anvisa ett förslagsanslag av 1 000 000 kronor.

Sedan punkten föredragits, yttrade:

Herr **HÆGGBLOM (h)**: Herr talman! Vid denna punkt finns det en reservation som är underskriven av inte mindre än tio av utskottets tjugi ledamöter. Det betyder alltså att vad som har avgjort utskottets sändpunktstagande inte har varit någonting annat än det blinda ödet, så kammaren har ju all anledning att ta sig en funderare på hur den skall ställa sig i denna fråga. Reservationen är underskriven av ledamöter av alla partier, så det är inte någon som helst uppdelning efter opposition och regeringstrohet.

Det gäller ju inte någon stor sak heller. Det är frågan huruvida bekämpandet av juverinflammationerna, vilket på grund av riksdagens initiativ satts i gång under detta budgetår för ett belopp av högst 40 000 kronor, nästa år skall få utvidgas till att ta i anspråk ett belopp av högst 100 000 kronor. Det är inte fråga om någon ytterligare ökning av totalsumman av det höjda anslag under denna huvudtitel, som departementschefen har förordat.

Bakom reservanternas syn att det nu är möjligt att gå fram litet kraftigare i detta sjukdomsbekämpande ligger ju den mycket lyckliga omständigheten, som framgår av ett par nu genomklubbade punkter, att de senaste årens be-

Förekommande och hämmande av smittsamma husdjurssjukdomar: Övriga utgifter.

kämpningsresultat när det gäller tuberkulos och smittsam kastning har givit oerhört stora framgångar. Det redovisas i propositionen att de kliniskt tuberkuloskontrollerade besättningarnas antal är nere i 2 000 djur, och i fråga om denna kastsjuka, som för några år sedan räknades som en ofantligt stor fara för det svenska jordbruket, redovisas att de sjuka besättningarnas antal är nere i 0,2 procent av landets samtliga besättningar och att det inte är mer än 5 000 kor i hela detta land som nu är kastsjukessmittade. Detta gör att det i årets statsverksproposition har kunnat föreslås nedsättningar med 175 000 kronor när det gäller bekämpandet av dessa sjukdomar.

Och inte bara detta har hänt. De laboratorier som finns ute i hushållningssällskapen måste visserligen upprätthållas så länge över huvud taget bekämpandet av tuberkulos och kastsjuka inte är slutfört, men det har vitsordats från veterinärstyrelsens sida att där kommer att finnas arbetskraft ledig, som kan kopplas in på bekämpandet av de smittsamma juversjukdomarna.

Det är mycket tacknämligt att vi har kommit i den situationen, ty juversjukdomarna har länge varit ett gissel för den svenska nötkreatursskötseln. Jag såg i ett referat av ett föredrag som hållits i den här saken vid en jordbrukardag vid ett hushållningssällskap att en sakkunnig veterinär hade värderat den produktionsminskning som juverinflammationerna för närvarande förorsakar till 6 000 ton smör per år. Jag har bara sett referatet och tycker att det är en kolossal mängd, i varje fall är det säkert en produktionsnedsättande faktor av mycket stor betydelse.

Vad som skedde i fjol var att riksdagen anvisade högst 40 000 kronor till detta bekämpande. Departementschefen tveckade inte att anvisa högsta beloppet utan ställde det till förfogande. Men med dessa pengar kunde verksamheten inte upptagas vid mer än sju av de tio

laboratorier som vi har ute vid hushållningssällskapen.

Veterinärstyrelsens nya anhållan i år om att få beloppet maximerat till högst 100 000 kronor avser i första hand att möjliggöra för alla de tio laboratorier som vi har, att ta upp verksamheten på försöksstadium och att intensifiera verksamheten litet över allt. Vi reservanter har tyckt att det är en tacknämlig uppgift att så blir fallet. När vi sett hur man i fråga om bekämpandet av de andra husdjurssjukdomarna nått så goda resultat, då man gått in med verklig energi för uppgiften i motsats till vad som skedde för 20 å 30 år sedan, så tror jag att ett verkligt gott resultat kommer att nås snabbare om man redan från början sätter tillräckligt hög fart.

Vad som från de utskottsmedlemmar som icke reserverat sig anförts mot förslaget om anvisande av högst 100 000 kr. har dels varit att man velat vänta och se och dels att man ansett jordbruksministerns bedömande av denna fråga vara vägledande. Man har i det fallet inte velat rucka på hans ståndpunktstagande. Nu vet jag inte huruvida jordbruksministern inte kan stå öppen för en något annan syn på frågan i det läge, som vi nu befinner oss i. Jordbruksministern har nämligen lämnat till riksdagen en proposition nr 71 angående upprustning av veterinärlaboratorierna ute i landet. Han har där själv anfört, att därest laboratorierna inte tillföres andra arbetsuppgifter kan det uppkomma risk för att de blir nödsakade att upphöra med sin verksamhet. Han anför att det nyligen påbörjades bekämpandet av de smittsamma juverinflammationerna borde förutsätta tillgång till dessa laboratorier. Jag vet ingenting om arbetsförhållandena i departementen, men jag skulle nästan våga den gissningen att om jordbruksministern haft de papper tillgängliga, som föranledde denna proposition nr 71, vid det stadium då nionde huvudtiteln avlämnades, så kanske detta hade

Förekommande och hämmande av smittsamma husdjurssjukdomar: Övriga utgifter.

kunnat avspegla sig även beträffande denna punkt.

Det rör sig som sagt inte om några stora meningsskiljaktigheter utan är mera en lämplighetsfråga, och det har även i denna proposition, nr 71, vitsordats att det från jordbrukarnas sida finns ett oerhört stort intresse för denna fråga.

För att i någon mån påkalla uppmärksamheten även från dem som inte är jordbrukare och få dem att ta ståndpunkt till denna fråga skall jag tillskjuta, att lika väl som den smittsamma kastningen kan förorsaka sjukdomar hos människor, undulantfeber, kan dessa juverinflammationsbakterier på människor förorsaka sådana sjukdomar som halsfluss o. d. Bekämpande av denna sjukdom är därför inte bara ett ladugårdsintresse utan det är ett allmänt hygieniskt intresse.

Jag ber med detta, herr talman, att få yrka bifall till den av herr Näslund m. fl. avgivna reservationen.

Herr GUSTAFSON i Dädesjö (s): Herr talman! Vi har i utskottet egentligen varit ense om att juverinflammationerna vållar stora skador och att de bör bekämpas och utrotas så fort som möjligt.

Denna fråga blev aktuell för första gången i fjol, då hushållningssällskapens förbund gjorde en framställning om att anslag borde anvisas för bekämpande av dessa sjukdomar. Veterinärstyrelsen ansåg att ett försök borde göras och begärde 40 000 kronor. Statskontoret ansåg emellertid, att man borde avvakta ett mera gynnsamt ekonomiskt läge. Departementschefen avstod i fjol från att hemställa om anslag, men dessa 40 000 kronor anvisades på motionsledes framställt förslag.

I år har veterinärstyrelsen anhängit om att få använda 100 000 kronor för samma ändamål. Veterinärstyrelsen har också gjort en redovisning över vad som under det gångna året åtgjorts —

där den säger att försöksbekämpandet sattes i gång i Östergötlands, Kristianstads, Malmöhus, Hallands, Skaraborgs, Örebro och Västmanlands län och från den 1 januari i år i Södermanlands och Jönköpings län.

Under utskottsbehandlingen har utskottet inhämtat vissa upplysningar i ärendet från veterinärstyrelsen. Det sades vid detta tillfälle, att den tid som har förflutit sedan försöken börjades är alltför kort för att några slutsatser skall kunna dragas av vad som hittills gjorts. Man får räkna med, enligt veterinärrådet Bengtson, att det tar minst tre år innan resultaten kan stabiliseras. Han påpekade också att bekämpande av juverinflammationer inte kan ske med samma enkla metoder som t. ex. tuberkulos och smittsam kastning. Under försökstiden är det önskvärt att avslutningen inte blir för stor, talade veterinärrådet om, och därför ansåg majoriteten i utskottet att det av Kungl. Maj:t föreslagna beloppet torde räcka till för de försök som igångsatts eller planerats. Med hänsyn härtill, herr talman, ber jag att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr PETTERSSON i Dahl (bf): Herr talman! Såsom tidigare sagts är meningsskiljaktigheterna här inte stora och jag har lite svårt att förstå varför det egentligen behöver vara några alls. Jag hade faktiskt uppfattningen när vi började behandla detta i jordbruksutskottet, att vi var tämligen överens om att det gällde att få fram en behandling ganska fort och att vi därför skulle kunna bifalla veterinärstyrelsens framställning som överensstämmer med motionernas. Som vice ordföranden i jordbruksutskottet har sagt, var ett veterinärråd sedan uppe i utskottet och meddelade att det kanske under denna försökstid inte borde bli så stort omfång på denna verksamhet innan man får fram en riktig metodik. Jag har svårt att förstå, att en representant för vete-

Förekommande och hämmande av smittsamma husdjurssjukdomar: Övriga utgifter.

rinärstyrelsen kan komma och företräda en annan mening än veterinärstyrelsen har gett till känna i sin budgetframställning till Kungl. Maj:t. Jag har frågat sakkunnigt folk på detta område och de säger, att man nu har arbetat fram en lämplig metodik. Sedan trodde jag faktiskt rent allmänt att när det gäller sjukdomsbekämpandet är det alltid bra att ingripa så fort som möjligt. Därför borde väl, som veterinärstyrelsen föreslagit och reservanterna menat, de hushållningssällskap som kan, vill och behöver också få ta upp detta bekämpande.

Jag kan alltså inte förstå varför vi egentligen skulle behöva vara skiljaktiga. Själva anslagsbeloppet, en miljon kronor är ju lika i bägge fallen. Det rör sig alltså bara om att öppna möjligheter för de av hushållningssällskapens laboratorier, som vill ägna sig åt denna sjukdomsbekämpning, att kunna göra detta.

Jag ber herr talman att få yrka bifall till reservationen i denna punkt.

Chefen för jordbruksdepartementet, herr statsrådet NORUP: Herr talman! Jag tycker nog att man från reservanternas sida i onödan bygger upp meningsmotsättningar i denna fråga. Ingen har sagt något annat än att bekämpandet av de smittsamma juverinflammationerna är en angelägen uppgift och det har också anvisats medel för ändamålet. Meningskiljaktigheten gäller bara frågan om hur fort detta bekämpande skall bedrivas. Än så länge befinner sig verksamheten på försöksstadiet, men jag är lika angelägen som reservanterna om att dessa sjukdomar skall kunna bekämpas så snabbt och så kraftigt som möjligt. Jag tror att de smittsamma juverinflammationerna är en sjukdom av så allvarlig karaktär, att det finns anledning att både från det allmännas och de enskildas sida sätta in åtgärder i sådant syfte. Men frågan är om man verkligen når det bästa

resultatet genom att sätta in dessa åtgärder så fort som möjligt över hela fältet på en gång i stället för att försöksvis driva en verksamhet under ett år, så att man får något större erfarenhet av det hela. Jag undrar, om man inte på det senare sättet kan nå resultat snabbare genom att man bättre vet hur man skall bekämpa dessa sjukdomar.

Även om juverinflammationerna givetvis är en sjukdom av mycket allvarlig art, tror jag knappast att man kan säga att den är lika allvarlig som t. ex. tbc och smittsam kastning kan vara. Det kan hända att genom juverinflammationerna vissa sjukdomar kan överföras på människor, men det har dock inte skett i någon större utsträckning under den tid som gått.

Det har här av samtliga talare sagts att vi egentligen är så gott som överens. Det är också min uppfattning, och jag tycker nog att man från reservanternas sida kunde lugna sig och se tiden an under det år som försöksverksamheten är avsedd att pågå. Jag har från min egen gård en viss erfarenhet av den försöksverksamhet som redan igångsatts. Man fattade i fjol beslut om vissa åtgärder, men dessa kom inte till stånd förrän i slutet av året, och man kan ju inte gärna ha fått någon större erfarenhet under ett par månader.

Såsom jag i mitt yttrande till propositionen framhållit, anser jag att motionärernas skäl för en ökad medelsanvisning utan tvivel är värda beaktande, och det föreligger alltså rent principiellt inte någon som helst meningsskiljaktighet.

Det är också riktigt, herr Pettersson i Dahl, att ett bifall till motionen inte skulle medföra någon ändring av det totala anslaget. Men det är ju här fråga om ett förslagsanslag och man vet aldrig vad som kan inträffa under året. Det kan ju komma mul- och klövsjuka eller någon annan svår epizooti. Det finns således ingen garanti för att 1 milj. kr. räcker. Skillnaden mellan Kungl. Maj:ts

Förekommande och hämmande av smittsamma husdjurssjukdomar: Övriga utgifter.

förslag och reservanternas är emellertid bara att Kungl. Maj:t vill anvisa högst 40 000 för bekämpandet av de smittsamma juverinflammationerna, medan reservanternas vill ha ett belopp på 100 000. Jag säger som reservanterna: Det är väl inte så stor skillnad på dessa belopp?

Jag har tidigare medverkat till att även jordbrukets ekonomiska föreningar gjort sin insats när det gäller bekämpandet av såväl tbc som smittsam kastning, och det var faktiskt först på det sättet som man kunde på ett effektivt sätt få bukt med dessa sjukdomar.

Om riksdagen nu följer Kungl. Maj:ts förslag, kommer visserligen inte bekämpandet av juversjukdomarna i gång över hela fältet förrän om något år, men det är enligt min uppfattning ingen sådan fara på färde att man nödvändigtvis behöver följa reservanternas, i den tron att man därigenom skulle klara frågan om juversjukdomarna. Bekämpandet av dessa sjukdomar är i mycket hög grad beroende på det intresse som den enskilde jordbrukaren visar för skötseln av sina djur, och 60 000 kronor mer eller mindre i anslag betyder inte så mycket. Jag tror att saken inte bör ges större proportioner än den egentligen är värd.

Därmed vill jag inte ha sagt annat än att reservanternas synpunkter givetvis är beaktansvärda. Det är klart att det har sin betydelse att statsmakterna lämnar ett visst stöd åt hushållnings-sällskapens veterinäravdelningar i en situation, där deras arbetsuppgifter och därmed också inkomster har minskat på grund av de goda resultat som uppnåtts vid bekämpandet av andra djursjukdomar. Jag tror dock att man där kan få tillräcklig sysselsättning under det år som nu ligger framför oss, och det kommer nog den stund då veterinärlaboratorierna får kämpa för fullt igen. Men i nuvarande läge måste man ju se till att man sparar på de områden, där detta är möjligt.

Herr HÆGGBLOM (h): Herr talman! Statsrådet förebrådde reservanternas för att de tog alltför allvarligt på denna fråga. Det är väl ändå intet fel att ta allvarligt på en fråga. Man kan inte säga att vi har överdimensionerat betydelsen av detta problem. Både herr Pettersson i Dahl, som nyss hade ordet, och jag har reducerat det till vad det verkligen är.

Sedan vill jag dock erinra om att när denna fråga behandlades i fjol var saken läget det, att veterinärstyrelsen begärt 40 000 kronor till detta bekämpande. Departementschefen hade strukit detta äskande, och det var genom jordbruksutskottets och riksdagens initiativ som de 40 000 kronorna ställdes till förfogande under detta budgetår. Detta tycks nu inte jordbruksministern ha något emot. Det gör emellertid att både jordbruksutskottet och riksdagen känner sig ha litet mer ansvar för att denna fråga fullföljes, eftersom förslaget om denna förbättring fördes fram från riksdagen och inte genom något initiativ från departementet. När nu jordbruksminister Norup deklarerar sin belåtenhet med att 40 000 kronor stått till förfogande i år, tror jag inte heller att han om ett år kommer att uttala något missnöje med att ett högre belopp ställs till förfogande under nästa budgetår.

Sedan är det naturligtvis riktigt som jordbruksministern säger, att den enskilde djurägarens insats är av mycket stor betydelse när det gäller bekämpande av denna sjukdom likaväl som alla andra sjukdomar. Beträffande juverinflammationer ligger det tyvärr så till, att vi har att göra med inte mindre än fyra olika grupper av bakterier, som åstadkommer denna sjukdom. Somliga av dessa bakteriegrupper bekämpar vi med penicillin, men beträffande andra grupper kan vi inte nå något resultat med detta medel. En enskild djurägare, som får en juverinflammation hos sin besättning, har ingen möjlighet att själv bedöma vilken bekämpningsmetod som

Förekommande och hämmande av smittsamma husdjurssjukdomar: Övriga utgifter.

skall sättas in utan han blir tvungen att anlita sakkunnig hjälp. Det förflyter emellertid en mycket kort tid mellan den tidpunkt, då juverinflammationen bryter ut, och den tidpunkt, då det inte längre är lönt att bekämpa sjukdomen, eftersom juvervävnaden förstörts. Dyrbar tid går förlorad om vi skall vara tvungna att, som tidigare skett, skicka in prov till veterinärbakteriologiska laboratoriet i Stockholm och sedan inte få besked förrän efter en à två dagar. I den mån vi har sådana laboratorier inom hushållningssällskapen och dessa har möjlighet att stå till tjänst med snabba diagnoser kommer djurägarna att få en väsentligt bättre service. Jag bor inom området för ett hushållningssällskap, som inte fått någon del av de anslag, som nu ställts till förfogande. Jag kan därför konstatera, att läget är lika dåligt som tidigare. Det tar alltför många dagar innan sjukdomen är diagnosticerad för att man skall kunna hinna komma till rätta med den. Jag tycker därför att man inte av ren snålhet skall göra det omöjligt för de tio hushållningssällskap, som har laboratorier, att ta upp denna verksamhet. I varje fall ytterligare tre av dem bör få denna möjlighet.

Herr GUSTAFSON i Dädesjö (s): Herr talman! Herr Pettersson i Dahl har velat göra gällande att man redan har en utbildad metodik för bekämpandet av juverinflammationer. Det har man inte. Jag vill erinra om att den försöksverksamhet som veterinärstyrelsen igångsatt går ut på att skapa en sådan metodik. Det påpekas, att bekämpandet av juverinflammation inte sker lika lätt som t. ex. bekämpandet av tuberkulos eller smittosam kastning genom tuberkulin- och blodprovsundersökningar. Det förekommer en hel rad av rent mekaniska orsaker till juverinflammationerna som inte ännu är tillräckligt undersökta. Dessa undersök-

ningar måste göras på ort och ställe hos dem som blir föremål för försöksverksamheten. Jag vill åter erinra om att veterinärstyrelsen anser, att en längre tid bör förflyta innan man kan dra några slutgiltiga slutsatser av de igångsatta försöken.

Herr Pettersson i Dahl säger sedan, att reservanternas förslag inte rubbar det totala anslaget för bekämpandet av de smittsamma husdjurssjukdomarna på en miljon. Ja, härom kan man säga vad man vill. Inträffar en mul- och klövsjukeepizooti vet vi ju, att den miljonen ändå inte räcker långt.

Herr PETTERSSON i Dahl (bf): Herr talman! Jag vill bara gentemot herr Gustafson i Dädesjö säga, att jag har fått uppgiften om att en lämplig metodik finnes av veterinärföreningens ordförande. De sammanträdde i går i Malmö och lär där varit tämligen ense. Det är märkvärdigt, att ett veterinärråd kan i jordbruksutskottet ge uttryck för annan mening än den andra veterinärer hyser.

Vad beloppets storlek och möjligheterna att använda det beträffar sade jordbruksministern, att han fann det förmånligt att bekämpandet skedde så fort som möjligt. Men han tillade strax därpå, att det är ingen fara å färde; man kan ta det litet lugnare. Jag tycker, att dessa uttalanden strider mot varandra. Det viktiga är väl ändå, att bekämpandet av dessa sjukdomar sättes in så tidigt som möjligt och att anslaget inte begränsas i onödan. Man försöker visserligen måla hin på väggen och säger, att det bara är fråga om inalles en miljon, vilket inte förslår långt om det blir mul- och klövsjuka, och att man, när man gjort slut på dessa 40 000 kronor, får enligt utskottet sluta med juverinflammationsbekämpandet. Vad jag reagerar mot är just denna begränsning. Kan hushållningssällskapets laboratorier i tid bekämpa

juverinflammationerna, bör deras verksamhet inte stoppas på grund av fel anslagsfördelning.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets i punkten gjorda hemställan dels ock på bifall till den vid punkten fogade reservationen; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ju besvarad. Herr Hægghblom begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller jordbruksutskottets hemställan i punkten 72: o) i utskottets utlåtande nr 1, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den vid punkten fogade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne tvekan kunna råda angående omröstningens resultat, vadan votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgåvos 101 ja och 101 nej, varjämte 2 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Då följaktligen de avgivna rösterna befunnits vara lika delade, nedlade herr talmannen i rösturnan en jasedel och en nej-sedel, varefter på herr talmannens anmodan fru Johansson i Norrköping upptog den ena av dessa båda sedlar, vilken befanns vara ja-sedeln.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets i punkten 72 gjorda hemställan.

Punkterna 73—85.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 86.

Befrämjande av fröodlingen m. m.: Understödjande av den praktiskt vetenskapliga verksamheten å Weibullsholm.

Under punkten 98 i statsverkspropositionens nionde huvudtitel hade Kungl. Maj:t hemställt, att riksdagen för nästa budgetår måtte för ändamålet anvisa 210 000 kronor.

Utskottet hade i detta sammanhang behandlat följande inom riksdagen väckta, till utskottet hänvisade motioner, nämligen

1) I: 330 av herr *Nord*, likalydande med II: 429 av herrar *Antby* och *Widén*, vari hemställts att riksdagen måtte till Befrämjande av fröodlingen m. m.: Understödjande av den praktiskt vetenskapliga verksamheten å Weibullsholm för budgetåret 1953/54 anvisa ett anslag av 300 000 kronor; samt

2) I: 331 av herr *Osvald m. fl.*, likalydande med II: 416 av herr *Hansson* i Önnarp m. fl., i vilka motioner hemställts att riksdagen måtte besluta, dels att anslaget till den praktiskt vetenskapliga verksamheten å Weibullsholm måtte utgå med 300 000 kronor dels att i samband därmed anslaget till FAO skulle nedsättas med 90 000 kronor.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts framställning samt med avslag å motionerna I: 330 och II: 429 samt I: 331 och II: 416 till Befrämjande av fröodlingen m. m.: Understödjande av den praktiskt vetenskapliga verksamheten å Weibullsholm för budgetåret 1953/54 anvisa ett anslag av 210 000 kronor.

Reservation hade avgivits av herrar *Näslund*, *Eskilsson*, *Antby*, *Ahlsten*, *Mårtensson* i Smedstorp och *Eliasson*, vilka ansett att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts framställning samt med bifall till motionerna I: 330 och II: 429 samt I: 331 och II: 416 till Befrämjande av

Befrämjande av fröodlingen m. m.: Understödjande av den praktiskt vetenskapliga verksamheten å Weibullsholm.

fröodlingen m. m.: Understödjande av den praktiskt vetenskapliga verksamheten å Weibullsholm för budgetåret 1953/54 anvisa ett anslag av 300 000 kronor.

Punkten föredrogs; och anförde därvid:

Herr ANTBY (fp): Herr talman! Man inser väl allmänt, att växtförädlingen är ett viktigt led i jordbrukets rationalisering. Detta har också statsmakterna insett och därför påtagit sig en del av det ekonomiska ansvaret, främst vid Sveriges utsädesförening i Svalöv men också vid Weibullsholm. Förädlingsverksamheten vid Weibullsholm omfattar framför allt spannmålsslagen korn, vete och havre. Ungefär tre fjärdedelar av allt vete, som odlas här i landet, och över hälften av kornproduktionen utgöres av sorter från Weibullsholm.

Weibullsholm har erhållit statsunderstöd sedan 1924. Sedan 1949 har bidraget relativt sett varit sjunkande. Detta år var anstaltens totala kostnader för förädlingsverksamheten 530 000 kronor, varav statsbidraget utgjorde 175 000 kronor eller 33 procent av kostnaderna. Under innevarande år beräknas kostnaderna till cirka 745 000 kronor, och anslaget utgår med 200 000 kronor eller 27 procent. För nästa år beräknar anstaltens styrelse att kostnaderna skall bli av ungefär samma storlek som i år, och man har med stöd av ett utlåtande av 1931 års växtförädlingsutredning anhallit att anslaget skulle höjas så att det skulle uppgå till 50 procent av omkostnaderna eller 370 000 kronor. Lantbrukshögskolans styrelse stöder anstaltsstyrelsens anslagsäskande och hemställer att anslaget i varje fall skall sättas till minst 300 000 kronor.

Anmärkningsvärt är, att medan anslaget till Svalöv sedan 1951 ökat med 47 procent och nu uppgår till 80 procent av kostnaderna, har anslaget till Weibullsholm endast ökat med 20 procent och utgår som nämnts med 27 procent

av vad verksamheten kostar anstalten. Det är väl ganska tydligt, att anslaget till Weibullsholm inte år från år kan hållas tillbaka utan risk för minskade prestationer. De stora problemen på det här berörda området gör det nödvändigt att förädlingsverksamheten vidmakthålles och helst intensifieras. Växtförädlingen är kanske det billigaste sättet att höja jordbrukets produktion.

Jag vill i detta sammanhang också erinra om den översyn av gällande grunder för statens stöd åt växtförädlingen, som 1951 års riksdag hemställde om. Det är av stor betydelse att dessa frågor blir klart belysta, och jag vill understryka utskottets önskan om att utredningen sättes i gång utan dröjsmål.

Herr talman! Med stöd av vad jag här har anfört vill jag yrka bifall till reservationen nr 3 av herr Näslund m. fl.

Herr AGERBERG (h): Herr talman! Under den just nu pågående lantbruksveckan här i Stockholm har man upprepade gånger framhållit vikten av att forskningen på jordbrukets område ges tillräckliga resurser. Detta är också ett mycket viktigt led i den starka rationaliseringsprocess, som pågår inom jordbruket just nu. Man har också framhållit nödvändigheten av att produktionskostnaderna inom jordbruket så långt möjligt sänkes, och detta är mera aktuellt nu än någonsin.

Ett område, där forskningen inom jordbruket här i landet redan tidigare nått mycket långt och vunnit internationell ryktbarhet, är just det, som ligger till grund för växtförädlingsarbetet, och givetvis också själva detta växtförädlingsarbete. För den som haft tillfälle att sammanträffa med forskare på detta område utomlands, står det alldeles klart att Sverige har ett mycket gott internationellt rykte, och speciellt namnen Svalöv och Weibullsholm har en mycket god internationell klang. De har

Befrämjande av fröodlingen m. m.: Understödjande av den praktiskt vetenskapliga verksamheten å Weibullsholm.

gjort Sverige känt och välkänt över hela världen.

Men trots detta finns det fortfarande oerhört mycket att göra på detta område. Gränsen för vad man kan åstadkomma genom växtförädling är säkerligen inte nådd ännu på mycket länge. Vi får alltså inte slå oss till ro med vad som har uträttats och tro att allting är bra. Genom ett fortsatt växtförädlingsarbete kan säkerligen de svenska skördarna utan någon större insats av kapital avsevärt ökas och därmed också produktionskostnaderna sänkas.

Det är därför beklagligt att det statliga anslaget till Weibullsholm av sparsamhetsskäl blivit så knappt tillmätt. Visserligen blev statsanslaget i fjol höjt med 25 000 kronor och i år har Kungl. Maj:t föreslagit en ökning på 10 000 kronor, vilket också tillstyrkts av jordbruksutskottets majoritet. Men med de oerhört stora kostnadsstegringar, som skett på detta område likaväl som på alla andra områden under de senaste åren, har ju, som herr Anthy framhöll, det reella värdet av statsbidraget gått ned mycket starkt. Före kriget utgjorde detta statsanslag mellan 40 och 45 procent av kostnaderna för växtförädlingsarbetet vid Weibullsholm. Med nuvarande statsanslag är det nere vid 25—30 procent. Som herr Anthy erinrade har ju också 1931 års växtförädlingsutredning och likaså styrelsen för lantbrukshögskolan och statens jordbruksförsök ansett det skäligt att kostnaderna för detta förädlingsarbete till 50 procent täckes av statsbidrag.

Det är klart att det här inte kan fortgå i längden utan men för växtförädlingsarbetet. För detta arbete är det nödvändigt med en viss grundforskning just på detta speciella område, och den kan inte betalas av resultatet av växtförädlingen.

Det kanske i detta sammanhang bör erinras om att när en ny sort släpps ut från en växtförädlingsanstalt, är den

allmän egendom. Det finns intet patentskydd eller licensförfarande av något slag, och försäljningen sker i fortsättningen i ganska ringa utsträckning genom moderfirman. Därför går det inte att genom ökade inkomster täcka kostnaderna.

Jag vill också erinra om att tjänstemännen vid Weibullsholms växtförädlingsanstalt visserligen inte har statsreglerade löner men numera följer det statliga avlöningsreglementet. Deras kompetens skall provas av styrelsen för lantbrukshögskolan innan de anställs, och de är också anslutna till statens pensionsanstalt.

Vid Svalövs växtförädlingsanstalt, som ju närmast kan jämföras med Weibullsholm, har lönerna för motsvarande tjänstemän på de senaste åren justerats ganska kraftigt uppåt. Det är ett resultat av tjänsteförteckningsrevisionen, som genomfördes för statens tjänstemän, och statsmakterna har i det fallet accepterat att Svalövs tjänstemän skall få följa med i samma takt som motsvarande statliga befattningshavare.

Det är alldeles klart att det måste anses skäligt att också tjänstemännen vid Weibullsholm får motsvarande justering av sina löner; det blir annars ett starkt konkurrensförhållande mellan anställda. De bästa av tjänstemännen lockas över till andra anställningar, och det måste vara mycket besvärande för det fortsatta arbetet. Det måste uppenbarligen vara en viss kontinuitet i växtförädlingsarbetet om man skall uppnå något resultat. Man kan inte byta tjänstemän hur ofta som helst. Detta arbete är nämligen ett arbete på mycket lång sikt, det kan inte utan vidare läggas ned och sedan när som helst tas upp igen.

Jag inser klart nödvändigheten av sträng sparsamhet vid det statliga anslagsbeviljandet, men jag tror att det i reservationen föreslagna anslaget till denna verksamhet är en god investering för staten. Jag vill till och med gå så

Befrämjande av fröodlingen m. m.: Understödjande av den praktiskt vetenskapliga verksamheten å Weibullsholm.

långt att jag säger, att vi knappast har råd att avstå från denna investering. Jag vill erinra om att just det belopp som föreslås i reservationen, 300 000 kronor, är vad styrelsen för lantbruks-högskolan har ansett vara nödvändigt för att verksamheten skall kunna upprätthållas.

Jag ber, herr talman, att med detta få yrka bifall till reservationen.

Herr HANSSON i Önnarp (bf): Herr talman! I väsentliga delar skulle jag kunna instämma i vad den föregående talaren här anför. Jag skulle emellertid vilja begagna tillfället att framföra ytterligare några reflexioner om det förevarande anslaget nödvändighet i den storleksordning som föreslagits i reservationen.

Det är nog så att många ställer sig frågande huruvida det kan vara nödvändigt att med statliga medel understödja två institutioner, som bedriver samma verksamhet och dessutom ligger så nära varandra. För att man skall kunna klart bedöma och besvara denna fråga vill jag hänvisa till de praktiska resultat som vunnits vid dessa båda institutioner, Svalöv och Weibullsholm. Det är som om en god stjärna har lyst över dessa institutioners arbete; de konkurrerar inte nämnvärt med varandra utan kompletterar varandra i stället. Weibullsholm ligger före på en hel del områden, t. ex. vad det gäller förädling av vete, korn och även i viss utsträckning baljväxter och rotfrukter, under det att Svalöv är före på andra områden: rågodlingen, havreodlingen o. s. v.

Om man vill säga att verksamheten inte har samma omfattning på båda ställena, i det att det ej bedrivs grundforskning i samma utsträckning vid Weibullsholm som vid Svalöv, är nog detta en sanning med stor modifikation. Det bedrivs nämligen och har bedrivits ganska betydande grundforskning även vid Weibullsholm, som till och med fått

internationellt erkännande. Det har varit många framstående forskare knutna till Weibullsholm. Jag behöver inte nämna många namn, men man kan ha lov att nämna fil. dr Birger Kajanus och professor emeritus vid Lunds universitet Heribert Nilsson. Angående omfattningen av Weibullsholms vete- och kornodling för närvarande kan jag lämna ganska exakta uppgifter som samtidigt belyser värdet av det förädlingsarbete som bedrivs där. Jag ser det inte endast ur skånsk synpunkt utan också ur mellansvensk. Om vi håller oss till de statsplomberade och med provtagningsbevis försedda partierna, fördelade efter olika sorter, har det t. ex. sålts från Linköping, där Weibullsholm har filial, 57,8 procent korn av sorter som uppdragits vid Weibullsholm, 95,7 procent vårvete, alltså praktiskt taget alltsammans, och 88 procent höstvete. Jag vill ha anförat dessa siffror till belysning av att det inte är endast ett skånskt intresse utan framför allt ett mellansvenskt intresse, att förädlingsarbetet och icke minst forskningsarbetet får fortsätta vid Weibullsholm på ungefär samma villkor varunder t. ex. Svalöv arbetar. Min avsikt med detta är inte att söka dra upp en debatt, som leder till rivalitet mellan dessa två förädlingsanstalter, utan tvärtom att få dem likvärdigt bedömda, sett både ur jordbrukets och samhällets synpunkt.

Vad beträffar formuleringen av utskottets utlåtande vill jag säga, att jag inte är riktigt på det klara med varthän utskottet egentligen syftar. Jag skulle vilja till utskottets företrädare ställa frågan: Menar ni med formuleringen i utlåtandet, att det innebär ett erkännande av att Weibullsholm inte i tillräcklig grad blivit tillgodosett, såsom verksamheten i allmänhet förtjänar, och att ni med detta skulle vilja ha utsagt, att ni förväntar väsentligt höjda anslag inför kommande verksamhetsår? Jag är inte riktigt säker på det. Jag avvaktar

Befrämjande av fröodlingen m. m.: Understödjande av den praktiskt vetenskapliga verksamheten å Weibullsholm.

med glädje och tillfredsställelse ett positivt svar från utskottets sida på denna fråga.

Sedan skulle jag vilja framhålla, att det finns ett gammalt ordspråk som säger, att medan gräset växer dör kon. Inte betyder väl ändå 90 000 kronor högre anslag så mycket, sett ur statsfinansiell synpunkt? Det är ju dock fråga om en produktiv verksamhet, som här får gagn av pengarna. Det är inte en investering vilken som helst, utan jag anser den vara av synnerligen stort värde.

Men, som sagt, jag avvaktar ett klart besked om vad som är innebörden i utskottets yttrande, innan jag ställer något yrkande.

Herr GUSTAFSON i Dädesjö (s). Herr talman! Tillåt mig med detsamma få svara på herr Hanssons i Önnarp fråga om vad utskottet menar med sin skrivning i förevarande punkt och varthän det syftar. Jag ber då att få säga, att vi har inte gjort några jämförelser mellan exempelvis den växtförädlingsverksamhet, om bedrives i Svalöv och motsvarande vid Weibullsholm. Vi har heller inte uttalat något om den nytta som det var för sig har för vårt jordbruk. Det finns ju också andra företag, som bedriver växtförädling än dessa båda och som också i begränsad omfattning får statsanslag.

Jag vill då förklara, vart vi har syftat med vår skrivning i utlåtandet i år, med att säga, att det varit svårt för utskottet att klart bedöma frågan, huruvida statens stöd på förädlingsverksamhetens område för närvarande är avpassat på ett fullt tillfredsställande sätt. Vid 1952 års riksdag underströk utskottet vad det hade yttrat redan 1951, nämligen att en översyn med det snaraste borde komma till stånd av denna fråga. Vi understryker ånyo önskvärdheten av att denna översyn verkligen kommer

till stånd. Vad denna översyn skulle innebära framgår av det principuttalande utskottet gjorde 1951. Då skrev utskottet: »Med hänsyn bland annat till förädlingsverksamhetens splittring å skilda institutioner och företag, olikheter beträffande dessa företags ekonomiska ställning samt den varierande karaktären hos de arbetsuppgifter vari verksamheten är uppdelad, föreligga svårigheter att klart bedöma frågan, huruvida statens stöd åt verksamheten i nuvarande läge är avpassat på ett fullt tillfredsställande sätt.» Utskottet påyrkade därför en översyn av de grunder enligt vilka statligt stöd för närvarande lämnas åt växt- och fruktträdsförädlingen. Utskottet fortsatte: »Denna översyn torde böra syfta till att uppställa ur effektivitets- och kostnadssynpunkt lämpliga samt så långt möjligt enhetliga normer för stödets utformning och fördelning. I samband därmed synes böra prövas det i ärendet berörda spörsmålet om införande av ett licenssystem på förevarande område.» Det är detta föregående uttalande, som utskottet i år ånyo hänvisar till.

Med vad jag anfört ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr HANSSON i Önnarp (bf): Herr talman! Jag tackar för det besked jag fick från utskottets talesman, men det stärkte mig inte i den uppfattningen, att utskottet är tillräckligt positivt. Det förvånade mig i viss grad, att man inte vågade redan nu ge en fingervisning om i vilken riktning utvecklingen av anslagen borde gå. Det förefaller mig som om utskottet inte är främmande för att låta de rådande förhållandena bestå även i fortsättningen. Jag vill under sådana förhållanden här ha tillkännagivit, herr talman, att jag yrkar bifall till den vid punkten fogade reservationen.

Befrämjande av fröodlingen m. m.: Understödjande av den praktiskt vetenskapliga verksamheten å Weibullsholm.

Herr EKDAHL (s): Herr talman! Jag har begärt ordet för att tala om, att jag tänker rösta för den vid utlåandet fogade reservationen.

Jag har all respekt för de framtidslöften, som ligger i det uttalande, som här har gjorts av utskottets talesman och vice ordförande, herr Gustafson i Dädesjö, men Weibullsholms ledning har lagt fram ett material, som jag finner övertygande för den ståndpunkten, att något måste göras redan i år. Jag ber få tillägga, herr talman, att jag har varit i tillfälle att följa detta företags utveckling ifrån en mera blygsam omfattning för ett halvsekel sedan och till nu. Jag finner denna utveckling utgöra ett mycket starkt skäl för den bedömningen, att här föreligger ett exempel på hur enskild företagsamhet kan utföra ett gediget arbete med samhällsnyttig betydelse. Jag anser att en verksamhet av denna karaktär förtjänar det statliga stöd som reservationen vill ge. Det är detta, herr talman, som föranleder mig, att instämma i yttrandet om bifall till reservationen.

Herr HÆGGBLUM (h): Herr talman! Jag hade väntat mig, att herr jordbruksministern skulle på något sätt ge till känna sin uppfattning i denna fråga, men det tycks tydligen inte vara meningen, och därför ber jag att få förlänga diskussionen något.

Det ligger en admonition i utskottets uttalande att man förväntar att den utredning, som riksdagen begärde redan hösten 1951, verkligen skall komma till stånd. Jag tycker att det skulle ha varit av intresse för kammaren att veta vad det är som föranlett, att jordbruksministern med sitt ostridiga intresse för det svenska jordbrukets avgörande problem inte tillmötesgått riksdagens önskan om en sådan utredning. Jag tror inte att man behöver vara någon detektiv ens med Hemliga Jönssons kvalifikationer för att upptäcka, att in-

om de grupper av människor, som arbetar inom den svenska växtförädlingen, opererar vissa återhållande krafter när det gäller att komma till rätta med frågan om en rättvis fördelning av statens bidrag till växtförädlingsverksamheten. Vi har ju det egendomliga förhållandet, att det hos regeringen ligger en utredning, daterad år 1932, som förordar ett statligt stöd med 50 procent av själva forskningskostnaderna. Den utredningen följer Statens lantbruksförsök och lantbrukshögskolans styrelse varje år när de förordar bidrag till Weibullsholm, men denna tjuguariga utredning har aldrig föranlett regeringen att lägga fram ett förslag, så att man får denna fördelningsgrund eller någon annan skälig fördelningsgrund fastställd. Här måste ha opererat krafter, som hållit tillbaka ett slutligt ståndpunktstagande. Jag befarar, herr talman, att anledningen till att riksdagsbeslutet hösten 1951 ännu inte lett till tillsättande av denna utredning också kan vara att de krafter, som jag vet var mycket obehagligt berörda av den motion som ledde till detta utredningsbeslut, försöker att få hela denna fråga förhalad. Jag vill till herr jordbruksministern ställa en allvarligt menad vädjan att med den ställning och den auktoritet han har försöka få den här saken tillrättalagd, så att klara grunder erhålles för statens stöd åt växtförädlingsverksamheten.

Att sådana grunder saknas drabbar ju tyvärr framför allt Weibullsholm. Det är detta företag och möjligen också de nya små växtförädlingsanstalterna, som får bära nackdelen att fasta principer inte föreligger på detta område.

Här har tidigare av herr Anthy påpekats att om vi bara går två år tillbaka i tiden har anslaget till Svalöv höjts med inemot 48 procent, medan anslaget till Weibullsholm höjts med endast 20 procent. Skillnaden mellan de bägge institutionerna är inte den,

Befrämjande av fröodlingen m. m.: Understödjande av den praktiskt vetenskapliga verksamheten å Weibullsholm.

att exploaterandet av forskningsresultaten i det ena fallet tas om hand av ett privatekonomiskt företag och i det andra fallet av några allmännyttiga institutioner, utan i båda fallen är det privatekonomiska företag som exploaterar forskningsresultaten. När det gäller utsädesföreningen vid Svalöv är det Allmänna svenska utsädesaktiebolaget. Nu föreligger ju enligt upplysning i propositionen den situationen, att det träffats ett nytt avtal mellan detta bolag, som exploaterar förädlingsverksamhetens resultat, och Svalövinstitutionen om ett ökat stöd, och jag hoppas att jordbruksministern ser till att denna överenskommelse — om den ännu är godkänd framgår inte av propositionen — inte betyder att staten, när den fyller i vad som fattas för Svalövs del, garanterar en förräntning av aktiekapitalet i detta bolag, som ligger över den vanliga bankräntan. Jag utgår, herr talman, ifrån att när jordbruksministern till synes accepterat överenskommelsen har han varit på det klara med att den är sådan, att det som tillskjutes från Allmänna svenska utsädesaktiebolaget till Svalövinstitutionen är av den storleksordning, att inte staten med sina anslag ger aktieägarna i detta bolag några förmåner.

Men om det verkligen är pressat upp till denna nivå blir man förvånad, då vi trots detta haft anledning att med varm hand ge Svalövsinstitutionen en anslagsökning på 47 % på två år, men beträffande Weibullsholm, som också är pressat på samma sätt, har vi kommit så pass lågt som till 20 %.

Jag har bara ett ord att säga med anledning av jordbruksutskottets understrykande av att utredningen bör komma till stånd. Bakom dess motivering ligger det förhållandet att här finns möjligheter att med en annan lagstiftning och utan statligt stöd ge hjälp åt förädlingsföretagen genom något slag av royalty eller dylikt. Det har ju t. o. m.

hänt att vi från utlandet, exempelvis från Holland, fått översänt till våra svenska växtförädlingsanstalter vissa medel, som de är villiga betala för att de utnyttja våra förädlingsföretag. En förutsättning för att man skall kunna fortsätta härmed har varit att Sverige har en motsvarande bestämmelse gentemot holländska förädlingsföretag. Det är ju inte vidare ekonomiskt att inte gå till mötes en villighet i utlandet att på detta sätt bidra till vår växtförädlings ekonomisering. Och säkert finns också möjligheter att låta dem som exploatera förädlingsresultaten betala på annat sätt än som nu sker. Situationen är, som herr Agerberg mycket riktigt anmärkt, att när bara den förädlade produkten är utsläppt i marknaden kan förädlingsföretaget inte under någon längre tid dra nytta av vad som är gjort.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

Häruti instämde herr Nilsson i Bästekille (h).

Chefen för jordbruksdepartementet, herr statsrådet NORUP: Herr talman! På herr Hæggblooms direkta fråga vill jag svara, att jag ämnar framlägga förslag om en utredning på detta område, och jag har här i min hand direktiv utarbetade för en sådan utredning, som jag skall lägga fram för mina regeringskolleger. Följaktligen har övervägande i denna sak skett inom jordbruksdepartementet, men sedan förra årets riksdag har vi inte hunnit få fram något förslag. Nu kommer det i den mån jag får mina synpunkter på frågan beaktade.

För övrigt vill jag i detta sammanhang säga att man av debatten kunde få intrycket att reservanternas, som vill ha en ökning av anslaget till Weibullsholm, ensamma skulle hysa intresse för forskningen. Jag får för min del säga, att det är svårt att överskatta forsk-

Befrämjande av fröodlingen m. m.: Understödjande av den praktiskt vetenskapliga verksamheten å Weibullsholm.

ningens värde. Jag är liksom herr Agerberg övertygad om att de pengar man investerar i forskning är en investering, som i regel ger en mycket god förräntning. Följaktligen innebär mitt bedömande av dessa ting ingen som helst underskattning av forskningens värde. Men skillnaden i denna sak tycker jag att man från reservanternas sida driver upp till något onödigt stora proportioner. Det är inom parentes sagt säkerligen nödvändigt att man får en undersökning till stånd på detta område och även efter hand beslut om efter vilka regler statsbidrag skall lämnas. Jag tror att man kommer att gagna alla intressen på det sättet. Men vi får komma ihåg att det för närvarande inte är lika ställt för dessa två institutioner, Svalöv och Weibullsholm. Jag tror för min del att båda dessa institutioner har fyllt och alltjämt fyller en oerhört stor uppgift för den svenska växtförädlingen. Glädjande nog är det så härvidlag, som någon talare tidigare nämnt, att det fört med sig att svensk växtförädling är känd inte bara inom landet utan även har skapat ett internationellt namn. Sverige har under vissa tider och på vissa områden hört till de ledande nationerna och räknas ännu i dag dit.

Skillnaden mellan dessa båda institutioner är den att den ena arbetar uteslutande med växtförädling och har överlämnat försäljningen till ett affärsdrivande företag, medan den andra kombinerar dessa båda saker. Huruvida det på grund av de priser som varit rådande på olika utsädessorter under senare år endast blivit en skälighetsförräntning av det kapital, som investerats för exploatering, eller försäljningen av utsäde, eller det också lämnat medel för ökad växtförädling, därom kan ju meningarna vara delade. Ingen kan säga annat än gott om Weibullsholm. Där har man mäktat att både föra fram nya sorter och efter vad jag tror också förbättrat sin ekonomiska

ställning. Och detta är ju enbart glädjande.

Sedan frågade herr Hæggholm, om det aval som nu är upprättat mellan utsädesföreningen i Svalöv och Allm. svenska utsädesbolaget, medger en större förräntning av utsädesbolagets kapital än som kan anses vara skäligt. Den frågan är oerhört svår att svara på. Så mycket är dock säkert, att i det avtal som nu träffats med utsädesföreningen, har bolaget pressats så hårt som varit möjligt, och hur det varit under tidigare år bär inte jag ansvaret för. Jag anser, att det i den utredning, som skall komma till stånd, är nödvändigt att undersöka dessa problem, så att vi får riktlinjerna uppdragna ordentligt.

Vad sedan gäller anslagens storlek, så medger jag att skillnaden är ganska stor. Men man får därvid komma ihåg, att de vid Svalöv anställda tjänstemännens befattningar är mer eller mindre statliga, eftersom tjänsterna är reglerade enligt statens löneplan. Detta har varit nödvändigt. Den stora kostnadsökningen hänför sig just till avlöningarna, vilka stigit i takt med strävandena att åstadkomma den rättvisa, som tjänstemännen vid Svalöv haft rätt att kräva, när de jämfört sina förmåner med andra befattningshavares på sådana områden, där staten stått för avlöningarna. Jag kan heller inte tänka mig annat än att det varit möjligt också för Weibullsholm, med de ekonomiska betingelser de har, att följa den statliga lönesättningen för sina anställda tjänstemän. Den ekonomiska otrygghet som tjänstemännen vid Weibullsholm känner, enligt vad en tidigare talare här framhållit, tror jag därför inte är så utpräglad som här sagts. Jag anser tvärtom, att den ekonomiska utvecklingen vid Weibullsholm under senare år varit sådan, att den varit ägnad att skapa trygghet för befattningshavarna därstädes. Företaget har ju också ord om sig

Befrämjande av fröodlingen m. m.: Understödjande av den praktiskt vetenskapliga verksamheten å Weibullsholm.

att inta en god ställning både när det gäller det ekonomiska utbytet och det kvalitativa resultatet av verksamheten på växtförädlingens område, och arbetet där inger stort förtroende.

Jag har anledning förmoda att den utredning jag här talat om skall leda fram till en rättvis avvägning mellan olika faktorer, och det finns därför enligt min mening ingen anledning att här gå på reservanternas linje. Jag hoppas också att det förslag som innefattas i propositionen och som utskottsmajoriteten har anslutit sig till, kommer att ge svensk växtförädling möjligheter till fortsatt framgångsrikt arbete.

Herr HÆGGBLUM (h): Herr talman! Jag ber först att få tacka herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet för upplysningen att utredning i dessa frågor skall göras. Det var ju en ovanligt snabb effektivering av jordbruksutskottets utlåtande, när det samma dag som propositionen ligger på riksdagens bord kan meddelas, att direktiven för en utredning är klara. Så långt är följaktligen allting gott och väl. Sedan tycker jag bara att riksdagen också skall beakta vad herr Hansson i Önnarp sade, nämligen att vi skall se till att inte kon dör medan gräset gror. Vi bör ha klart för oss att det tar några år innan utredningen är klar med sitt arbete, och därför bör vi ge Weibullsholm den möjlighet att bedriva sin verksamhet, som reservanternas förslag innebär.

Vad sedan beträffar statsrådets funderingar om skillnaden mellan Weibullsholm och Svalöv, så vill jag göra den lilla anmärkningen, att det nog ändå inte är riktigt att karakterisera Weibullsholm som en institution, där man enbart sysslar med praktiska växtförädlingsproblem, medan Svalöv tagit på sig även grundforskning. Skulle detta vara riktigt, så skulle inte de forskare, som varit anställda vid Weibullsholm

och bedrivit sin verksamhet där, kunnat meritera sig för professorsbefattningar av vetenskaplig art. Sedan är det självklart, att när riksdagen ger Svalövsinstitutionen ett mer än fyra gånger så högt anslag som Weibullsholm, så måste det vid Svalöv finnas pengar till grundforskning i en omfattning, som man inte kan räkna med att Weibullsholm skall kunna orka med.

När sedan procentalen anföres i samband med anslagshöjningarna, så tror jag inte att man kan göra gällande, att det varit grundforskningsarbetet vid Svalöv, som föranlett den stora ökningen av anslagen till denna institution. Nej, vad som föranlett de höjda anslagen är i betydande grad de höjda timlönerna till de personer, som sysslar med sådd och skörd och olika försök vid växtförädlingsanstalterna. Därvidlag kan det inte föreligga någon skillnad i kostnadsökningarna, uttryckt i procent, mellan Svalöv och Weibullsholm. Vi har därför inte på något sätt ansett, att det skulle ändras på proportionerna och att Svalöv ej för sin grundforskning skall ha ett större belopp än Weibullsholm, utan vi menar, att den i procent uttryckta anslagshöjningen borde vara något mera sammanfallande än nu. Jag tror också att den föreslagna anslagsökningen för Weibullsholm är mycket väl motiverad med hänsyn till den fortsatta verksamheten där.

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet SKÖLD: Herr talman! Jag tillåter mig att lägga några principiella synpunkter på denna fråga. Det är självfallet ett stort intresse för det allmänna, att vi har en god växtförädlingsverksamhet på jordbrukets område i landet, och detta har också uppmärksammats från statsmakternas sida. Vi har Svalöv, som till sin reella natur är en statsinstitution, där staten har det dominerande inflytandet och där staten betalar de väsentliga kostnader-

Befrämjande av fröodlingen m. m.: Understödjande av den praktiskt vetenskapliga verksamheten å Weibullsholm.

na. Vi kan inte komma ifrån, att staten får betala kostnaderna där, och det är nödvändigt att vi har en sådan institution.

Men det är alltid nyttigt att det bedrives växtförädlingsverksamhet på mer än ett ställe och att en offentlig institution, som Svalöv är, påverkas av arbetet även vid andra växtförädlingsanstalter. Det är därför fortfarande ett intresse från statens sida att ge stöd åt Weibullsholm, den stora privata växtförädlingsanstalt som kan konkurrera, om jag så får uttrycka mig, med Svalövsanstalten. Men, vi skall ha klart för oss att Weibullsholm i motsats till Svalövsinstitutionen är ett enskilt affärsföretag, som driver en stor ekonomisk verksamhet som ger vinst. Och för detta stora affärsföretag är det också ett eget intresse att driva denna förädlingsverksamhet. Det kan därför aldrig vara riktigt att staten betalar alla Weibullsholms förädlingskostnader.

Detta gör staten ingalunda, kan man svara från reservanternas sida. Men frågan hur stor del av dessa kostnader som staten skall betala får väl ändå ses i någon relation till företagets egen förmåga att bära kostnaderna. Jag menar därför att man kan inte anlägga de synpunkter på dessa spörsmål, som ifrån herr Hæggbloms sida har gjorts, att man skulle sitta och noga räkna på någon relation i fråga om förädlingskostnaderna för Svalöv och för Weibullsholm. Det finns möjlighet att bedöma detta friare.

Man skall inte glömma att anslaget till Weibullsholm är ett uppmuntrings-anslag för att detta företag skall driva sin verksamhet och ge landet en växtförädlingsverksamhet vid sidan om den offentliga. Institutionen skall ha ett uppmuntringsanslag för detta, men vi skall inte glömma, att det är företagets eget intresse också att driva denna verksamhet. Vi behöver inte sitta och räkna så noga efter hur stor procent

av kostnaderna företaget självt får betala och hur mycket staten får betala, utan vi skall även ta hänsyn till företagets intresse och förmåga att bära sina kostnader. Det finns därför inte, i varje fall inte för närvarande, någon anledning att höja detta anslag.

Herr HÆGGBLOM (h): Herr talman! Vi får väl ändå, herr statsråd, inte låta bli att tala om att Svalövsförädlings-erna exploateras av ett lika privatekonomiskt företag som Weibullsholms. Det är Allmänna svenska utsädesaktiebolaget som äger detta och har aktier utspridda runt om bland jordbrukarna, aktier som, när det härom året var fråga om att de skulle övertas av Sveriges lantbruksförbund, redovisades som mycket värdefulla papper med årlig utdelning. Skall vi inte, när vi talar om Svalöv, också påminna om att bakom exploaterandet av dess vetenskapliga resultat står ett absolut privatekonomiskt intresse? Detta har jag påpekat tidigare när statsrådet inte var närvarande, men jag tycker det är anledning att erinra därom.

Det är väl litet överdrivet att påstå, att reservanternas sitter här och räknar så noga efter att beloppen skulle vara lika stora. Hade vi gjort det, hade det i detta fall varit fråga om ett annat belopp. Vi har pekat på att Weibullsholm får 20 procents höjning av anslaget på två år, Svalövsinstitutionen 47 till 48 procent. Denna ökning ger inte alls någon jämställdhet, men vad vi fastnat för är att förordet för beloppet på 300 000 kronor har det sakliga stödet, att bakom detsamma står lantbrukshögskolan och statens lantbruksförsök.

Här föreligger dess bättre inte något försök att nedvärdera Weibullsholms insatser. Det går för övrigt inte när vi vet vad dess verksamhet betyder för vete-, korn- och rotfruktsförädlingen. Detta skall man minnas när man reso-

Befrämjande av fröodlingen m. m.: Understödjande av den praktiskt vetenskapliga verksamheten å Weibullsholm.

nerar som så, att Svalövsinstitutionen kanske skulle kunna vara den enda som staten hade anledning intressera sig för, medan vi ger litet drickspengar — 5 procent, som innevarande års höjning innebär — åt det där privata företaget som hjälper till. Skulle vi ha en en statlig institution som fyllde det svenska jordbrukets behov i fråga om växtförädling, skulle vi behöva en institution av mycket större omfattning än den Svalöv för närvarande har.

Jag är övertygad om att svalöbstjänstemännen gör allt vad de kan för att deras verksamhet skall bli välsignelsebringande och omfattande. Vi har emellertid vid Svalöv inte tillräckligt många specialister för att kunna nå toppresultat inom alla olika grader av växtförädling. Vi har därför ett behov av de specialister på vete-, korn- och rotfruktsförädling som finns på Weibullsholm. Skulle dessa flyttas över till Svalöv och skulle denna institution utrustas med tillräckligt många experter för att sköta den verksamhet, som Weibullsholm nu bidrar med, blev det säkerligen inte fråga om någon billig penning för staten. Kanske blev det som när staten skulle ta hand om Harpsund och sköta den egendomen i stället för att utarrendera den. En något större slant till detta privata företag, som nått så utmärkta resultat, tror jag därför, herr finansminister, är en synnerligen god kapitalplacering.

Visserligen skall vi vara sparsamma, men nu har nionde huvudtiteln gått igenom manglingen utan ett öres höjning av anslagssummorna ännu, och på de punkter som återstår finns det faktiskt möjligheter till besparingar. Jag tycker därför inte att 90 000 kronor på denna stat på något sätt skulle behöva oroa herr Sköld som finansminister.

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet SKÖLD: Herr talman! Herr Hægglom är ju alltid mycket vältalig,

och han höll nu ett långt anförande, i vilket han polemiserade mot mig i frågor, där jag inte har någon annan mening än han. Jag har redan sagt att jag finner det vara riktigt och rimligt, att staten stöder Weibullsholm för att det skall finnas en anstalt till vid sidan om Svalöv, varför jag inte ytterligare behöver utveckla detta.

Jag begärde inte ordet för att säga vad jag nu sagt utan för att säga följande. Herr Hægglom drog i diskussionen in att försäljningsresultatet vid Svalöv omhändertas av ett privatkapitalistiskt företag, Allmänna svenska utsädesaktiebolaget, och det är alldeles riktigt. Det är en anordning som träffades på den tiden, när herr Hæggloms nuvarande partivänner styrde och ställde i detta land. Och det är klart att det, sedan en sådan anordning skapats, inte är så lätt att förändra den. Man har många gånger sökt finna medel, varigenom Svalövsanstaltens resultat skulle kunna komma till en bredare användning. Något sådant resultat har man ännu inte uppnått, men detta är en helt annan fråga. Det är ju dock så att Svalövsanstalten i realiteten är en statsanstalt, vars verksamhet bestämmes av de statliga anslagen. Det är mycket sannolikt att det skulle vara rimligt, att Allmänna svenska utsädesaktiebolaget betalade mera för resultat än vad bolaget gör. Men det är en förhandlingsfråga, och det är klart att statens möjligheter att där nå ett bättre resultat är mindre, så länge det inte är möjligt att finna ett alternativ för försäljningen av förädlingsresultaten. Men hela denna fråga har ju absolut ingenting att göra med den fråga som här i dag diskuteras.

Herr ANTBY (fp) kort genmäle: Herr talman! Jag skulle vilja meddela kamraren att vad reservanterna här föreslagit är att Weibullsholmsanstalten skall relativt sett få ungefär samma

Befrämjande av fröodlingen m. m.: Understödjande av den praktiskt vetenskapliga verksamheten å Weibullsholm.

statsbidrag som anstalten hade före kriget, nämligen 40 procent av kostnaderna för förädlingsverksamheten. Svalöv får ungefär 80 procent.

Herr NILSSON i Svalöv (h): Herr talman! Jag hade inte tänkt lägga mig i denna debatt, men eftersom jag har haft tillfälle att på mycket nära håll följa såväl Weibullsholms- som Svalövsinstitutionens förädlingsverksamhet, kanske det är på sin plats att jag säger ett par ord.

Jag vill då först säga att vad som glatt mig i denna debatt är att jordbruksministern uttalade, att en utredning skulle komma till stånd rörande anslaget till växtförädlingsanstalterna. Anledningen till att jag finner detta glädjande beror därpå att jag är övertygad om att denna utredning kommer att rätta till begreppen i fråga om våra olika anstalter för växtförädling. Jag tror att inte minst min gode vän och partikollega herr Hæggbloom kanske kommer att få en något annan syn på saken, sedan resultatet av denna utredning föreligger. Det ligger nämligen så till, att Svalövsinstitutionen och Weibullsholm är organiserade på olika sätt. Svalövsorganisationen, även det merkantila företaget, står under statlig insyn. Såväl i styrelsen som i dess revision tillsätter staten representanter. Så sker icke vid Weibullsholm.

Då man följer verksamheten på nära håll finner man, att Weibullsholm lämnat glänsande resultat — det är jag den förste att erkänna — men det ligger även så till att dess förädlingsresultat till mycket stor del är merkantilt inriktat, d. v. s. anstalten lägger an på att förädla sådana saker som får mycket stor spridning i de stora jordbruksdistrikten och som därigenom blir vinstgivande för företaget, medan däremot Svalövsinstitutionen inte bara har att ta hänsyn till dessa egentliga jordbruksdistrikt utan den måste också be-

driva en förädling, som också har så att säga social betydelse. Man går där in för att lägga ned stora kostnader på att få fram sorter för även sådana jordbruksdistrikt, där försäljningen av förädlingsprodukterna blir rent förlustbringande för det merkantila företaget, som ur allmän synpunkt åtagit sig att föra ut dessa produkter i marknaden till de berörda områdena.

Herr Hæggbloom framhöll att förädlingsresultaten som uppnåddes såväl vid Svalöv som vid Weibullsholm i båda fallen fördes ut i marknaden av merkantila företag. Detta är riktigt, men det är att märka att vad Weibullsholm frambringar, det behåller anstalten med full äganderätt, medan däremot när det gäller Svalövsinstitutionen det är Allmänna svenska utsädesaktiebolaget som endast arrenderar exploateringsrätten till de nya sorterna. Dessa »arrendekontrakt» ingås endast för kortare perioder. Om jag inte tar fel upprättas de endast för tre år i sänder. Häri ligger ett osäkerhetsmoment för utsädesbolaget.

Jag vill också peka på en annan detalj. Om jag är rätt underrättad är alla förädlingsresultat som kommer fram vid Sveriges utsädesförening omedelbart offentliga saker. Så fort en korsningsprodukt där kommer fram ingår den omedelbart i de offentliga försöken, och andra växtförädlingsanstalter kan omedelbart använda dessa sorter för nya korsningar, om de finner att detta ur merkantill synpunkt är lönande. När det däremot gäller nya sorter som framställs vid Weibullsholm föreligger inte denna skyldighet att lämna ut resultatet till offentligheten förrän sorterna är utökade och färdiga för försäljning.

Jag vill bara med detta, herr talman, ha poängterat att det finns mycket stora skillnader mellan dessa två institutioner som huvuddiskussionen har rört sig om. Det förvånar mig att inte också Hammenhög har kommit in i diskussionen,

Befrämjande av fröodlingen m. m.: Understödjande av den praktiskt vetenskapliga verksamheten å Weibullsholm.

ty vi skall inte underkänna det växtförädlingsarbete som där utföres.

Herr talman! Jag hoppas att inte detta mitt anförande har tagits upp som om jag skulle ha gjort mig till speciell talesman för Svalöv eftersom denna anstalt ligger på den plats jag kommer ifrån. Jag vill bara ha försökt att få poängterat vilken stor skillnad det är mellan de olika växtförädlingsanstalterna Svalöv och Weibullsholm. Jag anser nog liksom reservanterna att det hade varit på sin plats, att Weibullsholm i år hade fått ett ytterligare ökat anslag, ty företaget är värt den uppmuntran som herr finansministern har sagt att anslaget till Weibullsholm innebär.

Herr HÆGGBLOM (h) kort genmäle: Herr talman! Jag vill bara erinra om att denna skillnad, som herr Nilsson i Svalöv på ett utmärkt sätt klargjort, motiverar den skillnad i anslag som föreligger i det att Svalöv får fyra gånger så mycket som Weibullsholm. Men jag tycker inte att den motiverar att vi, om vi säger att vi för två år sedan har gjort en rättvis fördelning, nu låter denna fördelning förskjutas på sätt som har skett.

Med anledning av den lilla pik som låg i herr Nilssons i Svalöv förhoppning om att, när denna utredning kommer, även jag skall komma på bättre tankar, ber jag att få erinra om att den motion som ligger bakom kravet på utredning är skriven av mig. Jag tror därför inte att det blir någon förvåning från min sida, om det verkligen blir ett gott resultat.

Herr HANSSON i Önnarp (bf): Herr talman! En del av vad herr finansministern yttrade gav mig anledning att begära ordet en gång till. Jag fick emellertid anledning att kanske lägga mitt anförande på en annan bog efter herr finansministerns andra anförande. Jag förstod detta så att han då inte var

riktigt inne på samma linje som den hans första anförande kom mig att tro att han var inne på. Jag har emellertid framför mig ett betänkande från år 1931 med utredning rörande de statsunderstödda växtförädlingsanstalterna. Den nuvarande finansministern satt med i denna utredning, och det kan kanske vara av ett visst intresse för kammaren att höra vad det stod i denna utredning i ett visst avsnitt där det gällde fördelningen av statsunderstödet till även i det fallet Weibullsholmsanstalten och Svalövsanstalten.

Där står på s. 121 i sista stycket: »Principiellt sett anse utredningsmännen beräkningen av statsbidrag böra för Weibullsholmsanstaltens vidkommande — i likhet med vad för Svalövsanstalten föreslagits — baseras på bolagets förutsatta självbestämmanderätt i fråga om förädlingsverksamhetens organisation och bedrivande. Statsbidrag bör sålunda avvägas med utgångspunkt från det av bolaget självt prövat medelsbehovet för förädlingsverksamhetens nöjaktiga upprätthållande och tillmätas i viss proportion till den vid granskningen av sagda medelsbehov godkända nettokostnaden för verksamheten. Härigenom vinnes, såsom tidigare berörts, den fördelen att, då bolaget självt har att med viss andel bidra till förädlingskostnadernas bestridande, en viss garanti är att påräkna beträffande bolagets återhållsamhet med avseende å nämnda kostnader. Därest i anslutning härtill den statliga bidragskvoten, såsom utredningsmännen anse till fyllest, fastställles till 50 procent av nettokostnaden för förädlingsverksamheten, skulle i oförmälda alternativa fall statsbidrag komma att utgå med — — —», och så anför de då aktuella bidragsbeloppen. I nästa stycke heter det: »Enligt vad förberörda beräkningar och uttalanden giva vid handen finna alltså utredningsmännen statsbidrag till den vid

Befrämjande av fröodlingen m. m.: Understödjande av den praktiskt vetenskapliga verksamheten å Weibullsholm.

Weibullsholm bedrivna växtförädlingsverksamheten böra tillerkännas bolaget i en omfattning, motsvarande hälften av nettobeloppet av bolagets enligt ovan angivna grunder beräknade årliga kostnader för förädlingsverksamheten.»

Man kan väl således ändå säga, att när detta anslag i dag är nere under 30 procent, är det inte alls att gå in på nya linjer, då det begäres en anslagsökning med 90 000 kronor, utan det kan vara fullt försvarat och även stå i överensstämmelse med vad som sades år 1931.

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet **SKÖLD**: Herr talman! Jag trodde nu inte att herr Hansson i Önnarp var så konservativ att han ansåg att det som gällde 1931 även skulle gälla 1953. Det finns väl inte den minsta anledning att säga, att den ståndpunkt jag intog då på något sätt står i motsats till vad jag säger i dag. Det beror väl på vad som har hänt sedan 1931, herr Hansson i Önnarp! Men det är ju så, att när man är så ung som herr Hansson är har man aldrig hunnit uppleva utvecklingen.

Eftersom jag ändå har ordet skulle jag vilja säga en sak med anledning av vad herr Antby här yttrade i en replik. Han sade att reservanterna begär inte mer än att Weibullsholm får samma reala statsbidrag som Weibullsholm hade före kriget. Ja, låt oss observera detta. Är kammaren beredd att på alla punkter slå fast att de reala statsbidrag som på olika områden utbetalades före kriget fortfarande skall gå ut? Är vi i stånd att bedöma vilka statsfinansiella konsekvenser detta skulle komma att få? Statens behov av utgifter, om jag så får uttrycka det, har väl ändå förskjutit sig i högsta grad på de 15 år som har gått sedan det andra världskriget bröt ut. Man kan inte slå fast en sådan princip.

Herr **HANSSON** i Önnarp (bf): Herr talman! Jag skulle bara vilja säga till herr finansministern, att detta i så fall inte är den enda sak där herr finansministern har ändrat ståndpunkt, ty det att han gör så har vi ju upplevat många exempel på. Jag har också vid flera tillfällen hört att finansministern har vågat säga: Visst har jag en annan ståndpunkt nu än den jag tidigare haft, men det är väl ingenting som säger att det är riktigare med den ståndpunkten jag hade vid något annat tillfälle än den jag har i dag. Jag har lärt känna vårt lands finansminister för att inte vara rädd för att ändra ståndpunkt. Men jag skulle ändå i detta sammanhang vilja fråga: Vad är det som har inträffat som gör att man skulle behöva ändra ståndpunkt i detta fall?

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet **SKÖLD**: Herr talman! Jag anser inte att jag i det stora hela har ändrat ståndpunkt i denna fråga. Jag kanske har ändrat uppfattning om vilket procenttal det skall vara. Det kan man kanske finna motiv för, om man närmare studerar Weibullsholms balansräkningar.

Till herr Hansson i Önnarp skulle jag vidare vilja säga att jag hoppas att herr Hansson också skall få bli så gammal att han finner, att utvecklingen gör det nödvändigt att ändra en och annan ståndpunkt.

Chefen för jordbruksdepartementet, herr statsrådet **NORUP**: Herr talman! Herr Antby var inne på att anslaget till Weibullsholm nu är relativt försämrat jämfört med anslaget före kriget. Jag vill fråga herr Antby: Vilket tror herr Antby att Weibullsholm helst vill ha, de anslag som det fick före kriget och de priser som då rådde på utsäde, eller de anslag som ges i dag i förhållande till de utsädespriser som nu är rådande?

Byggnads- och underhållsarbeten vid statens skogsskolor.

Här har sagts tidigare att man inte kan komma förbi att Weibullsholm är ett privatföretag. Det ligger kanske något i det. Jag skulle för min del tro, att Weibullsholms har bättre råd till ökad växtförädling i dag än vad de hade med det statsanslag och de utsådespriser som var gällande före kriget. Det skulle vara intressant att höra herr Antbys åsikt om den saken.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets i punkten gjorda hemställan dels ock på bifall till den vid punkten fogade reservationen; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Antby begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammarén bifaller jordbruksutskottets hemställan i punkten 86:o) i utskottets utlåtande nr 1, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammarén bifaflit den vid punkten fogade reservationen.

Sedan kammaréns ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne tvekan kunna råda angående omröstningens resultat, vadan votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgåvos 114 ja och 92 nej, varjämte 4 av kammaréns ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammarén hade alltså bifallit utskottets i punkten 86 gjorda hemställan.

Herr förste vice talmannen övertog nu ledningen av kammaréns förhandlingar.

Punkterna 87—159.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 160.

Byggnads- och underhållsarbeten vid statens skogsskolor.

Punkten föredrogs. Därvid yttrade

Herr WIKLUND (s): Herr talman! Som en av motionärerna på denna punkt vill jag i anknytning till den reservation, som herr Grym avgivit, säga några ord om utskottets förslag.

Redan vid fjolårets behandling av dessa byggnadsfrågor underströk utskottet, att det förelåg ett synnerligen stort behov av en skogsskola i övre Norrland och att det vore angeläget att en sådan skola inrättades inom en nära framtid. Utskottet underströk även att saken borde upptagas till förnyad prövning i samband med medelsanvisningen vid denna riksdag.

Så har också skett. Vid sin bedömning av domänstyrelsens äskanden framhåller departementschefen återigen att starka skäl talar för att företräde ges den nya skogsskolan i övre Norrland. Han slutar emellertid med att ge företräde åt reparationer och upprustningar vid förefintliga anläggningar. Tydligt var det här fråga om ett antingen-eller, och konsekvensen har alltså blivit att frågan om den nya skogsskolan ytterligare ställts på framtiden. Det anvisas 10 000 kronor till tomtanskaffning, men skolbygget anses lämpligen böra föras på beredskapsstat.

I de motioner, som jag och andra ledamöter väckt i denna fråga, betonar vi att behovet av en skogsskola inom berörda område är synnerligen trängande. Det gäller här den landsända, där skogen är den viktigaste delen av näringslivet. Bristen på kvalificerad arbetskraft inom reviren och skogsförvaltningarna däruppe är emellertid så utpräglad, att den enligt vår mening borde motivera dels ett principbeslut

Bidrag till skogsvårdsstyrelserna: Avlöningar.

om en nybyggnad av denna skogsskola, dels en medelsanvisning redan i år.

Nu har jordbruksutskottet följt Kungl. Maj:ts förslag, och man motiverar detta med det fortsatta behovet av investeringsbegränsningar. Men vi konstaterar med glädje att utskottet i sin skrivning faktiskt har tillmötesgått motionärerna. Man säger nämligen där, att om riksdagen biträder utskottets förslag om medelsanvisning för tomt till en skogsskola i övre Norrland, innebär detta ett principbeslut om byggande av denna skola. Till detta har utskottet fogat en beställning hos Kungl. Maj:t om fortsatt medelsanvisning vid nästa års riksdag.

Herr talman! Med hänsyn härtill och i förhoppning om att Kungl. Maj:t vid sin prövning nästa år av dessa byggnadsfrågor söker vinna beaktande för det utan tvivel stora behovet av en skogsskola i övre Norrland, ber jag att få yrka bifall till utskottets förslag.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan i punkten bifölls.

Punkterna 161—164.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 165.

Bidrag till skogsvårdsstyrelserna: Avlöningar.

Punkten föredrogs; och yttrade därvid:

Herr WIDÉN (fp): Herr talman! På denna punkt föreligger en motion, en trepartimotion, där en del synpunkter och önskemål framförts i fråga om våra skogsvårdsstyrelser. Vi har inte fått något bifall från utskottet och inte heller kommit med annat än en blank reservation, ty vi anser att vi inte har några möjligheter att få gehör här i kammaren för våra ståndpunkter. Jag vill dock framföra några synpunkter med anledning av motionen och de förhållanden under vilka våra skogsvårdsstyrelser arbetar.

Jag skall inte gå närmare in på de speciella förhållanden som gäller för Kopparbergs län och länsjägmästarens löneplacering där. Utskottet har varit positivt inställt till motionen och faktiskt i sak instämt med motionärerna men inte nu velat göra någon revision. Jag hoppas att jordbruksministern observerar den punkten. Jag tror att det finns verkliga sakskalet för en ändring.

I motionerna har också framförts förslag om överflyttning av ett antal tjänster från extra till extra ordinarie stat. Samtidigt har också föreslagits inrättande av ett större antal biträdande länsskogvaktare. Jag representerar ju Värmlands län och känner bättre till förhållandena där, och jag vet att en förbättring där är nödvändig. Vi har alltför mycket personal utan fast anställning, och det gör att skogsvårdsstyrelsen är beroende av sina inkomster för biträdesverksamhet åt skogsägarna på ett sätt som är långt ifrån lyckligt. Vi måste skapa tryggare anställningsformer för denna personal om vi skall behålla en kvalitativt högtstående personal, och det är ur skogsvårdens synpunkt nödvändigt.

Skogsvårdsstyrelsernas inkomster består ju dels i statsbidrag, dels i ersättning för arbeten som de utfört åt skogsägarna och även i försäljning av planter och fröer för skogsändamål. Det är att märka att kostnadsanslagen till skogsvårdsstyrelserna är reservationsanslag, som alltså inte får överskridas, och det skapar problem som i dagens läge är verkligt aktuella.

Inkomsten på biträdesverksamheten åt skogsägarna uppgår till cirka tre och en halv miljoner kronor i den stat vi nu behandlar. Den bygger på att skogsägarna under det gångna året i mycket stor utsträckning använt personal för stämpling. För närvarande utgår ersättningen för detta arbete med 32 kronor för stämpling och 36 kronor om arbetet fortgår mer än fyra dagar. När det gäller rena skogsvårdsändamål utgår

Bidrag till skogsvårdsstyrelserna: Avlöningar.

ersättningen med 22 respektive 26 kronor per dag. När i höstas en ändring i konjunkturläget för skogen inträffade och det visade sig svårt att vinna avsättning för skogsprodukterna, blev givetvis stämplingarna av mindre omfattning än tidigare. Det innebar, att den personal som hade använts för stämpling i större utsträckning än tidigare kunde utnyttjas för direkt skogsvårdande ändamål. Arbetsuppgifter fanns mer än nog, och man grep sig an med dessa problem. Men vad inträffade? Jo, eftersom man nu fick sätta i gång arbeten, som av skogsägarna betalas med 22 kronor i stället för 32 kronor, har inkomsterna för skogsvårdsstyrelserna sjunkit mycket kraftigt. I Värmlands län — men jag vet att så även är fallet på andra håll — har det uppstått en brist i kassan. För Värmlands län uppgår denna brist innevarande budgetår till ca 150 000 kronor. Nu bidrar visserligen skogsstyrelsen med 75 000 kronor, men ändå föreligger ett klart underskott med 75 000 kronor. Hur skall denna situation klaras? Ja, skogsvårdsstyrelsen i Värmlands län har inte ansett sig ha någon annan möjlighet än att med en månads varsel säga upp den extra personalen. Den 4 mars står de som berörts härav utan sin relativt fasta anställning.

Man måste fråga sig: Är detta en lycklig utveckling? Vi förstår alla, att läget för personalen är besvärligt — det behöver man inte gå in på. Men vad blir följderna för skogsvården? Efter vad jag kan finna, blir de allvarliga, ty söker sig denna personal över till annat arbete, finns den inte längre tillgänglig, när det åter finns medel att fortsätta skogsvårdsarbetena. Men inte nog med det. Denna skogsvårdspersonal är arbetsledare. Dess uppgift är inte att utföra arbete utan att leda arbete. Samtidigt har från arbetsmarknadsstyrelsens sida framhållits, att det föreligger ett behov av arbetsledare för skogsvårdsändamål i det att man skulle kun-

na utnyttja skogsvården som ett av medlen för att bekämpa en eventuell arbetslöshet. Övergår denna personal till annan sysselsättning och man ställs utan möjlighet att anlita den som arbetsledare, kommer detta givetvis att försvåra de planer för arbetslöshetens bekämpande, som man gjort upp på annat håll. Jag tycker, att läget är allvarligt i all synnerhet ur skogsvårdsynpunkt.

Jag skall här taga mig friheten att citera en insändare i en läns tidning i Värmlands län, en av dem som råkat in i nyssnämnda situation. Jag tycker att den säger rätt mycket om vad som skett på detta område och hur man ser på nuvarande läge. Han skriver bl. a.: »Nu har en kategori skogsarbetare blivit så gott som utan arbete. Det gäller stämplingsförmännen hos skogsvårdsstyrelsen i Värmland. Ett dekret av den 4/2 från vår arbetsgivare upplyste oss om att de månadsanställda efter den 4/3 endast får arbeta efter daglön, samt att endast stämpling var tillåten. Detta betyder att vi förbjödes utföra hyggesrensning och röjning, emedan dessa arbeten ställer sig alldeles för dyra för skogsvårdsstyrelsen. Det statsanslag, som skulle finansiera nämnda åtgärder, är nämligen slut. Man undrar då, hur stort eller rättare huru litet detta anslag kan vara, då man vet att skogsägaren får betala 22 kronor per dag för röjning och hyggesrensning samt 32 kr. för stämpling. Då man vet att stämplingsförmännen långt ifrån hör till någon höglönegrupp, gör reflexionerna sig själva.» Han fortsätter längre fram: »Även om vi anses alltför ringa att ta hänsyn till, trodde vi att skogsbruket här i landet dock vore värt litet mera omtanke än så. I sommar kanske arbetskraft till just skogsvårdande arbeten ej vore omöjlig att uppbringa. Förut under alla år har brist på folk alltid angivits som orsak till att blott en ytterst ringa del av kalhyggena rensats och lika lite röjts i ungskogarna. Att

Bidrag till skogsvårdsstyrelserna: Avlöningar.

staten inga medel har till detta låter otroligt, då bara skogsvårdsavgifterna beräknas uppgå till 7,8 miljoner kronor här i Sverige. Skogen ger väl i alla fall en liten skärv per år, inte minst här i Värmland.» Det är en stämplingsförmän som skriver detta, och man förstår hans synpunkter.

Jag har, herr talman, intet yrkande, men jag vill vädja till herr jordbruksministern att ägna detta problem all uppmärksamhet. Situationen är verkligen allvarlig. Ur skogsvårdande synpunkt måste vi säga, att situationen i dagens läge är krisartad. Något måste göras. Jag har som sagt inte ställt något yrkande men har velat framföra dessa synpunkter, och jag hoppas att herr jordbruksministern vill beakta dem. Jag vet, att skogsvårdsstyrelsen i Värmland vänt sig till arbetsmarknadsstyrelsen med förfrågan om man därifrån kan få medel till sin verksamhet. Jag frågar: Är det rätta vägen att få hjälp till våra skogsvårdsstyrelser? Bör inte hjälpen gå den normala vägen via jordbruksdepartementet?

Herr STAXÄNG (h): Herr talman! Då jag jämte några andra ledamöter i denna kammare framlämnat en motion på denna punkt så vill jag här — delvis i anknytning till det anförande, som här nyss hållits — säga några ord om vårt yrkande. I likhet med den föregående talaren vill jag inte ställa något direkt yrkande eftersom det knappast torde vara möjligt att vinna kammarens bifall till ett sådant.

När denna motion utarbetades var det inte vår mening att ta med alla de punkter, som hade framförts från skogsstyrelsen och vilka var baserade på yrkanden, som kommit från skogsvårdsstyrelserna ute i länen. Vi begränsade därför med avsikt motionen till några få punkter, där vi ansåg att det fanns mycket starka skäl för riksdagen att gå något längre än Kungl. Maj:t hade gjort i sina äskanden.

Det gäller här i första hand uppflyttning av länsjägmästartjänsten i Kopparbergs län från lönegrad 34 till lönegrad 37. Det är ju väl bekant för kammarens ledamöter, att vi på en enda punkt hade ett enhälligt beslut från riksdagens sida när vi förra året på våren behandlade tjänsteförteckningskommitténs förslag beträffande denna och några andra tjänster inom skogsvårdsstyrelserna. Vi hemställde då om en omprövning av bland annat denna tjänst. Skogsstyrelsen har i egenskap av verkstyrelse i sina petita tagit upp ett yrkande på denna punkt.

Departementschefen har anført ett — jag medger det — vägande skäl emot att nu i propositionen ta upp förslag på denna punkt. Orsaken är den, att tjänsteförteckningskommittén inte har slutfört sitt arbete. Det anses inte vara lämpligt i ett sådant fall att, innan kommitténs arbete på en punkt slutförts, ta upp punkten till omprövning. Detta är skäl, som man givetvis inte kan komma förbi. Skälet är sakligt grundat. I detta fall drabbar det dock direkt en person, nämligen den ifrågasvarande befattningshavaren. Det är detta som är det beklagliga. Det ansåg man vara ett skäl för att redan nu ta upp denna fråga.

Jag beklagar att man inte här kan gå motionen till mötes. Det räcker icke med att som den förre talaren gjorde hemställa att departementschefen har denna fråga i åtanke. Denne befattningshavare står nämligen ganska nära pensionsåldern. Han har utfört ett utomordentligt arbete. Det finns en klar motivering för att denna tjänst skall jämsställas med de övriga tjänster som blivit uppflyttade. Ifrågasvarande tjänsteman är alltså inte hjälpt med att man har denna fråga i åtanke, ty snart är det för sent. Det är väl dock ingenting att göra nu, ty jag förstår att det är lönlöst att ställa något yrkande på denna punkt.

Vi framställde i vår motion även ett

Bidrag till skogsvårdsstyrelserna: Avlöningar.

yrkande om en överföring å extra ordinarie stat av en extra assistent och åtta extra biträdande länsskogvaktare inom vissa skogsvårdsstyrelser. Det är här egentligen inte någon kostnadsfråga. Det gäller endast att få bra personal till dessa platser. Det råder en mycket stark konkurrens på detta område, vilken inverkar i hög grad menligt på skogsvårdsstyrelsernas arbete. Därför ansågs denna överföring vara så nödvändig. Den måste ske, och man kan inte längre skjuta på saken. Förslaget genomförande verkar givetvis på längre sikt. Inte minst med tanke på de ökade uppgifterna för skogsvårdsstyrelserna — särskilt beträffande undervisningssektorn — begäres att ytterligare tio tjänster som biträdande länsskogvaktare skall inrättas. Man måste ha dessa tjänster, om man skall kunna fylla uppgifterna på ifrågakvarande område.

Det var alltså tre förändringar, som motionärerna begär. På denna punkt har det endast kommit en blank reservation. Med det anförda har jag velat understryka det berättigade i motionärernas krav, och jag beklagar att man inom utskottet inte kunnat tillmötesgå dessa krav på någon punkt, då de ju inte skulle förorsaka några större kostnadsförändringar. Jag skall dock här inte ställa något särskilt yrkande.

Med talmannens tillåtelse skall jag här även yttra mig om nästa punkt för att inte upptaga tiden med flera anföranden. Det gäller här omkostnadsanslaget för våra skogsvårdsstyrelser. Jag kan inte undgå att i någon mån beröra såväl departementschefens ställningstagande som jordbruksutskottets utlåtande. Jag förstår att jordbruksministern säkerligen skulle ha velat gå längre särskilt på denna punkt. Detta kommer nämligen att få en mycket besvärande inverkan på våra skogsvårdsstyrelser med den nedprutning, som faktiskt här har skett.

Det är en sak man måste ta hänsyn till i detta sammanhang, som jag tror

att den förra talaren berörde i förbigående. När man ser på anslaget till denna punkt kan man inte lämna åsido den stora inkomst, som nu tillflyter staten genom de ökade taxeringsvärdena och med nuvarande procentsats om en och en halv promille när det gäller skogsavgifterna, en ökning som uppgår till närmare tre miljoner kronor. Denna summa får inte jordbruksministern del av, anser jag, utan den behåller finansministern. Jordbruksministern tvingas att gå t. o. m. något längre. När det gäller omkostnadsanslaget har jordbruksministern fått anbefalla skogsvårdsstyrelserna att fylla en lucka i detta anslag genom en höjning av taxorna.

Det är denna punkt som jag här något vill stanna vid. En höjning av taxorna, inte minst när det gäller stämplingsförrättningarna, är en ganska allvarlig sak för skogsvårdsstyrelserna. Givetvis kan man säga, att »denne man med sina kvalifikationer är inte dyr», men vi måste dock betrakta det med hänsynstagande till de massor av små skogsägare, som skall anlita honom. Det är ju en känd sak, att stämplingsförrättningarna för en skogsvårdsstyrelse är ett av de viktigaste medlen när det gäller att få kontakt med skogsägarna. Det är på stämplingsdagen, som man med skogsägarna ute i skogen kan resonera om en hel rad andra åtgärder. Man har alltid framhållit stämplingsdagarna som den bästa kontakten med skogsägarna, inte minst ur propagandasynpunkt, som skogsvårdsstyrelserna har i sitt arbete. Det är alldeles tydligt, att genom de minskade försäljningarna har inkomsterna från stämplingsdagarna gått ned i mycket hög grad. Det är därför ganska farligt om anlitaandet av dessa stämplingsmän liksom bli beroende av ökade försäljningar. Det är inte minst nödvändigt att taxorna hålles på en sådan nivå, att skogsägaren inte bara när han vet att han skall sälja en del och få en större inkomst utan också för sina egna

Bidrag till skogsvårdsstyrelserna: Avlöningar.

uttag, för sina gallringar och röjningar, använder stämplingsförrättare. Och där ligger faran av att ha för höga taxor. Vi beklagar därför att jordbruksministern har varit nödsakad att anbefalla denna höjning. Denna har också behandlats vid sammanträden med skogsvårdsstyrelserna, och naturligtvis måste man där vidta åtgärder för att fylla den lucka, som finns i anslaget på denna punkt. Jag skulle tro att det blir en lucka på omkring 400 000 kronor.

Men jag kan inte undgå att komma fram till jordbruksutskottet. Jag förstår dess inställning här, och jag sympatiserar med dess uttalande. Jordbruksutskottet har kritiskt upptagit denna punkt och alltså ansett att det inte är lämpligt med denna höjning av taxorna; och man säger på följande sätt: »Biträdestaxorna synes dessutom redan ha nått en höjd, som ej utan risk för ogynnsamma återverkningar på skogsvårdsstyrelsernas arbete och ekonomi i nuvarande konjunkturläge kan överskridas.» Man kan alltså säga att detta är en erinran mot jordbruksministerns uttalande. Jag instämmer i detta; men det är en annan sak som gör att man blir betänksam. Det går inte ihop när man kommer fram till klämman. Man bibehåller samma anslag. Skulle man här vara konsekvent så skulle man givetvis räkna upp anslaget med vad jordbruksministern beräknar att man genom en höjning av taxorna skulle ernå på den andra vägen. Men man har givetvis av statsfinansiella skäl inte kunnat göra detta, och det är kanske en sak som man måste förstå. Men motiveringen och klämman går ju faktiskt inte ihop, det är alldeles tydligt.

Jag hoppas dock att denna skrivning skall ha en viss uppgift, nämligen att den liksom talar framåt för kommande år, att vi nu har kommit till gränsen med våra taxor, och att man får gå fram där med den allra största varsamhet. Jag vill därför särskilt understryka, att jag instämmer i själva syftet med den

skrivning, som här har gjorts, men att det hade varit bäst om man kunnat göra även en uppräknings, som hade varit logisk i anknytning till skrivelsen. Det förefaller mig som om man här något mera skonat finansministern än jordbruksministern.

Då jag inte skall sluta med något särskilt yrkande, vill jag dock uttala den förhoppningen, att under kommande år skogsvårdsstyrelserna efter de vädjanden, som inte minst här i dag och på annat sätt kommit från de skogsvårdande myndigheterna i landet, måtte kunna få större möjligheter ekonomiskt att fylla sin uppgift. De är mycket ansträngda för närvarande. De måste räkna med ett underskott i sin budget när de skall gå in i nästa budgetår, och det blir en ganska allvarsam sak med hänsyn till den utomordentliga betydelse, som skogen har. Inte minst när det gäller vår exportvaluta står just värden av skogen som en av de allra största samhällsuppgifterna. Vi är säkert medvetna om detta, och det vore önskvärt att detta kunde komma till synes i anslagsaskandena under kommande år.

Herr JONSSON i Järvsands (s): Herr talman! Det är med rätt stor tillfredsställelse som vi kan notera, att jordbruksutskottet i år är enigt om anslagen till skogsbruket. På denna punkt, där det föreligger en blank reservation, har nu två talare uppträtt utan att ställa något speciellt yrkande, och det skulle kanske ur den synpunkten ha varit onödigt att här ytterligare utveckla de skäl som utskottsmajoriteten haft för sitt ställningstagande till de motioner som här är redovisade.

De punkter där delade meningar har uppstått inom utskottet är framför allt frågan om löneplaceringen för några tjänstemän men även frågan om extra ordinarie anställning för ytterligare tjänstemän. Detta är, som kammarans ledamöter väl känner till, ganska öm-

Bidrag till skogsvårdsstyrelserna: Avlöningar.

tåliga spörsmål. Vi har haft hela löneproblemet uppe till behandling föregående år på grundval av en omfattande utredning och förhandling mellan parterna. Vi har inom jordbruksutskottet ansett, att det under sådana förhållanden inte kan vara lämpligt att i år rycka ut enskilda tjänster och göra deras lönegradsplacering till föremål för ny prövning. Det har ju också träffats en överenskommelse om att man inte innan tjänsteförteckningsrevisjonen är avslutad skall ta upp frågor om ändring av hittills redovisade resultat.

Nu vill utskottet inte gå in på någon sakprövning av var gränsen skall gå mellan länsjägmästare i 34 och i 37 lönegraden. Någonstans måste gränsen dragas, och var man än sätter den går det att anföra argument för att någon blir missgynnad. Då emellertid denna lönegradssättning varit föremål för riksdagens prövning så sent som i fjol, har vi svårt att finna att det skulle vara anledning att göra någon ändring i det fallet.

Rent personligt vill jag dessutom uttala som min mening, att jordbruksutskottet inte har kompetens att överblicka hela detta fält på ett sådant sätt att det kan lägga sig i lönegradsplaceringarna. Detta bör vara förbehållet den avdelning inom statsutskottet som har överblick över statstjänsternas lönesättning och som bättre än andra utskott kan överblicka konsekvenserna av eventuella ändringar.

När det sedan gäller de nya tjänster, som har påyrkats inom olika skogsvårdsstyrelser, vill jag säga att det naturligtvis finns behov av ökad arbetskraft — det är ingen som vill förneka detta. Å andra sidan har man väl inom ett flertal skogsvårdsstyrelser kunnat lösa detta problem genom att anställa extra personal dels med hjälp av omkostnadsanslaget och dels med andra medel. Det ligger dock en viss fara i att i alltför hög grad utöka antalet ordinarie tjänster. Vi får ju vid olika till-

fällen ofta höra i politiska sammanhang, att vi skapat alltför många tjänstemän i detta land. Även om det går att anföra motiv för att det skulle behövas ytterligare arbetskraft inom de flesta skogsvårdsstyrelser, tror vi dock att det är skäl i att nöja sig med vad Kungl. Maj:t här har föreslagit — det är dock en hel del nya befattningar som tillkommer genom detta förslag.

Om jag sedan går över till nästa punkt, beträffande skogsvårdsstyrelsernas taxepolitik, som ju herr Staxäng med talmannens tillåtelse har berört, har utskottet kunnat bli enigt om det uttalande det där har gjort. Vi har sagt att vi i princip delar departementschefens uppfattning, att med hänsyn till att lönekostnaderna har ökat taxorna bör höjas för det biträde som lämnas skogsägarna med utstämpling och dylikt, medan vi däremot har menat att det inte är skäl att göra någon taxehöjning för de rent skogsvårdande uppgifterna. Jordbruksutskottet anser det nämligen vara av stor betydelse att de skogsvårdande arbetena kommer till stånd, ehuru de kanske för den enskilde skogsägaren inte är så lönande för tillfället, att de kan bära högre taxor. När det däremot gäller utstämpling av virke som skall säljas har åtminstone en del av jordbruksutskottets ledamöter svårt att förstå, att de skogsägare som har förmånen att kunna sälja skog inte skall kunna betala ungefär vad det kostar att få det sakkunniga biträde som behövs för utstämplingen.

Det är måhända riktigt som herr Staxäng sagt, att vi borde ta konsekvensen av vårt uttalande och föreslå en höjning av anslaget när vi nu manar jordbruksministern till försiktighet med taxesättningen för de skogsvårdande uppgifterna. Vi har emellertid inte ansett oss kunna göra det, emedan vi har svårt att överblicka kostnaderna och emedan vi tror att det väl skall finnas möjlighet att lösa problemet inom ramen för det anslag som här är begärt.

Socialstyrelsen: Omkostnader.

Man får sedan till ett kommande år närmare se hur saken kan utvecklas.

Jag vill ännu en gång uttala min tillfredsställelse över den stora enighet som man har kunnat uppnå inom jordbruksutskottet när det gäller de viktiga frågor som redovisas inom skogsbruket, och jag ber med detta att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr STAXÄNG (h): Herr talman! Jag skall inte gå in på den senare delen av herr Jonssons i Järvsand yttrande när det gäller taxorna. I mitt första anförande belyste jag just betydelsen av stämplingsmännens uppgifter, nämligen att de inte bara utföra stämpling utan också utgöra den bästa kontakt skogsvårdsstyrelsen har när det gäller att få till stånd andra åtgärder på skogens område. Jag har därmed redan belyst den sak herr Jonsson i Järvsand berörde.

Jag nödgas emellertid faktiskt lämna herr Jonsson i Järvsand några upplysningar med anledning av att han säger, att vi i jordbruksutskottet inte kan sitta och pröva lönegraderna. Jag vill bara erinra om att statsutskottet när det behandlade tjänsteförteckningskommitténs förslag just om den saken skrev, att när det gäller vissa förändringar, viss omprövning, så kan detta ske via verkens petita. Detta måste då även i viss grad beröra jordbruksutskottet. Jag vill bara ge den upplysningen, att med denna skrivning från statsutskottets sida bakom måste man i jordbruksutskottet i vissa fall kunna göra en omprövning, när ett verk, såsom i detta fall skogsstyrelsen, kommer med en framställning. Jag vill bara lämna denna upplysning utan att göra något yrkande.

Herr JONSSON i Järvsand (s): Herr talman! Jag vill med anledning av det sista som herr Staxäng sade framhålla, att såvida jag är rätt informerad har det inom civildepartementet gjorts en

undersökning beträffande de tjänster, som här har varit diskuterade, och därvid har departementet inte funnit anledning till någon förändring av de beslut om lönegradsplaceringen som fattats.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 166—209.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 210.

Lades till handlingarna.

§ 9.**Utgifter under riksstatens femte huvudtitel.**

Föredrogs statsutskottets utlåtande nr 5, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande egentliga statsutgifter för budgetåret 1953/54 under femte huvudtiteln, avseende anslagen inom socialdepartementets verksamhetsområde, jämte i ämnet väckta motioner.

Punkterna 1—4.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 5.

Socialstyrelsen: Omkostnader.

Kungl. Maj:t hade i statsverkspropositionen under femte huvudtiteln, punkt 5, föreslagit riksdagen att till Socialstyrelsen: Omkostnader för budgetåret 1953/54 anvisa ett förslagsanslag av 483 000 kronor.

Utskottet hemställde att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts förslag till Socialstyrelsen: Omkostnader för budgetåret 1953/54 anvisa ett förslagsanslag av 483 000 kronor.

Reservation hade avgivits av fröken Andersson, herrar Bergh, Skoglund i Doverstorp och Birke, vilka ansett, att utskottet bort hemställa, att riksdagen

mätte i anledning av Kungl. Maj:ts förslag till Socialstyrelsen: Omkostnader för budgetåret 1953/54 anvisa ett reservationsanslag av 475 000 kronor.

Punkten föredrogs; och yttrade därvid:

Herr BIRKE (h): Herr talman! I reservationen till denna punkt påyrkas att resekostnadsanslaget skall minskas med 8 000 kronor. Riksdagen har tidigare uttryckt den meningen, att här ifrågavarande resekostnader skulle om möjligt begränsas. Utvecklingen har emellertid varit den rakt motsatta. Budgetåret 1950/51 var de 70 000 kronor, året därpå 75 000 kronor för att innevarande budgetår komma upp till 92 000 kronor. Socialstyrelsen har nu begärt att få anslaget höjt med 15 000 kronor. Departementschefen har inte kunnat gå med på det utan har begränsat sig till en höjning med 8 000 kronor. Vi reser vanter anser, att man borde kunna bibehålla det anslag som utgår för innevarande år, därför att det tycks vara den enda möjligheten att åstadkomma att riksdagens uttalade mening efterlevs, att man bestämmer ett anslag som omöjliggör fortsatt expansion på detta område.

Nu har visserligen kostnaderna för resorna kanske något ökat liksom även vissa traktamentsersättningar, men man kan i alla fall göra gällande, att det bör kunna finnas möjligheter att på detta område få till stånd viss begränsning. Det sammanfaller ju också med den ståndpunkt, som statskontoret här har uttalat, då det säger, att det bör finnas möjligheter till sådan begränsning utan att därav torde uppstå några besvärande verkningar för denna verksamhet. Personligen har jag den meningen, att det inspekteras och att resor företages i alltför stor utsträckning av myndighetspersoner från Stockholm. Jag tror att man bör sätta litet tilltro till primärkommunerna och deras möjligheter att kunna fullgöra sina uppdrag.

Socialstyrelsen: Omkostnader.

Jag skall, herr talman, inte begära votering på alla de punkter, där högern har reservation, oaktat högerpartiet står enigt bakom dessa reservationer. Jag skall inte besvara kammaren med detta. Med vad jag här har anfört ber jag, herr talman, att få yrka bifall till den reservation som till denna punkt är fogad av fröken Andersson m. fl.

Fröken ELMÉN (fp): Herr talman! När det gäller resekostnaderna har man ju i reservationen bl. a. framhållit, att kommunsammanslagningen skulle medföra minskade resekostnader, därför att man inte skulle behöva kontakta så många myndigheter. Jag tror, att man, när man anför den motiveringen, inte har varit på det klara med vad socialstyrelsens resor egentligen innebär. Socialstyrelsen kontakter i allmänhet inte myndigheterna utan institutionerna. Om man undersöker vad det här rör sig om, finner man att större delen av reseverksamheten kommer på skolbyrån och ungdomsvårdsverksamheten och berör de problem man där har att göra med. Det gäller bl. a. eftervårdskonsulenterna, som ju skall vara i ständig kontakt med klientelet. De skall inte sitta inne på expeditionerna utan de skall vara ute och resa.

Vidare är det för närvarande en hel del sociala reformer under utarbetande. Det gäller både ungdomsvården och åldrvården, där man går fram med nya principer och vården skall utformas på olika sätt. Då blir förhållandet det, att kommunerna kommer att söka kontakt med den myndighet, som handhar dessa uppgifter, och dess representanter får då naturligtvis, för att lämna råd och anvisningar, lov att resa ut till de olika kommunerna.

Jag skulle också vilja framhålla, att hos en central myndighet måste finnas en samlad erfarenhet, som kommuner och andra kan få del av. Det är ju framför allt detta en myndighet som socialstyrelsen skall verka för. Har myndig-

Bidrag till driften av anstalter för halvöppen barnavård.

heten då i likhet med socialstyrelsen människovårdande uppgifter måste den stå i en oavbruten kontakt med olika delar av landet, från norr till söder, där förhållandena är så skiftande. Annars är myndigheten inte aktuell, den är inte inne i förhållandena och kan inte lämna riktiga och tillfredsställande råd och anvisningar.

Jag anser, att när det i det här fallet gäller 8 000 kronor, som egentligen bara är en höjning på grund av kostnadsfördyringar, så att anslaget reellt får ungefär samma storlek som förut, skulle en nedskärning inverka ofördelaktigt på verksamheten.

Jag ber att med dessa ord, herr talman, få yrka bifall till utskottets hemställan.

Härmed var överläggningen slutad. Herr förste vice talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets i punkten gjorda hemställan dels ock på bifall till den vid punkten fogade reservationen; och biföll kammaren utskottets berörda hemställan.

Punkterna 6—26.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 27.

Bidrag till driften av anstalter för halvöppen barnavård.

Sedan punkten föredragits, anförde

Fru ERIKSSON i Stockholm (s): Herr talman! Man är tacksam för att departementschefen har sagt ifrån, att han särskilt vill trycka på behovet av daghem för de förvärvsarbetande mödrarnas barn. Men det finns en liten sats efter detta uttalande, som gör att man kanske är ängslig, att han fäster för stor vikt vid en möjlighet, som nu blivit mycket omtalad, när det gäller att klara daghemsfrågan, nämligen att försöka få till stånd familjedaghem. Det är säkerligen inte en lösning på längre sikt, och när socialministern senare ut-

taler, att han mot bakgrunden av det sagda icke kommer att lägga fram en generalplan för den fortsatta verksamheten, är man en aning ängslig för att han hyser falska förhoppningar att familjedaghemssystemet skall kunna uträtta så mycket, att man inte behöver planera i så stor omfattning för andra daghem i framtiden.

Det har bl. a. i Sunt Förnuft skrivits en mycket skarp artikel, där man påvisat att i Hälsingborg familjedaghemssystemet slagit igenom och att det blir så frestande billigt. Man är rädd att många kommuner lockas att lita på denna lösning. Det är därför jag skulle vilja säga några ord om förhållandena i Stockholm, där vi har det kanske — och inte bara kanske utan säkerligen — största behovet av daghem. Vi har i Stockholm 3 500 daghemsplatser och ett par hundra familjedaghemsplatser, men vi behöver 750 platser till enligt vår sociala planeringskommitté. Det är väldigt skiftande behov i olika samhällstyper. Det har gjorts en analys i Stockholm, av vilken framgår att man t. ex. i innerstaden räknar med ett behov av 90 barnhemsplatser för 1 000 barn under sju år och i andra stadsdelar, i villasamhällena, bara med 30 platser på 1 000 barn under sju år. Det måste då också vara väldigt växlande mellan olika städer, och jag tror inte att man kan räkna med att detta hälsingborgsexperiment på något sätt skall kunna få tillämpning på våra storstäder, Stockholm, Göteborg och Malmö. Det finns här för det första inte så många hemmahusmödrar att tillgå för familjedaghem, och det finns för det andra ett behov av daghem även för tjänstemannaskiktet, som inte här har tillgång till hemhjälp som i andra städer, och det gör kanske också daghemsbehovet litet annorlunda. Och vidare: det krävs mycket mera av den som skall ta hand om barnen i familjedaghem i en stor stad. Det är mycket svårt att passa små barn i Stockholm, och att

Ferieresor för barn.

finna människor, som är beredda att gå ut på gatan med tre—fyra barn i småbarnsåldern, då man har en meter bred trottoar och utanför den den ruskigaste trafik, och där man måste ha oavsläpplig uppsikt över barnen, är inte lätt. Familjedaghem kan vara lämpliga som komplement, när det blir topp i behovet. De kan vara lämpliga för vissa barn, som kanske passar bättre i ett enskilt hem än i ett daghem. Men vi vet också vad det är för nackdelar med familjedaghem och hur svårt det är för hemmen att ta emot andras barn för en längre tid. Det blir att ideligen få nya familjedaghem och nya människor som tar hand om barnen, och det för många besvärligheter med sig. Om vi alltså nu i Stockholm har ungefär 200 daghemsplatser och det är ungefär vad vi kan räkna med, så betyder ju det mycket litet i det stora hela. Jag vill alltså säga, att man inte skall låta sig förledas av en frank artikel, av ett djärvt försök på ett ställe, att tro att familjedaghem är en verklig lösning för de orter där problemet är brännande. Det är ingenting i propositionen som säger att socialministern tror det, men man kan kanske förmoda att han inte uppmärksammat hur olika förhållandena är och hur litet tillskottet blir för det totala daghemsbehovet.

I detta anförande instämde fru Johansson i Norrköping (s).

Vidare yttrades ej. Utskottets hemställen i punkten bifölls.

Punkten 28.

Utskottets hemställen bifölls.

Punkten 29.**Ferieresor för barn.**

Kungl. Maj:t hade under punkt 32 i statsverkspropositionens femte huvudtitel föreslagit riksdagen att till Ferieresor för barn för budgetåret 1953/54 anvisa ett förslagsanslag av 2 900 000 kronor.

I två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av fru *Sjöström-Bengtsson* och fru *Carlqvist* (I:115) samt den andra inom andra kammaren av fru *Ericsson* i Luleå *m. fl.* (II:173), hade hemställts, såvitt nu vore i fråga, att riksdagen ville dels besluta att bestämmelserna om att den enskilde skulle lämna ersättning med fem kronor för ferieresor till enskilt ordnad ferie- eller semestervistelse måtte slopas dels under femte huvudtiteln till Ferieresor för barn för budgetåret 1953/54 anvisa ett förslagsanslag om 3 100 000 kronor.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I:115 och II:173, i vad de berörde förevarande anslag, till Ferieresor för barn för budgetåret 1953/54 anvisa ett förslagsanslag av 2 900 000 kronor.

Reservationer hade avgivits:

a) av fröken *Andersson* samt herrar *Bergh*, *Skoglund* i Doverstorp och *Birke*, vilka ansett, att utskottet bort hemställa att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I:115 och II:173, i vad de berörde förevarande anslag, till Ferieresor för barn för budgetåret 1953/54 anvisa ett förslagsanslag av 2 700 000 kronor;

b) av fru *Ericsson* i Luleå, utan angivet yrkande.

Punkten föredrogs; och yttrade därvid:

Fru ERICSSON i Luleå (s): Herr talman! Vid denna punkt och även vid nästa, punkt 30, har jag fogat en blank reservation. Det kanske för många av kammarens ledamöter kan tyckas underligt att vi motionärer kommer tillbaka även detta år efter den uppmjukning som skedde av bestämmelserna förra året. Vi är väldigt tacksamma för vad som skedde då, men det finns en hel del saker kvar att göra. Vi motio-

Ferieresor för barn.

närer vill understryka detta här, och jag tror att de nuvarande bestämmelserna på detta område förorsakar en hel del olust ute i bygderna bland de husmödrar som här berörs. Och inte bara bland dem, utan om vi tittar närmare på den utredning arbetsmarknadsstyrelsen gjort om möjligheten till semester för olika kategorier av vår befolkning skall vi finna, att den också pekar på att avgifterna tas bort. Detta framhålles även i flera remissyttrandan.

Det är flera skäl som talar för att man bör avskaffa denna avgift. Ett av skälen är det extra arbete som är lagt på barnavårdsnämnderna i och med denna avgift. Vi vet att det har lagts oerhört stora uppgifter på nämnderna vid genomförandet av olika reformer. Detta är som sagt ett mycket betungande arbete för dem, och jag skulle tro att de med tillfredsställelse emotser en förändring. Ty hur det är måste de pröva, om denna avgift skall erläggas eller ej. Det finns även andra skäl som talar för att man bör ta bort denna avgift. Om vi ser på femte huvudtiteln och vad socialstyrelsen sagt, skall vi finna att under 1950 reste 31 400 barn under sex år och att 1951 antalet gått ner till 27 901. Och på samma sätt är det med vårdarresorna. Kanske någon frågar här: Inverkar verkligen denna avgift på fem eller tio kronor på dessa resor, och kan det vara orsaken till att antalet sjunkit på sätt som skett? Det kan tyckas att beloppet inte är så stort, men om vi tänker på alla de många utgifter som finns i ett hem, och att denna är en utgift för husmodern själv, då kan vi vara övertygade om att hon får ta under övervägande många gånger just vad en femma eller en tia betyder. Jag tror för min del att denna avgift är en bidragande orsak till den nedgång som skett.

Om vi sedan ser på feriebarnsverksamheten, där de som skickas i väg barnen har att erlægga fem kronor, så

finner vi att antalet gått ner även där. De som skickas ut på sådana resor är i mycket stor utsträckning sådana barn, som har det socialt svårt på ett eller annat sätt. De tas ut av ferieresornas anordnare från sådana hem, där barnen är i stort behov av miljöbyte. Jag vet av erfarenhet, att den avgift som erlägges för dessa feriebarnsresor kan bli betungande, speciellt som inackorderingsavgiften för barnen under det år som gått har stigit på grund av penningvärdeförsämringen. Detta gör, att arbetet blir mycket kostsamt för feriebarnsverksamhetens anordnare, och det uppstår stora svårigheter, när det gäller att få debet och kredit att gå ihop. Om man är riktigt på det klara med detta, tycker jag att starka skäl talar för att denna lilla avgift för en förmån, som vi alla är stolta över, bör tagas bort. Här gäller det ju barnen och husmödrarna, d. v. s. två grupper i samhället, som inte har fått så stor uppmuntran annars under åren, och därför bör de komma i åtnjutande av denna förmån utan att därför erlægga någon avgift. Man kan ju för övrigt inte heller tala om fria resor, så länge de är belagda med en avgift, även om denna i och för sig är ganska blygsam.

Om vi sedan ser på vad staten tar in genom de erlagda avgifterna, så har socialstyrelsen räknat ut, att den sammanlagda summan av femkronorsavgifterna uppgår till 162 250 kronor, och tiokronorsavgifterna inbringar sammanlagt 236 000 kronor. Visst är detta pengar, och visst är vi medvetna om vad ett par hundra tusen kronor betyder, men det är ingen som ännu med bestämdhet kan säga, om just denna summa verkligen kommer in till staten. Jag skulle tro, att när man kommer fram så långt i beräkningarna, att man liksom kan överblicka hela läget, så skall det visa sig, att man inte alls får in den beräknade summan av dessa avgifter.

Herr talman! Jag förstår att det är

Feriesesor för barn.

lönlöst att här ställa något yrkande, och jag kommer inte heller att göra det vare sig vid punkt 29 eller punkt 30. Jag önskar emellertid, att någon representant för departementet hade varit närvarande här i kammaren nu, så att jag hade fått skicka med en rekommendation, när det gäller nästa års arbete med uppgörandet av denna huvudtitel, nämligen den rekommendationen, när dessa punkter kommer upp, att departementet tar under noggrant övervägande huruvida tiden inte nu är mogen för ett borttagande av dessa avgifter. Nu ser jag till min sorg att ingen från departementet är närvarande, men vad jag här franhållit finns ju ändå att läsa i protokollet. Jag tror, att i och med att vi tar bort dessa avgifter försvinner det missnöje, som jag med bestämdhet vet nu förefinnes bland dem, som är tvungna att betala här ifrågavarande avgifter.

Häruti instämde fru *Västberg* (s), fru *Eriksson* i Ängelholm (s) och fru *Torbrink* (s).

Herr **BIRKE** (h): Herr talman! Den reservation som av fröken Andersson m. fl. avgivits vid denna punkt innebär inte, att man på något sätt vill minska antalet ferieresor, utan den avser bara en justering av anslagsbeloppet. Budgetbelastningen för dessa resor var under budgetåret 1951/52 ungefär 2,5 miljoner kronor. Enligt socialstyrelsens beräkningar går tendensen nu mot en minskning snarare än en ökning av dessa ferieresor, och det är på denna grund reservanterna har byggt upp sin reservation och yrkat att anslaget skulle sättas 200 000 kronor lägre än vad departementschefen föreslagit. Nu kanske någon invänder, att det här gäller ett förslagsanslag, och att det därför inte spelar så stor roll vilket belopp som uppföres. Jag vill emellertid framhålla, att jag inte kan finna något skäl för att sätta upp ett anslag högre än det belopp, som man har kommit fram till vid be-

räkningarna av grunderna för ett anslagsäskande.

Herr talman! Med denna korta motivering ber jag att få yrka bifall till den reservation, som vid denna punkt har avgivits av fröken Andersson m. fl.

Herr **RUBBESTAD** (bf): Herr talman! Utskottet har inte ansett sig kunna biträda det yrkande, som framställts i den av herr Birke nyss omnämnda reservationen, och detta har berott på att här ifrågavarande bidrag utgår efter vissa bestämda regler. Anslaget är nämligen beroende av det antal personer, som kommer i åtnjutande av detsamma. Är dessa inte så många, så blir anslaget mindre utnyttjat. Vi har därför ansett det vara onödigt att skära ned anslaget med 200 000 kronor, såsom förordats i reservationen.

Vad fru Ericssons i Luleå förslag beträffar, att de omstridda avgifterna skall tas bort, så är det självklart mycket tacknämligt om vederbörande slipper betala någonting för sina resor. Det tycker säkert alla, som nödgas ut med dessa pengar, vara bra. Men vi skall komma ihåg, att det stod mycken strid om denna sak för ca ett år sedan, då vi här i riksdagen hade att ta ståndpunkt till vilket belopp som skulle utanordnas och vad de skulle betala, som fick förmånen av dessa fria resor. Vi träffade då en kompromisslösning som accepterades av riksdagen. Jag finner ingen anledning att vi nu återigen skall riva upp den striden. De summor som nu skall erläggas är så små, att de inte behöver medföra några nämnvärda nackdelar för någon. Det kostar bara 5 kronor för fram- och återresa för dessa barn, och om det är minst tre barn i samma familj under fjorton år kostar det ingenting. För husmödrarna skall visserligen en ersättning på 10 kronor betalas, men även den summan är så relativt ringa, jämfört med den stora fördel de får genom dessa resor, att jag inte — bl. a. med hänsyn till det

Ferieresor för husmödrar. — Stipendier för underlättande av husmoderssemester.

beslut som riksdagen fattat för tämligen kort tid sedan — anser att det finns något skäl att göra någon ändring härvidlag.

Jag ber med detta, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Härmed var överläggningen slutad. Herr förste vice talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan i punkten dels ock på bifall till den av fröken Andersson m. fl. avgivna, vid punkten fogade reservationen; och biföll kammaren utskottets berörda hemställan.

*Punkten 30.***Ferieresor för husmödrar.**

Efter föredragning av punkten anförde

Fru ERICSSON i Luleå (s): Herr talman! Jag anser mig inte behöva säga något under denna punkt, då jag sammanförde dessa två punkter, 29 och 30, i det anförande jag nyss hållit.

Vidare yttrades ej. Utskottets i punkten gjorda hemställan bifölls.

Punkten 31.

Utskottets hemställan bifölls.

*Punkten 32.***Stipendier för underlättande av husmoderssemester.**

Kungl. Maj:t hade i statsverkspropositionen under femte huvudtiteln, punkt 35, föreslagit riksdagen att till Stipendier för underlättande av husmoderssemester för budgetåret 1953/54 anvisa ett reservationsanslag av 1 100 000 kronor.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förslag till Stipendier för underlättande av husmoderssemester för budgetåret 1953/54 anvisa ett reservationsanslag av 1 000 000 kronor.

Reservation hade avgivits av herr *Näsgård*, fröken *Andersson*, herrar *Pålsson*, *Sundelin*, *Axel Andersson*, *Malmborg* i Skövde, fröken *Elmén*, herrar *Onsjö*, *Gustafsson* i Skellefteå och fröken *Vinge*, vilka ansett, att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts förslag till Stipendier för underlättande av husmoderssemester för budgetåret 1953/54 anvisa ett reservationsanslag av 1 100 000 kronor.

Punkten föredrogs; och anförde därvid:

Fröken ELMÉN (fp): Herr talman! Det finns en reservation fogad till denna punkt, som går ut på bifall till departementschefens förslag. I föregående punkt, beträffande semesterhemmen, var utskottets enigt om att man borde öka anslaget på grund av de kostnadsstegringar som inträtt. Man ville emellertid inte öka anslaget i budgeten, utan man tog pengarna från stipendierna och flyttade över dem till driften av semesterhem.

Jag inser också till fullo värdet av semesterhemmen, liksom den svårighet de kämpar med, och jag är övertygad om att man bör höja anslaget i fråga. Men att ta medel från stipendierna tycker jag är felaktigt, då jag anser att stipendierna är så betydelsefulla när det gäller att hjälpa dem som verkligen behöver semester. När det gäller att lösgöra husmödrarna från arbete i hemmet, att skaffa vikarie etc., är det ju stipendierna som verkligen betyder något, och jag tror att de, kanske framför allt för de mindre bemedlade på landsbygden, har den allra största betydelse. När man läser provinsialläkarnas rapporter, som skildrar hurudana förhållandena är och hur utslitna husmödrarna är, blir frågan: Hur skall vi kunna hjälpa dem till semester?

Därvidlag tror jag att vi främst har stipendievägen att gå fram. Likaså ser man att dessa semesterhem, som vi i fö-

Stipendier för underlättande av husmoderssemester.

regående punkt bifallit anslag till, inte är belagda mer än till 70 procent, och detta beror naturligtvis till mycket stor del på att husmödrar inte har möjlighet att frigöra sig för en semester.

Med anledning av vad jag här anför och då jag som sagt anser att stipendievägen är den vi har att gå, då den ger möjlighet för människor att enskilt kunna ordna även familjesemester — vilket jag tror är av den allra största betydelse — ber jag, herr talman, att få yrka bifall till reservationen, d. v. s. till departementschefens förslag.

Herr RUBBESTAD (bf): Herr talman: Denna och den föregående punkten, som kammaren redan har bifallit, bör ses i ett sammanhang. Föregående punkt gällde bidrag till semesterhem, och denna berör stipendier för underlättande av husmoderssemester.

När vi inom avdelningen prövade dessa frågor hade vi att ta standpunkt till två motioner, varav den ena fram-buren i denna kammare av en hel del kvinnor som poängterade, hur nödvändigt det är med större bidrag till semesterhemmen, då kostnaderna för deras drift har ökat så mycket under de senaste åren. För endast ett fåtal år sedan var kostnaden omkring 3 kronor och 50 öre per dag i ett semesterhem, medan den nu i medeltal är 9 kronor. Dessa föreningar har ingen nämnvärd ekonomisk ryggrad. Det är frivilliga krafter som startat dessa semesterhem av intresse för att hjälpa husmödrarna till vistelse på dessa hem. Vi var nog allesamman i avdelningen ganska eniga om att det var nödvändigt att ge dessa semesterhem bättre ekonomiska villkor. Yrkandet i motionen gick ut på att statshidragen skulle höjas från nuvarande 2 kronor till 3 kronor. Så långt ansåg vi oss i avdelningen inte kunna gå utan vi stannade vid 2 kronor 50 öre. Detta medförde emellertid, att vi var angelägna om att se efter varifrån vi skulle kunna få pengar för detta ända-

mål. Det är ju så i statsutskottet, att vi gärna vill se till att de anslag som riksdagen går in för inte överstiger det som Kungl. Maj:t förordat. Av statsverkspropositionen har vi ju sett att det i år är mycket trångt beträffande utrymmet för nya anslag, och därför har vi varit angelägna om att hålla oss inom anslagsramen i fråga om femte huvudtiteln. Detta har varit ledstjärnan. Ja, var skulle vi då kunna hitta dessa medel för att hjälpa semesterhemmen att få ett anslag på 2:50 i stället för förutvarande 2:— kronor per vårdag.

Vi undersökte alla punkterna, och till slut kunde vi stanna vid punkten om stipendier för husmödrar. Denna hade nämligen höjts ganska betydligt i jämförelse med i fjol, då 800 000 kronor hade anvisats. Socialstyrelsen begärde att beloppet skulle räknas upp till 1 miljon kronor men departementschefen gick in för att höja beloppet med 300 000 kronor till 1 100 000 kronor. Vi ansåg då att vi där skulle kunna ta de pengar som erfordrades, och vi var eniga inom avdelningen i fråga om denna kompromisslösning. Det var först vid justeringen som fröken Elmén kom med sin reservation under det att hon inte var så bestämd motståndare till utskottsmajoritetens linje under överläggningarna. När utskottets förslag sedan har bifallits i föregående punkt är det klart att hon nu yrkar bifall till sin reservation, som hon även talat för här i dag. Jag anser emellertid att när man inom en avdelning på detta sätt försöker få fram en kompromisslinje, om vilken man i stort sett är enig, då bör man också fullfölja den. Vi har ju alla en känsla av att dessa stipendier är önskvärda. Jag känner många som har begagnat sig av denna förmån, men jag anser att det ökade anslag som ändå står kvar utöver det som tidigare gällt möjliggör för ytterligare 4 000 husmödrar att komma i åtnjutande av dessa stipendier. Tidigare var det cirka 16 000 som fick dessa möjligheter.

Stipendier för underlättande av husmoderssemester.

Om vi ser på hur anslaget utnyttjades under föregående år, 1951/52, kan man konstatera att beloppet inte har utnyttjats fullt, utan det återstår mellan 20 000 och 30 000 kronor av anslaget som icke utnyttjats, och med hänsyn till detta bör det bli möjlighet att dessa 1 miljon kronor kan räcka till för nästkommande budgetår. Det är dessa synpunkter, herr talman, som gjort att utskottet gått in för denna begränsning av stipendieanslaget. I jämförelse med reservanternas förslag, som här föreligger, anser vi att det är minst lika angeläget att lämna bidrag till semesterhem. Det är en mycket stor fördel för de kvinnor, som kommer in på dessa, att där få betala lägre avgifter än vad de eljest skulle ha nödgats erlägga, om dessa bidrag inte utanordnats. Jag ber med detta, herr talman, få yrka bifall till utskottets förslag.

Fru **LINDSKOG** (s): Herr talman! Jag är också mycket glad över att semesterhemmen fått dessa höjda bidrag till sin verksamhet. Jag vet att de behöver det, men jag har den uppfattningen att det ena goda inte bör förskjuta det andra. Det har konstaterats att många av de unga husmödrar som kommit till våra semesterhem är mycket hårt nedslitna av arbete. Vad beror detta på? Jo, det beror på att de tidigare inte haft möjlighet att ta semester, och orsaken därtill har oftast varit de ekonomiska förhållandena. Det kan ha gällt den personliga utrustningen, men det kan också gälla betalningen för en ersättare i hemmet. Den sociala hemhjälpen kan inte räcka till att ge hemhjälp under semester. Detta förhållande är departementschefen också medveten om, och i likhet med arbetsmarknadsstyrelsen anser han att kursverksamheten för husmorsvikarier bör fortsätta. Men det finns exempel på att husmödrar inte har råd att utnyttja de semestervikarier som kurserna utbildat. Alla är vi överens om angelägenheten av att

det finns ersättare för husmödrar vid semester, men hur rimmar detta med det förhållandet att husmödrarna inte har råd att utnyttja dem. Dessa husmorsstipendier skulle ge möjlighet för de ekonomiskt svagaste hemmen att kunna utnyttja husmorsvikarier. Det är en verksamhet som har den allra största betydelse för framtiden. Har man endast något kommit i kontakt med semestersökande husmödrar vet man, att när vi är framme vid försommaren och semestern blir aktuell, då finns det inga stipendier kvar att få. Det är därför högst angeläget att denna summa höjs till den nivå, som departementschefen här har föreslagit. Jag kan inte frigöra mig från den tanken, att det måste finnas andra områden, där vi kan inbespara detta så att det inte behöver gå ut över just den grupp av husmödrar som så väl behöver dessa stipendier.

Jag ber därför, herr talman, att med hänvisning till vad jag har sagt yrka bifall till den vid punkten avgivna reservationen av herr Näsgård m. fl.

Häruti instämde fröken *öberg* (s), fru *Eriksson* i Ängelholm (s) och fru *Johansson* i Skövde (s).

Fröken **ELMÉN** (fp): Herr talman! Till herr Rubbestad vill jag säga att jag reserverade mig från allra första början och inte bara vid justeringen.

Vidare säger herr Rubbestad att här finns något litet pengar kvar. På de flesta håll som också framgick vid förredragningen i utskottet har anslagen varit tömda. Man har t. o. m. fått gå ned när det gäller stipendiebeloppen till mycket små belopp, alldenstund det har varit så många sökande.

Jag ber att få yrka bifall till reservationen.

Herr **RUBBESTAD** (bf) kort genmäle: Herr talman! Det är nog riktigt att fröken Elmén satt och murrade litet när vi hade realbehandlingen. Men hon sade att hon skulle fundera på saken,

Stipendier för underlättande av husmoderssemester.

och så blev det reservation när vi justerade.

Vad beträffar att anslaget inte är utnyttjat kan ju fröken Elmén konstatera det i statsverkspropositionen, där siffrorna finns angivna.

Herr talmannen återtog nu ledningen av förhandlingarna.

Fru TORBRINK (s): Herr talman! Jag skulle kanske kunna inskränka mig till att bara instämma i vad fru Lindskog och fröken Elmén har sagt, men jag vill ändå säga några ord och harangera socialministern. Jag tycker att hans uttalande, som återges på sidan 22 i utskottsutlåtandet, är så allmänt praktiskt mänskligt att man skulle kunna tro att socialministern är med i en husmoderssemesterenämnd någonstans i vårt avlånga land, ty så talar man faktiskt där.

Vi som har att fördela dessa stipendier vet mycket väl vad det betyder, om vi kan få litet mera att fördela. Det är som fru Lindskog har sagt: när säsongen kommer är vi om inte konkursmässiga så dock ytterst trängda vid fördelningen av pengarna. Ty, som mycket riktigt har skett, verksamheten har börjat bredas ut att omfatta hela året. Husmödrar tar semester inte bara på sommaren utan också i viss utsträckning under vintern. Då är i regel inga semesterhem öppna, och de får ordna sin semester på annat sätt, hos vänner och släktingar. Det är då de 40 à 50 kronorna i stipendier betyder så mycket. Jag är faktiskt glad över att arbetsmarknadsstyrelsens förslag till ändrade regler för stipendiernas användande inte har funnit bevägenhet hos socialministern.

Vi har möjligheter att ge upp till 100 kronor i stipendier nu. Det kan inte synas vara mycket, men med de fria resor som också följer med finns det möjligheter för husmödrarna att också ordna sin hemhjälsfråga. Där får man också räkna med att kommunerna är

så hyggliga att de ställer den sociala hemhjälpn till husmödrarnas förfogande. Jag vet mycket väl att det inte går i så många fall, men där man kan bör det ske.

Vidare har vi stipendier som vi får av kommunerna och dem som röda korset får in genom försäljning av mors blomma. Det är tacknämligt. Men när socialministern vill höja anslaget till 1 100 000 kronor tycker jag nog att vi allesammans, som arbetar i kommunerna och har hand om dessa saker, borde vara överens om att 100 000 kronors höjning i enlighet med reservantens förslag, betyder många stipendier och de 100 000 kronorna skulle vi väl ändå kunna gå iland med för att öka stipendiemöjligheterna för husmödrarna, som har så svårt att få litet avkoppling från hemarbetet, vilket kanske är både tyngre och besvärligare än vad vi i allmänhet tror, även om husmödrarna inte har förvärvsarbete.

Jag ber att få yrka bifall till reservationen.

Herr ONSJÖ (bf): Herr talman: Jag har i utskottet anslutit mig till reservationen. Jag har gjort det därför att jag tror att departementschefen har varit inne på rätt väg. Det gäller ju ett mycket behjärtansvärt ändamål. Reservationen innebär, som här sagts tidigare, inget annat än bifall till departementschefens förslag.

Vi har väl alla den känslan att när det gäller dessa sociala förmåner, fria resor, husmoderssemester o. s. v., blir det ofta så, att de som bäst behöver denna förmån, de som är sämst ställda, kan inte tillgodoses, kanske ibland beroende på bristande intresse från de behövandes sida men ibland också därför att de helt enkelt inte har råd att utnyttja förmånerna.

Såvitt jag har fattat denna sak är väl departementschefens tanke den att här liksom söka komma åt och hjälpa dem som har det sämst ställt. Att pruta just

Stipendier för underlättande av husmoderssemester.

på denna punkt kan därför inte vara riktigt.

Det anslag till semesterhemmen som vi nyss gick med på behövs säkerligen mycket väl, men att semesterhemmens ekonomi har blivit så dålig har väl också berott på att de inte har kunnat fullbeläggas; siffran 70 procent är ju nämnd. Jag tror att man genom dessa ökade stipendier när även detta syfte att förbättra semesterhemmens ekonomi. Får man bara bättre beläggning på semesterhemmen kommer givetvis också deras ekonomi att förbättras. Jag menar alltså att de här sakerna hänger ihop på ett sådant sätt att man knappast kan tala om att det har skett någon kompromiss i detta fall, utan det gäller samma ändamål, som jag tror är så pass behjärtansvärt, att jag, även om det bjuder mig emot att vara med om att höja ett anslag, anser mig böra förordna en höjning, i det läge som saken nu har kommit i.

Nu kan man med full rätt säga, att anslaget ändå har höjts med 200 000 kronor, och det är ju inte så dåligt, men om riksdagen prutar på detta anslag måste detta uppfattas så att riksdagen så att säga vill markera att den inte har samma förståelse för denna sak som departementschefen har haft. Därför vill jag inte vara med om att ge departementschefen en bakläxa under denna punkt.

Detta är motiven för att jag har anslutit mig till reservationen, till vilken jag yrkar bifall.

Herr PETTERSON i Degerfors (s): Herr talman! För att inte kammaren skall få den uppfattningen, att det är herr Rubbestad som är snål och ogin, har jag begärt ordet för att meddela, att utskottet var praktiskt taget enigt på denna punkt, då det gällde att ta fram pengarna. Jag måste säga att man blir litet förvånad över reservanternas sätt här. Vi har hela tiden behandlat punkterna 31 och 32 jämsides, vi har provat

var angelägenhetsgraden skulle vara störst. Vi har ju en ledamot i vår avdelning som förestår ett semesterhem, och hon har kunnat redogöra för hur förtyvlat läget många gånger är för dem som skall handha semesterhemmen, på grund av dessas dåliga ekonomi.

Det är ju numera så att vi inte har något budgetöverskott. Den förkättrade överbalanseringen är nu borta, och vi står i den situationen, att för varje ny krona vi anvisar måste vi också tala om var pengarna skall tas ifrån. När vi har övervägt detta inom avdelningen — och statsutskottets majoritet har varit överens med oss — har vi vägt angelägenhetsgraden på det sättet, att förutsättningen för att vi skulle kunna ge någonting till semesterhemmen var att vi kunde anvisa pengarna, och då var det ifrån stipendieanslaget de kunde tas.

Jag kan ju för min del hålla med om att det kan vara delade meningar om vilket som kan vara mest praktiskt och angeläget ur andra synpunkter. Jag erkänner också att just stipendieformen kanske är den mest fria och mest praktiska, men vi har ändå våra semesterhem, de drivs fortfarande, och så länge vi har dem måste de ekonomiseras. Jag har fått den uppgiften, att våra semesterhem åtminstone när det gäller driften till tre fjärdedelar måste begära frivilliga anslag ifrån organisationer och på annat sätt försöka få in dessa pengar. Det går kanske så länge som vi har de energiska kvinnor som nu står för semesterhemmen, men vi tänker på den dag då dessa lägger upp och inte orkar längre. Vad kommer de nya att säga om denna verksamhet?

Men som sagt, vi har vid denna avvägning tagit 130 000 kronor ifrån stipendieanslaget. Som herr Rubbestad antydde kommer vi ändå upp till samma summa som socialstyrelsen har begärt för denna verksamhet. Även om vi går den vägen har vi överskridit de föreslagna anslagen med 30 000 kronor, som måste tas fram på nya vägar. När vi har

Stipendier för underlättande av husmoderssemester.

gått igenom hela femte huvudtiteln har vi tagit 10 000 kronor till på ett annat ställe; då har vi med 40 000 kronor överskridit den ram som departementschefen har föreslagit.

Till och med den ledamot i avdelningen som närmast känner denna verksamhet har ansett att hon, i detta fall, väljer anslaget till semesterhemmen. Då fanns ingen anledning för utskottet att inte följa detta förslag. Även om fru Ericsson hade lika stora önskningsar att få även det andra anslaget som andra kvinnor som har yttrat sig här har begärt, så stannade hon vid detta för semesterhemmen.

Med hänsyn till detta, herr talman, ber jag att få yrka bifall till utskottets förslag på den förevarande punkten.

Chefen för socialdepartementet, herr statsrådet STRÄNG: Herr talman! Jag hade inte tänkt säga någonting på den här punkten, men ett par av reservanterna har kanske i litet överdrivet nit solidariserat sig med departementschefen, varför faktiskt korrektheten bjuder att jag ändå gör en liten deklaration och kommentar.

De här båda punkterna, semesterhemspunkten och stipendiepunkten, måste självfallet ses som ett par kommunicerande kärl, som det har sagts här tidigare i debatten, och statsutskottets utlåtande innebär en uppräknings i dessa båda punkter sammantaget med 30 000 kronor gentemot vad socialministern har föreslagit. Med den utgångspunkten är det ju inte alldeles korrekt att tala om att socialministern är desavouerad därest man inte följer reservanternas linje. Debatten har ju i denna kammar såväl som i första kammaren blivit lite underlig med hänsyn till att den punkt där anslaget räknades upp har gått igenom utan någon diskussion och utan några anspråk på votering, medan debatten inskränkt sig till den andra halvan av problemet, där re-

servationens anhängare då har uttalat sig för Kungl. Maj:ts förslag.

Som jag sade här tidigare bör man se detta som ett par kommunicerande kärl. Jag har haft den uppfattning som kommer till uttryck i Kungl. Maj:ts förslag, med något starkare tyngd på stipendiesidan och något mindre vid semesterhemssidan. Utskottet har haft en annan uppfattning, och man kan naturligtvis diskutera vilket som är det rätta. Skulle det emellertid ha varit på det sättet, att utskottet accepterat Kungl. Maj:ts förslag beträffande semesterhemmen och gjort en reduktion med 100 000 kronor i fråga om stipendierna, skulle jag mycket energiskt ha slagits på reservanternas sida, men nu bär det litet emot att göra det, eftersom det här är fråga om två ting som hänger samman.

Med hänsyn till att situationen är sådan har jag vid omröstningen i första kammaren nedlagt min röst.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets i punkten gjorda hemställan dels ock på bifall till den vid punkten fogade reservationen; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Fröken Elmén begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i punkten 32:o i utskottets utlåtande nr 5, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den vid punkten fogade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav,

Statens skolor tillhörande barna- och ungdomsvården: Byggnadsarbeten m. m. — Bidrag till inrättande av inackorderingshem m. m.

att han funne tvekan kunna råda angående omröstningens resultat, vadan votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgavos 108 ja och 89 nej, varjämte 8 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets i punkten 32 gjorda hemställan.

Punkterna 33—35.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 36.

Statens skolor tillhörande barna- och ungdomsvården: Byggnadsarbeten m. m.

Sedan punkten föredragits, yttrade

Fröken ELMÉN (fp): Herr talman! Jag skall be att få säga ett par ord när det gäller fördelningen av anslaget till här ifrågavarande byggnadsarbeten. Riksdagen har ju undan för undan lämnat välbehövliga anslag till sådana arbeten, men om man ser efter hur dessa anslag har fördelats, skall man finna att medlen till största delen tillförts sådana ungdomsskolor som är avsedda för pojkar, medan flickskolorna fått stå tillbaka. Man har tydligen ansett det nödvändigt att i första hand upprusta pojkskolorna, framför allt när det gäller bostäder för personalen. Man har där tagit hänsyn till behovet av familjebostäder för personalen, detta trots att bostads-situationen för personalen vid flickskolorna nästan är katastrofal. Det gäller alla kategorier av befattningshavare vid flickskolorna, från rektor, assistenter, lärarinnor och till biträden. Alla är hänvisade till att bo på skolorna och i elevförläggningarna. Man har inte velat ta hänsyn till rekreationssynpunkten, d. v. s. att bostaden skall vara sådan att den ger möjlighet till återhämtning och rekreation. Det är någonting som dessa anställda aldrig kan få i sin s. k. bostad. Skall de kunna återhämta sig på sin

fritid, måste de »rymma» från sin bostad.

Det är detta som gör att jag anser att man ett kommande år måste ta en annan ställning till frågan om fördelningen av dessa byggnadsanslag, så att befattningshavarna vid flickskolorna också blir bättre tillgodosedda med bostäder.

Jag har inte något yrkande, herr talman, utan jag har bara velat anföra dessa synpunkter.

I detta anförande instämde fru *Bo-man* (h) och herr *Wallentheim* (s).

Vidare anfördes ej. Utskottets i punkten gjorda hemställan bifölls.

Punkten 37.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 38.

Bidrag till inrättande av inackorderingshem m. m.

Kungl. Maj:t hade i statsverkspropositionen under femte huvudtiteln, punkt 41, föreslagit riksdagen att till Bidrag till inrättande av inackorderingshem m. m. för budgetåret 1953/54 anvisa ett reservationsanslag av 15 600 kronor.

I förevarande sammanhang hade utskottet till behandling förehaft följande motioner, nämligen

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av fru *Wallentheim m. fl.* (I: 218) och den andra inom andra kammaren av fröken *Öberg m. fl.* (II: 296), i vilka motioner hemställts att riksdagen måtte, utöver det av Kungl. Maj:t föreslagna beloppet av 15 600 kronor till ett inackorderingshem i Östersund, anvisa ytterligare 31 000 kronor i reservationsanslag för inrättande av två nya inackorderingshem under budgetåret 1953/54,

dels ock en inom andra kammaren av herr *Hammar m. fl.* väckt motion (II: 164), vari hemställts att riksdagen måt-

Bidrag till inrättande av inackorderingshem m. m.

te besluta, att medel skulle anvisas för inrättande av ytterligare sju inackorderingshem.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 218 och II: 296 ävensom motionen II: 164 till Bidrag till inrättande av inackorderingshem m. m. för budgetåret 1953/54 anvisa ett reservationsanslag av 15 600 kronor.

Reservation hade avgivits av herrar *Sundelin*, *Axel Andersson*, *Malmborg* i Skövde, *Lindholm*, fröken *Elmén*, herrar *Åkerström*, *Gustafsson* i Skellefteå, fru *Ericsson* i Luleå och fröken *Vinge*, vilka ansett att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och motionen II: 164 samt med bifall till motionerna I: 218 och II: 296 till Bidrag till inrättande av inackorderingshem m. m. för budgetåret 1953/54 anvisa ett reservationsanslag av 46 600 kronor.

Punkten föredrogs; och yttrade därvid:

Fröken **ÖBERG** (s): Herr talman! Till sammans med några andra av kammarens ledamöter har jag vid denna punkt väckt en motion, där vi hemställer om att utöver det av Kungl. Maj:t föreslagna beloppet skulle ytterligare 31 000 kronor ställas till förfogande för att möjliggöra inrättandet av två nya inackorderingshem under budgetåret 1953/1954.

Vi motiverar denna framställning med att inackorderingshemmen utgör en god övergångsform för ungdomar från ungdomsvårdsskolorna, när dessa skall söka sig ut i arbetslivet och återpassas i samhället. Det är nog nödvändigare för dessa ungdomar än för annan ungdom att ha tillgång till ett gott hem då arbetsdagen är slut. Denna uppfattning föreställer jag mig ha förespeglat skyddshemsutredningen då den 1942 i sitt betänkande var nog optimis-

tisk att föreslå inte mindre än 40 stycken sådana inackorderingshem.

Så hastigt har emellertid inte utvecklingen gått. Kungl. Maj:t accepterade visserligen utredningens förslag i så måtto att han till 1946 års riksdag föreslog ett anslag på 154 000 kronor. Med detta kapital beräknades 14 hem kunna inredas. Tyvärr startade dessa hem i en tid av ständigt stigande priser och hyror och därför räckte inte detta belopp. Man har därför ännu inte kommit längre än till tio inackorderingshem.

Socialstyrelsen har under de tre senaste åren begärt höjda anslag för att kunna inrätta sju hem. I år kom den med ett nytt yrkande i hemställan till Kungl. Maj:t. I detta pekas särskilt på att planerna på ett hem i Östersund i det närmaste är färdiga men inte kan fullföljas utan ökade anslag. Sedan finns det ett par andra ställen i landet där man planerar sådana inackorderingshem men där medel saknas.

Kungl. Maj:t har inte kunnat biträda socialstyrelsens yrkanden i annan mån än i fråga om östersundsprojektet och föreslår alltså 15 600 kronor för detta ändamål men yrkar i övrigt avslag på alla framställningarna under motivering dels att man vill invänta ungdomsvårdsskoleutredningens förslag och dels att inackorderingsverksamheten fortfarande är av försöksnatur.

Den sista motiveringen kan man väl alldeles bortse ifrån, ty en verksamhet som har pågått i sju år har väl ändå kommit över försöksstadiet. Inte heller kan jag föreställa mig att ungdomsvårdsskoleutredningen skulle underkänna dessa inackorderingshem och föreslå någonting annat i stället. Jag tror tvärtom att den i likhet med oss andra kommer att tacksamt erkänna de insatser som både IOGT-organisationerna och kanske inte minst de föreståndarpar som arbetar inom dessa hem har gjort för att skapa bättre möjligheter för denna ungdom. Vi motio-

Bidrag till inrättande av inackorderingshem m. m.

närer hade förra året tillfälle att besöka ett sådant hem, och vi kunde där se och höra, till hur stor välsignelse de är för eleverna från ungdomsvårdsskolorna. Jag kan försäkra att det finns mycket av känsla och förståelse hos de föreståndarpar som har hand om dessa ungdomar för deras problem. Det fordras också mycken förståelse för att kunna inverka på och fostra till goda samhällsmedborgare dem som kommer från ungdomsvårdsskolor.

Vi diskuterar ofta vad vi skall göra för att hjälpa den ungdom som av en eller annan anledning kommit på avvägar. Här har vi ett sådant tillfälle, nämligen om vi i likhet med motionärerna är villiga att anslå medel för att skapa flera hem för dessa, där de tillsammans med annan hygglig ungdom kan fostras att göra en god insats i samhällslivet, när de kommer ut och skall möta livets påfrestningar.

Det är även en annan sak, som man inte alldeles kan bortse ifrån. Ställer vi oss åter kyliga till framställningen om anslag och hjälp från statsmakternas sida till dessa hem kan det tänkas, att nykterhetsorganisationerna och de kommuner, som för dagen är villiga att hjälpa till att ordna med sådana hem mister lusten då de ser hur litet intresse staten har för denna verksamhet och att de möjligheter, som i dag stå till förfogande inte i fortsättningen kommer att finnas. Det är med tanke härpå och då vi, som sagt, anser att dessa hem utgör en god övergångsform för ungdomarna som vi har yrkat på ett höjt anslag.

Här talas det så mycket om att vi måste spara. Skall man lägga ekonomiska synpunkter på denna fråga måste man även säga, att vårt förslag är välmotiverat. Får nämligen ungdomarna från våra ungdomsvårdsskolor möjlighet att vistas på ett gott hem då de kommer ut, har de lättare att anpassa sig. Vi får inte så många återfall som när vi endast släpper ut dem utan

att taga hand om dem. Vi vet alla, att det rätt ofta blir återfall bland ungdomar från ungdomsskolorna, och det blir då intagning på en ungdomsvårdsskola igen, och det är mycket dyrare att ha ungdomarna på dessa skolor än om vi ger en slant åt inackorderingshemmen.

Nu har det från ett annat håll väckts förslag om att vi skulle få anslag till 7 nya inackorderingshem, men vi motionärer vet hur svårt det över huvud taget är att få statsutskottet med på några som helst förhöjningar. Även om saken är aldrig så behjärtansvärd, herr Rubbestad, blir det oftast ett blankt avslag. Vi har alltså inte vågat sträcka oss så långt som till 7 hem även om vårt hjärta är med på den tanken. Vi har i stället nöjt oss med att föreslå tvenne inackorderingshem.

Vad säger nu statsutskottet om denna vår motion? Jag måste säga att jag tycker att utskottsmajoritetens utlåtande är ganska torftigt. Man hänvisar till att Kungl. Maj:t gått med på ett belopp av 15 600 kronor till Östersundsprojektet. Sedan vill man invänta vad ungdomsvårdsutredningen säger, och man avslår motionen. Glädjande nog finns det emellertid på denna punkt en reservation, som rätt många av utskottets ledamöter har biträtt. Den går ut på ett bifall till vårt yrkande om 31 000 kronor. Vi motionärer är mycket tack samma mot reservanterna för den förståelse, som de visat för denna fråga. Jag skulle önska och jag hoppas, att kammarens övriga ledamöter är lika välvilligt inställda. Jag kan försäkra att de pengarna skulle komma till gagn och att de vore till nytta för den ungdom som vi vill värna om. Vi talar ju så väldigt ofta om att vi vill göra någonting för ungdomen. Nu finns det, som jag tidigare sagt, ett tillfälle, och jag skulle med dessa ord varmt vilja vädja till kammaren att biträda det yrkande, som föreligger i reservationen

Bidrag till inrättande av inackorderingshem m. m.

och som är liktydigt med det yrkande, som vi ställer i vår motion.

Jag ber alltså, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

Herr HAMMAR (fp): Herr talman! Efter fröken Öbergs inledande ord i denna debatt skulle jag strängt taget kunna nöja mig med att helt enkelt instämma med henne. På varje punkt är jag nämligen fullständigt överens med den föregående talaren. Orsaken till att jag ändå begärt ordet på denna punkt, är den, att jag är den motionär, som hemställt om medel för inrättande av sju inackorderingshem i stället för två, som de övriga yrkat.

Det är ju tio år, sedan 1942 års skyddshemsutredning först förde fram tanken på speciella inackorderingshem för dels de villkorligt utskrivna ungdomsvårdsskoleeleverna dels ock vanliga ungdomar, som genom sitt exempel på ett fördelaktigt sätt skulle kunna påverka sina mer problematiska, jämnåriga kamrater. Redan från början var det meningen, att dessa hem skulle drivas av ideella organisationer men i socialstyrelsens regi. Skyddshemsutredningen föreslog också att omkring fyrtio sådana inackorderingshem skulle inrättas.

Nu var uppenbarligen antalet hem tilltaget litet väl i överkant. Hittills har i varje fall medel anvisats för endast sammanlagt 10 inackorderingshem. För budgetåret 1953/54 har anslaget ökats med 15 600 kronor för att möjliggöra öppnandet av ytterligare ett hem. Som fröken Öberg nyss nämnde, har socialstyrelsen i sina anslagsäskanden för de tre sista budgetåren föreslagit en ytterligare utbyggnad av verksamheten, varje gång med sju nya inackorderingshem.

Om betydelsen av dessa inackorderingshem torde väl i initierade kretsar endast råda en mening. Socialstyrelsen ger också hela verksamheten de amp-laste vitsord. Redan till 1946 års riks-

dag kom den första kungl. propositionen, och i detta nu — det kan väl än en gång strykas under — måste försöksstadiet anses vara passerat. De sju budgetår, under vilka inackorderingshemmens verksamhet pågått, har med full evidens visat värdet av just denna form av eftervårdsverksamhet. Att på ett tillfredsställande sätt lösa bostadsfrågan och tillsynen över villkorligt utskrivna ungdomsvårdsskoleelever måste väl betraktas som en av hörnstenarna i arbetet på deras återanpassning till samhället. Därtill kommer även den stora förebyggande betydelsen för de bostadslösa ungdomar, som så lätt eljest kan komma på glid. Envar, som i någon mån haft möjlighet att blicka in i just detta problem, blir rentav tagen inför de faror, som i själva verket möter dessa ungdomar. Här tänker jag närmast på t. ex. alkoholspörsmålet, som för varje dag blir allt allvarigare, när det gäller ungdomen. Den som över huvud taget är intresserad just för lösandet av nykterhetsfrågorna på ett både effektivt och vettigt samt inte alltför kostnadskrävande sätt, ser i dessa hem en utväg, som inte kan skattas nog högt. Socialstyrelsen summerar också ned sin erfarenhet från denna form av ungdomsvård med orden: Försöksstadiet måste anses vara tillryggalagt, verksamheten är nu stabiliserad. Bakom dessa ord utläser man, att vi bara har att gå vidare på den redan inslagna vägen. Den har visat så positiva resultat, att härom inte behöver råda någon tvekan.

Ännu en synpunkt må andragas, som förtjänar allt beaktande, vad angår denna verksamhet. Det är den samhälls-ekonomiska synpunkten. När det gäller den saken, är det ju utomordentligt förmånligt ställt med inackorderingshemmen. Medan statens kostnader för ungdomsvårdsskolorna under t. ex. budgetåret 1951—1952 var 24 kronor och 51 öre per elev och dag, stannade motsvarande kostnader beträffande in-

Bidrag till inrättande av inackorderingshem m. m.

ackorderingshemmen — det är så att man häpnar vid jämförelsen — vid endast 1 krona och 91 öre. Låt vara att kostnaderna för dessa inackorderingshem måste ökas — den allmänna prisstegringen har givetvis drabbat också dem i fråga om driften — kvar står icke desto mindre såsom ett faktum, att just denna form av ungdomsvård medfört icke obetydliga besparingar för det allmänna. Samtidigt har den visat sig vara effektiv i så ytterligt hög grad. Det är egentligen en utomordentlig insats, som den organiserade nykterhetsrörelsen — jag tänker närmast på IOGT — gjort, när det gäller denna sak. Man tycker nog, att det skulle vara passande att vara lite mer generös och förstående gentemot den eftervårdsverksamhet som inackorderingshemmen bedriver.

I min motion har jag, stödd på socialstyrelsens tidigare anslagsaskanden, hemställt om medel för inrättande av ytterligare sju inackorderingshem. Eftersom jag menar, att man inte skall låta det bästa bli det godas fiende, frångår jag min motion och yrkar i stället bifall till den just vid denna punkt förgade reservationen av herrar Sundelin m. fl. Mitt yrkande kommer då närmast, herr talman, att gälla ett reservationsanslag å 46 000 kronor för ytterligare två hem.

Herr RUBBESTAD (bf): Herr talman! När utskottet inte kunnat biträda motionerna beror det inte på att utskottet inte ansett denna verksamhet vara tacknämlig och behövlig. Det har vi visst gjort, även om vi nog kunnat konstatera, att inte alla som blivit inackorderade på dessa hem slagit väl ut, utan att det även på dessa inackorderingshem förekommit fall av missanpassning. Men på det hela taget har vi ansett, att dessa hem är behövlige. Då emellertid departementschefen, som ju måste ägna denna fråga stor uppmärksamhet, kommit till den slutsatsen att

han för närvarande inte vill förorda byggandet av mer än ett hem utöver de tio som redan finns, har vi för vår del ansett, att vi inte bör forcera saken.

Det har här sagts, att verksamheten har existerat i sex, sju år och det är riktigt. Trots detta är den ändå för närvarande att betrakta som en försöksverksamhet. Hela frågan om eftervården av det klientel det här gäller skall ju prövas av ungdomsvårdsskoleutredningen. Den har fått i uppgift att pröva på vad sätt man bäst skall anordna eftervården av dessa ungdomar.

Det är med hänsyn härtill som vi menar att man inte skall gå in för en ytterligare utbyggnad förrän utredningen har lagt fram sitt förslag och Kungl. Maj:t har prövat detsamma. Vi har den bestämda uppfattningen, att den som förestår socialdepartementet nu är starkt intresserad av denna sak, och vi tror att han så snart han finner det nödigt skall framlägga förslag till riksdagen om allt som skäligen bör göras. Det är detta som gör att utskottet nu icke har velat bifalla motionen.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Fröken ÖBERG (s) kort genmäle: Herr talman! Jag kan inte underlåta att säga ett par ord med anledning av den litet personliga anmärkning som jag tyckte mig skönja i herr Rubbestads anförande då han sade, att man inte kan bortse ifrån att det förekommit några misslyckade fall på dessa hem. Men kan vi begära att återuppbyggnadsresultatet skall vara 100-procentigt i dessa hem? Om vi jämför ungdomarna i ungdomsvårdsskolorna och i dessa hem, tror jag vi skall finna att återfallsprocenten är lägre bland dem som vårdas inom hemmen.

Herr RUBBESTAD (bf): Herr talman! Denna utredning skall just pröva, vilken vårdform som är bäst för eftervår-

Bidrag till inrättande av inackorderingshem m. m.

den. Så länge den utredningen inte är klar, bör vi väl inte företa ytterligare utökningar. Det är möjligt att utredningen kan komma fram med andra förslag om inackordering i hem och dylikt, som kanske kan vara lika bra och säkerligen blir en billigare form för eftervården, och de förslagen bör man avvakta.

Herr LINDHOLM (s): Herr talman! Jag har anslutit mig till den reservation som fogats till detta utlåtande på förvarande punkt, och jag vill i anledning därav anföra några ord.

Ungdomen har ju i alla tider varit föremål för diskussion. Det har varit karaktäristiskt för denna diskussion, oavsett om den har förts på 1800-talet eller nu, att man alltid har talat om hur dålig ungdomen är. Förmodligen kommer väl den ungdom som nu betraktas såsom särskilt dålig att en gång i framtiden tala på samma sätt om den ungdom som kommer efter den. Det förefaller som om det skulle vara ett evigt diskuterande om hur fördärvad ungdomen är.

Men, herr talman, när man nu resonerar om ungdomen undrar jag om man inte får ställa en del krav även på de äldre, ty ungdomen blir väl oftast sådan som de äldre gör den. Det är de äldre som skapar förutsättningarna för ungdomens livsstil.

Nu är det ju så att samhället har lagt ut betydande belopp på omskolning och fostran av den del av ungdomen som kommer på kant med samhället. Såsom det här har sagts pågår det vissa utredningar om dessa ungdomars fortsatta verksamhet i livet, och det bedrivs också en viss försöksverksamhet.

I den reservation som här föreligger till utskottsutlåtandet förordas en utbyggnad av denna försöksverksamhet. Varför? Jo, helt enkelt därför att man har funnit, att det har nåtts betydande resultat med denna försöksverksamhet. Vi har på detta område fått det kom-

plement som är oundgängligen nödvändigt till den omskolning som tidigare har förekommit. Men även om man nu kostar på ungdomarna rätt mycket för omskolning, är det dock så att om man sedan bara kastar ut dem i den gamla miljön, föreligger det betydande risk för återfall. När man nu har anslagit så betydande belopp i tidigare skeden, anser jag för min del att man bör ta konsekvenserna härav och biträda den reservation som har lagts fram. Jag är personligen övertygad om att man på den vägen kommer att få bättre valuta för de pengar som tidigare lagts ut, än om man är alltför njugg. Då anslagspostens höjning med 31 000 kronor, sedd mot bakgrunden av de stora anslag vi eljest beviljar till denna verksamhet, måste anses synnerligen blygsam, föreställer jag mig att socialministern med jämnmod skulle motta en höjning på den punkten.

Jag ber, herr talman, att med stöd av det anförda få yrka bifall till den vid utlåtandet fogade reservationen.

Häruti instämde herrar Åkerström (s), Jacobsson i Sala (s) och Engkvist (s).

Chefen för socialdepartementet, herr statsrådet STRÄNG: Herr talman! Ja, man får ju lära sig att ta med jämnmod en hel del här i livet, men när jag ändå har en ganska bestämd uppfattning på denna punkt, vill jag inte uraktlåta att deklarerar den.

Jag förstår väl de ambitioner som ligger bakom motionärerna och utskottsreservanterna, och i långa stycken är deras motiveringar ganska klara och även svåra att kritisera. Det är inget tvivel om att en jämförelse mellan vårdkostnaderna i inackorderingshem och kostnaderna för den rena anstaltsvården måste utfalla till inackorderingshemmens förmån. Men den jämförelsen är inte riktigt relevant, ty de som placeras i inackorderingshem är

Bidrag till inrättande av inackorderingshem m. m.

ju pojkar och i någon mindre utsträckning flickor som är så mycket bättre i sin psykiska status, att de inte längre behöver vara på ungdomsvårdsskola. Jämförelsen blir följaktligen, om man nu lägger ett rent ekonomiskt betraktelsesätt på detta: Vilket är billigast, att ha dessa inackorderingshem eller att försöka komma överens med goda familjer att ta hand om en pojke eller en flicka? Det är där vi har jämförelsen. Den gäller inte inackorderingshem och anstalter, ty detta klientel är inget anstaltsklientel.

När regeringen har gått fram försiktigt och föreslagit den successiva utbyggnaden från nuvarande åtta hem i tillämpning upp till elva hem, kan man säga att det är för försiktigt. Har man haft sju års verksamhet bakom sig, borde man vara färdig med försöksstadiet och kunna dra slutsatser av detta. Ja, men ärade kammarledamöter, här har ända sedan 1950 den stora ungdomsvårdskommittén sysslat med dessa problem, och den verksamhet som var dessförinnan har ju först 1950 och åren därefter kunnat prövas av den sittande kommittén. Vi väntar resultatet av kommitténs arbete om tre eller fyra månader, och det är väl ganska naturligt att man då säger sig, att försiktigheten bjuder att man vid detta tillfälle inte fördubblar verksamheten utan vidare.

Jag vill bara anföra ett par omständigheter, som inte kommit fram i denna debatt. Dessa inackorderingshem innebär ju i sak, att ett bra äkta par, en duktig och i alla avseenden lämplig fosterfar och fostermor, eller vad vi skall kalla dem, tar hand om tio stycken pojkar, fem som kommit ut från skolan och fem vanliga pojkar, och de har följaktligen ansvaret för dessa tio pojkar. Det har sagts mig och jag tycker det låter troligt, att det är en omänsklig arbetsbörda för den husmoder, som skall ha ansvaret för tio stycken pojkar i denna ålder, varav

fem stycken är kanske litet mera besvärliga än pojkar i allmänhet. Det har sagts mig av folk som arbetar inom socialvården och som sysslar med detta dagligen, att efter några år börjar dessa husmödrar bli så pass utslitna att de tappar lusten och hågen, och det ligger inte i mänsklig makt att begära att de skall slita ut sig vidare på det sätt de gjort hittills. Då uppstår automatiskt frågan: Måste riksdagen också bevilja pengar för assistenter för dessa husmödrar, som är med och gör grovarbetet, skurar, lagar kläder och hjälper till att hålla dessa tio pojkar i en besvärlig ålder i den vård, som de väl ändå gör vissa anspråk på att få? Jag tror inte att denna inackorderingsform är färdig, jag tror faktiskt inte vi är framme vid slutpunkten, och därför är det berättigat att tala om att man ännu rör sig på försöksstadiet.

När nu den sittande ungdomsvårdskommittén får plöja igenom alla dessa frågor och deras yttersta konsekvenser, blir det andra och bättre möjligheter för riksdagen att slå in på framtidslinjerna för denna vård. Men innan detta har skett, tror jag nog att den mera försiktiga utbyggnadstakten har mycket som talar för sig. Det är självfallet ingen ovilja emot tanken, som ligger bakom denna min deklaration, men på samma sätt som vi säger att vi söker nyanseerade former inom åldersvården, inom barnavården, får vi söka nyanseerade former även inom ungdomsvården, och jag är inte beredd att säga att just dessa inackorderingshem är den ideala slutstationen för dessa vårdbehövande ungdomar. Det är möjligt att just de enskilda hemmen, som var och en tar sin elev, har lika stora utsikter att vara just denna slutstation, och det kan t. o. m. hända att just den typen är den riktiga typen. Därom vet vi för litet nu, men jag tror att vi vet mer om det, när vi behandlar dessa frågor nästa år vid samma tillfälle.

Bidrag till inrättande av inackorderingshem m. m.

Herr LINDHOLM (s) kort genmäle: Herr talman! Herr statsrådet och chefen för socialdepartementet nämnde, att man fick välja vad som var bäst, goda hem eller denna nya form, som här förordas. Jag vill på den punkten bara säga, att det ena goda behöver ju inte förskjuta det andra. Då departementschefen här nämnde, att avvägningen för regeringens vidkommande hade inneburet att man gått en medelväg, så kan jag ju säga detsamma jämväl om reservanterna, ty det är ju så att socialstyrelsen begärt sju nya hem under det att reservanterna förordat bara två utöver vad den kungl. propositionen föreslagit. I det stycket kan alltså regeringen och reservanterna betraktas som lika goda bröder.

Fröken ÖBERG (s) kort genmäle: Herr talman! I någon föregående punkt var det en ledamot av denna kammare, som harangerade socialministern för den förståelse han visat för den fråga det då gällde. Jag kan inte göra på samma sätt i denna fråga. Jag måste säga, att jag sällan hört en departementschef så effektivt och utförligt försöka slå ihjäl en väl motiverad motion.

Men när jag nu begärde ordet var det närmast för att säga beträffande de enskilda hemmen, som statsrådet nu talar om att vi i stället skall försöka få fram, att det är ju inte så alldeles säkert att vi kan få fram så många som vi skulle behöva.

Som herr Lindholm sade bör inte det ena goda utesluta det andra. Jag tror att vi behöver båda formerna. Och då jag hör till dem, som inte vill ha folk på anstalt utan i hemmen, så tycker jag den formen är den bästa. Om några av »föräldrarna» har blivit, som man kallar det, utslitna, så är det att beklaga, men jag tror ändå, att det finns människor som av kärlek och omtanke om dessa unga människor vill offra sig för denna uppgift.

Herr NYBERG (fp): Herr talman! Jag har velat säga några ord på denna punkt, därför att jag några år har praktiskt sysslat med denna verksamhet och alltså gjort vissa erfarenheter. Först vill jag dock erinra om att statsutskottet på nästa punkt, 39, har tillstyrkt en framställning av undertecknad om ökat anslag för driftsförlusterna vid inackorderingshemmen och jag vill passa på tillfället att tacka statsutskottet för denna välvilja. Genom att höja anslaget här har undanröjts en del av de bekymmer av ekonomisk art, som onekligen är förknipade med denna verksamhet.

Det har här erinrats om hur dessa hem, sedan de beslutats av riksdagen, har utvecklats. Jag vill erinra om att statsutskottet år 1946 hänvisade till skyddshemsutredningens betänkande, där det skrevs, att om hemmen skulle fylla sin uppgift, så måste de bilda »ett nät över hela landet». Nu tror jag inte, att det är nödvändigt att man har ett sådant »nät», som det här sägs. Jag tror att det kan vara ganska glest mellan maskorna i det nätet, utan att därför dessa hem förlorar möjligheterna att fylla sin uppgift. Jag vill emellertid samtidigt säga, att den ställning som riksdagen då intog tyder på att man var besluten att utbygga denna inackorderingshemsverksamhet på det sätt som de sakkunniga hade tänkt sig. Jag vill erinra om att varje hem, som hittills har inrättats, kostat ungefär 18 000 kronor, fränsett utgifterna för driftunderskott. Om alla de 37 hem hade funnits, som på fem år skulle ha inrättats enligt riksdagens beslut, skulle de ha dragit en kostnad hittills av ungefär 660 000 kronor. Nu är det i själva verket så, att vi på verksamheten lagt ut 184 500 kronor. Det har alltså här skett en utveckling i ganska långsam takt, och när herr Rubbestad säger, att man inte skall forcera fram denna verksamhet, så måste jag genmäla, att det minsann inte har skett någon forcering på den punkten.

Bidrag till inrättande av inackorderingshem m. m.

Nu vill jag dock inte ansluta mig till den uppfattningen, att man skulle besluta att inrätta sju nya hem redan nu. Det är vissa saker, som bör undersökas, utan att man därför stoppar upp verksamheten, och dit hör t. ex. frågan om hur bidragsbestämmelserna för dessa hem skall vara beskaffade. Det är ju nu på det sättet, att hemstyrelserna i vissa fall, särskilt vid halvårs- och helårsskiften, kanske måste låna pengar för att kunna betala de löpande utgifterna. Detta medför givetvis onödiga kostnader, eftersom man ju får betala ränta på dessa upplånade medel. Jag tror dock, att den saken kommer att ordnas, och jag är i så fall mycket tacksam för detta.

Det har här sagts, hur ekonomiskt förmånlig denna vårdform är, och jag skall inte ingå närmare på den saken. Jag vill också understryka, att om man får goda föreståndare på dessa inackorderingshem, så kan det bli verkliga hem för de inackorderade ungdomarna. Man kan få fram hem- och familjekarakteren så påtagligt, att anstaltsprägelns nästan helt och hållet försvinner. Det kan då bli som en enda stor familj vid dessa inackorderingshem. Jag vill också framhålla för socialministern, att man måhända inte behöver gå så långt att man placerar ut dessa pojkar — och det kan ju gälla flickor också — i enskilda hem för att åstadkomma en hemmiljö och hemkaraktär. Det kan man också få på dessa hem med inackorderade ungdomar genom att själva anstaltsprägelns försvinner.

Jag vill vidare erinra socialministern om att det visserligen är sant, att husmödrarna här får arbeta mycket och har ett hårt och påfrestande arbete, men de har dock till sin hjälp ett hembiträde, vilket ju socialministern inte framhöll. Det är naturligtvis till betydande lättnad för de människor, som har tagit sig an denna uppgift.

Jag vill till sist också säga, att de erfarenheter vi har gjort vid det hem,

vars styrelse jag tillhör, är de allra bästa. Vi har kunnat hjälpa flera ungdomar så, att de sedan har kunnat anpassa sig i samhällslivet på ett sätt, som i varje fall har gjort oss i hemstyrelsen mycket tacksamma. Jag medger gärna att det finns fall, där man inte lyckats, men det vore ju underligt, om man skulle kunna lyckas med alla ungdomar, som kommer in på dessa pojkhem. I en mycket stor procent fall har man emellertid lyckats med sitt uppsåt, och det skall vi vara, tycker jag, mycket tacksamma för.

Jag skall inte, herr talman, säga mer på den här punkten. Jag ansluter mig till reservationen om att man skall besluta inrätta ytterligare två nya hem nästa budgetår. Jag tror att utredningen kommer fram till det resultatet, att denna verksamhet är värd att fortsättas, och jag skulle bli mycket förvånad och besviken om utredningen skulle komma att underkänna den verksamhet som här pågår. Jag tror att det är otänkbart, och därför vill jag som sagt yrka bifall till den reservation som avgivits av herr Sundelin m. fl.

Fröken ELMÉN (fp): Herr talman! Jag vill endast säga ett par ord. Jag har en känsla av att när det gäller att ta ställning till en fråga blir man mycket glad när man hittar en pågående utredning. Då kan man skjuta på frågan, även om den är aldrig så angelägen. Men när herr statsrådet här talar om att man i första hand skall tänka på att få ungdomarna utplacerade i familjer, är vi alla överens om att detta är det bästa. På den vägen söker man väl redan nu att placera ungdomar i den mån det är möjligt att finna familjer för ändamålet. Men det går i många fall inte att uppbringa sådana familjer, och då är man ytterst tacksam att ha denna möjlighet med inackorderingshem.

Jag skulle också vilja peka på en sak, som jag förstår för närvarande är besvärande på vissa håll inom ungdoms-

Bidrag till inrättande av inackorderingshem m. m.

vårdsskolorna, och det är att återtagningsprocenten ökar. Vad kan det bero på? Det beror väl i stor utsträckning på att det inte finns möjligheter att placera ut ungdomar på det sätt som man skulle vilja, så att de kommer in i en sådan social miljö att de kan anpassas till samhällslivet. Det blir ju svårare och svårare för ungdomarna att anpassa sig till samhällslivet, då de kommer ut. Då de skall utplaceras från ungdomsvårdsskolorna sugs de in till tätorterna och städerna för att erhålla arbete.

Denna återtagningsprocent visar, tycker jag, att det är behövligt att få fram ytterligare möjligheter att placera ut ungdomar, när de skall lämna ungdomsvårdsskolorna. Där har vi enligt min mening ett klart bevis för att detta måste vara en sak, som är ekonomiskt fördelaktig. I de fall, då vi måste återtaga ungdomar i ungdomsvårdsskolorna, har vi de dryga kostnaderna, som uppgår till — som sagts här tidigare — 24 kronor per dag, medan det på inackorderingshem kostar endast omkring 2 kronor per dag.

Jag skulle också vilja framhålla, att när vi skjuter på denna fråga undan för undan och säger, att det pågår en utredning och att vi kan ta ställning till frågan senare och inte bör bygga ut verksamheten vidare nu utan göra det i framtiden, ligger det en fara i dröjsmål, eftersom det här gäller människovårdande uppgifter. Varje ungdom som trampar fel, varje ungdom som går till återfall är ju i alla fall en förlust för samhället. Den lilla utbyggnad, som här kan ske med dessa två hem, är ett värdefullt tillskott, men det är dock bara en liten utbyggnad på vägen. När sedan ungdomsvårdsskolutredningen tar ställning till dessa frågor kommer den naturligtvis att söka sig fram på olika vägar, men jag är övertygad om att den är tacksam att ha den möjlighet, som inackorderingshemmen kan ge ungdomarna.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

Herr DAHLÉN (fp): Herr talman! Det var ett uttryck i socialministerns anförande när han kritiserade reservationen, som föranledde mig att begära ordet. Om jag inte missuppfattade socialministern sade han, att för det klientel, som här diskuteras, föreligger ett verkligt alternativ mellan familjevård och inackorderingshem. Såvitt jag har mig bekant föreligger i detta fall ett sådant alternativ inte i så särskilt stor omfattning. Klientelet i inackorderingshemmen är väl, om jag fattat saken rätt, i stor utsträckning ungdom över skolåldern. Att få sådana ungdomar placerade i familjevård är ju väsentligt svårare än när det gäller andra, och därför tror jag att det är felaktigt att, som socialministern gör, ställa inackorderingshem eller familjevård som realistiska alternativ. I varje fall kan man inte anse dem som två jämbördiga utvägar, med vilka samhället kan hjälpa dessa ungdomar. För detta klientel är det tyvärr så, att man i de flesta fall får tänka sig någon form av institution. Familjevård finns i stor utsträckning inte att tillgå. Därtill kommer också att inackorderingshemmen utgör en mellanform som kan tillgripas i stället för att man tar in ungdomarna på en ungdomsvårdsskola. Det är nämligen så att det vid dessa skolor är en ganska hård belastning. Platsantalet är inte alltid tillräckligt. Kan man då ta in en sådan ungdom i ett inackorderingshem behöver man inte tillgripa den mycket hårdare form, som intagning på ungdomsvårdsskola utgör, och det är enligt min mening ytterligare ett argument för bifall till reservationen, vilket jag alltså yrkar.

Chefen för socialdepartementet, herr statsrådet STRÄNG: Herr talman! Jag vill bara rikta en replik till herr Dahlén.

Det alternativ jag talat om, d. v. s. den renodlade familjevården, är det alternativ jag utgått ifrån att utredningen skall undersöka. Det är inte

Bidrag till inrättande av inackorderingshem m. m.

alldeles oprövat, och i den mån man finner det vara lämpligt och riktigt att ge det större omfattning, kan ju mycket vinnas i den riktningen genom en klar signal ifrån myndigheternas sida och genom att ge den ekonomiska medverkan, som behövs för att alternativet skall bli ett i verklig mening realistiskt alternativ.

Jag ställer bara den enkla frågan: Finns det kanske inte en och annan i denna kammare, herr Dahlén t. ex., som är speciellt intresserad av dessa frågor och som utan alltför stor självövertvinnelse och kanske t. o. m. med ett visst intresse skulle kunna tänka sig att ta in en sådan här pojke i 16—17-årsåldern i sin familj?

Jag är övertygad om att det finns en rad av människor, som är verkligt intresserade för dessa frågor och tar det såsom något av en livsuppgift att styra in en missanpassad pojke eller flicka på rätta vägar. Jag ser inte alls så pessimistiskt på det alternativet som jag tyckte framgick av herr Dahléns anförande.

Herr ENGVIST (s): Herr talman! Jag har nu inte alls för avsikt att på något sätt försöka framhålla den nu prövade formen av eftervård för dessa ungdomar såsom varande den enda möjliga och den under alla förhållanden mest idealiska. Det är nog alldeles riktig som socialministern säger, att hela denna fråga kommer vi tydligen att från statsmakternas sida få ägna betydligt större uppmärksamhet åt under kommande år. Jag kan således mycket väl tänka mig en kompletterande verksamhet med placering i enskilda hem av sådana ungdomar. Men vad jag också samtidigt skulle vilja framhålla är att frågan om denna omplacering, att få dessa ungdomar ut i det vanliga livet så att de kan göra en hygglig insats som hyggliga medborgare, har vi haft som ett ständigt bekymmer under senare år. Vi har i olika

sammanhang talat om slutna, halvöppna och öppna avdelningar på ungdomsvårdsskolorna och sökt oss fram till allt större möjligheter att hjälpa dessa ungdomar att komma ut i livet. Jag tror nog att de erfarenheter som vi hittills kunnat visa på bara av den verksamhet som det nu är fråga om dock är sådana att vi vågar påstå, att det inte är bortkastade pengar att nu enligt reservationens förslag anslå medel till ytterligare två hem. Jag skulle därför närmast vilja ansluta mig till reservationen.

Men det var ett uttalande av socialministern, som jag också vill säga några ord om. Det gällde husmödrarna på hemmen. Enligt socialministern har man här ett bekymmer för dessa människor som består däri framför allt, att man inte riktigt vet om de kommer att hålla för de påfrestningar de är utsatta för i sitt slitsamma arbete. Det är emellertid redan nu på det sättet att i hemmens personal finns också medtaget ett biträde till husmodern, som avlönas i vanlig ordning, vilken avlöning går in i inackorderingsstaten och inkluderas i den kostnad på 1 krona 91 öre, som en inackorderad pojke kostar staten. Det är tänkbart att man i vissa fall kommer att behöva utöka denna extra hjälp till husmödrarna, men jag förmenar att det inte kan vara en avgörande orsak för att man inte skulle kunna fortsätta denna verksamhet i den utsträckning det här är fråga om, utan det blir väl en rent organisatorisk fråga, som både kan och bör lösas.

Herr talman! Jag ber att med dessa ord få yrka bifall till reservationen.

Fru ERIKSSON i Stockholm (s): Herr talman! Jag vill säga några ord med anledning av vad socialministern sade om möjligheten att få dessa besvärliga ungdomar inackorderade i enskilda hem. Ack, dessa hem är ett halmstrå, som många sträcker sig efter för att av-

Bidrag till inrättande av inackorderingshem m. m.

lasta anstaltsbehovet, men det finns inte resurser helt enkelt i det enskilda hemmet. Även om det finns intresse finns det ingen möjlighet att där förlägga all denna dyra anstaltsvård, som man ryser för att bekosta med statsmedel. De enskilda hemmens överskottskraft, särskilt då kvinnorna, är det man skall ta till hjälp åt åldringarna. Det är dem man skall ta till hjälp i ungdomsverksamheten och barnverksamheten och för att ge husrum och vård åt ungdomar, som kommit litet på sned och som barnavårdsnämnden har bekymmer med men som inte är så långt komna att de varit intagna på ungdomsvårdsskola. Det är de s. k. halvgamla husmödrarna, som inte har tillräckligt att göra i hemmet, som skulle tas i anspråk. Gentemot socialministern vill jag påstå, att även med den bästa vilja i världen skulle inte många ledamöter i riksdagen, även om de är aldrig så varmhjärtade i diskussionen, vara beredda att ta in en sådan ungdom i sitt hem. Man är inte rädd att göra ett hjälparbete som man vet blir avslutat. Man är inte rädd att lägga en slant till en insamling, men man är för den skull inte beredd att ta i huset en ungdom, som varit så besvärlig att vederbörande tidigare inte kunnat vara i ett vanligt hem. Man har haft honom på särskild skola, och nu skall det experimenteras i frihet. Ansvaret känns oerhört, och man är bl. a. rädd om sina egna barn. Det fordras så oändligt mycket av den enskilde, som skall träda in som vårdare med sitt eget hem. Men det finns ett intresse att ta till vara, och det kan utnyttjas genom inackorderingshemmen, där husmodern blir yrkesmänniska på ett annat sätt. Att tro att man skall finna enskilda hem med föräldrar, som är beredda till så stora uppoffringar att de vill ta sig an en av dessa ungdomar, är alltså en optimism som är alldeles för stor. Vi har här i Stockholm — det kan sägas att Stockholm är säreget, men det är nog likadant över lag — t. ex.

försökt att få husmödrar i förorter att hjälpa till att underhålla barnen under bioföreläsningar, att passa barnen söndag förmiddag eller lördag eftermiddag, men bara detta har visat sig oerhört svårt. Vem är det man väddar till? Jo, till arbetarhustrurna, inte till tjänstemannafruarna, de sköter hemmet och finner det tillräckligt. Det är arbetarhustrurna, som skall göra det. Men i den mån de har tid att göra någonting, behöver de ha betalt arbete, och i den mån de inte tar betalt arbete, har de andra intressen. De har ett hem, som de är måna om o. s. v. Det finns en och annan, men det är ingenting att bygga ett alternativ på till denna form med inackorderingshem, som dock mera blir som en pensionatsrörelse. Jag förstår om socialministern, som är tveksam, säger, att han väntar på en utredning. Men för den, som inte är tveksam, finns det intet skäl att vänta på en utredning. Jag tror nämligen inte att en sådan kan komma med en formel, som löser allt. De som arbetar i en utredning är ju människor med precis samma värld att hämta sina föreläsningar från som vi. De får ta vad som finns. De kan inte komma med en förnämlig lösning, som gör inackorderingshemmen onödiga. Därför menar jag, att även om socialministern är tveksam, så är vi som sett förhållandena på nära håll inte tveksamma och har ingen optimistisk tro att inackorderingshemmen kan ersättas av enskilda goda hem. Är det goda hem, så har man där nog med sig själv, och man har mycket svårt att sträcka sig utöver den egna familjen och ta emot en utomstående.

Herr CASSEL (h): Herr talman! När de pojkar och flickor det här gäller kommer ut ifrån ungdomsvårdsskolorna, är de i en mycket känslig situation. Det gamla gänget står redo och väntar att få föra in dem i den tidigare rulljangsen igen. Det är oerhört viktigt, om man skall få någon glädje av sam-

Bidrag till inrättande av inackorderingshem m. m.

hällets ansträngningar, att man då ger dem ett ordentligt stöd. Det är klart att det många gånger kan vara bra att hitta det där idealiska hemmet, som står redo att ta emot dem, men det är sannerligen inte lätt att hitta ett hem, där det utom allt annat också finns andra ungdomar, som kan bli kamrater till de utsläppta ungdomarna på samma sätt som på ett inackorderingshem.

Inackorderingshemmen är av mycket stor betydelse, och jag tror också det är viktigt att man får en övergångsstation till det normala livet. Det blir ungefär samma förhållande som vid lasaretten, där man inrättar B-sjukhus eller konvalescenthem. Det blir samma glidande övergångsform, om jag så får säga, och det gör att man kan skriva ut ungdomarna tidigare. Man tar större risker, när man skriver ut dem från ungdomsvårdsskolor direkt till enskilda hem. Förfarandet med en övergångsform tror jag är socialt riktigt och många gånger också humanitärt riktigt, och det är alldeles säkert ekonomiskt fördelaktigt.

Jag betraktar dessa inackorderingshem såsom samtidigt ledande till god ekonomi och god socialvård, och jag kommer därför att stödja reservanterna i denna punkt.

Herr RIMMERFORS (fp): Herr talman! Min erfarenhet av socialt arbete av detta slag styrker till alla delar fru Erikssons i Stockholm framställning.

Trots de varmhjärtade ord, som socialministern uttalade och som väl i och för sig är riktiga — att man kan förvänta en personlig insats från sådana hem, där man har sinne för människovård — torde vi dock vid praktiseringen av systemet få göra den erfarenheten, att enbart god vilja inte räcker i detta stycke. De hem vi härvidlag i första hand kan räkna med är lantbrukarhemmen. Det är riktigt vad som här framhållits, att det är mycket svårt att påräkna stöd från hemmen i

städer och samhällen samt från arbetarhem i vanlig mening. Det är sålunda främst lantbrukarhemmen vi har att vända oss till. Men där är arbetet återigen så betungande och arbetskraften så till ytterlighet ansträngd, att man knappast vågar föreslå, att en redan hårt ansträngd lantbrukarhustru utöver alla sina övriga göromål också skall ta ansvaret för en missanpassad ungdom på 14—16 år. Vi fortsätter givetvis också på den linjen, och jag vill i likhet med alla andra här medverka till att försöka öppna så många hem som möjligt för denna form av inackordering, som givetvis är den förnämsta. Men vid sidan härav måste vi räkna med att skapa många smärre inackorderingshem — inte anstalter utan hem — som på sin höjd tar emot lika många ungdomar som fanns i de gamla barnrika familjerna — där en husmor och en husfar får vikariera för de riktiga föräldrarna och ägna sig åt denna ungdoms fostran. Det har redan uppvisats goda resultat från de hem av detta slag som är i gång, och jag tycker det skulle vara en heder och en glädje för oss att nu kunna ta ett litet steg ytterligare på den vägen, när nu motionärerna inte spänner bågen högre än att föreslå inrättandet av ytterligare två sådana hem. Jag skulle av hjärtat vilja vädja till kammaren att ta detta steg i år, i avvaktnen på en kommande utredning och ännu bättre och friskare tag ett annat år.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservationen.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets i punkten gjorda hemställan dels ock på bifall till den vid punkten fogade reservationen; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Fröken Öberg begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Arbetsmarknadsstyrelsens arbetsvårdsverksamhet.

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i punkten 38: o) i utskottets utlåtande nr 5, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den vid punkten fogade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning; och befanns därvid flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för nej-propositionen, vadan kammaren bifallit den vid punkten fogade reservationen.

Punkterna 39—50.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 51.

Arbetsmarknadsstyrelsens arbetsvårdsverksamhet.

Punkten föredrogs; och anförde därvid

Herr BENGTTSSON i Varberg (s): Herr talman! I denna punkt har herr Bengtsson i Halmstad och jag i motioner hemställt om två ändringar av departementschefens förslag. Vi har för det första ansett att den höjning av omskolningsbidraget, som socialministern utlovat, borde tillämpas redan från januari månad i år. Departementschefen har föreslagit att höjningen skall träda i kraft vid den tidpunkt då hela frågan om kompensation åt livräntetagare blivit löst. Det råder inga delade meningar om att bidraget bör höjas, utan meningsskiljaktigheterna rör tidpunkten för det höjda bidragets ikraftträdande. Redan i oktober förra året omtalade arbetsmarknadsstyrelsen, att en del kursdeltagare fick avbryta sin utbildning därför att bidraget inte täckte kostnaderna för uppehållet vid ut-

bildningsorten, och styrelsen hemställde bl. a. med stöd av detta om en höjning från oktober 1952. Vi har för vår del ansett, att det inte är lämpligt med så lång retroaktivitet, utan vi har föreslagit januari månad som en lämplig tidpunkt. Jag skall inte ställa något yrkande på denna punkt, herr talman, utan jag hoppas att frågan blir klar till juli i år och att den skall lösas på ett gynnsamt sätt för dem som är berörda därav.

Den andra ändringen som vi föreslagit på denna punkt rör kostnadsfördelningen mellan stat och kommun. Nu gäller som bekant den riktiga ordningen att staten svarar för omskolningsbidraget i dess helhet. Socialministern har nu föreslagit att kommunerna framgent skall övertaga 25 procent av omskolningsbidraget. Det kommer att betyda att hela den höjning av omskolningsbidraget som man ställer i utsikt kommer att betalas av kommunerna. Inom utskottet har man ansett det tveksamt med den förslagna kostnadsfördelningen. Man har, som det heter »yppat en viss tvekan». Vi har i vår motion föreslagit att staten även framgent skall bära kostnaderna för omskolningsbidraget, och utskottet har här sagt att starka skäl talar för att så sker. Detta uttalande av statsutskottet glädde naturligtvis motionärerna, men det hade naturligtvis hälsats med än större tillfredsställelse om de där starka skälen hade fått vägleda utskottet i dess slutliga ställningstagande till denna fråga.

Det är många skäl som talar för att man skall bibehålla den gamla ordningen. Jag skall här endast anför ett exempel. Kommunerna kommer att drabbas olika av detta förslag. Vi kan ju tänka oss en kommun med ensidigt näringsliv. De partiellt arbetsföra på en sådan ort måste i regel genomgå utbildning. För sådana orter där man har ett mångskiftande näringsliv och där de partiellt arbetsföra har möjlig-

Bostadsstyrelsen: Avlöningar.

heter att få arbete utan genomgången omskolning ställer det sig gynnsamare.

Sedan kan man anföra att det nuvarande tillvägagångssättet är mycket smidigt, både för dem som söker omskolning och för dem som är arbetsvårdare. Man kan inte gärna låta kommunerna betala 25 procent av kostnaderna utan att de skall få vara med och bestämma i dessa frågor. Man kan inte låta statens organ fatta beslut i sådana ärenden och sedan bara skicka räkningen till vederbörande kommun, utan man måste givetvis låta kommunernas representanter få vara med och behandla själva ärendena. Det rör sig inte om några svindlande belopp för kommunerna.

Vår ställning har dikterats av praktiska skäl lika väl som av den rent principiella sidan av saken, som utskottet också kraftigt understrukt. Vi har nämligen, herr talman, reagerat mot principen att staten vältrar över de ökade kostnaderna på kommunerna.

Jag har, herr talman, inget yrkande. Jag har bara velat understryka att jag är av den uppfattningen att den hittills tillämpade fördelningen av kostnaderna mellan stat och kommun är den riktiga.

Vidare yttrades ej. Utskottets i punkten gjorda hemställan bifölls.

Punkten 52.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 53.**Bostadsstyrelsen: Avlöningar.**

Kungl. Maj:t hade i statsverkspropositionen under femte huvudtiteln, punkt 57, föreslagit riksdagen att dels besluta att å personalförteckningen för bostadsstyrelsen skulle uppföras en tjänst som förste kansliskrivare i lönegrad Ca 17 i utbyte mot en å övergångsstat upptagen tjänst som kansliskrivare i lönegrad Ca 15 samt antalet kontors-

biträden i lönegrad Ca 8 ökas med sex dels godkänna av departementschefen förordad avlöningsstat för bostadsstyrelsen, att tillämpas tills vidare fr. o. m. budgetåret 1953/54 dels ock till Bostadsstyrelsen: Avlöningar för budgetåret 1953/54 anvisa ett förslagsanslag av 3 595 000 kronor.

Utskottet hemställde att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts förslag

a) besluta, att å personalförteckningen för bostadsstyrelsen skulle dels uppföras en tjänst som förste kansliskrivare i lönegrad Ca 17 i utbyte mot en å övergångsstat upptagen tjänst som kansliskrivare i lönegrad Ca 15 och dels antalet kontorsbiträden i lönegrad Ca 8 ökas med sex;

b) godkänna i punkten intagen avlöningsstat för bostadsstyrelsen, att tillämpas tills vidare fr. o. m. budgetåret 1953/54;

c) till Bostadsstyrelsen: Avlöningar för budgetåret 1953/54 anvisa ett förslagsanslag av 3 595 000 kronor.

Reservationer hade avgivits:

1) av fröken *Andersson*, herrar *Bergh*, *Skoglund* i Doverstorp och *Birke*, vilka ansett, att utskottet i mom. b) och c) bort hemställa, att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förslag

b) godkänna av reservanterna föreslagen avlöningsstat för bostadsstyrelsen, att tillämpas tills vidare fr. o. m. budgetåret 1953/54;

c) till Bostadsstyrelsen: Avlöningar för budgetåret 1953/54 anvisa ett förslagsanslag av 3 326 100 kronor;

2) av herr *Karl Andersson*, utan angivet yrkande.

Punkten föredrogs. Därvid anförde:

Herr **BIRKE** (h): Herr talman! Den reservation som finns på denna punkt innebär att man skulle kunna göra en besparing på 268 900 kronor. Det förslag som reservanterna framfört måste

Bostadsstyrelsen: Avlöningar.

ses mot bakgrunden av den utveckling som försiggått inom bostadsstyrelsen.

1951 indrogs 24 tjänster, och man fick ett avvecklingsanslag på 60 000 kronor, varjämte man vid höstriksdagen samma år fick ytterligare ett tilläggsanslag på 50 000 kronor. 1952 fick man ett anslag på 50 000 kronor och man hade avvecklingsanslaget kvar och fick då nya tjänster för ungefär 65 000 kronor.

Vid årets riksdag begär bostadsstyrelsen att få 21 nya befattningshavare och att få flytta upp i lönegrader ungefär 30 befattningshavare. Nu är att märka att vid förra årets riksdag anmäldes, att en decentralisering skulle äga rum beträffande bostadsstyrelsens verksamhet. Den 29 augusti 1952 har också bostadsstyrelsen bemyndigats att till länsbostadsnämnderna överföra vissa ärenden, främst läncärendena för flerfamiljshus med högst 16 lägenheter. Egnahemslånen flyttades också över dit liksom andra gamla lån. Till primärkommunerna överförde man familjebostadsbidraget och bränsletillägget.

Det är klart att dessa vittomfattande överflyttningar av arbetsuppgifter måste medföra en betydande arbetsminskning för bostadsstyrelsen, och detta återspeglar sig ju på länsbostadsnämndernas avlöningar, som man begär att få höja med inte mindre än 588 000 kronor. Vi reservanter anser att när dessa ärenden flyttas över till länsbostadsnämnderna och ut till primärkommunerna, måste detta i form av minskade kostnader återspegla sig på lönestaten i bostadsstyrelsen.

Nu invänder kanske någon att byggnadsverksamheten blivit något större och att det därför skulle finnas skäl för höjda avlöningsbidrag till bostadsstyrelsen. Verksamheten i fråga kan dock inte vara av den storleksordningen att den skulle motivera att det ständigt begärs ökade anslag till bostadsstyrelsen. Jag tycker att man ganska ofta finner det felet i statsförvaltning-

en, att när det avlyftes arbetsuppgifter från befintliga ämbetsverk, får man aldrig denna minskning av arbetsuppgifterna återspeglad på lönestaterna, såsom det med skäl skulle kunna förväntas.

Det är därför, herr talman, som reservanterna anser att man på denna punkt skulle kunna minska anslaget med 268 900 kronor.

Med denna motivering ber jag att få yrka bifall till den reservation som avlämnats av fröken Andersson m. fl.

Herr PERSSON i Växjö (s): Herr talman! Såväl utskottet som reservanterna har anfört att man vid sitt ställningstagande till den föreslagna anslagsberäkningen icke kunnat undgå att påtala de förutsättningar under vilka medelsbehovet beräknats under innevarande budgetår.

De förutsättningar som det här talas om är redovisade i statsverkspropositionens bilaga 7 under femte huvudtiteln för förra året. Där har departementschefen påpekat att på grund av den förändrade arbetsfördelningen mellan bostadsstyrelsen och länsorganen — i vissa fall kommunerna — bör arbetsuppgifterna kunna minskas för bostadsstyrelsen. Å andra sidan har departementschefen påpekat ungefär vad bostadsstyrelsen framhållit, att en del nya uppgifter tillkommit på grund av den utveckling på bostadsbyggnadsområdet som skett. Bostadsstyrelsen fick ju ett ökat arbete med uträkning och utbetalning av ränteeftergifter. De höjda byggnadskostnaderna medförde också ett betydande merarbete för bostadsstyrelsen. Det fanns vidare en del andra frågor som man räknade med skulle ge bostadsstyrelsen ökade arbetsuppgifter. Det var alltså detta som motvågde den minskning av arbetsuppgifterna, som decentraliseringen skulle åstadkomma. Departementschefen kom efter att ha övervägt dessa olika frågor till den uppfattningen, att man inte

Bostadsstyrelsen: Avlöningar.

kunde minska ned personalbehovet; i stället blev det en liten ökning i form av i huvudsak några stycken biträden. Det är alltså så att när man hade övervägt dessa frågor vid det tillfället kunde man inte förvänta att bostadsstyrelsen under innevarande budgetår skulle kunna minska sin personaluppsättning.

Sedan dess har ju också en del annat skett. Det har blivit en ökning av bostadsbyggandet som är mycket kraftig. Medan det kom in låneärenden till ett antal av 430 till bostadsstyrelsen under sista halvåret 1951 kom det in 605 låneansökningar under andra halvåret 1952; i stället för 16 000 lägenheter 1951 blev det i runt tal 22 000 lägenheter i dessa hus; penningssumman det gällde uppgick 1951 till i runt tal 80 miljoner kronor och sista halvåret 1952 till 180 miljoner.

Det är klart att det är riktigt att decentraliseringen måste verka minskande på arbetsuppgifterna för bostadsstyrelsen. Decentraliseringen av flerfamiljshusärendena är ju i full gång. Under tiden arbetet härmed pågår finns det ingen möjlighet för bostadsstyrelsen att räkna med minskade arbetsuppgifter. De snarare ökar, eftersom man måste ha kontakter med länsbostadsnämnderna. Man måste konferera med dem. Man måste kalla upp till styrelsen vissa tjänstemän för att de skall sätta sig in i de flerfamiljshusärenden som de nu skall behandla.

Det är å andra sidan klart, att när man lyckats klara av detta arbete måste decentraliseringen medföra minskade arbetsuppgifter för bostadsstyrelsen, under förutsättning naturligtvis att inte bostadsbyggandet konstant kommer att ligga på en nivå som är ca 30 å 40 procent högre än tidigare. I så fall finner minskningen av arbetsuppgifterna på grund av decentraliseringen sin motvikt i ökningen av bostadsbyggandet.

Det jag förut nämnde beträffande

ökningen har ju medfört att balansen inom lånebyrån av dylika ärenden har ökats kraftigt. Den var den 1 januari uppe i ca 850 ärenden. Genom decentralisering och vissa andra åtgärder som har vidtagits har den sedan sjunkit till omkring 750 låneärenden. Men det är klart att det inte är tillfredsställande att byggnadsföretagare av olika kategorier skall behöva vänta så länge på sina låneärendens behandling som för närvarande. Det är angeläget, när man nu har lättare att få byggnadstillstånd och annat, att låneärendena behandlas så snabbt att det inte blir något trassel för bostadsbyggnadsföretagarna ute i de olika kommunerna.

Jag tror därför för min del att det skulle vara beklagligt om man här nu ville gå in för att skära ned personalstyrkan och pruta på bostadsstyrelsens önskemål i större utsträckning än vad departementschefen har gjort. Departementschefen har ju inte släppt igenom så mycket av det styrelsen önskade för att klara av den balans, som man nu har när det gäller dessa låneärenden.

Det är vidare alldeles klart att det är orimligt att, som reservationen föreslår, skära ned expenserna. Om man vill studera statsverkspropositionen i denna del finner man ju att bostadsstyrelsen har gått efter de verkliga kostnader, som den har haft under den gångna tiden, och egentligen prutat av litet på dessa kostnader. Höjningarna är ju en följd av kostnadsökningarna på olika områden. När det gäller avlöning till viss personal, t. ex. städerskor, när det gäller papperspriserna, tryckningen som bostadsstyrelsen måste klara, när det gäller att hålla maskinparken i ordning, överallt på dessa områden har det blivit en kraftig kostnadsökning. Det är bara den och ingenting annat, som avspeglar sig i det förslag som departementschefen här har lagt fram.

Jag skall med denna korta motivering

— jag skall försöka att vara lika kort som herr Birke — be att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr RUBBESTAD (bf): Herr talman! Jag kan i det väsentliga instämma med herr Birke i hans anförande. Det är självklart att med de decentraliseringsåtgärder, som Kungl. Maj:t har beslutat dels den 29 augusti 1952 och dels den 12 december 1952 där betydande arbetsuppgifter flyttats från bostadsstyrelsen över till andra organ, bör det kunna gå att minska på personalbehovet inom bostadsstyrelsen. Herr Persson i Växjö erkände ju också att det blev betydande arbetsuppgifter, som flyttas ut. Men han ansåg ändå inte att vi nu skulle kunna vara med om den begränsning, som reservanterna här har förordat.

Jag vill säga att det förslag, som bostadsstyrelsen har framlagt och som Kungl. Maj:t till viss del har accepterat, omfattar inte endast det personalbestånd som har funnits tidigare utan innebär en ökning av styrelsens personalstyrka med inte mindre än en kansliskrivare i 15:e lönegraden, nio biträden och dessutom en halvtidsanställd arkitekt. Det är detta som vi reservanter tycker är märkligt, att då man nu avkopplat så många arbetsuppgifter man ändå skall nödgas öka antalet tjänstemän.

Herr Persson gjorde gällande att de har så mycket att göra med lånehandlingarna. Jag vill ju säga att jag tror att det i viss utsträckning är onödigt arbete, en hel del som görs i bostadsstyrelsen, framför allt när det gäller att granska ritningar. Fastän ritningarna är upprättade av duktigt folk i hemorten och skickas in, så nog sitter de där i bostadsstyrelsen och petar på olika saker, och det är självklart att dessa arbetsuppgifter tar lång tid. Det vore, menar jag, i många fall onödigt med denna ingående granskning av ritningarna. Jag tror att folk ute i byg-

derna skulle vara bra mycket bättre betjänta av att de finge sina ritningar så som de själva har önskat sig och inte behövde få några ändringar vidtagna som de inte gillar.

Jag tror att om det skedde litet mer rationalisering i bostadsstyrelsen skulle man mycket väl kunna vara med om den begränsning som vi reservanter har förordat. Jag vill peka på att inte ens Kungl. Maj:t ämnar ställa direkt till bostadsstyrelsens förfogande de 180 000 kronor som Kungl. Maj:t visserligen begär men menar skall ligga i Kungl. Maj:ts hand för att först vid behov överlåtas till bostadsstyrelsen för användning.

Allt detta gör att jag har den bestämnda meningen, att här bör det kunna gå att göra de besparingar som är förordade i reservationen. Med detta, herr talman, ber jag att få yrka bifall till reservationen under denna punkt, som gäller avlöningskostnaderna för bostadsstyrelsen.

Herr PERSSON i Växjö (s) kort genmäle: Herr talman! Jag vill till herr Rubbestad bara säga, att den föreslagna ökningen av biträdespersonalen beror därpå, att bostadsstyrelsen har övertagit det kamerala arbetet med utbetalningar och annat. Organisationsnämnden och alla organisationsexperten har ansett att detta arbete, som nu rör ett så stort antal lån som över 80 000, kan klaras av mera rationellt om man gör det centralt och sköter det med maskiner än om man sprider ut det på många andra organ. Men å andra sidan visar det sig ju att man räknade fel från början beträffande det antal biträden som behövdes. Kompletteringen betingas av dels ökningen av antalet låneärenden, dels övertagandet av 13 000 å 14 000 ärenden från statskontoret, där man alltså har minskat ned personalen, och dels den nämnda felräkningen.

Vidare har det föreslagits en arkitekt i lönegrad 31. Det är så att bostadssty-

Bostadsstyrelsen: Avlöningar.

relsen tillverkar typritningar som sedan försäljs, en verksamhet som betalar sig. För att man skall kunna fortsätta med det och sköta de övriga arbetsuppgifterna har man ansett det nödvändigt att få en förstärkning på denna punkt.

Herr Rubbestad säger att det utförs mycket onödigt arbete på bostadsstyrelsen. Jag kan inte lämna några garantier för att det inte görs. Det är ju emellertid så att organisationsnämnden har gått igenom verket en gång och att departementschefen har sagt ifrån att en översyn av organisationen skall ske på nytt så snart förutsättningar härför föreligger. Jag tycker att sådana utfästelser får vara tillräckliga. Endast på grund av allmänna uttalanden om att arbetet skulle vara irrationellt organiserat kan ju ändå inte riksdagen besluta om en minskning av personalen; det tycker jag inte skulle vara riktigt.

Sedan är det en sak till, att riksdagen har uttalat att på grund av de höjda byggnadskostnaderna granskningen bör vara så effektiv som möjligt, så att man vet att de knappa resurser vi har används på ett tillfredsställande sätt och inga felinvesteringar i onödan sker på detta område. Det är klart, att om riksdagen beslutar att granskningen skall bli enklare får bostadsstyrelsen rätta sig efter det, och det är möjligt att man då kan spara in på personal.

Chefen för socialdepartementet, herr statsrådet STRÅNG: Herr talman! Det är inte så mycket att säga utöver herr Fritz Perssons ganska detaljerade försvaret för utskottets utlåtande och Kungl. Maj:ts proposition, men det är kanske ytterligare ett par skäl som här bör anföras.

Det är inte bara det att byggnadsverksamheten — glädjande nog, kan jag säga — har ökat under år 1952, utan den kommer också, som vi ser det i dag, med all sannolikhet att öka under 1953, och kanske vi kan ha förhopp-

ningar på att ytterligare kunna pressa bostadsbyggandet i höjden något under år 1954. Men vad som framför allt är avgörande här är att de statsbelånade husens antal ökar inom byggnationen i en sådan väldig omfattning. Före den sista byggnadskostnadsstegringen kunde det ju ändå byggas en del hus här i landet med bortseende från den statliga tertiär- och tillägsslånegivningen. Nu är det praktiskt taget omöjligt. Det är en ytterst liten procent av antalet färdigställda hus, både flerfamiljshus och egna hem, som byggs utan att man utnyttjar de statliga lånemöjligheterna. Det är där vi har en ganska markant ansvällning av arbetsbördan. Här har sagts att man naturligtvis kan lätta den arbetsbördan om man medvetet gör eftergifter på kontrollen. Men eftersom staten lämnar topplån och tillägsslån i sådan omfattning att det motsvarar 25 till 30 procent av hela kapitalbehovet för ett nybygge, är det ju rätt naturligt att man inte kan släppa fram vilken byggnation som helst, utan att det måste ske en granskning och en ganska noggrann sådan. Jag kan försäkra kammarrens ledamöter att man skulle löpa stora risker, om man avstod från denna granskningsverksamhet, som sker i två omgångar, nämligen först i form av en preliminär granskning, varvid ritningar, grundkonstruktion, materialkonstruktion o. s. v. studeras, och vidare i form av en slutgranskning som mera tar sikte på de kapitalmässiga förhållandena. Just den omständigheten att man tillämpar ett sådant noggrant granskningsförfarande har säkerligen räddat stora värden åt folkhushållet vid den byggnation som har ägt rum under senaste åren. I ett marknadsläge, där folk gärna i skymundan betalar mer än de reglementsensliga hyrorna för att komma över en lägenhet, ligger det rätt nära till hands för en byggmästare att säga sig, att han kan kosta på sig att bygga litet dyrare än som strängt taget vore nödvändigt, då han i alla fall inte

Bostadsstyrelsen: Avlöningar.

löper någon risk att huset skall stå tomt. Men man får ju inte bara se dessa frågor utifrån dagens läge på bostadsmarknaden, utan ett hus måste bedömas såsom det långtidsprojekt det i själva verket är. Därför är det, om det inte skall komma surt efter om tio, femton eller tjugofem år, nödvändigt att vi kostar på oss en ordentlig granskning.

Jag har kanske många gånger resonerat som herr Rubbestad att det skulle vara önskvärt med en, jag vill inte säga lösligare men dock mindre noggrann kontroll från bostadsstyrelsens sida, men jag har ändå till slut kommit till det resultatet, att man bör bibehålla den kontroll, som för närvarande utövas, i annat fall kommer man ut på osäker mark.

Det finns sålunda knappast några besparingsmöjligheter, men det finns en annan sak som är angelägen, nämligen att nedbringa den väntetid som uppkommer för den byggande allmänheten på grund av den överbelastning som föreligger inom bostadsstyrelsen. För två eller tre månader sedan var den normala väntetiden fyra månader från den dag handlingarna levererades till bostadsstyrelsen och till den dag, då det preliminära beslutet kom och vederbörande alltså fick möjlighet att påbörja byggnadsarbetet. Ty, märk väl, den som vill bygga kan inte gå till en bank eller en annan kreditinrättning och få sina grund- och bottenlån med mindre än att han kan visa att byggnationen är godkänd av bostadsstyrelsen. Först då preliminärt beslut härom föreligger, kan han erhålla de erforderliga krediterna.

Om man vill ha en jämnt flytande byggnadsproduktion och framför allt om man vill skapa möjligheter att snabbt föra in arbetslösa byggnadsarbetare i produktionen, är det ju inte särskilt angenämt, om det hela spricker på att lånehandlingarna blir liggande i bostadsstyrelsen. Medan man väntar på preliminärt besked från det kungl. bo-

stadsverket skulle alltså byggnadsarbetarna få gå arbetslösa och den bostadsbyggande allmänheten inte erhålla tillgång till det bostadstillskott som en rationell och jämnt flytande produktion skulle lämna.

Vi har därför sagt oss att man, utan att vara alltför småsnål, under en övergångstid måste satsa så pass mycket pengar på denna sak, att den nuvarande balansen inom bostadsstyrelsen kan avarbetas. Att vi inte har något intresse av att bostadsstyrelsen blir ett mammutverk anser jag vara dokumenterat genom de påtagliga åtgärder i decentraliseringssyfte som har vidtagits under de sista åren och som väl kommer att vidtagas även i fortsättningen.

Jag tror mig på regeringens vägnar kunna säga, att därest kammaren följer utskottet, finns det inte någon som helst risk för att det kommer att sitta för mycke folk i bostadsstyrelsen, men därest kammaren följer reservanterna, är det risk för att vi inte kan eliminera den väntetid som nu finns och som är ytterst besvärande ur de synpunkter som jag här tillåtit mig anföra.

Herr WEDÉN (fp): Herr talman! Jag tror visst att det är möjligt att åstadkomma effektiviseringar både beträffande organisationen och den granskning och kontroll, som herr Rubbestad och statsrådet Sträng här talade om. Nu har emellertid organisationsnämnden tittat på bostadsstyrelsen i flera avseenden, och det är meningen att organisationsnämnden skall göra en ordentlig genomgång av styrelsen igen. Det är klart att riksdagen får en stabilare plattform för sitt ställningstagande i detta liksom i liknande ärenden, när resultatet av en sådan genomgång föreligger. Den decentralisation, som det tidigare har talats om i debatten, skulle i och för sig ge möjlighet till en reduktion av bostadsstyrelsens organisation. Det är emellertid ett par synpunkter jag här skulle vilja framhålla.

Bostadsstyrelsen: Omkostnader.

För det första sysselsätter den största delen av bostadsstyrelsens organisation icke ordinarie personal, varför det naturligtvis på längre sikt finns utsikter till icke obetydlig rörelsefrihet.

För det andra vill jag intyga från min egen erfarenhet som näringslivsman och i någon mån som kommunalman att vad som här har sagts om den stora balansen av väntande ärenden är alldeles riktigt. Den kritik som riktats mot bostadsstyrelsen är av två slag, dels består den i klagomål över att ärenden inte kommer tillräckligt fort fram, dels i att organisationen är för omfattande. Det föreligger en ganska tydlig motsättning mellan dessa båda slag av klagomål.

Det är angeläget att kontrollen över låneansökningar utövas så, att man verkligen får fram det mest rationella och effektiva byggandet, och också så, att de som visar sig kunna bygga särskilt effektivt och rationellt icke blir bestraffade därför, utan tvärtom för egen del får tillgodogöra sig en del av vinsten av den särskilda effektivitet och rationaliseringsvilja, de har givit prov på. Detta gör i och för sig inte granskningsuppgiften lättare, men det är av verklig betydelse när det gäller att på längre sikt få ned byggnadskostnaderna, att man arbetar efter denna princip. Det är också med tillfredsställelse jag konstaterar att bostadsutredningen varit enhällig om denna sin syn på problemet.

Jag kommer att rösta för utskottets förslag, dels därför att jag betraktar det nuvarande läget för bostadsstyrelsens del som i hög grad ansträngt, dels därför att jag, inte minst efter statsrådet Strängs anförande, är övertygad om att riksdagen skall vara angelägen att övervaka att den nådatid — som man skulle kunna säga att vi på detta vis ger bostadsstyrelsen då den befinner sig i ett övergångsskede, medan man försöker decentralisera ärendena — verkligen används så, att när man kommit över

de momentana svårigheterna, de möjligheter till minskad belastning och inskränkt organisation inom bostadsstyrelsen, vilka decentralisationen öppnar, också tillvaratages.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets i punkten gjorda hemställan dels ock på bifall till den av fröken Andersson m. fl. i fråga om punkten avgivna reservationen; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Birke begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaran bifaller statsutskottets hemställan i punkten 53: o) i utskottets utlåtande nr 5, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaran bifallit den av fröken Andersson m. fl. i fråga om denna punkt avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen. Herr Birke begärde emellertid rösträkning, vadan votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgavos 139 ja och 52 nej, varjämte 8 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaran hade alltså bifallit utskottets i punkten gjorda hemställan.

Punkten 54.**Bostadsstyrelsen: Omkostnader.**

Kungl. Maj:t hade i statsverkspropositionen under femte huvudtiteln, punkt

Bostadsstyrelsen: Omkostnader.

58, föreslagit riksdagen att till Bostadsstyrelsen: Omkostnader för budgetåret 1953/54 anvisa ett förslagsanslag av 545 000 kronor.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts förslag till Bostadsstyrelsen: Omkostnader för budgetåret 1953/54 anvisa ett förslagsanslag av 545 000 kronor.

Reservation hade avgivits av fröken *Andersson*, herrar *Bergh*, *Skoglund* i *Doverstorp*, *Rubbestad*, *Onsjö* och *Birke*, vilka ansett att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förslag till Bostadsstyrelsen: Omkostnader för budgetåret 1953/54 anvisa ett förslagsanslag av 477 000 kronor.

Sedan punkten föredragits, yttrade:

Herr **BIRKE** (h): Herr talman! Under denna punkt har departementschefen framlagt ett anslagsyrkande om 80 000 kronor till expenser för bostadsstyrelsens eget behov. Enligt vad som framgick av mitt förra anförande var man inne på ett försök att minska bostadsstyrelsens verksamhet. Det förefaller ganska egendomligt att samtidigt som riksdagen gjort ett sådant uttalande begära anslag till köp av nya möbler. Det är inte vanligt på verksamhetsområden som är ställda under avveckling. Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till den av fröken *Andersson* m. fl. avgivna reservationen.

Herr **PERSSON** i Växjö (s): Herr talman! Jag har redan tidigare varit inne på skälen till att anslaget avseende expenserna har ökats. Bostadsstyrelsen har i sin egen framställning t. o. m. framställt lägre krav under de olika punkterna än som skulle ha varit befogade, med hänsyn till kostnadsökningarna. Inom utskottet har vi kommit fram till att man inte kan räkna med annat än att de utgifter som verkligen är oundgängliga skall betalas.

Herr talman, jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr **RUBBESTAD** (bf): Herr talman! Om herr *Persson* i Växjö och statsrådet *Sträng* kunde anföra vissa synpunkter när det gällde att bibehålla antalet tjänstemän och t. o. m. öka det, tror jag att det blir mycket svårt för dem att försvara den föreslagna ökningen i bostadsstyrelsens omkostnader beträffande expenserna för eget behov med inte mindre än 93 000 kronor.

Det är ju här, såsom vi hört i debatten om föregående punkt fråga om en avveckling av bostadsstyrelsens verksamhet och samtidigt fråga om ett mycket stort belopp för inköp av möbler. Jag vill erinra om att bostadsstyrelsen i fjol använde inte mindre än 136 376 kronor för inköp och underhåll av möbler, och nu begär styrelsen i år ett ytterligare anslag av 102 000 kronor för inköp och underhåll av möbler och inventarier. Jag tycker, att detta är orimligt särskilt med tanke på den förestående avvecklingen; det skall ju bli lägre antal befattningshavare inom en snar framtid i bostadsstyrelsen. Statskontoret har också pekat på att det inte är nödvändigt att öka anslaget för reseersättningar o. d. med mer än 5 000 kronor under det att statsrådet *Sträng* gått med på 8 000 kronor och dessutom bifallit ökade anslagskrav på vissa andra poster. Jag är förvissad om att det inte sker någon orätt mot bostadsstyrelsen och dess anslagsbehov för omkostnader, om vi går på reservationen under denna punkt och alltså sparar in den summa som reservanterna föreslagit.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservationen.

Herr **PERSSON** i Växjö (s): Herr talman! Herr *Rubbestad* menar att man inte kan anföra några synpunkter till förmån för utskottets hemställan. Herr *Rubbestad* anser väl inte att vi skall underlåta att ge t. ex. städerskorna den

Bostadsstyrelsen: Omkostnader.

löneshöjning på 19 procent, som de skall ha. Detta medför en ökning. För budgetåret 1951/52 hade vi beräknat 51 277 kronor. I år beräknas kostnaderna för städningen till 62 000 kronor. För skrivmaterialier, papper, blankettryck o. d. uppgick kostnaderna för budgetåret 1951/52 till 114 091 kronor, och vi begär nu 110 000 kronor. För telegram, telefon och annonsering uppgick kostnaderna till 83 519 kronor under budgetåret 1951/52, och vi begär nu 83 000 kronor. Jag skulle kunna fortsätta denna uppräknings.

Herr Rubbestad talar här om en ökning på 100 000 kronor för inköp av möbler. Här skall inte inköpas några möbler annat än för de extra tjänstemän, som vi får anställa på grund av det anslag som står till Kungl. Maj:ts förfogande och som kammaren genom sitt beslut nyss gått med på att godta. Första kammaren har tidigare fattat beslut i denna riktning. Vi måste ju ändå underhålla vår maskinpark, våra skrivmaskiner och räknemaskiner. Vi måste ändå se till, att vi kan byta ut dem och köpa nya eftersom de i stor utsträckning är över tio år gamla. En hel del av dem måste bytas. Vi måste köpa skåp för förvaring av plåtar och låneakter samt lånekort. Pengar behövs allteftersom verksamheten på den kameralasektionen växer. Vi kan inte undgå att betala de högre kostnaderna för bränsle, lyse och vatten. Dessa kostnader kan man inte komma ifrån. När nu kostnaderna stigit på detta sätt har vi inte begärt någonting annat än en täckning för denna ökning. Det är dessa skäl som talar för departementschefens förslag och det förslag, som utskottet stannat för.

När det sedan gäller till exempel förbrukningen av papper och annat tror väl ingen att den skall minska på grund av decentraliseringen. Bostadsstyrelsens kontakter med de lokala organen måste kanske snarare utökas. Med resorna ligger det till på samma sätt. Det är natur-

ligtvis befogat att man bedriver en viss verksamhet genom att besöka de lokala organen i något större utsträckning när man lägger över beslutanderätten inte bara på länsarbetsnämnderna utan i vissa fall, t. ex. när det gäller bostadsrabatterna, även på kommunerna.

Det är dessa skäl som, såvitt jag förstår, talar för utskottets ställningsuttalande.

Herr RUBBESTAD (bf): Herr talman! Herr Persson i Växjö säger, att det mycket väl går att anföra några skäl för utskottets ståndpunkt. Ja, men jag vill ifrågasätta, om det verkligen finns några *bärande* skäl för det högre anslaget. Jag vill fästa herr Perssons uppmärksamhet vid att alla de kostnader han räknade upp — kostnaderna för städning, telefon, annonsering o. d. — har vi inte alls prutat på. Vi går här in för samma belopp som förordas i propositionen. Vi vill emellertid inte vara med om att höja anslaget till reseersättningar med mer än 5 000 kronor jämfört med fjolårets belopp. Dessutom vill vi pruta på anslaget till möbler, som ju är den stora posten. Vi anser, att eftersom styrelsen köpte så mycket i fjol behöver man inte köpa i samma utsträckning nu, då man ju skall genomföra en viss rationalisering av verksamheten inom detta organ. Det är alltså på dessa punkter vi vill pruta, och det tror jag bör gå utan vidare.

Herr PERSSON i Växjö (s): Herr talman! Den post om 102 000 kronor som herr Rubbestad omnämnde i sitt senaste anförande finns här i statsverkspropositionen: för telegram, telefon och annonsering 83 000 kronor, för inköp och underhåll av möbler, skriv- och räknemaskiner m. m. 102 000 kronor. Det var bl. a. den posten som jag angav i delposter i mitt förra anförande. Det blir kostnadsökningar på alla enskilda punkter och man kan väl inte komma ifrån att söka täckning för dem genom

att begära anslag av riksdagen. Jag tycker att starka skäl är anförda för en höjning. Herr Rubbestad har däremot inte anført några egentliga skäl för sin uppfattning utan endast uttalat allmänna önskemål om att man skall skära ned utgifterna under denna punkt.

Herr RUBBESTAD (bf): Herr talman! Herr Persson sammanför en hel del saker. Han säger, att för telegram och telefon och annonsering och för inköp och underhåll av möbler begäres 102 000 kronor. Men herr Persson glömmar bort att för telegram, telefon och annonsering begärdes ett särskilt anslag av 83 000 kronor, under det att endast för underhåll och inköp av möbler, skrivmaskiner o. d. äskas 102 000 kronor. Det är denna sista post vi vill pruta på.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets i punkten gjorda hemställan dels ock på bifall till den vid punkten fogade reservationen; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Rubbestad begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i punkten 54: o) i utskottets utlåtande nr 5, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den vid punkten fogade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositio-

Länsbostadsnämnderna: Avlöningar.

nen. Herr Rubbestad begärde emellertid rösträkning, vadan votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgåvos 133 ja och 62 nej, varjämte 7 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets i punkten gjorda hemställan.

Punkten 55.

Länsbostadsnämnderna: Avlöningar.

Kungl. Maj:t hade i statsverkspropositionen under femte huvudtiteln punkt 59 föreslagit riksdagen att dels besluta att i personalförteckningen för länsbostadsnämnderna antalet kontorsbiträden i lönegrad Ca 8 skulle ökas med fem dels godkänna av departementschefen förordad avlöningsstat för länsbostadsnämnderna, att tillämpas tills vidare fr. o. m. budgetåret 1953/54, dels ock till Länsbostadsnämnderna: Avlöningar för budgetåret 1953/54 anvisa ett förslagsanslag av 2 622 000 kronor.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts förslag

a) besluta, att i personalförteckningen för länsbostadsnämnderna antalet kontorsbiträden i lönegrad Ca 8 skulle ökas med fem;

b) godkänna i punkten intagen avlöningsstat för länsbostadsnämnderna, att tillämpas tills vidare fr. o. m. budgetåret 1953/54;

c) till Länsbostadsnämnderna: Avlöningar för budgetåret 1953/54 anvisa ett förslagsanslag av 2 622 000 kronor.

Reservation hade avgivits av fröken Andersson samt herrar *Bergh*, *Skoglund* i Doverstorp och *Birke*, vilka ansett, att utskottet bort hemställa att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förslag

a) besluta, att i personalförteckningen för länsbostadsnämnderna antalet kontorsbiträden i lönegrad Ca 8 skulle ökas med fem;

Pensionsstyrelsen: Avlöningar.

b) godkänna i reservationen föreslagen avlöningsstat för länsbostadsnämnderna, att tillämpas tills vidare fr. o. m. budgetåret 1953/54;

c) till Länsbostadsnämnderna: Avlöningar för budgetåret 1953/54 anvisa ett förslagsanslag av 2 534 400 kronor.

Punkten föredrogs; och anförde därvid:

Herr BIRKE (h): Herr talman! För innevarande budgetår utgår ett belopp av 75 000 kronor för tillfällig förstärkning av länsbostadsnämndernas personal. Departementschefen anser nu att detta belopp jämte en uppräknings på grund av lönestegringarna till 87 600 kronor inte är tillfyllest för nästa budgetår. Han säger att det är svårbedömligt i vilken utsträckning man behöver anslag här, och därför fördubblar han beloppet och begär 175 200 kronor. Vi reser anser att det bör vara tillfyllest, om man bibehåller det belopp man har haft tidigare, nämligen 87 600 kronor. Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till reservationen av fröken Andersson m. fl.

Herr PERSSON i Växjö (s): Herr talman! Den decentralisering, som sker undan för undan av ärendena till länsbostadsnämnderna, kommer att lägga ökade arbetsuppgifter på nämnderna. Detta är förklaringen till att man vill ha en ökning på denna punkt. Som jag förut varit inne på, har det ökade bostadsbyggandet medfört, att bostadsstyrelsen trots detta kommer att få mera arbete. Men det kan ju inte vara rimligt att inte ge nämnderna den förstärkning, som blir nödvändig när man decentraliserar. Är man intresserad av decentralisering, får man givetvis ta den konsekvensen, att man ger dessa länsorgan möjlighet att klara av sina uppgifter.

Jag ber med dessa ord, herr talman,

att få yrka bifall till utskottets utlåtande.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan i punkten dels ock på bifall till den vid punkten fogade reservationen; och biföll kammaren utskottets berörda hemställan.

Punkterna 56—69.

Vad utskottet hemställt bifölls.

*Punkten 70.***Pensionsstyrelsen: Avlöningar.**

Sedan punkten föredragits, yttrade

Fröken ELMÉN (fp): Herr talman! Jag har på denna punkt avgivit en blank reservation, och jag vill med anledning därav bara säga ett par ord. Det föreligger här i fråga om tjänsterna hos pensionsstyrelsen en motion, där man begär att riksdagen skall besluta att två tjänster som förste byråsekreterare i Ce 27 inte skall indragas. Det är ju så, att man hos pensionsstyrelsen har indragit sammanlagt sex tjänster, därav fyra stycken som gått till pension och där man inte tillsatt några nya, samt dessa två tjänster, som motionen behandlar.

Jag har inte något yrkande, herr talman, men det förefaller mig och säkert många andra egendomligt, att man drar in dessa tjänster vid eu tidpunkt, när pensionsstyrelsen är överbelastad med arbete. Herr statsrådet och chefen för socialdepartementet framhöll för fjorton dagar sedan, när det gällde utredning av hjälplöshetstillägget, att pensionsstyrelsen i närvarande stund är så överbelastad, att den inte har kunnat ta upp utredning på denna punkt, och för att man skall kunna få fram något arbete där kan man inte ytterligare belasta pensionsstyrelsen med arbete. Det är därför, herr talman, det före-

Social upplysningsfilm.

faller mig egendomligt att man just nu har dragit in dessa tjänster.

Vidare anfördes ej. Utskottets i punkten gjorda hemställan bifölls.

Punkterna 71—84.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 85.

Social upplysningsfilm.

Kungl. Maj:t hade i statsverkspropositionen under femte huvudtiteln, punkt 109, föreslagit riksdagen att till social upplysningsfilm för budgetåret 1953/54 anvisa ett reservationsanslag av 30 000 kronor.

Utskottet hemställde att riksdagen måtte till Social upplysningsfilm för budgetåret 1953/54 anvisa ett reservationsanslag av 30 000 kronor.

Reservation hade avgivits av fröken *Andersson* samt herrar *Bergh*, *Skoglund* i *Doverstorp*, *Rubbestad*, *Onsjö* och *Birke*, vilka ansett att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte med avslag å Kungl. Maj:ts förslag besluta att reservationsanslaget till Social upplysningsfilm icke skulle uppföras å riksdagen för budgetåret 1953/54.

Punkten föredrogs. Därvid yttrade:

Herr **RUBBESTAD** (bf): Herr talman! På denna punkt har jag en reservation liksom tidigare år. Här föreslås ett anslag på 30 000 kronor för att iordningställa en film. Av handlingarna framgår att det har åstadkommits tio stycken filmer för denna verksamhet, d. v. s. social upplysning, och nu är det meningen att detta anslag skall avse en film om ungdomsvården.

Jag för min del har mycket svårt att förstå att dessa filmer tjänar något nämnvärt syfte. Alla är vi angelägna om att något skall göras för ungdomsvården, det visade inte minst den debatt vi hade här för en stund sedan. Men vad en film skall kunna göra för att

ytterligare stimulera intresset för den saken har jag mycket svårt att förstå. Jag tror att detta är en punkt, där man kan göra en viss besparing, och det har också statskontoret för sin del ansett. Vi kan nog utan våda avslå detta anslag, och jag ber med detta att få yrka bifall till den reservation som föreligger på denna punkt.

Fröken **ELMÉN** (fp): Herr talman! De synpunkter herr Rubbestad nu framförde kommer han med varje år. I besparingssyfte kommer man varje år tillbaka till att minska detta anslag, och man har också prutat ned det undan för undan. Nu är anslaget så litet som 30 000 kronor.

Herr Rubbestad undrar vad man har för nytta av detta anslag, vad nytta filmer i sociala frågor kan ha. Jag vill peka på de filmer som kommittén för social upplysningsfilm har arbetat fram under de senaste åren. Det är bl. a. en film om åldringsvård som heter »Vi och våra gamla» och som jag tror haft stor betydelse för upplysning om nya principer och nya vårdformer i åldringsvården. Den är utarbetad på ett utomordentligt bra sätt, den har gått ofantligt mycket, och föreningar och kommuner har använt den för att väcka intresse kring de nya riktlinjerna på detta område.

Nästa film, som man inte haft pengar att helt arbeta ut själv utan framställt i samarbete med andra institutioner, gäller vatten och brunnar på landsbygden. Den heter »Vattnet på gården» och är färdig i dagarna. Nu har man ett litet belopp kvar, men det räcker inte till någon film, utan man måste ha ytterligare anslag för att kunna arbeta vidare.

Jag vill också framhålla att det ligger inne en hel del ansökningar om att få filmer. Man ropar faktiskt efter upplysningsfilm på olika områden där man tror, att filmen skulle kunna göra en stor insats. Det har särskilt mycket

Social upplysningsfilm.

frågats efter filmer om ungdomsproblemen, och man är nu beredd att ta upp arbetet med en sådan film. Detta är ju ett av våra mest brännande problem för närvarande, och jag tror att en rätt upplagd film om det skulle kunna göra en stor insats för att skapa en syn på problemet som är riktig med hänsyn till samhällsutvecklingen, familjens ställning m. m. sådant, och jag tror att den skulle skapa förståelse för både barnuppfostran och ungdomsfrågorna. Det är alltså en film som jag tror skulle ha stor betydelse, men för att få fram den behöver man detta anslag.

Jag ber med dessa ord, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr RUBBESTAD (bf): Herr talman! Jag hoppas att kammaren inte tar alltför mycket intryck av vad fröken Elmén sade. Såvitt jag vet är hon en av ledamöterna i denna filmkommitté och har naturligtvis ett särskilt intresse för dess verksamhet.

Vad vi skall kunna lära av en film om ungdomsvård har jag, som jag sade förut, mycket svårt att förstå, och jag tror att även fröken Elmén skall komma till samma resultat, när hon en gång får se filmen om hur det skall gå till att uppfostra barn på rätt sätt. Jag tror att hon kommer att stå lika frågande inför den saken då som nu, då hon inte har sett filmen.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan i

punkten dels ock på bifall till den vid punkten fogade reservationen; och biföll kammaren utskottets berörda hemställan.

Punkterna 86—88.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkterna 89 och 90.

Lades till handlingarna.

§ 10.

Föredrogos vart efter annat statsutskottets utlåtanden:

nr 30, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående bestridande av vissa haverikostnader;

nr 31, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fortsatt disposition av vissa äldre reservationsanslag;

nr 32, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ersättning till V. G. G. Andersson m. fl.; och

nr 33, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fortsatt disposition av vissa äldre anslag.

Kammaren biföll vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

Som tiden nu var långt framskriden, beslöt kammaren på förslag av herr talmannen att uppskjuta handläggningen av övriga på föredragningslistan upptagna ärenden till kl. 7.30 em., då enligt utfärdat anslag detta plenum komme att fortsättas.

Kammarens ledamöter åtskildes här efter kl. 4.46 em.

In fidem
Gunnar Britth.

Onsdagen den 18 mars.

Kl. 7.30 em.

Fortsattes det på förmiddagen började sammanträdet; och leddes förhandlingarna därvid till en början av herr andre vice talmannen.

§ 1.

Föredrogs vart för sig:

sammansatta stats- och andra lagutskottets utlåtanden:

nr 4, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i bidragsförskottslagen den 11 juni 1943 (nr 382), m. m.; och

nr 5, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i lagen den 26 juli 1947 (nr 530) om särskilda barnbidrag till änkors och invaliders m. fl. barn, dels ock i ämnet väckta motioner; samt

bevillningsutskottets betänkande nr 14, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående ändring i förordningen den 27 juni 1927 (nr 321) om skatt vid utskiftning av aktiebolags tillgångar, m. m.

Kammaren biföll vad utskotten i nämnda utlåtanden och betänkande hemställt.

§ 2.

Översyn av nöjesskatteförordningen m. m.

Föredrogs bevillningsutskottets betänkande nr 19, i anledning av väckta motioner angående översyn av nöjesskatteförordningen m. m.

Till bevillningsutskottet hade hänvisats följande inom riksdagen väckta, av utskottet till behandling i ett sammanhang upptagna motioner, nämligen

1) de likalydande motionerna I: 164

av herr *Hansson m. fl.* och II: 204 av herr *Gezelius m. fl.*, vari hemstälts, »att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa att Kungl. Maj:t, efter erforderlig utredning, till 1954 års riksdag måtte framlägga förslag om sådan ändring av nöjesskatteförordningen, att tävlingar och uppvisningar i idrott eller gymnastik, som anordnas av förening, vars ändamål är att främja icke professionell idrott eller gymnastik, fritages från nöjesskatt för dessa tävlingar och uppvisningar»; samt

2) motionen I: 294 av herr *Bengtson*.

Utskottet hemställde,

1) att de likalydande motionerna I: 164 av herr *Hansson m. fl.* och II: 204 av herr *Gezelius m. fl.* om viss ändring av nöjesskatteförordningen icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd; samt

2) att motionen I: 294 av herr *Bengtson* om en allmän översyn av nöjesskatteförordningen m. m. icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservation hade avgivits av herrar *Söderquist, Magnusson, Allard* och *Strandh*, som ansett att utskottet bort hemställa,

1) att riksdagen måtte — med bifall till de likalydande motionerna I: 164 av herr *Hansson m. fl.* och II: 204 av herr *Gezelius m. fl.* — i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa att Kungl. Maj:t, efter erforderlig utredning, till 1954 års riksdag måtte framlägga förslag om sådan ändring av nöjesskatteförordningen, att tävlingar och uppvisningar i idrott eller gymnastik, som anordnas av förening, vars ändamål är att främja icke professionell idrott eller gymnastik, måtte fritagas från nöjesskatt för dessa tävlingar och uppvisningar; samt

2) att motionen I: 294 av herr *Bengtson*

Översyn av nöjesskatteförordningen m. m.

son om en allmän översyn av nöjesskatteförordningen m. m. icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Utskottets hemställan föredrogs; och anförde därvid:

Herr ALLARD (s): Herr talman! Det utskottsutlåtande vi nu skall behandla gäller motionsvis framförda förslag om ändring av nöjesskatteförordningen. Bevillningsutskottet har inte ansett sig kunna gå med på det förslag till ändring, som har framförts i motionerna, och för den skull har man avstyrkt bifall till desamma. Till utskottutlåtandet är emellertid fogad en reservation med hemställan om en skrivelse till Kungl. Maj:t med förslag till sådan ändring av nöjesskatteförordningen, att tävlingar och uppvisningar i amatöridrott skall befrias från skyldigheten att erlagga nöjesskatt. Reservationen sammanfaller helt med det yrkande, som framställts i motionerna nr 164 i första kammaren och nr 204 i andra kammaren. I dessa motioner har åberopats flera skäl, som visar på det oriktiga förhållandet att idrottstävlingar skall vara belagda med nöjesskatt. Framför allt har man från motionärernas och även från reservanternas sida pekat på att en beskattning av idrottstävlingar i verkligheten innebär en beskattning av den idrottsliga verksamheten. Idrott är nämligen tävling. Det går inte att tänka sig, att man skulle kunna idka idrottsverksamhet utan att tävlingsmomentet finns med. Detta gäller kanske framför allt om lagidrotterna. Det är kanske riktigt att man exempelvis kan spela fotboll mot ett mål, men det kan man bara göra under en viss tid. Det förmår inte samla något intresse, och en sådan idrottslig verksamhet skulle snart vara dömd till undergång. Tävlingsmomentet är också väsentligt i de mera individuellt betonade idrotterna. Tävlingen inom idrotten är med andra ord en nödvändig och absolut ofrånkomlig del av verksamheten.

När idrottstävlingar anordnas är icke det primära att man därigenom skall bereda nöje och underhållning åt en publik, utan det viktiga och primära är, att tävlingarna och uppvisningarna utgör ett naturligt led i idrottsarbetet. Då idrottsarrangemangen beskattas innebär därför detta, att det samtidigt blir en beskattning av verksamheten. Här ligger skillnaden mellan idrotten och andra ideella rörelser, vars offentliga tillställningar också drabbas av nöjesskatten. En befrielse från skyldigheten att erlagga nöjesskatt för idrottstävlingar är inte en angelägenhet för enbart de stora och publikdragande tillställningarna. Tyvärr är det kanske så att de stora tävlingarna, som förmår samla stor publik, har fått allmänheten att tro att de är en väsentlig del av den idrottsliga verksamheten. Det är dock inte så. Den verksamhet, som här skulle ha fördel av en befrielse från skyldigheten att erlagga nöjesskatt, är de många mindre tillställningarna som äger rum runtom i landet. Det är de tillställningar, som lagidrotterna anordnar och som samlar en inte alltför stor publik. Det är friidrottstävlingar och gymnastikuppvisningar, som inte samlar någon större publik men där man kanske ändå har brutotinkomster på mellan 500 och 5 000 kronor, men på grund av att omkostnaderna i allmänhet är stora för att ordna sådana tillställningar går de ofta med förlust. Trots detta måste man emellertid erlagga nöjesskatt. Detta är ett förhållande, som man anser orimligt och oriktigt, och det har också observerats runtom i landet. I allt större omfattning har därför kommunerna börjat befria arrangörer av idrottstävlingar från skyldigheten att erlagga den kommunala delen av nöjesskatten. Kommunerna har här visat en väg, som även borde följas på så sätt att idrottstävlingarna blir befriade från den statliga delen av nöjesskatten.

Vi har vid skilda tillfällen här i riksdagen diskuterat idrottens ekonomiska

Översyn av nöjesskatteförordningen m. m.

svårigheter, och jag skall inte upprepa vad som sagts tidigare. Jag vill endast peka på att det som tidigare har gällt beträffande idrottens ekonomiska bekymmer gäller i hög grad även i dag.

En befrielse från skyldigheten att erlægga nöjesskatt skulle vara en god hjälp för idrottsrörelsen i dess ekonomiska svårigheter, och framför allt skulle det vara en god hjälp därför att det skulle bli ett direkt tillskott till de föreningar, som anordnar idrottstävlingar. Det bör väl vara ett intresse för kammarens ledamöter att vara med och hjälpa idrottsföreningarna, vilka — som kammarens ledamöter säkert känner till — på alla platser här i landet har svårigheter att brottas med. En befrielse från skyldigheten att erlægga nöjesskatt skulle bli en verklig och påtaglig hjälp för idrottsrörelsen på grund av att den befrielsen skulle komma föreningarna direkt till del.

Herr talman! Med det här anförda ber jag att få yrka bifall till den reservation, som är fogad till utskottsutlåtandet.

Herr KRISTENSSON i Osby (fp): Herr talman! Jag delar den föregående talarrens uppfattning om idrottens betydelse för vårt land. Idrotten har stort värde. Jag har framhållit detta tidigare, nämligen då vi för ett par år sedan här diskuterade idrottsanslaget. Men trots detta kan jag inte instämma i det yrkande som här framställts om en utredning, som tar sikte på att idrottstävlingar skall bli befriade från nöjesskatt.

Nøjesskatten infördes 1919 som en kommunal skatt. Kommunerna fick då rättighet att själva bestämma om skatt skulle utgå eller inte. Redan året därpå, 1920, beslöts att icke-professionella idrottstävlingar skulle kunna beläggas med nöjesskatt, och år 1939 ombildades skatten så att den blev både statlig och kommunal. Vid detta tillfälle behöll man bestämmelsen om idrottsrörelsens beskattning. Grundläggande för nöjes-

skatten är nu att offentliga avgiftsbelagda nöjestillställningar skall bli föremål för denna skatt. I 3 § uppräknas de vanliga nöjena. Men det är ju uppenbart att nöjeslivet undergår ständiga förändringar; nya former kommer till. Man har i denna paragraf också en bestämmelse om att jämförliga tillställningar skola beskattas. I 3 § står nu att uppvisning och tävling i sport, idrott och gymnastik skall beskattas. Men jag vill erinra om att där också står, att musikunderhållning och litterär underhållning skall bli föremål för denna beskattning. Om man nu tillmötesgår motionärernas krav skulle följden bli bl. a. den, att de stora idrottsföreningarna också skulle bli fria från denna skatt; och även boxningstävlingar skulle gå fria. Jag anser att man har anledning fråga varför dessa skall gå fria men inte så högklassiga tillställningar som musikunderhållning och litterär underhållning ofta nog kan vara.

1945 genomfördes en stor förändring i fråga om nöjesskatten. Man införde då enhetliga taxor för alla tillställningar utom för biografer. Vid detta tillfälle väcktes många motioner såväl här i kammaren som i första kammaren. Som vi alla vet har vi i vårt land en rik provkarta på ideella föreningar, och många av dessa har en förankring i vår riksdag. Detta tog sig uttryck i en stor motionsflod, och i många av dessa motioner erinrade man om att idrottsrörelsen icke borde ställas i en särklass framför andra ideella rörelser. Det fanns också motioner som tog sikte på särskilda specialintressen. En massmotion, underskriven av många ledamöter i denna kammare, tog sålunda sikte på att hästsporten skulle behandlas på samma sätt som idrottstävlingar. Jag nämner detta för att belysa att det på detta område finns skiftande önskemål. Det finns många värderingar, och det är omöjligt att komma fram till en enhetlig uppfattning. Det är också svårt att finna en enande linje.

Översyn av nöjesskatteförordningen m. m.

Jag erkänner gärna, att många invändningar kan göras emot den nuvarande nöjesskatten. Man har ibland sagt att idrottstävlingar inte är nöje. Den saken kan ju diskuteras, men jag tror nog att man i förordningen om nöjesskatt kan finna saker och ting som knappast har karaktär av nöje. Det är klart att det är en lockande tanke att här göra en radikal förändring, en operation, som medför att kvar står endast lätt avgränsade områden som blir föremål för nöjesskatt. Jag kan emellertid inte finna, att tidpunkten i år är lämplig för en sådan åtgärd.

Nøjesskatten är en indirekt skatt, en konsumtionsskatt som man tänkt skall betalas av besökarna. Vi har på detta område en kommitté som arbetar, kommittén för den indirekta beskattningen. Dessutom vet vi alla att nöjesskatten är en inkomstkälla både för stat och kommun, och dessutom är den i sin nuvarande form inarbetad. Prejudikat har kommit till stånd, och en praxis har utbildats som underlättar tillämpningen, en tillämpning som ofta nog är besvärlig, men man har ändå kommit in i vissa banor beträffande denna tillämpning.

1945 gjorde bevillningsutskottet ett djärvt grepp då utskottet föreslog och riksdagen beslöt, att man skulle frita ideella organisationer för en bruttointkomst på inträdesavgifter på 500 kronor, vilket motsvarar en skattelättnad på 75 kronor. 1950 års riksdag vidtog en förändring av denna § 15 och beslöt att organisationer som har till huvudsakligt syfte att främja »religiösa, välgörande, sociala, politiska, konstnärliga, idrottsliga eller andra därmed jämförliga kulturella eller andra allmännyttiga ändamål», skulle under vissa förutsättningar ha rättighet till detta fribelopp på 500 kronor i inträdesavgifter. Man ställde där, som vi hör, idrottsrörelsen i nivå med andra ideella rörelser i vårt land.

Finns det då inte någon åtgärd, som

man kan vidtaga och rekommendera och som skulle medföra en lättnad för de många små föreningarna i vårt land? Jag tror det finns en sådan väg, och vi har i bevillningsutskottet antytt den vägen. Jag syftar på en höjning av det fria beloppet för de ideella organisationer, som är angivna i § 15. Motionärerna har också i viss mån varit inne på denna tanke, då de talar om penningvärdets fall och att detta motiverar en höjning av det fria beloppet. Detta belopp beslöts 1945. Tyvärr har penningvärdet sedan dess försämrats, och det är ju en motivering som kan ge anledning till en höjning. Men jag tror också, att det finns andra synpunkter att lägga på detta problem, som motiverar en avsevärd höjning av det fria beloppet.

Bevillningsutskottet har för sin del framhållit att det finns skäl för en höjning, och man menar att den frågan skall prövas. Ja, man utgår ifrån att en sådan prövning skall äga rum i samband med den omprövning av § 15 som bevillningsutskottet i fjol skrev om och som riksdagen då beslöt. Jag vill understryka, att en sådan lättnad skulle betyda mycket för de många små och medelstora föreningarna och idrottsklubbarna, som vi har i vårt land. Jag menar alltså att en höjning av fribeloppet i § 15 är en framkomlig väg. Dessutom står givetvis anslagsvägen som vanligt till förfogande på detta område. Till sist vill jag understryka att jag finner det riktigare att man går anslagsvägen än att man skapar undantagsregler på detta beskattningsområde för idrottsrörelsen.

Med detta, herr talman, ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr GEZELIUS (h): Herr talman! Jag skall först be att som motionär få ansluta mig till herr Allards anförande, vari han tecknade bakgrunden till motionen och vad vårt förslag skulle betyda för den svenska idrottsrörelsen

Översyn av nöjesskatteförordningen m. m.

i hela dess bredd. Men sedan skulle jag, för att inte upprepa något av vad som redan är framhållet och då jag utgår ifrån att det icke råder någon meningsskiljaktighet i fråga om idrottens betydelse, vilja knyta några kritiska anmärkningar till bevillningsutskottets betänkande.

Redan ärendets rubricering på föredragningslistan, att det gäller en »översyn av nöjesskatteförordningen m. m.», visar hur bevillningsutskottet har missuppfattat hela den fråga, som motionen avsett att beröra. Nøjesskatteförordningen drabbar nöjestillställningar, varmed enligt lagens bestämmelser bl. a. avses uppvisning och tävling vid idrott och gymnastik, alldeles oavsett vem som anordnar tillställningen. Man har räknat upp, vilka organisationer och tillställningar som är skattebelagda, men man har redan i förordningen sagt ifrån — och det vill jag stryka under därför att detta kommer att bli en av de ledande linjerna i min kritik — att t. ex. utställning av konst och schacktävlan icke drabbas av nöjesskatt.

Man har alltså där beaktat, att en konstnär inte kan utöva sin verksamhet utan att visa upp resultaten vid en konstutställning, och då ingår denna i det kulturella syfte som konsten har och som vi erkänner inom samhället. Nu framgår det av bevillningsutskottets utlåtande att utskottet inte till fullo förstått att motionärerna byggt hela sin framställning på att uppvisningar och tävlingar, som herr Allard framhöll, är ett centralt och ofrånkomligt moment i själva den ideella rörelsen. Det är alltså för mig klart att bevillningsutskottet har tappat bort att tillställningen har ett särskilt innehåll och är av särskild art. Eftersom herr Kristensson åberopade 1944 års nöjesskattesakkunniga skall jag tillåta mig att ur deras betänkande anföra en liten passus. Skattesakkunniga, vars ordförande var den gamle vördade A. J. Bärge i Katrineholm, skrev där att idrottssammanslut-

ningarna intar en särställning bland de ideella föreningarna såtillvida att deras åtgöranden för att befrämja idrottsrörelsens ideella syften och för att förskaffa dem intäkter, som är av skattepliktig natur, i fall då det gällde anordnande av idrottstävlingarna i sig ägde ett rent ideellt syfte. Åskådarna stimuleras att ägna sig åt idrott, och enskilda idrottsmän sporras i sitt idrottsliga kunnande och sin önskan att få delta i tävlingarna. Tävlingarna främjar sålunda direkt de mål, de ideella syften, varför idrottsrörelsen arbetar. Och när denna fråga kom upp i kammaren 1945 yttrade jag mig i frågan. Det är inte min mening att trötta er med ett långt citat; jag skall bara ta en enda punkt som jag då strök under. Jag framhöll att det ligger ett fostrande och eggande moment i ungdomsorganisationernas verksamhet och tillade att det vore betänkligt att beskatta själva den ideella verksamhet som ungdomsorganisationerna bedriver. Så sker dock beträffande en av de viktigaste av folkrörelserna, nämligen idrottsrörelsen. Man belägger här själva verksamheten, tävlingen eller uppvisningen med skatt. »Tävlingar eller uppvisningar i gymnastik och idrott äro nämligen en oundgänglig form för verksamheten.» Och jag slutade med att säga att skatten inte kan ge så mycket att den kan försvara »den skadeverkan som skatten har på en landsgagnande, av staten understödd verksamhet. Beskattning av tävlingar och uppvisningar i icke professionell idrott och gymnastik är därför, såsom jag ser saken och efter allt vad jag har sysslat med denna fråga, inte så mycket en skattefråga som en socialvårdsfråga av betydande mått.»

Fasthåller man vid att tävlingar och uppvisningar i idrott och gymnastik är ett ofrånkomligt centralt moment i själva denna ideella rörelse, är det för mig ytterst svårt att förstå bevillningsutskottets avslag. Det är också mycket

Översyn av nöjesskatteförordningen m. m.

svårt för kammarens ledamöter att följa den tankegången därför att bevillningsutskottet har slagit ihop behandlingen av denna motion med en av herr Bengtson väckt motion beträffande teater, musik, m. m., som syftar till en genomgripande omarbetning av nöjesskatteförordningen. Allt har utskottet sammanfört och säger där — och det är det enda som står om denna sak — följande. I utskottets motivering på sidan 11 heter det att »vid ställningstagandet till de föreliggande önskemålen om undantag från nöjesbeskattningen för tillställningar avseende icke professionell idrott, gymnastik, teater, musik och liknande underhållning samt konstnärlig dans» skulle det möta svårigheter beträffande gränsdragningen. Det är det första. Det andra skälet skulle vara att idrottsrörelsen skulle komma »i ett särskilt gynnsamt läge».

Nu innebär motionen ingalunda någon begäran angående omarbetning av nöjesskatteförordningen. Den avser endast att liksom man undantagit uppvisningar av konst och schacktävlingar man även skulle kunna undanta själva tävlingsmomentet, de tävlingar som anordnas av föreningar som driver idrottsrörelse såsom en ideell rörelse, alltså icke professionella föreningar.

Idrottsrörelsen kräver ingalunda någon särställning. Den vill ju bara att själva livsnerven inte skall göras till föremål för beskattning och för den rigorösa beskattning som nöjesskatten utgör. Denna skatt blir av naturliga skäl så konstruerad att den lägges på bruttot. Skatten lägges alltså på försålda biljetter, men den läggs inte bara på biljettpriset. Om man räknar in nöjesskatten får man betala även skatt på skatten. Nu skiljer sig idrottsföreningarna från andra ideella rörelser därigenom att idrottsrörelsen har en ganska stor utgiftssida, vari ingår planhyra, material etc., och det blir därför på tävlingarna inte många hundra kronor över. Detta gäller de små tävling-

arna. I fråga om de stora tävlingarna, som för allmänheten märks mera, kan jag nämna att när det för något år sedan var tal om att USA skulle ställa upp mot Norden i en friidrottsskamp, kunde Sverige inte åta sig denna tävling därför att nöjesskatten måste kalkyleras till mellan 50 000 och 75 000 kronor, och nettot skulle då bli, med all risk för att tävlingarna inte skulle gå ihop, så litet att Norge fick ta denna tävling. Varken Norge, Danmark eller Finland har nöjesskatt på av amatör-idrottsföreningar anordnade tävlingar. Finland har inte ens under krigsåren velat belasta denna rörelse med någon nöjesbeskattning.

Jag skall med tacksamhet notera att herr Kristensson, som talade å utskottets vägnar, ville höja taket för de ideella rörelserna, men frågan om detta tak ligger på sidan om motionen. Jag skall i alla fall ta upp den, eftersom den betyder oerhört mycket för de små idrottsföreningarna. År 1945 föreslog departementschefen att detta tak skulle sättas till 2 000 kronor. Utskottet sänkte det till 500 kronor och är tydligen nu berett att förorda en höjning. Det är riktigt och naturligt, och det är vår uppriktiga vilja att det skall gälla alla ideella sammanslutningar. Det kommer sålunda att gälla basarer och tingeltangel och annat, för varje av en ideell förening anordnad nöjestillställning. Vi vill emellertid i idrottsrörelsen icke att våra idrottsföreningar skall fortsätta att tvingas att ha dessa tingel-tangelföreställningar, där man är fri från de där 75 kronorna i skatt. Vi vill att de skall få ha sina idrottstävlingar utan att belastas med en skatt på bruttot av själva den ideella verksamheten.

Orsaken till att vi i motionen erinrat om detta tak är att vi förutsätter att Kungl. Maj:t, i synnerhet nu sedan utskottet har påpekat saken, går i författning om att det blir en ändring i samband med den av riksdagen beslu-

Översyn av nöjesskatteförordningen m. m.

tade översynen av femtonde paragrafen nöjesskatteförordningen.

Vi vill som sagt inte ha någon särställning, och när vi i motionen säger att Kungl. Maj:t efter erforderlig utredning skall medge att själva idrottsrörelsens utövande skall vara fritt från skatt har jag för min del därmed åsyftat, att om det skulle visa sig vid denna utredning att det finns en ideell förening utöver konstföreningar och dylikt som skulle kunna uttryckligen befrias från nöjesskatt för utövande av sin ideella rörelse så skall den naturligtvis komma med.

Jag skall inte ytterligare uppehålla tiden med att tala om betydelsen av denna skatt, ty det räcker säkert med vad herr Allard har sagt på den punkten. Jag skulle bara sammanfattningsvis vilja säga följande. Utskottet anser inte att en gränsdragning är möjlig. Jag anser att den är möjlig, eftersom gränsdragningen ansluter sig till tillställningens art och anordnare. Det är sålunda mycket lätt att konstatera om en tävling gäller idrott eller gymnastik och om anordnaren är en förening som driver detta som ideell verksamhet på samma sätt som konst och sådant.

Jag anser inte att utskottet har rätt i sitt andra argument, nämligen att idrotten skulle komma i en särställning, ty vad frågan gäller är bara att befria en ideell rörelse från att skatta för utövandet av denna ideella rörelse.

Jag skulle kunna sluta med vad 1944 års skattesakkunniga, som ju såg det här ur mycket krassa och kalla synpunkter, säger. De konstaterar kort att idrottens betydelse för folkhälsa och folkuppfostran enligt sakkunnigas mening är så stor att idrottsrörelsen icke kan undvaras i vår nutida samhällsorganisation. Jag skulle för egen del vilja tillägga, att även om det här skulle komma att röra sig om upp till en miljon kronor i nöjesskattemedel, som skulle komma en ideell rörelse till godo, vilken omfattar nära en miljon delta-

gare, så är det väl använda pengar för att hindra vår ungdom från att förfalla till att stå i gathörnen eller över huvud taget gå sysslolösa för att i stället ge dem, som kommittén sade, folkhälsa, folkuppfostran och karaktärsdanning. Det svenska samhället har inte råd att undvara de värden som ligger i 40 000 ungdomliga idrottsledares osjälviska och oavlönade arbete i ungdomsvårdens tjänst, och det har inte råd att mista det oerhörda värde som ligger i att dessa idealister — som naturligtvis inte kommer att uppge sin verksamhet om riksdagen avslår vårt förslag — dessa unga pojkar får ansvaret att förvalta egna intjänade medel. Det är inte riktigt som herr Kristensson säger, att det är bättre att gå anslagsvägen och ge ungdomen subventioner i stället för att låta dem behålla de låt vara små belopp som de själva kan få in på sin tävlingsverksamhet, och det är på den punkten som jag har mitt starkaste stöd för att med fullaste hjärta gå in för att bevara detta värde. Jag har under de 30 år jag har sysslat med detta sett hur pojkar har vuxit upp och blivit för samhället nyttiga medborgare därför att de har fått sköta litet pengar själva och fått idrottspojkar och idrottsflickor att ta hand om och ge uppfostran.

Det är på dessa skäl jag yrkar bifall till reservationen.

Herr KRISTENSSON i Osby (fp) kort genmäle: Herr talman! Herr Gezelius talade först om att rubriken till bevillningsutskottets betänkande skulle vara något egendomlig i det att det står talat om en översyn av nöjesskatteförordningen. Detta gäller ju det förhållandet, att motionen av herr Bengtson är avhandlad i samma utlåtande; den gäller ju många problem, så att man kan tala om en översyn.

Sedan talade herr Gezelius om att schacktävlingar är fria. När bevillningsutskottet en gång i tiden föreslog

Översyn av nöjesskatteförordningen m. m.

detta berodde det på, som man skrev, att man knappast betraktade dessa tävlingar som offentliga tillställningar.

Herr Gezelius sade vidare att det är mycket frivilligt och oavlönat arbete som utförs inom idrottsrörelsen, och den tanken går igen i reservationen. Ja, visst är det det, men det finns det ju också inom andra ideella rörelser. Herr Gezelius betonar, att idrottstävlingar intar en central och ofrånkomlig del i själva rörelsen. Det skulle göra att idrottsrörelsen i detta sammanhang intar en särställning. Jag vill erinra om att orkesterföreningar som ordnar en konsert främjar ju därigenom också sitt syfte. Man kan nog inte säga att idrottsrörelsen obetingat intar en särställning. Konserten är ju också ett utövande för den rörelse, som orkesterföreningen bedriver.

Dessutom är det inte alldeles självklart, herr Gezelius, att man skall sätta idrottstävlingarna i en klass för sig över sporten, segeltävlingarna o. d.

Nu vill jag gärna erkänna att nöjesskatten inte erbjuder något nöje för oss i bevillningsutskottet och inte heller för dem som tillämpar den. Det är svårt att komma fram till en lösning, som tillfredsställer alla. Men jag tror ändå, herr Gezelius, att höjningen av det fria beloppet är ett steg på rätt väg. Det betyder också förenkling i fråga om kontrollarbetet. Det blir även mindre uppbördsarbete. Dessutom blir det en lättnad för breda skikt av ideella föreningar, och när jag säger detta tänker jag inte minst på de många små och medelstora idrottsklubbar som vi har i vårt land. Jag vill gärna säga att jag ömmar inte lika mycket för de stora, som har en välordnad ekonomi.

Men jag håller framför allt på att här skall vara en likabehandling de ideella organisationerna emellan, och jag vill fästa herr Gezelius' uppmärksamhet på att riksdagen i ett enhälligt utlåtande fastslog den principen i föl på förslag av bevillningsutskottet. Då

man föreslog en översyn av 15 § uttalades denna likabehandlingsprincip.

Många ideella föreningar utför ett värdefullt arbete i medborgarfostran och andra goda avseenden. Jag vill sluta med att säga att hur högt värde, jag än sätter på idrottsrörelsen vill jag inte att den skall ställas i särställning, en särställning som skulle göra att andra ideella organisationer betraktade detta som en orättvisa.

Herr GEZELIUS (h) kort genmäle: Herr talman! Jag skall, eftersom herr Kristensson försvarade att utskottet har i en klump yttrat sig om herr Bengtsons motion och vår motion, bara skärpa min anmärkning mot bevillningsutskottet. Jag tycker inte att det är alldeles riktigt — jag tänker inte yrka bifall till herr Bengtsons motion — att sammanföra argumentena och motiveringen på sätt som där har skett.

Vad sedan beträffar parallellen med konsertföreningarna har jag ytterst svårt att förstå den. Jag kan inte tolka den på annat sätt än att herr Kristensson inte levt sig in i idrottsrörelsen. I konsertföreningen är det inte så att var och en tävlar om t. ex. vem som spelar fortast. Idrottsrörelsen är ju sådan, att där måste man och man mötas i tävlan för att göra sitt bästa. Man syftar inom idrottsrörelsen till att få fram denna vilja till tävling.

Sedan talade jag om det oavlönade arbetet. Jag kan förklara varför. Vi räknar med att det finns 40 000 ledare. Det kan statistiskt bevisas. Låt oss säga att varje ledare arbetar hundra timmar om året. Efter tio kronor per timme blir det 40 miljoner kronor, som där satsas av ledarna. Det skall man ställa mot den siffra på 1 miljon kronor, som det här är fråga om att icke beröva en rörelse som omfattar inom Riksidrottsförbundet 800 000 medlemmar och 9 600 föreningar. Härtill kommer, mina damer och herrar, korporationsidrotten, den militära idrotten, den akademiska

Översyn av nöjesskatteförordningen m. m.

idrotten och allt som ligger utanför Riksidrottsförbundet. Vi kommer inom Riksidrottsförbundet upp till omkring 10 000 föreningar och 60 olika huvudorganisationer, som sköter denna miljonrörelse och som måste ha sina pengar.

Jag skall inte ge mig in på tipsmedlen, om jag inte föranleds till det, det skulle då bara vara för att få bort en vanföreställning.

Till sist, vad man vill ha är inte lika behandling utan en rättvis behandling och en riktig behandling. Strävar man efter lika behandling skall man ta bort nöjesskatten därför att många kommuner efterskänker den, men många kommuner tar in den från föreningar och lägger medlen till en fond för idrottens främjande. Det blir ofta så att man tar ifrån de små föreningarna för att t. ex. bygga en skidbacke för 500 000 kronor. Det blir så olika i olika kommuner att idrottsledarna känner orättvisorna.

Herr HAGBERG i Malmö (h): Herr talman! Jag är glad över att ingen av de två herrar här, som hittills har talat för reservationen, har velat gradera utskottsledamöternas idrottsintresse med hänsyn till huruvida de tillhör bevillningsutskottets stora majoritet eller de tillhör minoriteten. Jag är övertygad om, att intresset för idrotten här i kammaren nog är stort hos alla.

Herr Allard gjorde ett påpekande av principiell natur, som herr Gezelius sedan tog upp. Det är så pass intressant detta påpekande, tycker jag, att det är förtjänt av en kommentar. Herr Allard sade ungefär följande: Idrott är tävlingar. Tävlingsmomentet måste vara med i all idrott. Det primära är inte att bereda nöje och underhållning åt åskådarna. Jag vill inte bestrida att det ligger mycket i detta yttrande. Även jag har den uppfattningen, att tävlingsmomentet, tävlingen som sådan, är av väsentlig betydelse för idrotten. Men,

herr Allard och herr Gezelius, detta är bara en sida av problemet.

Den andra sidan av problemet är följande. Herr Allard lär väl inte kunna bestrida att idrotten för väsentliga delar av vårt folk, nämligen för dem som utgör idrottens stora publik, i främsta rummet innebär nöje och underhållning. Varför kommer det 25 000 människor till en stormatch på Stadion, eller varför sitter 30 000—40 000 människor och ser på en landskamp på Råsunda, om inte för att det bereder dem nöje och underhållning? Det är ju också detta moment av nöje och underhållning, som i detta sammanhang konstituerar nöjesskattebegreppet. Det är publiken, som betalar nöjesskatt, inte de som agerar nere på planen. Det lär man aldrig kunna komma förbi, när man diskuterar detta spörsmål som en skattefråga.

Herr Allard framhöll, att idrotten kämpar med betydande ekonomiska svårigheter. Jag vågar inte ge mig in på någon diskussion om den saken, men med hänsyn till detta herr Allards påpekande finner jag det inte opåkallat att erinra om en angelägenhet, som inte formellt skall behandlas nu men som kammaren inom kort får sig förelagd, nämligen departementschefens förslag under tionde huvudtiteln, när det gäller idrotten. Det är väl allmänt känt, att handelsministern där föreslår en uppräkning av det belopp som skall avsättas till fonden för idrottens främjande med icke mindre än 1 miljon kronor. Departementschefen, vars personliga intresse för idrotten ingen här i kammaren torde ifrågasätta, erinrar i sin diktamen till statsrådsprotokollet om att idrottsanslaget, som budgetåret 1950/51 var anvisat med 4 miljoner kronor, för de senaste två budgetåren har höjts med över 60 procent. Om det nu skall höjas med ytterligare 1 miljon kronor, har det alltså ökat från 4 miljoner 1950/51 till 7,5 miljoner kronor 1953/54. Jag undrar, om någon här i

Översyn av nöjesskatteförordningen m. m.

kammaren kan peka på så värst många ändamål i budgeten, som blivit föremål för en så välvillig behandling från departementschefens sida som just idrottsanslaget. Jag behöver inte föra de närvarandes tanke till åttonde huvudtiteln, där man ju gång på gång tyvärr nödgats konstatera att även ytterligt behjärtansvärda ändamål har fått stå tillbaka med hänsyn till det statsfinansiella läget.

Jag kommer för min del ingalunda att opponera mig mot den betydande höjning av idrottsanslaget som departementschefen har gått med på, men jag har bara med detta velat visa, att man inte skäligen kan klandra vare sig regering eller riksdag för njugghet gentemot idrottsrörelsen, när idrottsanslaget på tre år har höjts från 4 miljoner till 7,5 miljoner kronor — jag utgår nämligen ifrån att riksdagen är beredd att höja anslaget till det sistnämnda beloppet.

Man har från reservanternas sida framhållit idrottens betydelse för folkhälsa och folkuppfostran. Ingen bestriider detta. Vi är alla väl medvetna om att idrotten har en utomordentlig betydelse i detta sammanhang. Men, mina damer och herrar, det finns ju i vårt land andra stora folkrörelser, som säkerligen också får anses utöva inflytande med hänsyn till folkhälsa och folkuppfostran. Jag kan inte underlåta att i detta sammanhang erinra om nykterhetsrörelsen. Ingen kan väl säga annat än att den i detta sammanhang har spelat en roll väl jämförlig med idrottsrörelsens. Men hur har nykterhetsrörelsen blivit tillgodosedd anslagsvägen från riksdagens sida? 1944 års nykterhetskommitté har inte kunnat undgå att i detta hänseende göra ett påpekande, som onekligen är intressant. Det framhålls i det för en tid sedan avlämnade betänkandet, att de statsanslag, som direkt eller indirekt kommer nykterhetsverksamheten till godo, för budgetåret 1950/51 uppgick till sammanlagt 570 000 kronor. Samtidigt erinras i betänkandet om att idrotten år 1951/52 fick 5,5

miljoner kronor i statsanslag — det är alltså den siffra som vi kan jämföra med anslaget på 570 000 kronor till nykterhetsrörelsen. Och så tillfogar nykterhetskommittén följande: »Medlemsantalet i idrottsrörelsen är ca tre gånger så stort som nykterhetsrörelsens och anslaget per medlem således mer än dubbelt så stort.» Det vill med andra ord säga att medlemmarna av idrottsrörelsen har per capita fått mer än dubbelt så stort anslag från statsmakterna som medlemmarna av nykterhetsrörelsen. Detta vittnar ju — det vill jag än en gång understryka — om en ganska betydande generositet från statsmakternas sida gentemot idrottsrörelsen. Jag har ingenting att erinra däremot; jag anser att det är på sin plats med en sådan generositet, men man skall å andra sidan inte glömma bort detta förhållande, när man här argumenterar i nöjesskattefrågan.

Jag har i övrigt inte mycket att tillägga. Jag är dock en smula överraskad över att herr Gezelius inte ville reflektera på den utsträckta hand, som utskottet i viss mån har kommit med, när utskottet fäster uppmärksamheten på att frågan om en höjning av det s. k. taket skulle kunna diskuteras. För närvarande är ju ett bruttobelopp av 500 kronor fritt från nöjesskatt. Utskottet menar att penningvärdeförsämringen gått så långt, att man väl skulle kunna diskutera en höjning av detta tak, men utskottet vill inte för närvarande komma med något positivt förslag med hänsyn till att riksdagen i fjol — såsom i varje fall en hel del av kammarens ledamöter säkert erinrar sig — skrev till Kungl. Maj:t och begärde översyn i visst hänseende av 15 § nöjesskatteförordningen, som just gäller dessa ting. Utskottet utgick därvid ifrån att även frågan om det skattefria beloppets storlek skulle komma under bedömande. Med hänsyn till den praxis, som är rådande i fråga om utredningsarbete, behöver man ju inte hysa någon tvekan

Översyn av nöjesskatteförfordningen m. m.

därom, att bevillningsutskottets önskemål kommer att beaktas vid den översyn som sålunda skall ske. Jag kan därför inte förstå — jag betonar det än en gång — att herr Gezelius är så ointresserad av den positiva inställning från utskottets sida, som i detta avseende har kommit till synes.

Det är ju inte första gången vi diskuterar frågan om idrottens nöjesskatt här i riksdagen. Tidigare har kammaren därvid alltid följt bevillningsutskottet, och jag tillåter mig uttrycka en förhoppning om att så skall bli fallet även i kväll. Första kammaren har redan med en mycket betydande majoritet, nämligen 105 röster mot 24, biträtt utskottets förslag. Jag tror, att det vore välbetänkt, om andra kammaren likaledes följde bevillningsutskottet.

Herr talman! Med dessa ord ber jag att få yrka bifall till bevillningsutskottets hemställan.

Herr GEZELIUS (h) kort genmäle: Herr talman! Artigheten kräver att jag först besvarar herr Hagbergs tal om den utsträckta handen. Jag är inte så förfärligt överväldigad av att man erbjuder sig hjälpa till att rätta något man anser fullkomligt galet, nämligen att man inte tagit hänsyn till penningvärdets fall på något sätt.

En sak, som strängt taget inte hör till motionernas argumentationslinje, åberopades av herr Hagberg egendomligt nog som argument och skulle nog kunna påverka kammaren, nämligen en jämförelse mellan vad idrotten och nykterhetsrörelsen fått. Att herr Hagberg valde nykterhetsrörelsen överraskar mig inte. Men vad har då idrotten fått? Om den nu i år har fått en miljon mera av tipsmedel, så kanske man bör upplysa om hur det förhåller sig med dessa tipsmedel. Det var några privata idrottsföreningar som startade tippningen, och sedan började privatpersoner konkurrera. Sedan träffades avtal mellan 8 — *Andra kammarens protokoll 1953. Nr 10.*

idrottsrörelsen och regeringen i samband med förstatligandet. 1936/37 fick då enligt överenskommelsen statskassan av de 5 800 000 kronorna i tipsmedel 1 000 000 kronor och idrotten 4 800 000 kronor. 1937/38 inbragte tipsmedlen 12 900 000 kronor, av vilka idrotten alltså fick 11 900 000 kronor. Så kom kriget. Av de 15 700 000 kronorna i tipsmedel 1938/39 nöjde sig idrotten med 7 900 000 kronor, och året därpå fick vi bara 2 av 7 miljoner. Jag stod i denna kammare och yttrade då, eftersom jag tillhörde Riksidrottsförbundets överstyrelse, att inför kriget och statens stora ekonomiska bekymmer var idrottsrörelsen beredd att då inte ställa större anspråk. Vi ansåg inte att vi därmed moraliskt hade löst staten från större förpliktelser i framtiden. Vi har nu kommit upp i 60 miljoner beräknade tipsmedel för 1953/54. Vi hade 50 miljoner för 1952/53. Därav fick idrotten 6,5 miljoner, och i år har det föreslagits 7,5 miljoner kronor. Vart tar denna ytterligare miljon vägen? Av fonden för idrottens främjande går en miljon till administration. Det låter mycket, men 600 000 kronor utgår i löner för 60 stycken centrala organisationer, vilket ju bara ger 10 000 för varje, 100 000 kronor utgår i hyra för dessa 60 organisationer, och för expenser, tryck och allting sådant 300 000 kronor. Vart tar det andra vägen? Idrottsanläggningarna får 2,5 miljoner. Detta anslag höjdes nu från 1,5 miljoner förut. Här är det alltså som anslaget i år höjts med en miljon. Detta beror på att anläggningarna, som det finns 3 000—4 000 stycken av här i landet, blivit eftersatta och inte underhållits. Vi måste ha denna extra miljon för att sätta dem i stånd.

Sedan återstår 4 miljoner, och de skall gå till Riksidrottsförbundet med dess 9 600 föreningar och 800 000 medlemmar, och till åtskilliga andra organisationer, Skidfrämjandet, Simfräm-

Översyn av nöjesskatteförordningen m. m.

jandet, Akademiska idrotten, Militär-idrotten, Förbundet för fältsport o. s. v.

Här, herr Hagberg, är det överflöd som man misst tycker att idrotten, denna stora folkrörelse, får.

Herr talmannen övertog nu ledningen av kammarens förhandlingar.

Herr HAGBERG i Malmö (h) kort genmäle: Herr talman! Man kan inte isolera bedömningen av denna fråga från bedömningen av andra ekonomiska spörsmål i dagens läge. Herr Gezelius menar, att det gäller en lång rad eftersatta ändamål på idrottslivets område, som kräver beaktande. Det ifrågasätter jag inte alls, men det finns det på andra håll också. Vi har i dag behandlat två betydande huvudtitlar med många eftersatta ändamål som inte kunnat tillgodoses med hänsyn till det statsfinansiella läget. Om vi går igenom jordbruks- och inte minst socialhuvudtiteln, skall vi finna punkt för punkt sådana eftersatta ändamål. Men där har man inte velat driva anslagskraven. Man vet hurudan situationen är.

Jag sympatiserar mycket med den entusiasm, som min vän Birger Gezelius lagt i dagen i denna angelägenhet. Jag förstår honom mycket väl. Han är en känd och uppskattad idrottsledare och har spelat och spelar en stor roll inom idrottsrörelsen. Men det är en sak, en annan är att man måste behandla denna angelägenhet ungefär på samma sätt som alla andra ekonomiska angelägenheter. Vi lever för ögonblicket alla, som det så många gånger har sagts i kammaren, under knapphetens kalla stjärna. Denna situation måste vi acceptera, och så vitt jag förstår måste även idrottsrörelsen göra det.

Herr ALLARD (s) kort genmäle: Herr talman! Herr Hagberg nämnde i sitt anförande, att han accepterade den uppfattning som herr Gezelius och jag gjorde oss till tolk för. Det primära hos

idrottstävlingarna var inte att bereda nöje åt åskådare, utan tävlingsverksamheten var en nödvändig och oundgänglig del av den idrottsliga verksamheten. Men, säger herr Hagberg vidare, ingen kan bestrida, att när det samlas 25 000 personer i Stadion och 30 000 på Råsunda bereds dessa åskådare nöje. Det är för att få nöje och underhållning de besöker dessa idrottstävlingar. På den punkten kan jag hålla med herr Hagberg. Utan tvivel har åskådarna nöje och behållning av de tävlingar de ser. Men jag tror, att det är fel att ta ställning till frågan på så sätt, att man framför allt ser det fåtal idrottstävlingar som förmår samla en stor publik som det centrala. I verkligheten är det så att man inom idrotten nödvändigtvis måste ordna tävlingar. Men därmed följer kostnader som måste täckas. Därför tar man ut en avgift av åskådarna. De tävlingar, som förmår samla en så stor åskådarmassa som här nämnts, är ett obetydligt antal av det totala antalet tävlingar. De tusentals tävlingar som äger rum förmår i regel ej samla någon stor publik. För de föreningar som arrangerar sådana tävlingar är nöjesskatten ett problem. Det vore därför att ge ett handtag till dessa föreningar och till den stora idrottsrörelsen om riksdagen här ville följa den anvisning som finns i reservationen.

Herr GEZELIUS (h) kort genmäle: Herr talman! Jag skall be att mycket kort få fortsätta redogörelsen om de stora pengar som idrotten får. Vi har från den 1/7 1935 till den 30/6 1953, sålunda under 18 år, fått 37 581 861 kronor. Lägg märke till att i detta belopp ingår anslag till träning, instruktörer, upplysningsverksamhet och all annan hjälp åt föreningarna. Lägg märke till, att det kostar idrottsföreningarna 12 miljoner kronor om året bara att hålla idrottsredskap. För anläggningar har vi fått 23 006 498 kronor. I detta senare belopp innefattas även anslag

Översyn av nöjesskatteförordningen m. m.

till sim- och bastuanläggningar. Det är stora pengar men det är pengar avsedda för en rörelse som skattekommittén året 1944 fann vara av så stor betydelse för landet att samhället icke kunde undvara den.

Sedan är det en annan sak, herr Hagberg, huruvida vi i varje detalj skall snegla åt det statsfinansiella läget. Det gäller här ett förslag till nästa års riksdag, men vi får väl i alla fall göra en avvägning av vad vi vill kosta på ungdomsvården för att slippa andra utgifter, göra en avvägning av vad vi har råd att lämna idrottsrörelsen av dessa tipsmedel uppgående till 60 miljoner kronor som staten på enligt min mening föga moraliska grunder lagt beslag på. Men det är en annan sak som vi senare kommer till.

Sen sade herr Hagberg, att det är publiken som betalar dessa nöjen. Det finns emellertid många idrottstävlingar, t. ex. orientering, som utövas utan publik och det går bra. Det är klart, att arenaidrotterna, särskilt friidrotten, samlar många åskådare till sina tävlingar, om de stora stjärnorna som Arne och Gunder dyker upp. Att det är publiken som betalar avgifterna leder emellertid till att dessa inte kan sättas hur höga som helst av propagandaskäl. Nu tar staten en del av vad publiken betalar och som vi skulle haft nytta av till fortsatt propaganda. Det är ett mycket enkelt resonemang att säga, att publiken betalar nöjesskatten, alltså kan vi lugnt ta dessa pengar från idrottsrörelsen.

Herr HAGBERG i Malmö (h) kort genmäle: Herr talman! Herr Allard ömde för de många små klubbarna. Och det är en inställning, som jag sympatiserar med. Det förhåller sig emellertid så att dessa små klubbar inte får någon glädje av en eventuell skattebefrielse, utan det är de stora klubbarna som får det. De små klubbarna är ju nämligen i största utsträckning redan

befriade från skatten genom att inkomstbelopp på upp till brutto 500 kronor icke är skattebelagda. Det är storklubbarna, dessa som exempelvis arrangerar landskamper antingen det gäller fotboll, bandy, boxning e. d., som i främsta rummet skulle tjäna på en fullständig skattebefrielse.

Nu kanske här invändes, att de stora klubbarna brukar dela med sig till de små klubbarna. Jag vill inte bestrida, att sådant förekommer, men vill å andra sidan understryka, att ett hänsynstagande till de små klubbarna inte kan motivera en fullständig skattebefrielse för de stora klubbarna, även om de skulle visa förståelse för de små. Det är väsentligen de förra, som tjänar på en skattebefrielse, icke de senare.

Herr ALLARD (s) kort genmäle: Herr talman! Jag vill inte bestrida vad herr Hagberg i Malmö sagt att det är de stora klubbarna, som tjänar på befrielsen från nöjesskatt. Det är riktigt. Det är dock ett fåtal sådana klubbar, som här skulle göra någon större förtjänst. Nöjesskatten för idrottstävlingarna är framför allt ett problem för de arrangemang, som inte samlar stora åskådarmassor. Där blir kostnaderna så stora, att dessa tävlingar i regel går med förlust. Till förlusten kommer bl. a., att man är tvungen att betala nöjesskatt.

Som ett färskt exempel kan jag nämna för herr Hagberg i Malmö att det i söndags här i Stockholm hölls en tävling, som heter nordiska mästerskapen i gymnastik. Tävligen ägde rum i Eriksdalshallen. På kvällen var Eriksdalshallen fullsatt, men vid middags-tävlingarna var det något mindre publik. Hallen var besatt till ungefär tre fjärdedelar. Dessa tävlingar inbringade brutto ungefär 8 000 kronor. Omkostnaderna var dock så stora, att tävlingarna gick med förlust. På utgiftssidan låg bl. a. den statliga nöjesskatten på mellan 600 och 700 kronor. Arrangörerna har räknat med att få befrielse

Översyn av nöjesskatteförordningen m. m.

från den kommunala delen av nöjesskatten, vilket man säkert får. Jag tycker att exemplet kan ge herr Hagberg i Malmö bevis för att befrielse från nöjesskatt skulle innebära ett verkligt tillskott för inte bara det fåtal stortävlingar, som herr Hagberg stirrat sig blind på, utan även för flertalet idrottsarrangemang här i landet.

Herr NORRBY (fp): Herr talman! Jag har intagit denna plats i kammaren för att jag som präst är van vid att se mina trosförvanter och motståndare i ögonen och jag vill upptaga den kastade handskan. Nu föreligger det faktum, att bevillningsutskottet har kopplat ett allvarligt livtag på idrotten. Såsom representant för svensk idrottsrörelse vill jag svara med att koppla ett omvänt livtag men i ridderlig anda och största vänlighet. Så bör vi ju handla både när det gäller idrotter ute på idrottsplatserna och andliga idrotter i kammaren — i all vänlighet och ridderlighet.

Jag har en känsla av att man är mera intresserad av denna motion utanför riksdagens murar än innanför. Jag är ny i kammaren men gammal som idrottsman, och jag vill ställa den frågan vad staten ger åt idrotten. Den ger 7,5 miljoner kronor. Vad ger idrottsrörelsen åt staten? — Staten, det är vi, det är folket. — Utom de miljontals kronor som genom Tiptjänst tillfaller staten skänker idrottsrörelsen andra värden. Genom träning och tävling — de två självklara leden i all idrott — ger idrotten åt sina utövare ett relativt hyggligt fysiskt tillstånd. Jag var illa sjuk vid 12 års ålder. Idrotten ger lyftning och glädje, och åt publiken ger idrottstävlingarna ett relativt hyfsat underhållningsprogram. Framför allt ger idrotten genom sin folkfostrande gärning en i pengar omätbar gåva åt svenska folket förutsatt att vi borträknar boxningen. — Jag vill gärna vädja till kammaren eller till riksdagens läkare att ta initiativ till en motion, som för-

bjuder tävlingsboxning. — Idrotten är, mina vänner, inkörsporten för ungdomen till någonting annat än att ingenting göra. Riksidrottsförbundet har insett detta och genom samarbetskommittén har man ordnat med ett samarbete på idrottslig väg med nykterhetsrörelsen, folkbildningsrörelsen och de kristna intressena. Riksidrottsförbundet har sett sitt ansvar som ledare för landets största ungdomsrörelse, och ett växande samarbete äger rum med andra folk-rörelser.

Nu frågar jag: Vad blir följderna av ett nej till denna motion? Jag talar fritt ur hjärtat, och bakom mig står en miljon människor, svenska pojkar och flickor samt äldre personer, som har gosselynet kvar tack vare idrotten. Ett nej till motionen innebär ett försvårande för oss inom idrottsrörelsen att sanera denna rörelse. Observera det, ni som tvivlar på idrotten, att genom att säga nej till denna motion skär ni bort den lilla vinstmarginal, som idrotten har. Då måste vi finansiera vår verksamhet genom danstillställningar och andra mera tvivelaktiga — somliga inte ens tvivelaktiga — anordningar. De som vill sanera idrottsrörelsen har anledning att stödja denna motion eller i varje fall sympatisera med den.

Ett nej till denna motion innebär också faktiskt — jag överdriver inte här — en fara för att många idrottsledare tröttnar. Denna fara känner vi idrottsledare intuitivt. Om idrottsledarna tröttnar här i landet — någon strejkrätt har vi inte och vill vi inte begagna, men vi har rätt att tröttna — då måste de ersättas med avlönade funktionärer och konsulenter. Kostnaderna skulle då röra sig om en siffra, som varierar mellan 50 och 100 miljoner kronor. Ett bifall till dagens motion betyder ett in-kostbortfall på en eller två miljoner kronor. Frågan har alltså även en nationalekonomisk betydelse.

Dessutom kan vi fråga oss hur ungdomsbrottsligheten skulle te sig i detta

Översyn av nöjesskatteförordningen m. m.

land efter tre år om idrotten skulle försvinna. Ingen kan svara men många kan ana. Jag håller före att staten skall vara mer generös och mera stimulerande gentemot alla folkrörelser, inte minst mot musik och sång. Jag tycker det är på tok att en konsertförening skall betala nöjesskatt. Det är icke värdigt en kulturnation att ta upp nöjesskatt för framförande av Beethovens nionde symfoni eller annat sådant som räknas till en kulturnations rikedomar.

Om jag skall tippa, skulle jag tro att ett bifall till motionen skulle innebära en god stimulans för svensk idrott. Jag tror att jag eller överste Wiklund, som sitter på läktaren, och alla andra som älskar idrotten, skall föreslå grabbarna och flickorna att betala tio gånger så mycket i årsavgift. De skall offra något för idrotten lika väl som staten. Om staten visar att den värderar dem, skall de inte bara betala tre—fyra—fem kronor i årsavgift, utan de kan punga ut med femtio öre i veckan och möjliggöra för varje idrottsförening att bygga ett klubbhus och att vid sidan av det ensidiga träningsarbetet även möjliggöra det mål som idrotten vill nå: en sund själ i en sund kropp.

Det synes mig som om två kategorier i riksdagen bör tillstyrka och rösta för denna motion: dels de som tvivlar på idrotten, för att härigenom öka möjligheten att sanera idrottsrörelsen, och dels de som tror på idrotten. Dessa två kategorier bör alltså rösta ja. De som är ointresserade av idrott må markera det på något sätt inför sin hembygd och den ungdom som ännu inte är myndig men snart blir det. Må man manifestera sitt bristande intresse för idrotten på lämpligt sätt! Är det någon av Er, mina damer och herrar, utom herr Kristensson och herr Hagberg och herr Adolv Olsson, vilka redan har bundit sig, som tycker att de inte vill motarbeta idrottsrörelsen men ändå inte har samvete att rösta för denna motion, vill jag föreslå en i och för sig icke tilltalande metod,

nämligen att avstå från att rösta. Då har ni också garderat er om man i hemorten, särskilt ungdomen, kommer att säga: »Farbror som sitter i riksdagen» eller: »Tant som sitter i riksdagen rör inte ett finger för idrotten.» Om man avstår från att rösta, trycker man på två knappar, och ni kan då komma hem och säga: »Jag har rört två fingrar för idrotten.»

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till motionen.

Herr BRANDT (s): Herr talman! Jag skulle vilja börja med att säga, att jag har samma intresse för idrotten som min länskamrat Allard eller herr Gezelius, och jag skulle vilja understryka vad de har sagt om att idrotten bör främjas. Det kan låta som en paradox att jag trots detta har hamnat på den misstänkta majoritetssidan och varit med om att yrka avslag på motionen, men det har jag gjort emedan jag anser, att jag därmed främjar motionärernas syfte mer än reservanterna gör.

Nu utgår, såsom tidigare har sagts, ett anslag på 6,5 miljoner kronor till idrotten, och det anslaget skall kanske höjas med 1 miljon till 7,5 miljoner. Det innebär faktiskt en höjning med 90 procent från budgetåret 1950/51, men det är uppenbart att idrotten behöver detta anslag, och det är heller inte fråga om den saken. Man vet ju inte hur mycket nöjesskatt som skulle falla bort om man befriade idrotten från den, men om vi gissningsvis antar att det är 5 procent av de 60 miljonerna i nöjesskatt, skulle det bli 3 miljoner, och låt oss röra oss med den siffran. Redan nu finns det ett skattefritt belopp på 500 kronor, och jag anser för min del att man genom att följa reservanternas förslag inte skulle främja de där småföreningarna, som enligt vad herr Allard sade befinner sig i svårigheter, utan det skulle tvärtom gynna de stora föreningarna. Om staten inte har möjlighet att ge ett

Översyn av nöjesskatteförordningen m. m.

idrottsanslag på 7,5 miljoner och dessutom avstå gissningsvis 3 miljoner av nöjesskatten, måste resultatet bli att riksdagen inte vill vara med om någon höjning av idrottsanslaget utan kommer att pruta på den punkten. Det skulle betyda att man gäve idrottsrörelsen 3 miljoner av nöjesskattemedel som skulle delas ut i blindo i stället för att låta staten dela ut dem i form av anslag åt de föreningar som verkligen behöver dem, åt föreningar som idkar allmän idrott och gymnastik.

Detta är, herr talman, den främsta anledningen till att jag har följt majoriteten inom utskottet och röstat för avslag på motionen.

Det är emellertid också en annan synpunkt jag vill framhålla, nämligen att man här har en beskattning av organisationer som till huvudsakligt syfte har att främja religiösa, sociala och konstnärliga ändamål. De beskattas, och det kan väl ändå inte vara riktigt att man samtidigt beskattar dessa, även religiösa organisationer, herr Norrby. Herr Norrby tycks i stället vilja lätta på nöjesskatten för idrotten men ha den kvar på dessa rent ideella organisationer, såvida man inte är beredd att kasta överbord hela nöjesskatten. Jag tror inte riksdagen är beredd att avstå från dessa 60 miljoner kronor. Det har vi ingen möjlighet till. Men detta skulle betyda, att om man anordnar en boxningsmatch i Eriksdalshallen och har den fullsmockad med folk, skulle den bli fri från nöjesskatt, men om t. o. m. Dramatiska teatern anordnar en konstnärlig teaterföreställning i en annan lokal än den ordinarie, så beläggs den med nöjesskatt. Jag kan aldrig få i min skalle att folk skulle kunna förstå detta, fastän jag är idrottsintresserad och gärna ser på boxningsmatcher också. Men det är ju ändå en omstridd sport, och jag tror inte folk skulle kunna begripa, att man inte skall lägga nöjesskatt på den, men däremot på teaterföreställ-

ningar och andra kulturella tillställningar.

Nej, herr talman, det riktigaste anser jag att utskottsmajoriteten var inne på, när man sade, att skäl talar för att man kan höja den skattefria gränsen. Jag tror det är det enda sättet, om man har ekonomiska möjligheter till att skattevägen ytterligare hjälpa idrotten, att man höjer den skattefria gränsen från nuvarande 500 kronor till något högre belopp. Då kommer man att främja just det ändamål, som motionärerna säger att de är ute för att främja. Den andra vägen, reservanternas och motionärerernas linje, är en björntjänst åt dem som man verkligen vill hjälpa.

Herr talman! Jag vill sluta med att uttrycka en förhoppning om att vid den översyn, som väl här kommer att företagas rörande 15 § i nöjesskatteförordningen, man skall komma till det resultatet, att denna skattefria gräns höjes, så att de tävlingar, allmän idrott, gymnastik och vad det nu kan vara hos små föreningar kan få den hjälp, som till syvende og sist ändå är det, som motionärerna syftar till. Jag ber att få yrka bifall till utskottets utlåtande.

Herr GEZELIUS (h) kort ganmäle: Herr talman! Jag skall bara lämna en upplysning, som kammaren behöver ha. Vi har gjort en utredning vad det kan röra sig om, och denna utredning, som verkställdes efter två linjer, visar att nöjesskatten rör sig om 2 miljoner kronor för närvarande. Av detta kommer 1 miljon på kommunerna och 1 miljon på staten i stort räknat. Det är vår utgångspunkt. Av kommunernas andel efterskänkes en del, och en del går in till idrottsfonden. Av statens andel efterskänkes i vissa fall en del — det följer vissa regler — men i allmänhet blir det avslag.

Sedan skall jag inte förleda mig att gå tillbaka till tipsmedlen, där det varit utdelning på 50, 30 och 20 procent. Fri-luftslivet fick 20 procent ett tag och

Översyn av nöjesskatteförordningen m. m.

staten 30. Jag skall heller inte uppehålla mina kammarkollegers tid med att försöka omvända herr Brandt, ty han gick alldeles förbi min synpunkt. Vad jag vänder mig emot är bara beskattningen av utövandet av den ideella verksamheten i och för sig.

Herr STENBERG (fp): Herr talman! Det skulle kanske räcka med att vid detta tillfälle instämma i vad en hel del av de föregående talarna sagt. Jag skulle dock först och främst vilja erinra om att den högsta idrottsliga organisationen i detta land, Riksidrottsförbundet, säger i sin verksamhetsberättelse för det 49:e verksamhetsåret bland annat: »Av största betydelse för utvecklingen har varit det undan för undan ökade samhälleliga stöd, som kommit rörelsen och förbundet till del. Även härför framföres ett uppriktigt tack, som i sig innesluter en varm förhoppning, att verksamheten också i fortsättningen skall kunna bedrivas på sådant sätt och i sådana former, att stödet under år som kommer skall bli än effektivare till gagn för land och folk.» Så säger idrottens topporganisation. Jag kommer själv direkt från idrottens fältarbete, och jag känner anledning att här få instämma i Riksidrottsförbundets tack till samhället för det stöd och de positiva insatser, som vi idrottsledare fått från samhället, inte minst från statsmakterna. Vi har där fått den uppfattningen, att man genom detta stöd uppskattar idrottsrörelsen och dess arbetsuppgifter ute i vårt samhälle. Med detta som utgångspunkt finner jag dagens debatt något underlig. Jag tycker att den föreliggande frågan skulle kunna lösas, om inte i enighetens tecken, så dock med ett för idrotten positivt resultat. Jag tycker inte att det bör få bli en stridsfråga. Jag tycker det gott kan få bli vad det skall vara: en fråga att försöka lösa i samförståndets tecken.

När jag talar om samhällets förståelse för idrotten, tänker jag inte minst på riksdagens bevillningsutskott. Redan 1945, när man behandlade 15:e § och dåvarande departementschefen föreslagit ett så kallat tak på 2 000 kronor, säger bevillningsutskottet: »Beträffande det i 15 § föreslagna avgiftsbeloppet om 2 000 kronor är utskottet av den åsikten, att även om idrotten är förtjänt av att i största möjliga utsträckning stödjas av det allmänna, det dock icke kan vara befogat att ställa idrotten i särskilt gynnad ställning i förhållande till förstnämnda ideella organisationer.» Det sade man 1945, och 1953, åtta år senare, är man också inne på samma paragraf och talar om det skattefria beloppet om 75 kronor, och då säger bevillningsutskottet i sitt nu avlämnade betänkande: »Ehuru skäl talar för en sådan höjning är dock utskottet icke berett att nu taga ställning till denna fråga.» Bevillningsutskottet har alltså här visat förståelse i skrift, och det har här ytterligare understrukits i dag av samtliga talare hittills från utskottsmajoriteten, att man har förståelse för det och att man vill stödja idrotten. Men när man sedan försöker att gå från vilja till handling, upptornar det sig en hel del svårigheter av principiella skäl med hänsyn till andra rörelser. Man tror inte, att man skall kunna finna på regler, som skall ge denna del av det nöjesbeskattade området en särställning, och därför vågar man inte ge sig in på att förorda denna sak. Jag vill liksom herr Gezelius säga, att idrotten vill inte ha någon särställning. När vi arrangerar ett evenemang utanför det rent idrottsliga, skall vi betala nöjesskatt på samma sätt som andra rörelser. Det är självklart. Men jag skulle vilja säga, att idrotten har skapat sig en särställning, en så markant särställning, just därigenom att den genom egna medlemmars medverkan kan göra propaganda för rörelsens ideella syften och därigenom vinna allt större anslutning till den fy-

Översyn av nöjesskatteförordningen m. m.

siska fostran, vilken idrotten satt som ett av sina mål.

Nu frågar jag: Skall detta verkligen behöva beskattas av staten? Jag skulle vilja påstå, att ingen i denna kammare tycker, att det är rätt och riktigt, att man beskattar det ideella som måste utföras för att få anslutning till den allmänt erkända idrottsrörelsen. Att man gör det beror på, som jag nyss sade, den principiella ståndpunkten om förhållandet till andra ideella rörelser och att man inte trott sig om att kunna utfärda en författning, som skulle kunna begränsa det som skall vara skattefritt. Men kan vi inte vara så kloka, att vi kan klara ut detta problem? Jag tror säkert, att Kungl. Maj:t och riksdagen skall kunna klara problemet. Det har nog klarats av värre problem vad beträffar författningar i det här landet, och det skall nog gå också på det här området.

Sedan vill jag säga vad beträffar den rent ekonomiska sidan av nöjesskatten, att här har sagts att en befrielse från nöjesskatten skulle innebära, att stor-klubbarna, som ordnar stora evenemang, som drar fullsatt Stadion t. ex. vid matcher i allsvenska serien, skulle gynnas, men de små klubbar som vi motionärer önskar stödja skulle inte bli gynnade.

Det förhåller sig inte riktigt på det sättet. Tillåt mig att gå till det praktiska på detta område och tala om, att när Råsundastadion är fullsatt vid en fotbollsmatch erhålles en bruttoinkomst av 100 000 kronor. Då går först och främst 15 procent till nöjesskatt. Sedan går 20 procent till planhyra. Den tillfaller Svenska fotbollsförbundet, som äger anläggningen och måste ha pengarna för att driva denna. Därefter går av nettot enligt en stigande skala pengar till en idrottsorganisation, i detta fall Svenska fotbollsförbundet. Av nettot på den match, som spelas mellan två enskilda klubbar, går alltså en del till Svenska fotbollsförbundet, som se-

dan i sin tur delar ut medlen till distrikt och klubbar dels i form av konstantbidrag dels i form av materiel. Det kan alltså vara så, att en liten klubb t. ex. i Osby eller Malmö och skall jag våga säga också Gävle, kan få fotbollar att spela med tack vare att man får in så mycket pengar från ett evenemang på Solnastadion, att det kunnat ges utdelning även till småklubbarna. Det är alltså inte fråga enbart om ett problem att hjälpa de stora klubbarna och icke småklubbarna.

Ser man frågan ur statens och ur ekonomisk synpunkt har man sagt, att denna beskattning rör sig om 1 å 1,5 miljoner kronor.

Jag skulle i denna bild också vilja något draga in Tiptjänst och tipsmedlen. Idrotten är tacksam för det anslag man får från staten för innevarande år på 6,5 miljoner kronor, men jag är dock angelägen att erinra om att detta anslag utgör endast 10 procent av vad Tiptjänst beräknas skola redovisa till statskassan. Det kan vara anledning att tänka på att ytterligare stödja och stimulera en gren, som lämnar ett så gott tillskott och är en så god inkomstkälla för staten. Staten gör här en investering för att stärka intresset och därigenom få en större omfattning på tippningen och mera pengar till statskassan.

Debatten har redan blivit lång och jag skall inte uppehålla tiden längre utan skulle endast, herr talman och ärade ledamöter av denna kammare, vilja hemställa om att vi nu går ifrån ord till handling. Det sägs ju att frågan redan har fallit genom det beslut, som fattats i första kammaren, men jag tycker ändå att denna kammare kan visa sin positiva inställning till den ungdomsfostrande gärning, som idrottsrörelsen utför, och det gör man bäst genom att ansluta sig till reservanternas hemställan om en skrivelse till Kungl. Maj:t om en utredning i motionens syfte.

Översyn av nöjesskatteförordningen m. m.

Herr OLSSON i Gävle (s): Herr talman! Det må förlåtas att när man sitter här och åhör denna debatt måste man fråga sig, om det är nödvändigt för idrotten att dess representanter här skjuter över målet på det sätt som skett i denna debatt.

Det finns inte i bevillningsutskottets yttrande något, som andas fientlighet mot idrottsrörelsen. Jag ber att få säga min vän Gezelius: Jag var med och infriade 1944 års skattekommitténs löfte till idrottsmännen. Idrotten har en särställning framför all annan verksamhet i detta land när det gäller den vanliga inkomstbeskattningen. Vi får inte glömma bort dessa ting. Varför är det då nödvändigt att blanda in denna sak i samband med nöjesskatten?

Riksdagen skrev i fjol till Kungl. Maj:t och begärde en översyn. Riksdagen har ju visserligen förändrats något sedan 1952 års riksdag, men den stora, överväldigande delen av denna kammare är densamma som i fjol enhälligt skrev och begärde en översyn. Och vad sade riksdagen då? Den sade att utgångspunkten för denna översyn bör icke vara att den ena eller den andra verksamheten skall skiljas ut. De som en gång sattes in i § 15 bör behandlas lika, således den sociala verksamheten, den religiösa verksamheten, välgörenhetsverksamheten och idrottsverksamheten.

Det är vad riksdagen i fjol enhälligt beslutade begära hos Kungl. Maj:t. Det är klart att man kan ändra uppfattning. Man kan säga som herr Norrby: Det är ovärdigt staten att ta skatt på Beethovens musik. Ja, visst är det det. Det är ovärdigt staten att ta skatt på många saker, mina damer och herrar. Är det någon som tror att vi kan slippa det? Här har man bara att ställa sig inför de båda frågorna: Vill vi eller vill vi inte? Vi kan avskaffa alla indirekta skatter i detta land. Vi kan kanske underbalansera budgeten ett år, men det brukar komma surt efter. Och den di-

rekta skatten står dock i ett visst förhållande till de utsvävningar vi kostar på oss i det här huset.

Jag skulle således vilja säga: Jag är ingen anhängare av nöjesskatten. Kunde vi ta bort den vore det bäst. Det gäller 45 miljoner kronor. Det finns många andra saker på ungefär samma belopp, som säkert åtskilliga i denna kammare är anhängare av. Till sist har vi samlat några hundra miljoner kronor som skall täckas.

Är det inte skäl att vi, när riksdagen nu har begärt utredning hos Kungl. Maj:t, avvaktar denna utredning. Herrar idrottsmän här i kammaren bör ju inte vara oförstående för att vi 1945 hade en mycket stor och svår uppgörelse mellan alla de olika meningsriktningarna i nöjesskattefrågan. Det fanns meningsriktningar som inte ville ha med idrotten och andra som inte ville ha med de religiösa och de ideella föreningarna. Till slut hamnade vi i den kompromiss som nu gäller. Är det inte anledning att vara en liten smula försiktig, när man hanterar dessa saker?

Första kammaren har i dag givit till känna sin mening i denna fråga. Andra kammaren kan ju fatta vilket beslut den vill, men man bör ju ha klart för sig, att vi så småningom måste komma i ett läge, där vi klarar ut den här saken. Då är det för sent att tänka på om det finns möjligheter till en samlande linje.

Herr Allard konstaterade att kommunerna har föregått med ett exempel. De har befriat idrotten från nöjesskatten. Jag har sett det, herr Allard. Jag anser det inte vara ett gott exempel, därför att det bara stöder den meningsriktning, som sedan nöjesskattens tillkomst konsekvent har arbetat på att ta bort den från kommunerna och överföra den till statskassan. Vill man fortsätta på den vägen, så gärna det, men jag tror att för kommunerna är det ingen fördel. Det är ett alltför stort belopp som det här är fråga om.

Översyn av nöjesskatteförordningen m. m.

Jag ber, herr talman, att med vad jag nu anfört få ställa en vädjan till kammaren och fråga, om det inte är rimligt när frågan nu ligger under utredning, när riksdagen har sagt, att vid denna omprövning skall man gå till väga på det och det sättet, att vi avvaktar den, innan vi försöker knäcka den här frågan på nytt. Jag kan försäkra herrarna, att när vi möter den här frågan en gång till, så blir den lika besvärlig som den var 1945. Det finns så många meningsriktningar, där den ena inte tillåter den andra att komma ett tuppfjät före. Klokheten bjuder enligt min mening att göra detta, såvida man inte är av den meningen, att vi kan göra av med hur mycket pengar som helst. Vi kan höja de direkta skatterna, men jag förordar inte det i nuvarande läge. Har man den meningen, så gör man ju det hela mycket enkelt för sig. Men då jag tycker att man inte skall göra detta så enkelt, ställer jag mig på den linjen att jag yrkar bifall till vad bevillningsutskottet här har föreslagit.

Herr JOHANSSON i Södertälje (s): Herr talman! I motion nr 204 i denna kammare har väckts förslag om skrivelse till Kungl. Maj:t om erforderlig utredning samt förslag till 1954 års riksdag om sådan ändring i gällande nöjesskatteförordning, att tävlingar och uppvisningar i idrott och gymnastik fritages från nöjesskatt, såvida inte dessa tävlingar och uppvisningar avser att befrämja professionell verksamhet.

När vi nu diskuterar denna fråga, vill jag gärna begagna tillfället att framhålla, att det inte bara är idrottssammanslutningarna för vilka nöjesskatten är ett problem. Andra grenar av folkrorelserna, såsom ungdomsklubbar, ungdomsföreningar och andra organisationer, som arbetar för upplysning, skoling och samhällelig fostran, är på samma sätt hänvisade till arrangemang för att skaffa sig ett välbehövligt och

nödvändigt tillskott till sin ekonomi, för att på så sätt få möjligheter att sprida sina åsikter. Det är nämligen inte möjligt för dessa organisationer att finansiera sina gagnande verksamheter enbart på medlemsavgifterna. Nöjesskatten utgör emellertid en så betydande del av utgifterna för ett arrangemang, att inkomsterna i många fall reduceras till ingenting eller blir mycket små.

Jag har med detta velat deklarerat en positiv inställning till de synpunkter, som tar sikte på en utredning, men vill — och det var syftet med mitt inlägg i denna debatt — gärna betona önskemålet av att, om en sådan utredning skall komma till stånd, den bör omfatta hela fältet och alltså inte få den begränsning, som motionärerna här har föreslagit.

Herr GEZELIUS (h) kort genmäle: Herr talman! Bevillningsutskottets högt värderade ordförande talade om, att motionärerna skjutit över målet men visade sedan i ett långt anförande, att han själv inte bara sköt över utan också runt om målet. Fortfarande är det ingen som håller sig till den målsättning jag har i motionen och som jag här talat för, nämligen att vi skall knäsetta den principen att inte beskatta en ideell rörelse i dess utövning. Det är bara den saken jag velat framhålla, och den har ingenting med översynen av § 15 att göra. Jag har inte kommit med några överord vare sig i ena eller andra riktningen. Jag har endast försökt hävda den angivna principen, men därutöver har jag också föranletts att lämna en del sakliga upplysningar.

Jag kan tydligen inte få gehör för min syn på saken, och jag tänker därför inte fortsätta debatten längre.

Herr OLSSON i Gävle (s) kort genmäle: Herr talman! Jag förstår herr Gezelius uppfattning, att vi kan sluta denna debatt efter hans fem repliker.

Vi som representerar utskottsmajoriteten har inte haft tillfälle att ge så många repliker.

Jag vill nu bara säga, att jag delar herr Gezelius uppfattning därom, att verksamheten som sådan icke skall beskattas. Men den saken är avklarad i den vanliga skattelagstiftningen och har ingenting att skaffa med denna författning.

Herr JONSSON i Skedsbygd (bf): Herr talman! Jag hade inte tänkt ta till orda i denna debatt, men då jag deltagit i behandlingen i utskottet av ärendet och mitt namn på något sätt fallit bort ur utskottsbetänkandet vill jag bara tillkännage, att jag inte tillhör de rädda pojkarne utan står för utskottsmajoritetens förslag.

Jag skall inte här taga upp någon debatt om skälet för mitt ställningstagande; det är tillräckligt sagt i frågan ändå. Jag vill bara säga, att för mig står det klart att om man tar bort en så avsevärd inkomstpost som denna måste man i dagens läge söka fylla luckan efter den med andra inkomster åt statsverket. Men något sådant alternativ har jag verkligen icke hört någon av reservanterna framföra, var man i stället skulle ta dessa pengar ifrån. För mig personligen skulle det vara mycket intressantare om man i stället för att lägga skatt på nöjena kunde lägga skatt på tråkigheterna, men det lär tyvärr inte vara genomförbart.

När nu riksdagen i föl på bevillningsutskottets hemställan beslöt en skrivelse till Kungl. Maj:t i denna fråga, anser jag att det i dagens läge inte finns tillräckliga motiv att nu igen gå att fatta ett beslut i en detaljfråga. Det är därför jag stannat för utskottets förslag, och till detta ber jag, herr talman, att få yrka bifall.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till vad utskottet hemställt

Restitution i vissa fall av skatt å bensen.

dels ock på bifall till den vid betänkandet fogade reservationen; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övertygande ja besvarad. Herr Allard begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller bevillningsutskottets hemställan i utskottets betänkande nr 19, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den vid betänkandet fogade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen. Herr Allard begärde emellertid rösträkning, vadan votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgåvos 128 ja och 47 nej, varjämte 7 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit vad utskottet hemställt.

§ 3.

Restitution i vissa fall av skatt å bensen.

Föredrogs bevillningsutskottets betänkande nr 20, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med hemställan om bemyndigande för Kungl. Maj:t att förordna om restitution i vissa fall av skatt å bensen, som användes vid jordbrukets drift, jämte i ämnet väckta motioner.

Utskottets hemställan föredrogs; och yttrade därvid:

Restitution i vissa fall av skatt å bensin.

Herr DICKSON (h): Herr talman! Eftersom kammaren i dag tydligen inte är på det humöret att den lyssnar uppmärksam, skall jag inte förlänga debatten så värst mycket med mitt anförande.

Motionen på vilken reservationen av herrar Velandér och Nilsson i Svalöv bygger går ju ut på, att man skulle av nationalekonomiska skäl stödja benägenheten hos en del jordbrukare att skaffa sig bensindrivna traktorer i stället för råoljedrivna sådana. Utskottet är nog egentligen med på tankegången, att motionärerna i princip har rätt, men vill inte tillstyrka motionen av organisatoriska skäl; det skulle bli för besvärligt med kontroll över de olika bensinförbrukarna. Jag tror att utskottet därvidlag tyvärr har rätt, och jag skall inte tränga in i själva motiveringen mera, frågan ligger ju under utredning, och den lär väl snart bli klar. Men det är en särskild reflexion jag kommer till i detta sammanhang och det just med anledning av utskottets motivering, nämligen att man måste ha kontroll på vem som skall betala skatten. Man anser sig sålunda inte ha möjlighet att ge förtroendet åt de skattskyldiga att själva uppge vad de har förbrukat.

Det är möjligt att utskottet har bedömt saken riktigt och att den svenska allmänheten inte skulle förtjäna ett sådant förtroende. Det har tyvärr i fråga om annan beskattning visat sig, att en kontroll tydligen är nödvändig. Men frågan är om man inte här har att göra med en sorts växelverkan och att den omständigheten, att man från statens sida inte har tilltrött sig att ge ett förtroende åt medborgarna, medfört att medborgarna själva sparat ur och kommit ut i den rena ohederlighet som allmänt tycks råda på detta område.

Jag har inte kunnat underlåta att säga detta. Det är möjligt att man så småningom genom en skattesänkning och genom att inte fresta moralen så mycket som nu sker skulle kunna nå en för-

bättring härvidlag, men då måste man också tro litet på medborgarna och ge dem sitt förtroende.

Det är endast detta jag har velat säga, herr talman, och jag skall inte tynga det hela med någon votering eller något yrkande på detta stadium.

Herr OLSSON i Gävle (s): Herr talman! Det är klart att för dem som eftersträvar millimeterrättvisa är det förslag som föreligger inte något ideal. Det är emellertid så vitt vi kan se det enda som är möjligt att genomföra i nuvarande läge. Jag vill minnas att vi tvistat om dessa saker sedan 1950. Nu har vi äntligen kommit så långt att vi praktiskt taget alla utom dem av bevillningsutskottets ledamöter, som känner sig förpliktade av föregående ställningstagande i vissa kommittéer, kunnat ena oss om att följa den kungliga propositionen. De förslag som från båda reservanthållen på deras egen begäran underställts jordbruksnämnden har man från jordbruksnämndens sida förklarat sig icke kunna genomföra utan en ytterligare utredning. Detta skulle således betyda, att hela denna fråga om restitution för den bensin, som använts i jordbruket, skulle uppskjutas framåt i tiden, och kanske vi inte skulle kunna lösa den förrän under nästa riksdag. Det är därför som utskottets majoritet inte har ansett det vara den riktiga vägen, utan när vi har provat de olika tingen har vi kommit till det resultatet att det förslag, som Kungl. Maj:t framlagt om de 275 kronorna i år och de 300 kronorna för nästa år är så pass genomsnittligt hållbart, att det skulle kunna godtas från alla håll.

Jag ber, herr talman, att få anföra dessa synpunkter och yrka bifall till utskottets förslag.

Vidare anfördes ej. Vad utskottet hemställt bifölls.

§ 4.

Ändring av anvisningarna till 29 § kommunalskattelagen.

Föredrogs bevillningsutskottets betänkande nr 23, i anledning av väckta motioner med förslag till lag om ändring av anvisningarna till 29 § kommunalskattelagen.

I de inom riksdagen väckta, till bevillningsutskottet hänvisade likalydande motionerna I: 270 av herr *Magnusson* och herr *Ebbe Ohlsson* samt II: 351 av herrar *Gezelius* och *Severin* i Stockholm hade hemställts, »att riksdagen måtte antaga följande

Förslag

lag om ändring av anvisningarna till 29 § kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370).

Häriigenom förordnas, att punkt 13 av anvisningarna till 29 § skall erhålla följande ändrade lydelse:

13. Ideell organisation — — — skattepliktigt inkomst.

Till organisation, som avses i föregående stycke, hänföres också organisation, vilken har till uppgift att befrämja sin färdighet i pistol- eller gevärsskytte.

Denna förordning träder i kraft den 1 januari 1954.»

Utskottet hemställde, att de likalydande motionerna I: 270 av herr *Magnusson* och herr *Ebbe Ohlsson* samt II: 351 av herrar *Gezelius* och *Severin* i Stockholm med förslag till lag om ändring av anvisningarna till 29 § kommunalskattelagen icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservation hade avgivits av herrar *Magnusson* och *Anderson* i Sundsvall, vilka ansett att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte, med bifall till de likalydande motionerna I: 270 av herr *Magnusson* och herr *Ebbe Ohlsson* samt II: 351 av herrar *Gezelius* och *Severin* i Stockholm, för sin del antaga det i motionerna framlagda förslaget till lag

om ändring av anvisningarna till 29 § kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370).

Sedan utskottets hemställan föredragits, anförde:

Herr *ANDERSON* i Sundsvall (fp): Herr talman! Eftersom jag tillsammans med herr *Magnusson* i första kammaren fogat en reservation till detta utskottsutlåtande, skall jag be att med några ord få motivera mitt ställningstagande. Reservationen ansluter sig i allt väsentligt till de motioner som väckts i detta ärende och syftar till att organisationer, som har till uppgift att befrämja färdighet i pistol- och gevärsskytte skall få komma i åtnjutande av tillämpningen av samma regler i beskattningshänseende som gäller för idrottsorganisationer. Jag syftar därvid på de bestämmelser, som antogs av 1948 års riksdag och som finns närmare preciserade under punkt 13 till 29 § kommunalskattelagen. Dessa bestämmelser innebär att en ideell organisation, som har till huvudsaklig uppgift att främja icke professionell idrott och gymnastik, från bruttointäkten av idrottstävlingar, försäljning av idrottsmärken o. d. får åtnjuta avdrag för alla omkostnader under beskattningsåret, även om omkostnaderna endast medelbart eller till en del haft samband med intäktens förvärvande. Med sådana omkostnader avses bl. a. kostnaderna för idrottsmateriel, kostnaderna för instruktions- och tävlingsverksamhet, propaganda, upplysningsverksamhet samt administration.

Bestämmelserna innebär med andra ord i korthet att från intäkterna av t. ex. en idrottstävling får vid beskattningen göras avdrag även för utgifter, som inte haft omedelbart samband med det tävlingsarrangemang, som givit intäkterna. Regeln är ju ganska förnuftig. Den betraktar alltså hela idrottsverksamheten, som föreningen i fråga bedriver såsom en rörelse.

Nu har det uppstått en viss tveksam-

Ändring av anvisningarna till 29 § kommunalskattelagen.

het om vilka organisationer, som dessa särbestämmelser skulle kunna tillämpas på. Det förefaller som om skattemyndigheterna i huvudsak endast tillämpar bestämmelserna på idrottsorganisationer som är anslutna till Riksidrottsförbundet. Även om man måste erkänna, att man på detta sätt når det stora flertalet av de organisationer, som lagstiftningen har avsett, är det dock tydligt att en sådan gränsdragning, om den tillämpas mera generellt, medför en del underliga konsekvenser.

I motionen påpekas att under de senare åren flera specialförbund vunnit anslutning till Riksidrottsförbundet, exempelvis sådana föreningar, som huvudsakligen sysslar med bordtennis eller bågskytte. Genom anslutningen till Riksidrottsförbundet blir dessa föreningar delaktiga av de något generösa avdragsreglerna. Å andra sidan har en sådan organisation som Svenska pistol-skytteförbundet, som inte är anslutet till Riksidrottsförbundet, icke ansetts utgöra en sådan organisation, som inneslutes i anvisningarna till lagrummets tillämpningsområde.

Jag hyser all möjlig respekt för sådana idrottsgrenar som bordtennis och bågskytte, men å andra sidan kan jag inte komma ifrån, att de idrottsliga prestationer, som deltagarna i t. ex. en fältskyttetävlan måste underkasta sig, är fullt jämförbara med åtskilliga andra idrottsprestationer. Jag kan alltså inte finna att den gränsdragning, som skattemyndigheterna i detta avseende tillämpar, är rimlig eller riktig. Jag har därför anslutit mig till den uppfattningen, att anvisningarna till § 29 kommunalskattelagen bör förtydligas på sådant sätt, att de blir tillämpliga även på organisation, som har till uppgift att främja färdighet i pistol- eller gevärsskytte.

Jag vill, innan jag slutar, tillägga att jag inte uppfattar det förslag, som reservationen innebär, som ett förslag till ändring av författningen som sådan

utan endast som ett förtydligande av anvisningarna. Med detta ber jag, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

Herr OLSSON i Gävle (s): Herr talman! Det gäller här ett spörsmål, där man över huvud taget inte behöver diskutera sakfrågan. Ärendet har avgjorts i prövningsnämnden och i kamrarrätten och skall senare prövas av regeringsrätten.

Vi frågar oss då: Är det rimligt att man under denna omprövning skapar en ny lagstiftning? Det skulle ju kunna tänkas att regeringsrätten, när den meddelar sin dom, kommer att fälla ungefärligen en sådan som motionärerna vill ha den, och då är det onödigt att ändra lagen. Jag tycker att det på sista tiden har förmärkts alltför många tendenser i den riktningen, att riksdagen skulle sätta sig i skattedomstols ställe. Jag hoppas att åtminstone min vän Gezelius har en känsla av att det skall riksdagen akta sig för — intill den dag då man kan säga: Här ligger klara verba och en dom. Om riksdagen inte kan godta denna, då skall riksdagen ändra lag, men inte förr!

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på bifall till den vid betänkandet fogade reservationen; och biföll kamraren utskottets hemställan.

§ 5.

Föredrogos vart efter annat:

bevillningsutskottets betänkande nr 25, i anledning av väckt motion angående skattelättnader för fiskare i syfte att stimulera försöksfiske på avlägsna fiskevatten; och

första lagutskottets utlåtande nr 15, i anledning av Kungl. Maj:ts proposi-

Höjning av moderskapspenningen och moderskapshjälpen.

tion med förslag till lag om ändrad lydelse av 4 § 3 mom. samt 7 och 11 §§ förordningen den 16 maj 1884 (nr 25) angående patent.

Kammaren biföll vad utskotten i nämnda betänkande och utlåtande hemställt.

§ 6.**Höjning av moderskapspenningen och moderskapshjälpen.**

Föredrogs andra lagutskottets utlåtande nr 9, i anledning av väckta motioner om höjning av moderskapspenningen och moderskapshjälpen.

Andra lagutskottet hade till behandling förehaft tre inom riksdagen väckta, till lagutskott hänvisade motioner, nämligen

inom *första* kammaren
nr 303 av fru *Sjöström-Bengtsson*,
samt

inom *andra* kammaren
nr 64 av fru *Nilsson* och
nr 393 av fru *Johansson* i Norrköping *m. fl.*

I motionerna I: 303 och II: 393, vilka voro likalydande, hade hemställts »att riksdagen måtte besluta om sådan ändring av gällande författningar, att moderskapspenningens belopp höjes till 150 kronor och moderskapshjälpens till 250 kronor».

I motionen II: 64 hade föreslagits »att riksdagen måtte besluta att moderskapspenningen, som nu utgår med 75 kronor, höjes till 150 kronor».

Utskottet hemställde,

A. att motionerna I: 303 och II: 393, såvitt motionerna avsåge moderskapspenning, och motionen II: 64 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

B. att motionerna I: 303 och II: 393, såvitt motionerna avsåge moderskapshjälp, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservation hade avgivits av fru *Jo-*

hansson i Norrköping, som ansett att utskottet bort hemställa, att riksdagen i anledning av förevarande motioner I: 303 och II: 393 samt II: 64 måtte besluta att för sin del antaga i reservationen intagna förslag till

1) förordning angående ändrad lydelse av 32 § förordningen den 26 juni 1931 (nr 280) om erkända sjukkassor;

2) förordning angående ändrad lydelse av 1 § förordningen den 11 juni 1937 (nr 338) om moderskapspenning.

Enligt de i reservationen framlagda förordningsförslagen skulle moderskapspenningen höjas till 150 kronor och moderskapshjälpen till 250 kronor.

Utskottets hemställan föredrogs; och yttrade därvid:

Fru *SANDSTRÖM* (fp): Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Fru *NILSSON* (k): Herr talman! När man läser om de hjälpformer, som finns för kvinnor som skall föda barn, får många den uppfattningen, att i vårt land behöver ingen ha ekonomiska svårigheter i en sådan situation, men ser man närmare på dessa reformer skall man finna, att hjälp i egentlig mening får man inte. Det som från början var hjälp, när de olika reformerna beslutades, har på grund av penningvärdeförsämringen långt ifrån samma värde som tidigare. Vi tar t. ex. moderskapspenningen. Den trädde i kraft 1938. Sedan dess har levnadskostnaderna ökat med 99 procent, och skulle denna reform få sitt ursprungliga värde, skulle den höjas från nu utgående 75 kronor till 150 kronor. Moderskapspenningen avser att tillgodose hjälpbehovet för de kvinnor, som står utanför sjukkassorna och sålunda ej kan få moderskapshjälp.

Man kan fråga sig: Vart kommer man med 75 kronor i denna dyrtid? Befolkningskommissionen har en uppställning på hur dessa pengar skall fördelas. Bl. a. har man frågan om hem-

Höjning av moderskapspenningen och moderskapshjälpen.

hjälp, som många kvinnor måste begagna sig av då de är borta från hemmet eller måste ha hjälp med de tyngre sysslorna. Härtill behöver de en hemhjälp, för vilken beräknas en utgift på 2 kronor om dagen i två veckor. Hur kan man över huvud taget tro något sådant? Jag tror att man får vara tacksam om man kan få hjälp för 30 kronor i veckan. Då blir det inte mycket kvar av de 75 kronorna, som sedan också skulle räcka till kläder till barn och moder.

Vidare anför man att mödrahjälpens skall kompensera de hjälpbehov, som ej fylls genom moderskapspenningen, men det är just vetskapen om allt detta krångel som gör att kvinnorna tycker att man skall göra en reform till vad den bör vara, nämligen en verklig ekonomisk hjälp i en situation, där de behöver hjälp.

Nu behovsprövas moderskapspenningen. Söker de sedan mödrahjälp, skall också denna behovsprövas, och resultatet blir kanske i bästa fall 75 kronor. Det må vi väl alla vara överens om att det inte är någon hjälp att tala om i denna dyrtid. Man anför som skäl emot att återställa reformerna till deras reella värde att det statsfinansiella läget inte tillåter detta. Jag återkommer med samma rekommendation, som jag gjort tidigare i denna kammare: Ta av de miljoner, som går till upprustningen, och ge i stället till kvinnor och barn!

Med dessa ord ber jag att få yrka bifall till den av fru Johansson i Norrköping avgivna reservationen.

Fru JOHANSSON i Norrköping (s): Herr talman! Jag har här kommit till en annan uppfattning än vad andra lagutskottet har gjort. Det kanske är helt naturligt därför att jag tillsammans med en del andra ledamöter i denna kammare har väckt en motion, vari vi föreslagit att moderskapspenningen

borde utökas lika väl som moderskapshjälpen.

Man har ju på skilda områden inom socialvården förbättrat de olika reformerna, så att de någorlunda har fått behålla det realvärde de hade vid den tiden när de genomfördes. Men när det gäller moderskapspenningen och moderskapshjälpen så är ju beloppen likadana nu som när de fastställdes 1938. Det säger ju sig självt att vad som var 75 kronor 1938 inte är 75 kronor i dag.

Moderskapspenningen genomfördes från allra första början genom den nya sjukkasselagen 1931, då vi fick en liten moderskapspenning på, jag vill minnas, 35 kronor. Denna utgick till de förvärvsarbetande kvinnorna. Den skulle vara som ett slags ersättning för det inkomstbortfall, som inträdde på grund av havandeskapet. Villkoret för att de skulle få den var att de skulle ha arbetat sex månader inom industrien. Sedan förbättrades moderskapspenningen 1938 till 75 kronor. Då var den heller inte direkt förbunden med det villkoret att den skulle utgå bara till de förvärvsarbetande kvinnorna, utan den kunde utgå till alla kvinnor. Likaså gavs 75 kronor i statsanslag till sjukkassorna att utgå till de i sjukkassorna försäkrade kvinnorna. Jag antar att de 75 kronor, som då blev beslutade, också var en ersättning för det inkomstbortfall, som inträdde vid havandeskapet. Vi har åtminstone för närvarande inte någonting, som ersätter inkomstbortfallet vid havandeskap annat än moderskapspenningen på 75 kronor.

Nu skriver utskottet och talar om att man har förbättrat mödrahjälpens vid två olika tillfällen. Jag förmodar, att bakom detta ligger, att utskottet menar att nu har man fått mödrahjälpens i stället, och därför skall moderskapspenningen inte behöva höjas. När vi behandlade mödrahjälpens i förra veckan sade jag vid det tillfället, att denna hjälpform måste man behandla på ett så restriktivt sätt, att det blir mycket

Befogenhet för hälsovårdsnämnd att utöva tillsyn över skogsförläggningar.

få i samhället, som kan få del av mödrahjälpen. Ty de får inte ha någon vidare inkomst, om de skall kunna få denna hjälp vid havandeskap. Därför får en mängd mödrar avslag när de söker mödrahjälp, och då har de intet annat att falla tillbaka på än den moderskapspenning, som de kan få, eller den moderskapshjälp, som de får, om de är försäkrade i sjukkassorna. Därför vore det ju tacknämligt om man också skulle kunna höja moderskapspenningen till dess gamla realvärde, så att det åtminstone bleve någon liten förbättring av ersättningen till mödrarna när de får försaka inkomst på grund av havandeskapet. Vi har genomfört en lag enligt vilken mödrarna har rätt att ha ledigt ifrån sitt förvärvsarbete under sex månaders tid, och därför bör vi också tänka på att de skall ha någon-ting att leva på under den tiden.

Nu har ju utskottet också sagt att vi har en utredning som under den närmaste tiden skall ta upp hela detta frågekomplex, både om mödrahjälp och om moderskapspenning, och det är en av orsakerna till att utskottet inte alls har velat gå in på någon realbehandling av den här motionen. Men här säger Kungl. Maj:t i sin proposition när det gäller höjningen av maximibeloppet för mödrahjälpen, att Kungl. Maj:t inte finner att den omständigheten, att frågan om den samhälleliga hjälpen vid havandeskap och barnsbörd nu är föremål för en allmän översyn, bör få utgöra ett hinder för att man nu ökar maximibeloppet. Jag skulle vilja instämma i detta och säga, att den omständigheten att en utredning nu pågår inte heller utgör något hinder för att man skulle kunna förbättra moderskapspenningen så att den komme upp till sitt gamla realvärde och således bleve den hjälp som skulle behövas.

Man skulle i det här sammanhanget kunna tala om många skäl för att en förbättring av moderskapspenningen är på sin plats, men jag tycker att det är

9 — *Andra kammarens protokoll 1953. Nr 10.*

tillräckligt med dem som jag redan har påpekat, och jag vill sluta med att yrka bifall till den reservation som är fogad vid utlåtandet från andra lagutskottet.

Fru SANDSTRÖM (fp): Herr talman! Det är ju inte så att utskottet inte har ansett det krav som här har framförts behjärtansvärt, men när nu en utredning arbetar med de här frågorna och kanske inom en relativt snar framtid kommer med förslag, skulle det som föreslås i reservationen bli ett mycket kort provisorium, varför utskottet inte har ansett att det kunde biträda de krav som har framställts i motionen.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till vad utskottet hemställt dels ock på bifall till den vid utlåtandet fogade reservationen; och biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 7.

Föredrogs andra lagutskottets utlåtande nr 10, i anledning av väckta motioner om ändrade bestämmelser rörande s. k. blindtillägg.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 8.

Befogenhet för hälsovårdsnämnd att utöva tillsyn över skogsförläggningar.

Föredrogs andra lagutskottets utlåtande nr 11, i anledning av väckt motion om befogenhet för hälsovårdsnämnd att utöva tillsyn över skogsförläggningar.

Efter föredragning av utskottets hemställan anförde

Herr NILSSON i Östersund (s): Herr talman! Trots den sena timmen och trots utskottets välvilliga skrivning i anledning av den här motionen vill jag knyta några korta reflexioner till de

Befogenhet för hälsovårdsnämnd att utöva tillsyn över skogsförläggningar.

synpunkter som motionärerna har framfört.

Redan i början av 1900-talet tog man upp ett resonemang enligt vilket man hade för avsikt att i lagstiftning reglera hur de tillfälliga förläggningarna skulle se ut inom skogsbruket. Den lagstiftningen reviderades år 1937 och år 1951. I lagens nuvarande utformning har man fastställt vissa minimikrav, och man säger ifrån på ett ganska markant sätt hur man anser att en skogsförläggning bör se ut. Man skulle kunna tro, med den lagstiftning som finns som bakgrund, att man ute på skogsdrivningarna möter utomordentligt fina bostäder, men om man intresserar sig litet för den här frågan, tar kontakt med skogsarbetarkåren och går ut på drivningarna och gör en inspektion, då skall man finna att man här ifrån arbetsgivarnas sida i många fall har åsidosatt lagstiftningen och härbergerar skogsarbetarna i hälsovådliga förläggningar.

Det kan gälla skogskojor som dryper av fukt, det kan gälla utbildningar som klättrar över innerväggarna uppåt fönsterblecken, det kan gälla förläggningar som kort sagt är hälsovådliga. I en del fall har man gjort anmälan till skogshärbärgesinspektören. Det har gått fem—sex—sju år, och arbetsgivaren har inte vidtagit några åtgärder för att ställa förläggningen i lagenligt skick.

De här reflexionerna bygger jag på dels egna iakttagelser, dels en undersökning som vi har gjort inom Jämtlands län och som har visat att minst två tredjedelar av de undersökta skogskojorna icke uppfyllt skogsförläggningens lagens krav. Frågan har också ägnats uppmärksamhet under de senaste dagarna i Dala-Demokraten, där man rent privat har gjort en undersökning från skogsarbetarhåll och där man har funnit att bostäderna ute på drivningarna har varit under all kritik.

Jag är den förste att understryka att många av skogsbrukets arbetsgivare har uppfört mycket fina bostäder för skogs-

arbetarkåren. Det finns bolag och enskilda som bjuder sina arbetare utomordentliga förläggningar. Men jag tror att man nästan kan räkna de exemplen till undantagen.

Den mörka bild jag här skisserat är den vanliga när man kommer litet längre ifrån den allmänna landsvägen och dit följaktligen inspektionen har litet svårare att komma.

Under krigsåren myntade man under samverkan mellan arbetare och arbetsgivare parollen om att man sitter i samma båt. Man ville med detta slagord manifestera uppfattningen att arbetarklassen och arbetsgivarna här i landet skulle försöka slå sig igenom inflationen. När man nu gör sådana här iakttagelser och finner att arbetsgivarparten synes ha lämnat denna gemensamma båt kan man fråga sig, vilka möjligheter man har att få rättelse till stånd. Jag vill understryka, att vår lagstiftning på detta område är utomordentligt bra. Men det är tydligt att det här behövs en effektivare eftersyn av lagens efterlevnad. Det instrument vi kan sätta in för att kontrollera att arbetsgivarna rättar sig efter lagen är för det första skogshärbärgesinspektionen. Jag vill på den punkten anmäla att de två skogshärbärgesinspektörer som finns i landet tydligen inte hinner med att inspektera det stora kojbestånd som finns speciellt uppe i Norrland. Vad som krävs är tydligen en utbyggnad av denna inspektion. Vi har genom skogsarbetarnas fackliga organisationer byggt upp ett nät av skyddsombud vars uppgift skall vara att anmäla bristfälliga kojor. Men det behövs kanske en tredje komponent, och det är dit vi motionärer vill komma, när vi säger att vi betraktar detta som en hälsovårdsfråga och anser det vara riktigt att man kopplar in hälsovårdsnämnderna, som i samarbete med skyddsombudet skulle kunna åstadkomma en effektivare inspektion på detta område.

Man har väl rent allmänt tänkt, att

Rörelsekapital för domänverket.

hälsovårdsnämnderna skulle kunna avdela en man under drivningssäsongen, som får som sin uppgift att vid behov fara ut och inspektera kojorna, anmäla dem till skogshärbärgesinspektionen och även utöva en viss eftersyn, så att säga ta arbetsgivarna i kragen om det visar sig att de inte reparerar de anmälda och inte lagenliga kojorna.

Herr talman! Jag hoppas att Kungl. Maj:t vid utarbetandet av nya hälsovårdsstadgan beaktar de synpunkter, som har framförts i motionen. Jag har på grund av utskottets välvilliga skrivning inte något eget yrkande, utan vill, herr talman, instämma i utskottets förslag.

Vidare yttrades ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 9.**Kapitalinvesteringar i jordbruks-
ärenden.**

Föredrogs jordbruksutskottets utlåtande nr 3, med anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar om anslag till kapitalinvesteringar, såvitt avser jordbruksärenden.

Punkterna 1 och 2.

Vad utskottet hemställt bifölls.

*Punkten 3.***Rörelsekapital för domänverket.**

Punkten föredrogs; och anförde därvid:

Fru SANDSTRÖM (fp): Herr talman! Den motion, som väckts i den fråga kammaren nu skall behandla, har bl. a. tillkommit för att än en gång få uppmärksamheten riktad på de statliga bolagen och deras ställning — eller kanske rättare sagt riksdagens ställning till de statliga bolagen. Jag skall, herr talman, till att börja med be att få erinra om en del omständigheter beträffande

statliga bolag, som kan vara värda att hålla i minnet.

1944 års riksdag anhöll i skrivelse till Kungl. Maj:t att sådana åtgärder måtte vidtas som gjorde det möjligt för riksdagens revisorer att granska samtliga bolag som helt eller delvis ägdes av staten. Denna riksdagens begäran föranledde ingen åtgärd. Riksdagens 1946 församlade revisorer upptog frågan på nytt och erinrade om 1944 års riksdags-skrivelse. När statsutskottet 1947 behandlade revisionsberättelsen ansåg sig utskottet böra kraftigt understryka vad utskottet redan tidigare hade anfört i frågan och hemställde på nytt att riksdagen måtte anhänga att Kungl. Maj:t snarast måtte vidtaga åtgärder i angivet syfte. Riksdagen biföll utskottets hemställan, och resultatet blev att en utredning tillsattes, 1948 års revisionsutredning. Det var en tvåmannautredning som också mycket riktigt kom till två olika resultat och avgav två yttranden. Den ene av utredarna, herr Wistrand, ansåg att statsverksamhet i bolagsform nu tagit sådan omfattning att statens revisionsorgan borde få granskningsrätt, såväl sakrevisionen som riksdagens revisorer. Fullmäktige i riksgäldskontoret anslöt sig icke till den av herr Wistrand uttalade meningen utan till den mening som uttalats av den andre av utredarna, som ville att endast sakrevisionen skulle få granskningsrätt. Däremot avgav fullmäktiges ordförande, förre generaldirektören Örne, ett särskilt yttrande, där han bl. a. framhöll att »den offentlighetsprincip som tillämpas beträffande den i arbetsform bedrivna statsverksamheten, är utan gensägelse en hörnsten i svenskt folkstyre». Men när nu en del av statsverksamheten organiserats i aktiebolagsform har denna offentlighet bortfallit — utan att bärande skäl för sekretessen kunnat anföras. När det numera ställes krav på att enskild verksamhet i bolagsform i stor utsträckning skall öppnas för allmänhetens insyn

Rörelsekapital för domänverket.

måste man dock ihågkomma att det är aktieägarna som i främsta rummet bär det ekonomiska ansvaret för bolagsledningens åtgärder. I ett statsföretag är det medborgarna i gemen, som i sista hand är företagets målsmän och intressenter. Det är på grund härav, ansåg herr Örne, icke riktigt att organisera ett statsföretag så, att enbart ett ringa fåtal har möjlighet att skaffa sig kännedom om ledningens beslut och åtgärder och skälen för desamma. Det bör vara ett minimikrav att riksdagens revisorer ges möjlighet att granska statsverksamheten även när den bedrivs i bolagsform.

Frågan om revisorernas granskningsrätt har ända sedan 1920-talet varit aktuell vid olika tillfällen. Riksdagsordningen stadgar att revisorerna enligt regeringsformen och särskild instruktion skall granska statsverkets tillstånd, styrelse och förvaltning. Eftersom den statliga bolagsverksamheten så att säga ligger utanför statsverket, måste man ovillkorligen fråga sig vad som egentligen innefattas i begreppet »statsverket». Begreppet har inte närmare preciserats, men det var säkert inte heller nödvändigt vid den tid, när grundlagarna skrevs, eller ens vid den tid, då revisorernas instruktion utarbetades. Men om Konungen enligt regeringsformen skall för riksdagen »uppvisa statsverkets tillstånd till alla delar», d. v. s. inkomster och utgifter, fordringar och skulder, förefaller det ytterst egendomligt att den i bolagsform bedrivna och under senare år successivt utbyggda statliga bolagsverksamheten inte skall anses höra till statsverket, då det ju dock är så, att statsverket åtar sig växande ekonomiska förpliktelser inom statsbolagens område.

Av både formella och framför allt reella skäl borde därför den statliga bolagsverksamheten anses höra hemma inom vad som brukar betecknas med »statsverkets tillstånd och behov». Verksamheten i fråga kan väl ändå inte

betraktas som ett självändamål. För några år sedan uppgick det statliga aktiekapitalet till över 330 miljoner kronor, och det torde i dag vara långt större. Omslutningen inom den statliga bolagsverksamheten var redan för några år sedan uppe i över 2 miljarder kronor.

När statsutskottet för ett par år sedan ånyo uttalade sig i denna fråga, nöjde man sig med att erinra om att frågan var föremål för Kungl. Maj:ts behandling. Det är också alltså jämt förhållandet.

Mot bakgrunden av denna korta historik och de allmänna reflexioner som jag tillåtit mig göra, skall jag be att få säga några ord om den speciella fråga som riksdagen nu har att behandla.

Riksdagen kommer ju inom kort att besluta tillföra Statens skogsindustrier stora belopp via domänverket. Jag har i sällskap med ett par medmotionärer i en motion tillåtit mig yrka avslag på Kungl. Maj:ts begäran om att domänverket skulle erhålla 22 miljoner kronor för utökning av Statens skogsindustriers aktiekapital. Denna begäran har jordbruksutskottet inte biträtt, och jag kommer då självfallet inte att ställa något yrkande på denna punkt. Jag har emellertid velat begagna tillfället till att dels göra de erinringar jag redan framfört och dels anföra några synpunkter på frågan om Statens skogsindustrier.

När Statens skogsindustrier startades för ett tiotal år sedan, skedde det för att bereda sysselsättning för befolkningen i vårt nordligaste kustdistrikt. Verksamheten har sedan expanderat till en koncernbildning, omfattande hela landet. Skälet till att Statens skogsindustrier nu vill ha sitt aktiekapital utökat anges vara att man vill komma i paritet med de privata bolagen i fråga om förhållandet mellan aktiekapital och omslutning.

Vidare begäres ytterligare 30 miljoner kronor för domänverkets räkning för att verket skall kunna hålla bolaget med

Rörelsekapital för domänverket.

rörelsekredit. Det säges att bolagets likviditet varit hårt ansträngd under de båda senaste åren och att det därför inte varit möjligt att fullgöra betalningarna till domänverket för av verket levererat virke. För en utomstående förefaller det en smula egendomligt, att det under den markerade högkonjunktur, som under de senaste åren rått inom träindustrin, inte varit möjligt för Statens skogsindustrier att konsolidera sin ställning på sådant sätt, att exempelvis varuskulden kunnat nedbringas.

Jag skall emellertid inte gå närmare in på den saken. Jag fäster mig däremot vid en passus i utlåtandet, där man citerar ett uttalande av domänstyrelsen. Det heter: »Domänverket har som bekant att förse bolaget med erforderliga rörelsemedel.» Efter vad jag vet föreligger det inte något förbud för statliga bolag att låna — i varje fall inte kortfristig — rörelsemedel i den öppna marknaden, en utväg som dock inte synes ha begagnats i så stor utsträckning. Det förefaller som om förhållandet mellan moderföretaget domänverket och dotterföretaget ordnats så, att moderföretaget har skyldighet att förse bolaget med rörelsekapital. Man kan fråga sig varför det är så. Om bolaget säger sig sträva efter paritet med enskilda bolag, borde man ju också kunna begagna de enskilda bolagens utväg och på vanligt sätt ordna kortfristiga krediter i den öppna marknaden.

Departementschefen är inne på denna fråga och säger, att domänstyrelsens kredit till bolaget skall ordnas via riksgäldskontoret och att räntan bör vara densamma som skulle tillämpas vid långfristiga lån, d. v. s. att den bör vara förhållandevis låg. Dock bör statsbolagets räntesatts sättas något högre än den domänverket skall betala, och departementschefen ger härvid anvisning om att riksgäldsfullmäktige och domänstyrelsen samråda om räntan. När ges

ett enskilt bolag möjlighet att på detta sätt så att säga ackordera om den ränta som en bank betingar sig för att hålla kredit?

Vidare säger departementschefen — och det är kanske det mest anmärkningsvärda — att »i den mån bolaget behöver anlita ytterligare kredit, bör denna göras kortfristig och löpa med så mycket högre ränta att bolaget därigenom stimuleras att även undersöka möjligheterna på den allmänna låne marknaden.» Eftersom departementschefen uttrycker sig på detta sätt, måste man ju dra den slutsatsen att domänverket inte ovillkorligt skall hålla bolaget med rörelsekredit och att en högre ränta än man nu tänker tillämpa skulle kunna så att säga driva bolaget ut på den öppna marknaden.

Slutligen tillägger departementschefen förhoppningsfullt, att han vill att »berörda kreditmöjligheter av såväl domänverket som statens skogsindustrier icke utnyttjas i vidare mån än som oundgängligen erfordras».

Vidare säger departementschefen, att statens skogsindustrier inte alls kan ordna sitt kapitalbehov på samma sätt som enskilda företag, därför att bolaget i fråga inte disponerar egna skogar eller vattenfall. Detta låter mycket egendomligt. Ett så stort bolag som Bofors har nyligen ordnat kredit på 40 miljoner kronor mot 4 procent ränta utan att ha vare sig egna skogar eller vattenfall — i varje fall inte skogar. Om kravet på att de statliga bolagen skall vara i paritet med de enskilda vidhålls, bör väl pariteten vara någorlunda hel och inte styckevis eller delad. Det statliga bolaget — Statens skogsindustrier — har nu sin kreditfråga ordnad på ett mycket fördelaktigt sätt — tydligen också utan kreditrestriktioner. Vidare har bolaget av allt att döma under de båda senaste åren åtnjutit en så stor del av byggnadskvoten att inte heller byggrestriktionerna haft någon betydelse. Bolaget har med sin kredit kun-

Rörelsekapital för domänverket.

nat göra vad andra bolag inte i allmänhet kunnat, nämligen ta av inkomsterna och göra stora investeringar och låta varuskuulderna hopas. Vi har numera en statlig affärsbank. Skulle man inte kunna tänka sig att bolaget anlitate denna bank och lånade på fullt bankmässiga grunder? Räcker denna bank inte till — det är ju en förhållandevis liten bank — finns det väl ingenting som hindrar, att bolaget går ut på den privata lånemarknaden i likhet med vad exempelvis Norrbottens järnverk gjort. Även om statens skogsindustrier inte har egna skogar — dem har ju moderföretaget; alltsammans är ju strängt taget statens — så har ju företaget numera stora och dyrbara anläggningar, som representerar värden av det slag som kan ligga som säkerhet för lån.

Herr talman! Jag har som sagt intet yrkande utan har endast velat framföra några erinringar i detta sammanhang.

Herr GUSTAFSON i Dädesjö (s): Herr talman! Efter detta av fru Sandström med verklig expressfart framförda anförande är det väl att fresta kammarens tålamod att taga upp några av de synpunkter som hon anförde. Jag skall heller inte göra det, ty stora delar av hennes anförande undgick mig, utan snarare behandla den motion som har legat till grund för avslagsyrkandet på Kungl. Maj:ts proposition i förevarande ärende och som vi haft att behandla inom utskottet.

För tillkomsten av Aktiebolaget Statens skogsindustrier och sättet för dess finansiering finns utförligt redogjort i reciten till förevarande utlåtande. Redan från början bemyndigade riksdagen domänverket att tillhandahålla bolaget det nödiga rörelsekapitalet. För detta ändamål har domänverket under årens lopp kunnat disponera sådana behållna fondmedel som icke har behövt hållas ständigt likvida för domänverkets egen räkning. Investering-

arna i bolaget har höjts vid olika tillfällen i mån av behov, allteftersom bolaget utvidgat sin verksamhet. Samtidigt har domänverkets egen omsättning och egna behov av rörelsemedel ökat. Det betyder, att domänverkets förstärkning med rörelsemedel åt bolaget under senare år har fått formen av utsträckta råvarukrediter. — Man kan sammanfatta det skedda på följande sätt: riksdagen har givit domänverket fullmakt att förse bolaget med rörelsekredit. Domänverket har inte haft möjligheter att inom ramen för egna tillgångar fylla denna uppgift på det sätt man antagit. Följaktligen har det inte funnits någon annat utväg än att gå över de utsträckta råvarukrediterna. Det är det som föranlett framställningen under nionde huvudtitelns kapitalbudget. Förslaget gäller dels en fördubbling av ASSI:s — Statens skogsindustrier — aktiekapital med 22 miljoner kronor till 44 miljoner och dels en ökning av domänverkets rörliga kredit i riksgälden med 30 miljoner kronor i syfte att tillhandahålla bolaget erforderliga medel. Av den redogörelse för bolagets utveckling och kapitalbehov, som vi haft tillgång till i utskottet, framgår, att Statens skogsindustrier i jämförelse med andra skogsindustriella företag har haft ett alltför litet rörelsekapital. Sett i förhållande till årsleveransvärdet förfogar ASSI bara över 15 procent av detta värde, medan enskilda företag förfogar över 38 procent. Statens skogsindustrier har sålunda drivit sin verksamhet med endast 40 procent av vad liknande privata företag haft till sin disposition.

Om man läser den av fru Sandström m. fl. i slutet på januari månad väckta motionen, förefaller det nog — om jag får säga det — som om det vore synd om alla trötkörda motionärer i slutet av denna månad. I den motionen finns en anhopning av allmänt hållna reflexioner, felaktiga antaganden och smått insinuanta formuleringar. Jag skall inte

Rörelsekapital för domänverket.

här ingå på en polemik gentemot fru Sandströms anförande nyss, utan bara uppehålla mig vid några avsnitt av hennes motion som hon knappast snuddade vid, ty det var motionen sådan den förelåg som vi hade att ta ställning till i utskottet. Hon säger där t. ex.: »Att kapitalökning inte för ASSI:s räkning kunnat ske på för industrierna under senare år gängse sätt anges vara att söka i den omständigheten, att Statens skogsindustrier inte förfogat över vinster från egna skogar eller egna vattenfall. Påpekandet bör emellertid ses i relation till det förhållandet att ASSI har förköpsrätt till råvara från domänverkets skogar, varigenom domänverket alltså måste erhålla de omtalade stora vinsterna.» Ja, fru Sandström, men det är ändå så att det föreligger en skillnad därigenom, att domänverket varje år måste inleverera de stora vinsterna till statsverket.

Beträffande förköpsrätten har fru Sandström även vänt sig emot att domänverket reserverar råvarutillgången för sin egen förädlingsverksamhet. Detta är väl inte märkligare än när de enskilda koncernerna och företagen gör det. Jag föreställer mig att de bolag i Norrland, som har råvarutillgångar och egna förädlingsverk, i första hand låter råvarorna gå till de egna verken innan de bjuder ut dem på den allmänna marknaden. Detta är precis vad som skett i förhållandet mellan domänverket och Statens skogsindustrier.

Om man vill finkamma denna motion, så skulle man kunna göra några verkligt rara fynd. Motionärerna säger att de tagit del av en tioårsberättelse, som ASSI publicerade i fjol eller rättare sagt 1951. Det är närmast en populär framställning över bolagets utveckling under de gångna åren från 1942 till 1951, en redogörelse över den verksamhet, som bolaget har bedrivit, vilka åtgärder som vidtagits för sanering av anläggningar och bostadsbestånd, sociala förbättringar, omslutning,

tillverkningsvärden, leveranser m. m. Motionärerna säger att om man läser denna berättelse så finns det anledning att sätta åtskilliga frågetecken i kanten. I tablån över tillverkning, leveranser och leveransvärden för år 1951 redovisas sågade trävaror, uppgående till 91 728 stds. Av detta har levererats 74 246 stds. Här förefaller det sålunda att finnas överskott i lager. Ja, det gör det verkligen. Har det sågats trävaror i en mängd upp till över 91 000 stds och endast levererats 74 000 stds under året, då måste resten finnas i lager efter vad jag kan förstå. Om motionärerna i stället för att gå till denna populära framställning hade gått till den av revisorerna granskade verksamhetsberättelsen, som styrelsen lagt fram för samma år, då skulle de på första sidan ha kunnat konstatera att leveranserna av sågade produkter under samma år uppgått till 91 528 stds. Det är ju en rätt meningslös anmärkning som här är gjord, men det har tydligen varit lämpligt att söka inge dem som läser motionen en känsla av att det inte är riktigt som det skall vara med bolagets redovisning.

Vidare har ju fru Sandström i sitt anförande kommit tillbaka till frågan om granskningen av statens bolag i allmänhet och då särskilt granskningen av ASSI. Det är klart att om statsrevisorerna eller statens sakrevision skall få en insyn i den statliga affärsverksamheten, då skall det inte bara gälla detta bolag, utan det skall gälla samtliga. Då får frågan om insynen från statsrevisorerna eller sakrevisionen i ASSI tas upp i det sammanhanget. I en interpellation, som framställdes av fru Sandström i fjol, påtalades samma sak. Där menade fru Sandström, att den riksdagsman som var vald som revisor inte kunde anses representera riksdagen, och det hade hon rätt i. Han sitter som vilken annan revisor som helst, men granskningen av bolaget sker ju på samma sätt som när det gäller alla

Rörelsekapital för domänverket.

andra bolag. Där finns åtminstone en revisor som fru Sandström väl inte gärna kan underkänna, ty det är samma revisor, som också granskar Cellulosa-bolagets verksamhet.

Slutligen säges det i motionen: »I statsverkspropositionen återges emellertid ett uttalande från domänverkets sida, som går ut på att domänverkets rörelsemedel skulle vara tillräckliga därest statens skogsindustrier får möjlighet att vid utsatt förfallotid inleverera domänverkets fordringar för försålt virke utan att taga i anspråk rörelsemedel, som domänverket nu förfogar över.» Motionärerna fortsätter sedan: »Den citerade meningen är inte ägnad att skingra dunklet kring de ekonomiska förhållandena mellan verket och dess dotterbolag.»

Om det varit något dunkelt, skingrar denna mening fullständigt detta. Om domänverket får tillräckliga rörelsemedel att ställa till bolagets förfogande så att det kan betala råvarorna inom kontrakterad tid, så löser detta frågan om domänverkets eget behov av rörelsemedel.

Jag skall inte uppta tiden med att gå närmare in på detta. Fru Sandström ställde intet yrkande, och det kunde hon ju inte gärna göra. När vi behandlade denna sak i utskottet fanns det inte någon som fällde ett ord om propå i motionärernas framställning. Varför gjorde de inte det? Jo, efter de upplysningar som vi hade fått i utskottet hade man en allmän känsla av att motionens påståenden saknade täckning.

Herr AHLSTEN (fp): Herr talman! Jag har begärt ordet i denna fråga emedan jag gärna vill ha sagt, att detta företag, som statligt företag betraktat, sköts på tillfredsställande sätt. Det får väl inte förutsättas att ett statligt företag alltid skall drivas med statslån. I detta fall har staten fått ränta efter 8 procent på sina 22 miljoner som investerats såsom aktiekapital i bolaget, och bolaget har

betalat ränta på de pengar som det har behövt för sin rörelse och disponerat hos domänsyrelsen. Jag tror vi kan vara överens om att staten sällan har fått så stor intäkt av kapital som investerats av staten.

Företaget har ju tillkommit för att rädda industrifolk på vissa platser från arbetslöshet. Detta var anledningen till att staten övertog industrierna. De drevs sedan av domänstyrelsen fram till 1942, då detta bolag bildades. Aktiebolaget Statens skogsindustrier fick då starta sin verksamhet med att överta dessa anläggningar till ett värde av 22 miljoner kronor. Det har inte haft någon möjlighet att belåna dessa tillgångar eller nyinvesteringar, som gjorts i anläggningarna, eller avskrivningar för att förvandla dem till rörelsekapital. Ser man i styrelseberättelsen skall man finna, att det bara finns kvar några mindre lån som företaget var behäftat med när det övertog driften. Det har således inte kunnat skaffa sig rörelsekapital på samma sätt som ett privat företag och har därigenom varit svårt handikappat. Det har emellertid varit duktigt folk i ledningen — jag vill ha sagt det för att det inte skall finnas något missförstånd om den saken — och man har skött företaget som ett företag skall skötas och utvidgat det på det sätt man ansett lämpligt samt gjort nyinvesteringar så att driften blivit ekonomisk.

Det skulle väl vara underligt om staten i en sådan belägenhet skulle säga ifrån, att man inte vill ge företaget de rörelsemedel det behöver för att domänverket på bestämd tid skall kunna inleverera skogsvinsterna till statskassan. Nu går det till så att statens skogsindustrier får gå till domänstyrelsen och begära uppskov med betalning på de åtaganden företaget har gjort i de kontrakt som upprättats med domänstyrelsen. Sedan får domänstyrelsen i sin tur gå till riksgäldskontoret och begära uppskov med inbetalandet av dessa medel. Det släpar efter hela vägen, och

Rörelsekapital för domänverket.

jag tycker det är en god dygd hos dem som har ansvaret för denna verksamhet, att de går till staten och begär pengar för att driften skall kunna skötas på ett riktigt sätt.

Jag har varit angelägen om att få säga dessa ord i detta sammanhang, och därmed, herr talman, vill jag yrka bifall till utskottets förslag.

Fru SANDSTRÖM (fp): Herr talman! Jag vill först vända mig till herr Gustafson i Dädesjö, som påstod att han i min motion hade hittat många rara saker och också gav exempel på en sådan rar sak. Han läste nämligen upp ur en tablå, som jag har lämnat i motionen, att ASSI hade redovisat sågade trävaror uppgående till 91 728 standards och att det levererat 74 246 standards. Det föreföll sålunda att finnas ett överskott i lager. Ja, herr Gustafson, det är nog alldeles riktigt, men om herr Gustafson i Dädesjö velat vara snäll att läsa nästa mening, kanske det hade varit begripeligt vilka rara saker han hade hittat. I samma redovisning för samma år står det nämligen på annat ställe, att årsproduktionen är 91 700 standards och att man har levererat 92 000 standards. Där förefaller det att ha levererats mer än man fått in.

Nå, det där var en liten betydelselös sak. Jag medger att jag gott kunde ha låtit bli att skriva in den i motionen, men när man finner siffror för samma sak under samma år som inte stämmer, kan man väl ändå få peka på dem utan att det behöver betyda så mycket.

Sedan förvånar sig herr Gustafson i Dädesjö över att jag återigen kommer tillbaka till granskningsrätten, och han säger, att om ASSI:s verksamhet skall granskas, skall alla bolags verksamhet granskas. Ja, visst skall de det! Det kanske förefaller förmätet av mig att återkomma till den saken, men riksdagen har tre gånger beslutat att granskning skall ske, och Kungl. Maj:t har inte

brytt sig om att effektuera detta beslut. När riksdagen själv har upprepat sig på den punkten, kan det väl inte vara oriktigt att jag tar upp den här än en gång. Jag anser nämligen att detta, att vi skall sitta här och bevilja en massa pengar för att ösa in i ASSI, ändå betyder att vi kan ha rätt att en smula syssla med just denna statliga verksamhet.

Sedan vet jag ju, att herr Ahlsten tycker att detta bolag är mycket bra skött, och jag har heller ingenting att säga om bolagets skötsel. Men det är ju denna princip, att bolaget skall expandera i så oerhört stark takt och riksdagen bara i efterhand pumpa in pengar i företaget, som gör att jag för min del tycker, om det inte är alltför förmätet, att själva principen är felaktig. Man pekar alltid på att detta företag började i en prekär tid, när det gällde att skaffa sysselsättning åt en massa människor. Det är alldeles riktigt, och om detta har jag inte sagt ett ord och skulle heller aldrig säga ett ord, om en sådan situation skulle uppstå igen. Men det förhållandet behöver väl icke i och för sig betyda, att man bygger ut detta företag så våldsamt som nu gjorts och med de planer, som nu finns. Jag bara ber att få påpeka för de ledamöter, som inte har reda på det, att det i pressen förekommit uppgifter om att man nu i Otterbäcken vid Vänern planerar ett mycket stort företag, som väl då skall bli ytterligare en länk till alla de många andra företagen i denna väldiga koncernbildning. Detta utvidgningsprogram har genomförts under några år, när näringslivet i övrigt fått vidkännas både kreditåstramningar och investeringsminskningar. Det förefaller sålunda som om detta statliga bolag icke skulle vara på samma sätt som enskilda besvärat av restriktioner. Och ändå begär man paritet med de enskilda bolagen!

Sedan tror jag det var herr Gustafson i Dädesjö som sade, att det var en riksdagsman med i revisionen. Det är inte

Rörelsekapital för domänverket.

den revisionen jag tänker på, utan det är den revision som riksdagen har rätt att göra för de inrättningar och de institutioner, som riksdagen beviljar pengar till. Anses det nu vara alldeles onödigt att riksdagens revisorer ser på företag, som erhåller så oerhört mycket pengar som exempelvis detta företag, vet jag inte varför även de andra av statsverket stödda företagen skall behöva granskas, men det anser vi ju skall ske. Man ger dem rätt, som tidigare diskuterat om vad som hör till statsverket eller inte. Nog måste väl det förhållandet, att här ligger miljoner av statens pengar ute i företag, också vara något som hör till »statsverkets tillstånd och behov». I varje fall får vi ju här i riksdagen att göra med behoven, och det är därför jag nu velat fästa uppmärksamheten vid att vi här allttjämt har det sakförhållandet kvar, att riksdagen begärt att få granskningsrätt. Någon granskningsrätt från riksdagens sida finns ännu inte. Man begär, att riksdagen år från år skall bevilja både ökade medel till aktieteckning och ökat rörelsekapital för exempelvis denna industri, men vi skall inte ha någon rätt att granska de dispositioner som göres inom statliga företag.

Sedan tyckte herr Gustafson i Dädesjö, att jag inte skulle ha läst tioårsberättelsen. Vad var det för fel på den? Den var väl fin, och jag förmodar att de siffror, som står där, skall tas på allvar. Nej, jag skulle ha läst revisorernas berättelse. Det må jag säga, att någon så stor svårighet som att få tag på några som helst papper från Statens skogsindustrier vet jag inte att jag har mött på något annat håll, och det är omvittnat från många håll, att det är ytterst svårt att få några som helst redogörelser därifrån. Andra statliga bolag lägger varje år revisionsberättelsen här på varje riksdagsmans bord. Är det någon av herrarna, som någonsin sett någon dylik från Statens skogsindustrier? I varje fall har inte jag gjort det.

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet SKÖLD: Herr talman! Jag skall inte blanda mig i diskussionen om fru Sandströms motion. Jag föreställer mig, att när fru Sandström nu har fått sin motion prövad av jordbruksutskottet och icke kunnat få med en enda av utskottets ledamöter för sina åsikter, är det väl inte så mycket mer att säga om den. Men fru Sandström fortsätter oförskräckt med att göra påståenden. Fru Sandström sade alldeles nyss, att Statens skogsindustrier varit befriade från både byggnadsreglering och kreditrestriktioner. Jag vill bara säga, att Statens skogsindustriers ansökningar om byggnadstillstånd har granskats lika noga som de privata bolagens ansökningar. Statens industrikommission och sedermera industri- och handelskommissionen, som har givit förord åt de olika företagens ansökningar, har låtit detta bolags ansökningar följa precis samma regler som alla andra. Därför är denna uppgift icke riktig. Jag vill vidare fästa uppmärksamheten vid att Statens skogsindustrier har fått leverera in prisutjämningsavgifter precis på samma sätt som andra bolag har fått göra.

Sedan får man väl ändå medge, fru Sandström, att om riksdagen på regeringens förslag 1941 har beslutat en sådan ordning för detta bolags förseende med rörelsekapital som förhindrar bolaget att gå samma vägar som enskilda bolag kan göra, skall väl inte bolaget klandras för det, utan det skall väl i så fall vara regeringen och också riksdagen, som beslutat härom.

Fru SANDSTRÖM (fp) kort genmäle: Herr talman! Jag har inte uttalat mig om prisutjämningsavgifterna, som herr statsrådet var inne på. Jag har här framför mig en förteckning, som jag fått från handels- och industrikommissionen och som gäller beviljade byggnadstillstånd för skogsindustrierna från den 1 januari 1950 till den 5 december

Rörelsekapital för domänverket.

1952. Då fick detta företag för träindustrien 7 156 000 kronor och för cellulosaindustrien 14 370 000 kronor. Därtill kom för kontors- och välfärdsbyggnader 403 000 kronor, tillsammans 21 929 000 kronor. Detta utgör, herr statsråd, i fråga om cellulosa och trä för den ena kategorien 1/5 av hela kvoten och för den andra 1/4 av hela kvoten. Det är möjligt att Statens Skogsindustrier numera står för en så stor del av den samlade produktionen att det var riktigt att de fick denna kvottilldelning, men jag fäster mig vid att det var anmärkningsvärt stora belopp i en tid, när staten uppmanade andra företag att i möjligaste mån begränsa investeringarna. Jag vet, herr statsråd, att man i princip beslutat att domänverket skall förse Skogsindustrierna med rörelsekapital. För andra statliga bolag är det möjligt låna på allmänna marknaden. I det jordbruksutskottets utlåtande, som vi nu behandlar, står det i departementschefens yttrande: »I den mån bolaget behöver anlita ytterligare kredit, bör denna göras kortfristig och löpa med så mycket högre ränta, att bolaget därigenom stimuleras att även undersöka möjligheterna på den allmänna lånemarknaden.»

Herr statsråd! Om det enligt riksdagsbeslutet är omöjligt för Skogsindustrierna att gå ut på den allmänna marknaden och låna får man väl lov att ställa sig frågande, då vederbörande departementschef tycks mena, att om man gör räntan litet högre kanske bolaget går ut på öppna marknaden och lånar. Då jag läste detta drog jag den slutsatsen, att det var möjligt för bolaget att verkställa upplåning på öppna marknaden trots att riksdagen hade principbeslutat annorlunda.

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet **SKÖLD**: Herr talman! Det är oerhört svårt att diskutera med en motpart, som så oförskräckt kastar sig ut i

strömvirvlarna som fru Sandström gör. Tror verkligen fru Sandström att detta bolag har varit förhindrat att skaffa sig kortfristig kredit i bankerna? Nej, det har aldrig varit tal om detta. Vi talar här om att detta bolag är förhindrat att erhålla obligationslån och lån mot inteckningar, d. v. s. långa krediter. När det nu göres en förstärkning av bolagets möjligheter att få långa krediter vidtas här en åtgärd, som gör att bolaget icke skall få dra fördel härav på det sättet, att bolaget medgives att ersätta sina korta krediter med långa krediter till en lägre ränta.

Fru **SANDSTRÖM** (fp) kort genmäle: Herr talman! Jag har begärt ordet för replik därför att jag bara ville fråga herr statsrådet om det är något direkt fel, att man är oförskräckt i en debatt, eller om jag bort visa en mycket större återhållsamhet och rädsla för att debattera en sak, som jag i alla fall tycker att man mycket väl har rätt att debattera här.

Sedan måste jag säga att om det förhåller sig så som herr statsrådet gör gällande, att bolaget kan skaffa sig kortfristiga krediter på öppna marknaden, förefaller det onödigt att de 30 miljoner kronor, som nu begäres och som skall användas för kortfristiga krediter, verkligen skall gå över riksdagen och riksgäldskontoret och inte kunna upplånas i öppna marknaden.

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet **SKÖLD**: Herr talman! Dessa 30 miljoner kronor är, för att framställa saken kort, en kredit, som bolaget får i stället för upptagande av krediter mot säkerhet i inteckningar.

När jag sade att det är svårt att diskutera med en person, som är så oförskräckt som fru Sandström, menade jag bara: som är så oförskräckt, att hon lämnar uppgifter, som hon i grund och botten inte riktigt känner till.

Rörelsekapital för domänverket.

Herr JACOBSON i Vilhelmina (s): Herr talman! Då utskottets vice ordförande här har uttalat sin synnerliga förvåning över de oriktiga uppgifter, som fru Sandström lämnat i sin motion, får jag lov att säga att hennes motion är betydligt vederhäftigare än vad som har förekommit i vissa artiklar som fru Sandström tillåtit sig att producera i en av länets tidningar, där hon t. o. m. har gjort gällande att inte ens styrelse- och revisionsberättelse förebragts. Denna uppgift har visserligen senare återtagits, men det fanns i alla fall på sin tid en sådan beskylldning.

Sedan skulle jag vilja säga några ord om förköpsrätten. Skall jag tro att fru Sandström är den verkliga experten på detta område, eller skall jag tro att domänstyrelsens chef, generaldirektör Höjer, är det? Jag föredrar, fru Sandström, att tro på generaldirektören. Jag nekar inte till att fru Sandströms motion väckte sensation inom utskottet när den kom upp till behandling, och det rådde bara en enda mening: att man borde vidtala inte bara verkställande direktören utan också domänstyrelsens chef att lämna vissa förklaringar i saken, enär anmärkningarna var graverande och sensationella. Det blev också utskottets enhälliga beslut att dessa herrar skulle höras och ställas mot väggen. Men jag måste säga, att sedan de klarlagt saken fanns det — som vice ordföranden också nämnde — inte en enda person i utskottet — och motionärens partivänner fanns där fulltaliga både från första och andra kammaren — som uppträdde till motionärens försvar.

Vad det gäller förköpsrätten svarade generaldirektör Höjer, att det tvärtom förhåller sig så, att ASSI begärt att få uppträda som spekulant vid statens skogsauktioner, men det sades då att detta inte kunde komma i fråga. Det skulle vara ett sätt att ytterligare

dyrka upp priserna på statens egna skogar. Staten kan inte vara med och konkurrera om sina egna skogar, och på det skälet avslogs denna framställning. I stället går det till så, att förhandlingar föres mellan domänstyrelsen samt Nordsvenska virkesföreningen och Sveriges skogsägares riksförbund, enligt den anteckning jag har från nyssnämnda utskottssammanträde, där generaldirektör Höjer och verkställande direktören Norlin var närvarande. Skulle de uppgifter som fru Sandström lämnat nu och framför allt vid den interpellationsdebatt som hölls i fjol höst, då ASSI också var uppe i debatten, vara riktiga, ja, då har generaldirektör Höjer inte reda på hur det går till vid domänstyrelsens virkesförsäljningar. I så fall måste jag beklaga ledningen för domänstyrelsen. Men jag litar även i detta fall mera på domänstyrelsens chef än jag gör på fru Sandström. Jag skulle vilja rikta den frågan till fru Sandström: Skulle det vara lämpligt, att staten uppträder som köpare till sin egen skog och därigenom dyrkar upp priserna för andra köpare?

Sedan vill jag beröra en annan sak. Jag kan väl inte tänka mig annat än att det måste vara en fullständig felsägning av fru Sandström, motionären, när hon här har panna att efter vad som skrivits i motionen och hon sagt här i kväll säga: Jag har ingenting att erinra mot bolagets skötsel. Hur kan man vara så frigjord, att man ena minuten säger det ena och den andra minuten säger det andra, nämligen att man inte har ett ont ord att säga om bolagets skötsel?

Jag vill sluta med att säga, att jag som norrlänning och framför allt som västerbottning finner det helt enkelt upprörande och beklagansvärt, att en representant för Västerbottens län skall stå som motionär i denna fråga. I stället för att med alla till buds stående medel slå vakt om den norrländska industrien, så söker en representant för

Rörelsekapital för domänverket.

vårt eget län misstänkliggöra och rycka undan de förutsättningar som finns, för att denna industri skall få utvecklas och bli ännu starkare. Jag beklagar verkliga, att sådant kan förekomma.

Fru SANDSTRÖM (fp) kort genmäle: Herr talman! Jag beklagar, att jag är anledning till att herr Jacobson i Vilhelmina blir så upprörd, när det gäller en sådan här sak.

Om jag skall börja med det sista jag sade, så var herr Jacobson i Vilhelmina mest upprörd över att jag var norrlänning och jag kommit med sådana här fakta, som rörde Statens skogsindustrier. Ja, herr Jacobson, jag tänker att jag är lika god norrlänning som herr Jacobson, men det var inte det som det var fråga om här. Det förefaller vara så, att när man intresserar sig för och rör vid sådana här saker som exempelvis Statens skogsindustrier, så anses det, att varenda sak man pekar på innebär klander, när man dock bara vill fästa uppmärksamheten på vissa förhållanden. Kärnpunkten i detta är fortfarande, att här har vi en växande statsverksamhet i bolagsform, som liksom ligger utanför herr Jacobsons granskningsrätt, men herr Jacobson kanske inte vill ha någon sådan rätt, trots att han är riksdagsman. Det har sagts tidigare här, att det finns riksdagsmän som sitter och reviderar, men det sitter väl väldigt många riksdagsmän och reviderar på alla håll och kanter, men inte känner vi väl oss i riksdagen representerade för att det råkar sitta någon riksdagsman som revisor i en industri eller en förening eller någon annanstans.

För att återgå till herr Jacobson är det ju så, att skogsauktionerna avskaffades i norr, men de har fortsatt i söder, och om vi nu intresserar oss för hur vi har det i norr, så har jag ju bara pekat på att Skogsindustrierna har förköpsrätt och får ta vad de vill på domänverkets skogar, och det som blir

över säljs, men har hittills en längre tid sålts under hand. Kanske det har ändrats på allra sista tiden. Jag har ju inte heller sagt mer än att Skogsindustrierna har denna förköpsrätt och att domänverket förser Skogsindustrierna med virke, så att företaget inte behöver gå ut och konkurrera med de andra bolagen på något sätt. Jag har inte sagt, att vi absolut skall införa skogsauktioner där uppe. Jag har pekat på att det förhåller sig på detta sätt.

Herr JACOBSON i Vilhelmina (s) kort genmäle: Herr talman! Jag vill säga till fru Sandström, att det här är ingenting att skämta med, att vara kvick och tala om att jag är upprörd över att fru Sandström är norrlänning. Jag var inte upprörd över att fru Sandström var norrlänning, utan jag var upprörd för att hon, trots att hon var norrlänning, kunde komma med förslag som var till skada för Norrland. Det var det jag var upprörd för, och det finns alls ingen anledning att försöka skämta bort den här saken. Därtill är den alltför allvarlig. Ena minuten säger fru Sandström, att det är fel, att man inte håller skogsauktioner, och andra minuten säger hon, att hon inte vill ha sådana. Det är lönlöst att diskutera med ett oresonligt fruntimmer som inte vill vare sig det ena eller det andra.

Fru SANDSTRÖM (fp) kort genmäle: Herr talman! När herr Jacobson i Vilhelmina säger, att det här skall vi inte skämta om, så beklagar jag, att herr Jacobson själv framkallar sådana här skrattsalvor. Jag förmodar, att herr Jacobson rörde vid en kärnpunkt, då han sade, att det inte går att diskutera med ett fruntimmer. Det är kanske det som är mest irriterande.

Jag har inte i mitt första anförande i dag talat om skogsauktionerna. Jag framförde tidigare, att man från småsågarnas håll i Norrland har beklagat,

Rörelsekapital för domänverket.

att de inte på samma sätt som tidigare kan få köpa på skogsauktioner, men när nu domänverket har ställt sig välvilligt till att även de skall få sitt virkesbehov fyllt, finns det ingen anledning att därför fortsätta att kräva detta, och det var bara det jag ville säga.

Herr JANSSON i Kalix (s): Herr talman! Denna debatt verkar fortsättning på den interpellationsdebatt, som vi hade strax före jul. Den skall vi inte gå tillbaka till, men jag vill erinra fru Sandström om vad vederbörande statsråd då sade, nämligen att han för sin del ansåg, att den garanti, som riksdagen hade i och med att riksdagsmän var revisorer i företagen, i någon mån var ägnad att lugna ned fru Sandströms nyfikenhet. Så har dock tydligen inte varit fallet.

Fru Sandström påstår här, att statens skogsindustrier gömmer undan verksamhetsberättelsen, så att hon inte kommer åt den, men hon kunde ha fått låna ett exemplar av 1951 års berättelse av mig. Den är i vederbörlig ordning underskriven av såväl styrelsen som av revisorerna. Den är tydligen en offentlig handling, som finns att tillgå i det arkiv, dit man måste lämna in statliga handlingar.

Sedan måste jag säga, att när fru Sandström här åter tar upp frågan om statens skogsindustrier, så är det nog inte bara för att komma åt revisionshistorierna, lika litet som hon gör det för att komma åt de 30 miljonerna i rörelsekapital. Det märkliga är också, att fru Sandström här inte har påtalat aktiekapitalets utökning med 22 miljoner kronor, vilket skulle ha varit i någon mån förståeligt. Men när fru Sandström angriper rörelsekapitalet — i fråga om vilket ju domänstyrelsen sagt, att den inte gör några erinringar, på grund av att domänstyrelsen själv behöver disponera de 30 miljoner kronor, som tidigare kunnat lämnats ut åt statens skogsindustrier — så tycker jag

inte man skall angripa statens skogsindustrier för den saken. Man bör inte heller göra det av den orsaken, att det i jordbruksutskottets utlåtande på sidan 7 står omnämnt vad finansminister Sköld nyss framhöll, nämligen att verkställande direktören i bolaget i sin PM till styrelsen — som sedan fördes vidare till utskottet — begärt att bolaget skulle få rätt att gå ut på den öppna kapitalmarknaden och upptaga ett långfristigt lån för att tillgodose industriens behov av rörelsekapital. Detta har tydligen undgått fru Sandströms uppmärksamhet.

På mig verkar det faktiskt alltjämt så, att det som framhållits i här ifrågavarande motion inte är sanning. Antingen vill man göra geschäft omkring företaget och hålla debatten vid liv, eller också vill man hålla vägen öppen för den fortsatta diskussionen om huruvida man inte en vacker dag bör lägga ned sågverksindustrien i övre Norrland, vilket interpellationsdebatten före jul gick ut på.

Den tröst herr Jacobson i Vilhelmina skulle kunna ha i detta sammanhang ligger däri, att det inte varit bara en västerbottning som skrivit på motionen, utan att vi tyvärr har också en norrbottning, som med sin namnunderskrift bidragit till att förstöra landsändans anseende.

Jag vill liksom gotlänningen understryka den betydelse statens skogsindustrier har haft för näringslivets utveckling uppe i Norrbotten. Som norrbottning är jag dessutom glad över den insats, som statens skogsindustrier har gjort, ty den har i viss mån brutit udden av talet om att det är omöjligt att driva en industri av detta slag i Norrbotten. Det är ett påstående, som man jämt och samt mött vid försöken att bygga upp en ny industri i Norrbotten på grundvalarna av det sammanbrott, som den enskilda industrien var utsatt för i början på 1920-talet, då denna enskilda industri, om vilken fru Sand-

Rörelsekapital för domänverket.

ström så livligt slår vakt, flydde Norrbotten och tog pengarna med sig tillsammans med det mesta av det kapital, som skogen tidigare hade representerat.

De skogar vi nu har kvar tycker vi att statens skogsindustrier kan få vara med om att förädla. Så länge man i Statens skogsindustrier kan göra detta utan att bringa företagaren, staten, i någon ekonomisk fara, och så länge man dessutom kan göra det med redovisad vinst, tycker jag att fru Sandström kan kosta på sig litet större förståelse för den industri vi har där uppe än den hon visat såväl i sin interpellation som i debatten i samband med den och i här förevarande motion.

Häruti instämde herr *Skoglund* i Umeå (s).

Fru SANDSTRÖM (fp) kort genmäle: Herr talman! Herr Jansson i Kalix erbjöd mig ett exemplar av revisionsberättelsen för statens skogsindustrier, den senaste alltså, och sade att skogsindustrierna delade ut sin revisionsberättelse. Om herr Jansson i Kalix också kunde laga så, att statens skogsindustrier delade ut den till oss alla så att vi kunde få titta på den litet var, så vore det bra.

Nu betecknades mitt handlingssätt såsom uttryck för nyfikenhet. Ja, jag är vald representant från Västerbottens län. Jag sitter här i riksdagen och skall vara med om att bevilja massor av pengar hit och dit. Jag intresserar mig så mycket jag kan och hinner för det som skall behandlas här, och det kan inte betecknas bara som nyfikenhet, ja, enligt herr Jansson i Kalix förefaller det nästan vara otillständig nyfikenhet. Herr Jansson i Kalix sade att revisionsberättelsen finns på det ställe där dessa handlingar är arkiverade, men skall man verkligen behöva gå dit och hämta dem? Jag tycker att statens skogsindustrier skulle kunna tillställa alla riksdagsmän densamma liksom andra företag med statliga bidrag gör.

Sedan säger herr Jansson i Kalix att

han inte alls tror på vare sig vad jag skrivit här i motionen eller mitt tal om granskningsrätten. Det förstår jag. Vill han inte tro på det, så vill han ju inte; jag kan inte hjälpa det. Men avsikten med min motion har varit bl. a. att jag ännu en gång ville fästa uppmärksamheten vid att det föreligger beslut av riksdagen om att statsrevisorerna skall granska statliga företag, men att det aldrig blivit något av den saken, och att det fortfarande ställs allt större krav på statsmedel, som vi skall bevilja utan att ha någon möjlighet till granskning. Detta är vad jag bl. a. velat säga, och om det är så att herr Jansson i Kalix inte tror på vad jag säger, kan jag faktiskt inte göra mer än upprepa det en gång till; sedan får det vara som det kan med den saken.

Om jag slutligen inte tog fel på vad herr Jansson i Kalix sade så menade han, att han skulle ha förstått om jag hade velat inskränka utökningen av aktiekapitalet och inte rörelsekrediten. Ja, men herr Jansson i Kalix, jag har inte rört vid rörelsekrediten på 30 miljoner kronor, utan klämman i motionen går ut på att riksdagen måtte avslå vad som äskas under punkt 3: Rörelsekapital för domänverket begäres för budgetåret 1953/54 i form av anslag till utökning av statens skogsindustriers aktiekapital. Det är alltså de 22 miljonerna det gäller.

Herr ANDERSSON i Löbbo (s): Herr talman! Jag har begärt ordet därför att jag för tillfället råkar vara ledamot av riksdagens revisorer.

Vi har under de två sista åren ingående granskat domänverkets förvaltning, och det har inte föranlett någon anmärkning av egentlig betydelse. I samband med denna granskning har vi också intresserat oss för och tittat på statens skogsindustrier. Nu är ju saken den — och det ger jag fru Sandström rätt i — att någon direkt insyn i de statliga bolagens affärstransaktioner har

Rätt för vissa elever vid landets läroanstalter att åtnjuta rabatt å statens järnvägars busslinjer.

inte riksdagens revisorer rätt till, men det hindrar inte att statens skogsindustrier varit mycket beredvilliga att lämna oss de uppgifter vi önskat. Och efter vad vi fann, i den mån vi hade tillfälle och tid att granska dessa uppgifter, förelåg det från revisionens eller någon av dess ledamöters sida ingen anmärkning att göra. Det har ju här förut påpekats att fru Sandström har samma möjligheter att granska vinst- och förlustkontona och balansräkningen för statens skogsindustrier som fru Sandström har att granska vinst- och förlustkontona samt balansräkningen för vilket företag som helst. Jag har därför kommit till den uppfattningen, och det är därför jag har begärt ordet, att enligt vad jag funnit vid den insyn vi kunnat få, så är fru Sandströms anmärkningar mot statens skogsindustrier varken berättigade eller befogade.

Fru SANDSTRÖM (fp): Herr talman! Jag vill bara i korthet konstatera att herr Andersson i Löbbo har en mening, som helt och hållet avviker från vad flera års revisorer tidigare uttalat och även skrivit i sina berättelser.

Herr ANDERSSON i Löbbo (s): Jag har, fru Sandström, inte alls diskuterat principfrågan, om riksdagens revisorer bör ha rättighet att detaljgranska de statliga bolagen eller inte. Det finns för varje bolag särskilt utsedda revisorer, som skall granska räkenskaperna. Jag har inte tagit upp någon principdebatt om den saken, och fru Sandströms replik till mig var fullständigt detsamma som att slå in öppna dörrar.

Fru SANDSTRÖM (fp): Herr talman! Med hänsyn till vad herr Andersson i Löbbo nu sagt erkänner jag villigt, att jag missförstått honom och vill tacka honom för att han inte uttalat någon avvikande mening i principfrågan eller därvidlag bundit sig för något.

Efter härmed slutad överläggning biföll kammaren utskottets i punkten gjorda hemställan.

Punkterna 4—22.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 23.

Lades till handlingarna.

§ 10.

Föredrogs vart efter annat jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 5, med anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående befrielse i vissa fall från betalningsskyldighet till kronan; och

nr 6, med anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av vissa kronoegendomar m. m.

Kammaren biföll vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

§ 11.**Rätt för vissa elever vid landets läroanstalter att åtnjuta rabatt å statens järnvägars busslinjer.**

Föredrogs andra kammarens allmänna beredningsutskotts utlåtande nr 3, över motion om rätt för vissa elever vid landets läroanstalter att åtnjuta rabatt å statens järnvägars busslinjer.

I en inom andra kammaren väckt motion, nr 23, hade herr *Gustafsson* i Borås m. fl. föreslagit, att riksdagen hos Kungl. Maj:t måtte hemställa om åtgärder syftande till att samma bestämmelser som gällde för statens järnvägar (utformade i SJ:s författningssamling, särtryck 87 a) även måtte gälla av SJ ägda busslinjer.

Utskottet hemställde, att motionen II: 23 ej måtte till någon andra kammarens åtgärd föranleda.

Reservation hade avgivits av herrar *Gustafsson* i Bogla, *Bengtsson* i Halm-

Rätt för vissa elever vid landets läroanstalter att åtnjuta rabatt å statens järnvägars busslinjer.

stad och *Andersson* i Linköping, vilka ansett, att utskottets motivering bort ha annan, i reservationen angiven lydelse.

Utskottets hemställan föredrogs; och anförde därvid:

Herr *ANDERSSON* i Linköping (s): Herr talman! Vid skilda tillfällen har andra kammaren genom motioner inbjudits att begära justeringar i gällande SJ-taxor och därmed sammanhängande bestämmelser. Vid fjolårets riksdag önskade sålunda några motionärer att förbilliga militärens permissionsresor på SJ-bussarna. I kväll har kammaren att ta ställning till motioner om slopande av snälltågsbiljetter på en sträcka av närmare 30 mil. I nu förevarande motion behandlas närmast frågan om rabatterat biljettpris för viss skolungdom vid resor på SJ:s bussar.

Jag har tidigare trott, att alla i denna kammare varit överens om att SJ skall drivas efter sunda affärsekonomiska linjer, men efter utskottsbehandlingen av denna fråga är jag inte lika säker på den uppfattningen. Vad motionärerna och andra tydligen vill är ju ingenting annat än att försöka pressa järnvägsstyrelsen att vidta åtgärder, som denna inte anser vara förenliga med en enkel, sund och konsekvent taxepolitik.

Järnvägsstyrelsen har i sitt yttrande över motionen anfört allvarliga betänkligheter, främst av trafikteknisk art. Den framhåller också, att en nedsättning åt en resandegrupp brukar efterföljas av liknande krav på förmåner från andra grupper. Riktigheten i dessa invändningar torde inte kunna bestridas, även om man har olika uppfattningar om storleken av de trafiktekniska svårigheterna liksom om konsekvenserna i andra avseenden.

Reservanterna inom beredningsutskottet ifrågasätter också — och det är det huvudsakliga skälet till reservatio-

nen — huruvida det kan vara principiellt riktigt och praktiskt att kammaren genom förslag från beredningsutskottet skall söka detaljreglera taxebestämmelserna i ett statligt affärsdrivande verk. Det är för att bättre än vad som skett i utskottets utlåtande understryka dessa principiella synpunkter som reservationen kommit till, och jag ber med denna kortfattade motivering få yrka bifall till reservationen.

Herr *SVENSSON* i Alingsås (s): Herr talman! Som framgår av såväl utskottets utlåtande som av reservationen därtill föreligger inga större meningskiljaktigheter i denna fråga, som verkligen inte är av så oerhört stor innebörd som man kanske skulle kunna föreställa sig, när man hört den föregående talaren. Det har ju ändå i de resonemang som förts mellan utskottet och representanter för järnvägsstyrelsen visat sig, att denna fråga i och för sig icke har några vare sig trafiktekniska eller ekonomiska konsekvenser. Om man begränsar sina uttalanden, som också utskottet här velat göra, till just vad motionen avser, kan det inte möta något hinder att man också här tar frågan under omprövning. Det framgår ju också av det yrkande som utskottsmajoriteten framställt, nämligen om avslag på motionen, att utskottsmajoriteten inte önskar en skrivning med direktiv till järnvägsstyrelsen, utan vi anser att det är denna styrelse såsom ansvarig för företaget som har att fatta slutligt ställningstagande till det problem, som förelagts riksdagen. Jag tror att kammaren utan några större betänkligheter kan ansluta sig till vad utskottets majoritet anfört, och jag hemställer om bifall till utskottets hemställan.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på bifall till den vid utlåtandet fogade reservationen, och fattade kam-

Borttagande av snälltågsavgiften för vissa snälltåg på sträckan Vännäs—Boden och åter.

maren beslut i enlighet med innehållet i den förra propositionen.

§ 12.

Borttagande av snälltågsavgiften för vissa snälltåg på sträckan Vännäs—Boden och åter.

Föredrogs andra kammarens allmänna beredningsutskotts utlåtande nr 4, över motion om borttagande av snälltågsavgiften för vissa snälltåg på sträckan Vännäs—Boden och åter.

Efter föredragning av utskottets hemställan yttrade

Herr GUSTAFSSON i Skellefteå (fp): Herr talman! Eftersom jag är en av motionärerna i denna fråga skall jag be att helt kort få framföra några synpunkter. Jag vill då först och främst med tillfredsställelse konstatera, att järnvägsstyrelsen i sitt yttrande över motionen inte ställt sig direkt avvisande till tanken att genom ett borttagande av snälltågsavgifterna för den nordligaste delen av norra stambanan i någon mån förbättra trafikmöjligheterna för dem som bor i dessa trakter. En sådan åtgärd är för övrigt redan vidtagen beträffande den 34 km långa sträckan mellan Jörn och Bastuträsk.

Hösten 1952 borttogs nämligen snälltågstillägget för sträckan Jörn—Bastuträsk för resande längs bandelen Arvidsjaur—Jörn, när de skulle till någon av stationerna mellan Bastuträsk och Skelleftehamn, men denna fördel gäller tyvärr endast för resande i ena riktningen. Om man däremot köper biljett från någon station vid Skelleftebanan för en resa exempelvis till Arvidsjaur, då gäller inte förmånen att resa med snälltåg utan särskild avgift. Man får kanske förlåta trafikanterna på denna sträcka, om de inte riktigt förstår det fina i detta arrangemang.

Nu säger såväl järnvägsstyrelsen som

utskottet, att man måste invänta järnvägstaxekommitténs utlåtande, innan man kan vidta några åtgärder härvidlag. För egen del tycker jag att om man utan att invänta järnvägstaxekommitténs utlåtande kan avskaffa snälltågstillägget för sträckan Jörn—Bastuträsk, skulle man även kunna göra det för sträckan Bastuträsk—Jörn.

En särskild snälltågsbiljett har väl inte införts därför att ett snälltåg i drift är dyrare än ett persontåg utan för att minska trafiken med snälltågen och överföra närtrafiken till persontågen.

Detta är kanske också motiverat i landsdelar med större befolkningssentra och täta persontågsförbindelser, men det är ingalunda motiverat när det gäller övre Norrland. Starka skäl talar för att man bör avskaffa snälltågstillägget för den nordligaste delen av norra stambanan, såsom man tidigare har gjort vid kustbanan på sträckan Sundsvall—Långsele.

För övrigt är det intressant att i järnvägsstyrelsens yttrande kunna konstatera, att snälltågstilläggets borttagande för sistnämnda sträcka beror på att »styrelsen måste dra de företagsekonomiskt betingade konsekvenserna av en starkt tillspetsad konkurrenssituation». Man skulle av detta kunna dra den slutsatsen, att befolkningen utefter stambanan i övre Norrland skulle nödges erlagga snälltågsavgift därför att den inte har lyckan att ha någon konkurrerande landsvägstrafik vid sidan av järnvägen.

Jag skall, herr talman, inte ställa något yrkande utan nöjer mig för denna gång med att uttala den förhoppningen, att järnvägsstyrelsen måtte begagna den möjlighet som här finnes att på ett enkelt sätt förbilliga och förbättra resemöjligheterna för dem som bor kring stambanan i övre Norrland.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 13.

Anmäldes och godkändes bevillningsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 84, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående ändring i förordningen den 27 juni 1927 (nr 321) om skatt vid utskiftning av aktiebolags tillgångar, m. m.; och

nr 85, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med hemställan om bemyndigande för Kungl. Maj:t att förordna om restitution i vissa fall av skatt å bensin, som användes vid jordbrukets drift.

§ 14.

Anmäldes, att följande Kungl. Maj:ts propositioner tillställts kammaren:

nr 100, med förslag till vissa ändringar i uppbördsförfarandet m. m.;

nr 105, angående anslag för budgetåret 1953/54 till avlösning av avgälder från de till skatte försälda s. k. halländska kyrkohemmanen;

nr 107, angående bemyndigande att försälja viss kronan tillhörig fast egendom, m. m.;

nr 108, angående bestridande av kostnader för å kryssaren Gotland vatenskadad ammunition;

nr 109, angående vissa anslag till barnmorskeläroanstalterna;

nr 111, angående anslag till uppförande av byggnader för Institutet för konserveringsforskning;

nr 112, angående statsbidrag till åtgärder för krigsförsörjningen;

nr 115, angående depåverksamheten till stöd för blinda hantverkare; och

nr 116, angående fortsatt disposition av visst äldre reservationsanslag.

Dessa propositioner bordlades.

§ 15.

Anmäldes, att till herr talmannen under sammanträdet avlämnats en motion, nr 456, av herr *Malmberg* i Skövde m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 84, angående ombesörjande i vissa fall av den undervisning, från vilken distriktsöverlärare befriats.

Denna motion bordlades.

§ 16.

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes här efter kl. 11.30 em.

In fidem
Gunnar Brith